

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

PEKİŞTİREÇ DUYARLILIĞI VE DUYGUSAL
TEPKİSELLİK: MOTİVASYONEL MODEL
TEMELİNDE KİŞİLİK BOZUKLUKLARI İLE
ÇALIŞMA BELLEĞİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ

DOKTORA TEZİ

Gülşah BALABAN

İstanbul
Temmuz - 2023

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**PEKİŞTİREÇ DUYARLILIĞI VE DUYGUSAL TEPKİSELLİK:
MOTİVASYONEL MODEL TEMELİNDE KİŞİLİK
BOZUKLUKLARI İLE ÇALIŞMA BELLEĞİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

DOKTORA TEZİ

Gülşah BALABAN

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Yusuf BİLGE

İstanbul
Temmuz– 2023

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Yusuf BİLGE

Üye Doç. Dr. Ahmet ÖZTÜRK

Üye Dr. Öğretim Üyesi Hasan DEMİRCİ

Üye Dr. Öğr. Üyesi Volkan KOÇ

Üye Doç. Dr. Ali Güven KILIÇOĞLU

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Erhan İÇENER

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Doktora tezi olarak hazırladığım “**Pekiştiric Duyarlılığı ve Duygusal Tepkisellik: Motivasyonel Model Temelinde Kişilik Bozuklukları ile Çalışma Belleği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

İmza

Gülşah Balaban

ÖN SÖZ

Doktora eğitiminde bana büyük katkıları olan tüm hocalarıma minnet borçluyum. Başta tez danışmanım saygıdeğer hocam Doç. Dr. Yusuf BİLGE'ye hem eğitim hayatım boyunca hem de tez sürecimde bana sunduğu katkı, anlayış ve desteği için teşekkür ederim. Ayrıca, Tez İzleme Komitemde yer alan hocalarım Doç. Dr. Ahmet ÖZTÜRK ve Dr. Öğr. Üyesi Hasan DEMİRCİ'ye gösterdikleri ilgi ve destek için teşekkür ederim. Akademik eğitim sürecimde her zaman desteğini hissettiğim, özellikle istatistik konusunda ne zaman sorum olsa güvenle kendisine sorabildiğim sevgili hocam Doç. Dr. Yıldız BİLGE'ye teşekkür ederim. Tez çalışmamda yardımlarını ve desteklerini esirgemeyen çok değerli arkadaşlarım Hafize İHTİYAR, Ebru TEKÇE, Faik TAŞÇI, İsa ÇAKIR, Asuman KURT, Tuğba AKBALIK ve Gülnur İLK'e teşekkürü borç bilirim. Tez çalışmama gönüllü olarak katılan ve katkı sunan herkese teşekkür borçluyum. Bu süreçte desteğini her zaman hissettiğim anneme, babama, kardeşim Klinik Psikolog Gülnur BALABAN'a ve son olarak çok değerli eşim Fatih Gürcan BALABAN'a, oğullarım Ali Taha, Yusuf ve Ahmet'e sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Doktora eğitimi ve tez çalışması boyunca, "TÜBİTAK-BİDEB 2211-A Yurtiçi Doktora Burs Programı" kapsamında beni destekleyen TÜBİTAK'a teşekkür ederim.

Gülşah BALABAN

İstanbul - 2023

ÖZET

**PEKİŞTİREÇ DUYARLILIĞI VE DUYGUSAL TEPKİSELLİK:
MOTİVASYONEL MODEL TEMELİNDE KİŞİLİK
BOZUKLUKLARI İLE ÇALIŞMA BELLEĞİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

Gülşah Balaban

Doktora, Psikoloji

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yusuf BİLGE

Temmuz, 2023 - 392 +XXXI Sayfa

Bu tez çalışmasında kişilik bozukluklarının, duyguların çalışma belleği üzerindeki etkisinin ve pekiştireç duyarlılığının da dahil edildiği bir motivasyonel model çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR KF), Perth Duygusal Tepkisellik Ölçeği Kısa Form (PDTÖ-KF), Pekiştireç Duyarlılık Ölçeği (PDÖ), Perth Aleksitimi Ölçeği (PAÖ), Beck Depresyon Envanteri, dikkat testleri (Kontrollü kelime çağrışım testi (K, A, S), Stroop, Sayı Menzili, İz sürme testleri), STAI-I Durumluk Kaygı Envanteri, Uluslararası Afektif Resim Sistemi (IAPS), Türkçe Emosyonel Kelime Normları (TEKN) ve bilgisayar destekli bir uygulama programı kullanılmıştır. Tez çalışmasında iki çalışma yürütülmüştür. Birinci çalışma kapsamında kişilik bozuklukları ile pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolü paralel çoklu aracılık modeli ile incelenmiştir. Ayrıca kişilik bozuklukları için yordayıcı değişkenlerin belirlenmesi amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. İkinci çalışmada ise nötr, pozitif ve negatif duygu yüklü resimlerin ve kelimelerin, çalışma belleği ile ilişkili öğrenme performanslarının ve tepki sürelerinin kişilik bozuklukları, pekiştireç duyarlılık sistemleri ve duygusal tepkisellik bileşenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı gruplar arası ve grup içi analizlerle incelenmiştir. Buna ek olarak çalışma belleği performansı üzerinde kişilik bozuklukları ile pekiştireç duyarlılık sistemlerinin etkileşim etkisi araştırılmıştır. Sonuç olarak her bir kişilik bozukluğu için pekiştireç duyarlılık sistemlerinin ve duygusal tepkisellik bileşenlerinin dahil olduğu farklı modeller elde edilmiştir.

Yapılan gruplararası ve grup içi analizlerde kişilik bozuklukları, pekiştireç duyarlılık sistemleri ve duygusal tepkisellik türleri için nötr, pozitif ve negatif resim ve kelimelerin hatırlama puanlarının ve tepki sürelerinin bazı modellerde farklılaştığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, kişilik bozuklukları ile çalışma belleği arasındaki ilişkinin pekiştireç duyarlılık sistemlerinin ve duygusal tepkiselliğin dahil olduğu bir model çerçevesinde değerlendirilebileceği görüşünü desteklemektedir.

Anahtar Kelimeler: Kişilik bozuklukları, pekiştireç duyarlılık sistemleri, duygusal tepkisellik, çalışma belleği, sözel bellek, görsel bellek

ABSTRACT

REINFORCEMENT SENSITIVITY AND EMOTIONAL REACTIVITY: AN INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN PERSONALITY DISORDERS AND WORKING MEMORY ON THE BASIS OF MOTIVATIONAL MODEL

Gulsah Balaban

Ph. D. Psychology

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Yusuf BILGE

July, 2023 - 392 +XXXI Pages

In this study, it is aimed to examine the relationship between personality disorders and working memory on the basis of a motivational model which includes reinforcement sensitivity and emotional reactivity. For this purpose, Coolidge Axis II Inventory Plus Turkish-Short Form (CATI+TR-SF), Perth Emotional Reactivity Scale-Short Form (PERS-S), Reinforcement Sensitivity Questionnaire (RSQ), Perth Alexithymia Questionnaire (PAQ), Beck Depression Inventory (BDI), attention tests (Controlled Oral Word Association Test (COWAT), Stroop task, number counting test, number connection tests), State-Trait Anxiety Inventory (STAI-I), International Affective Picture System (IAPS), Turkish Emotional Word Norms and a computer application program was used. In this study, two studies were carried out. In the first study, the mediating role of emotional reactivity in the relationship between personality disorders and reinforcement sensitivity systems was investigated by using the parallel multiple mediation model. In addition, hierarchical regression analysis was applied to determine the predictive variables for personality disorders. In the second study, intergroup and intragroup analyses were conducted to examine whether the recalling scores and reaction times are differentiated according to personality disorders, reinforcement sensitivity and emotional reactivity in case of mood induction in which neutral, positive and negative pictures and words were used. In addition, the interaction effects of personality disorders and reinforcement sensitivity types on working memory performance was investigated. As a result, different models were obtained for each personality disorders. In the intergroup and intragroup analyses, it

was determined that the recall scores and reaction times for neutral, positive and negative pictures and words differed in some models. The findings support the view that the relationship between personality disorders and working memory could be evaluated on the basis of a motivational model that includes reinforcement sensitivity systems and emotional reactivity.

Keywords: Personality disorders, reinforcement sensitivity, emotional reactivity, working memory, verbal memory, visual memory

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xxiii
KISALTMALAR	xxxi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem	1
1.2. Tezin Amacı	2
1.3. Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri	3
1.4. Tezin Temel Soruları ve Hipotezleri.....	5
1.4.1. Birinci Çalışma Araştırma Soruları ve Hipotezleri	5
1.4.2. İkinci Çalışma Araştırma Soruları ve Hipotezleri.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR	10
2.1. Kişilik.....	10
2.1.1. Kişiliğin Psikofizyolojik Temelleri	11
2.1.2. Kişilik Teorileri	13
2.1.2.1. Psikodinamik Yaklaşımlar	13
2.1.2.2. Psikodinamik – Sosyal Yaklaşımlar	14
2.1.2.3. Davranışçı Yaklaşımlar	16
2.1.2.4. Sosyal Bilişsel Yaklaşımlar	17
2.1.2.5. Hümanistik Yaklaşımlar	17
2.1.2.6. Ayırıcı Özellik Yaklaşımları	19

2.2. Pekiştireç Duyarlılık Teorisi	22
2.2.1. Pekiştireç Duyarlılık Teorisi'nin Teorik Temelleri.....	23
2.2.2. Revize Edilen Pekiştireç Duyarlılık Teorisi.....	31
2.3. Kişilik Bozuklukları.....	34
2.3.1. Kategorik, Boyutsal ve Hibrit Yaklaşım.....	38
2.3.2. DSM-5'te Yer Alan Kişilik Bozuklukları	39
2.3.2.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları.....	39
2.3.2.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları	40
2.3.2.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları	41
2.3.3. Kişilik Bozukluklarının Etiyolojisi	42
2.4. Bellek	43
2.4.1. Bellek ve Belleği Değerlendirme	43
2.4.2. Bellek ve Beyin Yapısı.....	44
2.4.3. Öğrenme ve Öğrenmenin Fizyolojik Temelleri	46
2.4.4. Bellek Türleri	48
2.4.4.1. Çalışma Belleği	49
2.5. Duygular ve Duygusal Tepkisellik	53
2.5.1. Temel Duygular.....	53
2.5.2. Duygulanım ve Duygu ile İlişkili Süreçler	56
2.5.3. Duygusal Tepkisellik.....	59
2.5.4. Duyguların Görsel Bellek ve Sözel Bellek Üzerindeki Etkileri.....	61

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM.....	68
3.1. Birinci Çalışma	68
3.1.1. Örneklem.....	68
3.1.2. Veri Toplama Araçları	69
3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu	69
3.1.2.2. Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR KF).....	69
3.1.2.3. Pekiştireç Duyarlılık Ölçeği (PDÖ)	69
3.1.2.4. Perth Duygusal Tepkisellik Ölçeği Kısa Form (PDTÖ-KF)	70
3.1.3. İşlem.....	70
3.2. İkinci Çalışma	71
3.2.1. Örneklem.....	71

3.2.2. Veri Toplama Araçları	72
3.2.2.1. Perth Aleksitimi Ölçeği (PAÖ)	72
3.2.2.2. Beck Depresyon Envanteri	72
3.2.2.3. STAI Durumluk - Süreklik Kaygı Ölçeği	72
3.2.2.4. Stroop Testi	73
3.2.2.5. Sayı Menzili Testi	73
3.2.2.6. İz Sürme Testi	73
3.2.2.7. Uluslararası Afektif Resim Sistemi (IAPS).....	74
3.2.2.8. Türkçe Emosyonel Kelime Normları (TEKN).....	74
3.2.2.9. Pozitif ve negatif duyu içerikli resimlerin ve kelimelerin yer aldığı bilgisayar destekli uygulama programı	75
3.2.3. İşlem.....	76
3.2.3.1. Örneklemin Belirlenmesi	76
3.2.3.2. Ön Çalışma (IAPS'ın Türkçe Adaptasyon Çalışması)	79
3.2.3.3. Türkçe Emosyonel Kelime Normları (TEKN) Listesi - Çalışmaya Dahil Edilen Kelimelerin Belirlenmesi.....	82
3.2.3.4. Uygulama ve İstatistiksel Analizler	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....86

4.1. Birinci Çalışma	86
4.1.1. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	87
4.1.2. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular	91
4.1.3. Aracılık Analizine İlişkin Bulgular	93
4.1.3.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu	95
4.1.3.2. Şizotipal Kişilik Bozukluğu	100
4.1.3.3. Şizoid Kişilik Bozukluğu	105
4.1.3.4. Antisosyal Kişilik Bozukluğu	110
4.1.3.5. Borderline Kişilik Bozukluğu	115
4.1.3.6. Histrionik Kişilik Bozukluğu	120
4.1.3.7. Narsisistik Kişilik Bozukluğu	125
4.1.3.8. Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu.....	130
4.1.3.9. Çekingen Kişilik Bozukluğu	135
4.1.3.10. Bağımlı Kişilik Bozukluğu.....	140
4.2. İkinci Çalışma	145
4.2.1. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular.....	145

4.2.1.1. Dikkat Testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE, Kişilik Bozuklukları, Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	145
4.2.2. DİS ve DAS Değişkenlerine İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Analiz Sonuçları	157
4.2.2.1. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Dikkat Testlerinin (Kas, Sayı Menzili, Stroop, İz Sürme) Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları.....	157
4.2.2.2. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları.....	158
4.2.2.3. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Kişilik Bozukluklarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	158
4.2.3. Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	159
4.2.3.1. Resim Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	159
4.2.3.2. Resim Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	160
4.2.3.3. Kelime Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	161
4.2.3.4. Kelime Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	162
4.2.3.5. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	163
4.2.3.6. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	165
4.2.3.7. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	167
4.2.3.8. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	169
4.2.3.9. Pekiştireç Duyarlılık Sistemlerinde Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılması	171
4.2.3.10. Pekiştireç Duyarlılık Sistemlerinde Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılması	175
4.2.4. Duygusal Tepkisellik Bileşenleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	179
4.2.4.1. Resim Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	179
4.2.4.2. Resim Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	179

4.2.4.3. Kelime Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	180
4.2.4.4. Kelime Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	181
4.2.4.5. Resim Hatırlama Puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	183
4.2.4.6. Resim Hatırlama Puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları.....	184
4.2.4.7. Resim Tepki Sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	185
4.2.4.8. Resim Tepki Sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	187
4.2.4.9. Kelime Hatırlama Puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları.....	189
4.2.4.10. Kelime Hatırlama Puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları.....	190
4.2.4.11. Kelime Tepki Sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	191
4.2.4.12. Kelime Tepki Sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	193
4.2.4.13. Duygusal Tepkisellik Türlerinde Resim Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması	195
4.2.4.14. Duygusal Tepkisellik Türlerinde Kelime Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması	199
4.2.5. Kişilik Bozuklukları ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	203
4.2.5.1. Resim Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri	203
4.2.5.2. Resim Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri	203
4.2.5.3. Kelime Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri	206
4.2.5.4. Kelime Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri	206
4.2.6. Kişilik Bozuklukları ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	209
4.2.6.1. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	209

4.2.6.2. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	214
4.2.6.3. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	234
4.2.6.4. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları	239
4.2.6.5. Kişilik Bozuklukları Türlerinde Resim Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması	259
4.2.6.6. Kişilik Bozuklukları Türlerinde Kelime Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması	279
4.2.7. Faktöriyel ANOVA Analizine İlişkin Bulgular	299

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA.....	303
5.1. Birinci Çalışma	303
5.1.1. Kişilik Bozuklukları ile Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi	305
5.2. İkinci Çalışma	322
5.2.1. Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi.....	322
5.2.2. Duygusal Tepkisellik Bileşenleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi	325
5.2.3. Kişilik Bozuklukları ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi.....	326
5.2.3.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu	327
5.2.3.2. Şizotipal Kişilik Bozukluğu	329
5.2.3.3. Şizoid Kişilik Bozukluğu	331
5.2.3.4. Antisosyal Kişilik Bozukluğu	332
5.2.3.5. Borderline Kişilik Bozukluğu	334
5.2.3.6. Histrionik Kişilik Bozukluğu	335
5.2.3.7. Narsisistik Kişilik Bozukluğu	336
5.2.3.8. Obsesif- Kompulsif Kişilik Bozukluğu.....	338
5.2.3.9. Çekingen Kişilik Bozukluğu	340
5.2.3.10. Bağımlı Kişilik Bozukluğu.....	341
5.2.4. Kişilik Bozuklukları ve Pekiştireç Duyarlılık Sistemlerinin Çalışma Belleği Üzerindeki Etkileşim Etkisine İlişkin Değerlendirme	343

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ.....346

KAYNAKLAR 351

EKLER..... 383

ÖZGEÇMİŞ..... 388

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: DSM-5'e göre genel kişilik bozuklukları belirtileri.....	35
Tablo 2.2: Temel duygular ile ilgili yapılan çalışmalar ve altı temel duyguya ilişkin sonuçları.....	55
Tablo 3.1: IAPS için örnek resimlere ait duygulanım ve uyarılma dereceleri.....	74
Tablo 3.2: Çalışmada yer alan pozitif resimlere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri.....	80
Tablo 3.3: Çalışmada yer alan nötr resimlere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri.....	81
Tablo 3.4: Çalışmada yer alan negatif resimlere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri.....	81
Tablo 3.5: Çalışmada yer alan pozitif kelimelere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri.....	82
Tablo 3.6: Çalışmada yer alan nötr kelimelere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri.....	83
Tablo 3.7: Çalışmada yer alan negatif kelimelere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri.....	83
Tablo 3.8: Çalışmada kullanılan kelime listeleri.....	84
Tablo 4.1: Cinsiyete göre KB puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları.....	86
Tablo 4.2: Cinsiyete göre RSQ alt ölçek puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları.....	87
Tablo 4.3: Cinsiyete göre PDTÖ alt ölçek puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları.....	87
Tablo 4.4: Kişilik bozuklukları ve pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki korelasyon değerleri.....	88
Tablo 4.5: Kişilik bozuklukları ile duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerleri.....	89
Tablo 4.6: Pekiştireç duyarlılık sistemleri ile duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerleri.....	90
Tablo 4.7: Regresyon analizi sonuçları.....	91
Tablo 4.8: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	146
Tablo 4.9: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	147

Tablo 4.10: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	149
Tablo 4.11: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Resim Hatırlama Puanları Arasındaki Korelasyon Değerleri .	151
Tablo 4.12: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Resim Tepki Süreleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	152
Tablo 4.13: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Kelime Hatırlama Puanları Arasındaki Korelasyon Değerleri	154
Tablo 4.14: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Kelime Tepki Süreleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	156
Tablo 4.15: DİS ve DAS değişkenlerine göre dikkat testlerinin (KAS, Sayı Menzili, Stroop, İz Sürme) karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	157
Tablo 4.16: DİS ve DAS değişkenlerine göre duygusal tepkisellik bileşenlerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	158
Tablo 4.17: DİS ve DAS değişkenlerine göre kişilik bozukluklarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	159
Tablo 4.18: Resim Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	160
Tablo 4.19: Resim Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	161
Tablo 4.20: Kelime Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	162
Tablo 4.21: Kelime Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	162
Tablo 4.22: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	163
Tablo 4.23: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	165
Tablo 4.24: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	167
Tablo 4.25: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	169
Tablo 4.26: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	171
Tablo 4.27: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)	172
Tablo 4.28: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=44).....	173
Tablo 4.29: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=44)	174

Tablo 4.30: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	175
Tablo 4.31: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	176
Tablo 4.32: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=44).....	177
Tablo 4.33: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	178
Tablo 4.34: Resim Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	179
Tablo 4.35: Resim Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	180
Tablo 4.36: Kelime Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	181
Tablo 4.37: Kelime Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri	182
Tablo 4.38: Resim hatırlama puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	183
Tablo 4.39: Resim hatırlama puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	184
Tablo 4.40: Resim tepki sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	185
Tablo 4.41: Resim tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	187
Tablo 4.42: Kelime hatırlama puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	189
Tablo 4.43: Kelime hatırlama puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	190
Tablo 4.44: Kelime tepki sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	191
Tablo 4.45: Kelime tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	193
Tablo 4.46: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)	195
Tablo 4.47: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)	196

Tablo 4.48: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56).....	197
Tablo 4.49: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=51).....	198
Tablo 4.50: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56).....	199
Tablo 4.51: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56).....	200
Tablo 4.52: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56).....	201
Tablo 4.53: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=51).....	202
Tablo 4.54: Resim Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	204
Tablo 4.55: Resim Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	205
Tablo 4.56: Kelime Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	207
Tablo 4.57: Kelime Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri.....	208
Tablo 4.58: Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	209
Tablo 4.59: Resim tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	214
Tablo 4.60: Resim tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	216
Tablo 4.61: Resim tepki sürelerinin Şizoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	218
Tablo 4.62: Resim tepki sürelerinin Antisosyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	220
Tablo 4.63: Resim tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	222
Tablo 4.64: Resim tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	224
Tablo 4.65: Resim tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	226

Tablo 4.66: Resim tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	228
Tablo 4.67: Resim tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	230
Tablo 4.68: Resim tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	232
Tablo 4.69: Kişilik bozuklukları düzeyine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	234
Tablo 4.70: Kelime tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	239
Tablo 4.71: Kelime tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	241
Tablo 4.72: Kelime tepki sürelerinin Şizoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	243
Tablo 4.73: Kelime tepki sürelerinin Antisosyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	245
Tablo 4.74: Kelime tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	247
Tablo 4.75: Kelime tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	249
Tablo 4.76: Kelime tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	251
Tablo 4.77: Kelime tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	253
Tablo 4.78: Kelime tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	255
Tablo 4.79: Kelime tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	257
Tablo 4.80: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	259
Tablo 4.81: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	260
Tablo 4.82: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54).....	261
Tablo 4.83: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54).....	262
Tablo 4.84: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	263
Tablo 4.85: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	264

Tablo 4.86: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	265
Tablo 4.87: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)	266
Tablo 4.88: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	267
Tablo 4.89: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=48)	268
Tablo 4.90: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri ve kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)	269
Tablo 4.91: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)	270
Tablo 4.92: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58).....	271
Tablo 4.93: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58)	272
Tablo 4.94: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	273
Tablo 4.95: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)	274
Tablo 4.96: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49).....	275
Tablo 4.97: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49)	276
Tablo 4.98: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	277
Tablo 4.99: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=50)	278
Tablo 4.100: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	279
Tablo 4.101: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	280

Tablo 4.102: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54).....	281
Tablo 4.103: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54).....	282
Tablo 4.104: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	283
Tablo 4.105: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47).....	284
Tablo 4.106: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	285
Tablo 4.107: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	286
Tablo 4.108: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	287
Tablo 4.109: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=48).....	288
Tablo 4.110: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	289
Tablo 4.111: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	290
Tablo 4.112: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58).....	291
Tablo 4.113: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58).....	292
Tablo 4.114: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	293
Tablo 4.115: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46).....	294
Tablo 4.116: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49).....	295

Tablo 4.117: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49).....	296
Tablo 4.118: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55).....	297
Tablo 4.119: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=50).....	298
Tablo 4.120: “Üzüntü-kelime” puanları üzerinde Antisosyal KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar	299
Tablo 4.121: “Korku-kelime” puanları üzerinde Bağımlı KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar.....	300
Tablo 4.122: “Nötr-kelime” puanları üzerinde Çekingen KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar.....	301
Tablo 4.123: “Korku-kelime” puanları üzerinde Şizoid KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar.....	302
Tablo 6.1: Birinci Çalışmada Yer Alan Hipotezlere İlişkin Sonuçlar	346
Tablo 6.2: İkinci Çalışmada Yer Alan Hipotezlere İlişkin Sonuçlar	347

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Beş Faktör Kişilik Kuramı ve Ayırıcı Özellikleri.....	21
Şekil 2.2: Galen – Wundt – Eysenck kişilik ve mizaç modeli.....	25
Şekil 2.3: Eysenck'in kişilik modelinin fizyolojik bileşenleri.....	28
Şekil 2.4: Eysenck'in teorisinde yer alan kişilik boyutları	29
Şekil 2.5: Gray'e göre ödüle ve cezaya duyarlılık ile dışadönüklük ve nevrotizm boyutları arasındaki ilişki.....	31
Şekil 2.6: Korku ve endişe ile ilişkili iki boyutlu savunma sistemi.....	33
Şekil 2.7: Atkinson Shiffrin bellek modeli	50
Şekil 2.8: Baddeley-Hitch çalışma belleği modeli.....	51
Şekil 2.9: Üç bileşenli çalışma belleği modeli.....	52
Şekil 2.10: Duygulanım ve duygulanım düzenlemenin alt kavramları.....	56
Şekil 2.11: Duygu düzenleme modeli	58
Şekil 3.1: Çalışma modeli	71
Şekil 3.2: Çalışmada uygulanan bilgisayar destekli uygulama programına ait örnek gösterim.....	76
Şekil 3.3: DIS için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri.....	78
Şekil 3.4: DAS için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri	78
Şekil 3.5: Aleksitimi için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri	78
Şekil 4.1: Pekiştireç duyarlılık sistemleri ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği aracılık analizlerine ait çalışma modeli	94
Şekil 4.2: DİS ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	95
Şekil 4.3: DAS ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	96
Şekil 4.4: "Dövüş" alt ölçeği ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	97
Şekil 4.5: "Kaç" alt ölçeği ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	98
Şekil 4.6: "Don" alt ölçeği ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	99
Şekil 4.7: "DİS" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	100

Şekil 4.8: "DAS" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	101
Şekil 4.9: "Dövüş" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	102
Şekil 4.10: "Kaç" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	103
Şekil 4.11: "Don" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	104
Şekil 4.12: "DİS" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	105
Şekil 4.13: "DAS" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	106
Şekil 4.14: "Dövüş" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	107
Şekil 4.15: "Kaç" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	108
Şekil 4.16: "Don" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	109
Şekil 4.17: "DİS" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	110
Şekil 4.18: "DAS" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	111
Şekil 4.19: "Dövüş" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	112
Şekil 4.20: "Kaç" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	113
Şekil 4.21: "Don" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	114
Şekil 4.22: "DİS" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	115
Şekil 4.23: "DAS" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	116
Şekil 4.24: "Dövüş" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	117
Şekil 4.25: "Kaç" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	118
Şekil 4.26: "Don" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	119
Şekil 4.27: "DİS" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	120
Şekil 4.28: "DAS" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	121

Şekil 4.29: "Dövüş" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	122
Şekil 4.30: "Kaç" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	123
Şekil 4.31: "Don" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	124
Şekil 4.32: "DİS" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	125
Şekil 4.33: "DAS" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	126
Şekil 4.34: "Dövüş" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	127
Şekil 4.35: "Kaç" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	128
Şekil 4.36: "Don" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	129
Şekil 4.37: "DİS" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	130
Şekil 4.38: "DAS" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	131
Şekil 4.39: "Dövüş" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	132
Şekil 4.40: "Kaç" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	133
Şekil 4.41: "Don" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	134
Şekil 4.42: "DİS" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	135
Şekil 4.43: "DAS" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	136
Şekil 4.44: "Dövüş" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	137
Şekil 4.45: "Kaç" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	138
Şekil 4.46: "Don" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	139
Şekil 4.47: "DİS" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	140
Şekil 4.48: "DAS" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	141
Şekil 4.49: "Dövüş" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri.....	142

Şekil 4.50: "Kaç" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	143
Şekil 4.51: "Don" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri	144
Şekil 4.52: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik	164
Şekil 4.53: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik	166
Şekil 4.54: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik	168
Şekil 4.55: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik	170
Şekil 4.56: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	171
Şekil 4.57: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	172
Şekil 4.58: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	173
Şekil 4.59: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	174
Şekil 4.60: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	175
Şekil 4.61: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelime tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	176
Şekil 4.62: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	177
Şekil 4.63: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	179
Şekil 4.64: Resim hatırlama puanlarının "Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	183
Şekil 4.65: Resim hatırlama puanlarının "Genel Negatif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	184
Şekil 4.66: Resim tepki sürelerinin "Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	186
Şekil 4.67: Resim tepki sürelerinin "Genel Negatif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	188
Şekil 4.68: Kelime hatırlama puanlarının "Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	189
Şekil 4.69: Kelime hatırlama puanlarının "Genel Negatif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	190
Şekil 4.70: Kelime tepki sürelerinin "Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik" gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	192

Şekil 4.71: Kelime tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	194
Şekil 4.72: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	195
Şekil 4.73: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri ve kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	196
Şekil 4.74: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	197
Şekil 4.75: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	198
Şekil 4.76: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	199
Şekil 4.77: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	200
Şekil 4.78: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	201
Şekil 4.79: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	202
Şekil 4.80: Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik	213
Şekil 4.81: Resim tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	215
Şekil 4.82: Resim tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	217
Şekil 4.83: Resim tepki sürelerinin Şizod KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	219
Şekil 4.84: Resim tepki sürelerinin Antisosyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	221
Şekil 4.85: Resim tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	223
Şekil 4.86: Resim tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	225
Şekil 4.87: Resim tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	227
Şekil 4.88: Resim tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	229
Şekil 4.89: Resim tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	231

Şekil 4.90: Resim tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	233
Şekil 4.91: Kişilik bozukluklarına ait kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik	238
Şekil 4.92: Kelime tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	240
Şekil 4.93: Kelime tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	242
Şekil 4.94: Kelime tepki sürelerinin Şizoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	244
Şekil 4.95: Kelime tepki sürelerinin Antisosyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	246
Şekil 4.96: Kelime tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	248
Şekil 4.97: Kelime tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	250
Şekil 4.98: Kelime tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	252
Şekil 4.99: Kelime tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	254
Şekil 4.100: Kelime tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	256
Şekil 4.101: Kelime tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	258
Şekil 4.102: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	259
Şekil 4.103: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları	260
Şekil 4.104: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	261
Şekil 4.105: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	262
Şekil 4.106: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	263
Şekil 4.107: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları	264
Şekil 4.108: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları... ..	265
Şekil 4.109: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	266
Şekil 4.110: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları... ..	267

Şekil 4.111: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	268
Şekil 4.112: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	269
Şekil 4.113: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	270
Şekil 4.114: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	271
Şekil 4.115: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	272
Şekil 4.116: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	273
Şekil 4.117: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	274
Şekil 4.118: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	275
Şekil 4.119: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	276
Şekil 4.120: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	277
Şekil 4.121: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	278
Şekil 4.122: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	279
Şekil 4.123: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	280
Şekil 4.124: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	281
Şekil 4.125: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	282
Şekil 4.126: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	283
Şekil 4.127: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	284
Şekil 4.128: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.	285
Şekil 4.129: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	286
Şekil 4.130: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.	287
Şekil 4.131: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	288

Şekil 4.132: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.	289
Şekil 4.133: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	290
Şekil 4.134: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları.....	291
Şekil 4.135: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	292
Şekil 4.136: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	293
Şekil 4.137: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	294
Şekil 4.138: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.	295
Şekil 4.139: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları...	296
Şekil 4.140: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.	297
Şekil 4.141: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları.....	298
Şekil 4.142: “Üzüntü-kelime” puanları üzerinde Antisosyal KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik.....	299
Şekil 4.143: “Korku-kelime” puanları üzerinde Bağımlı KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik.....	300
Şekil 4.144: “Nötr-kelime” puanları üzerinde Çekingen KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik.....	301
Şekil 4.145: “Korku-kelime” puanları üzerinde Şizoid KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik.....	302

KISALTMALAR

ANOVA	: Varyans analizi
APA	: Amerikan Psikiyatri Birliği
ARAS	: Retiküler Aktivasyon Sistemi
CATI+TR-KF	: Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu
DAS	: Davranışsal Aktivasyon Sistemi
DEHB	: Dikkat Eksikliği/Hiperaktivite Bozukluğu
DİS	: Davranışsal İnhibisyon Sistemi
DKDS	: Dövüş-Kaç-Don Sistemi
DSM	: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı
IAPS	: Uluslararası Afektif Resim Sistemi
KAS	: Kontrollü kelime çağrışım testi
KB	: Kişilik Bozukluğu
OKKB	: Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu
PD	: Pekiştiren Duyarlılık leği
PDT	: Pekiştiren Duyarlılık Teorisi
PDT-KF	: Perth Duygusal Tepkisellik leği Kısa Form
STAI-I	: Durumluk Kaygı Envanteri
TEKN	: Türkçe Emosyonel Kelime Normları

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem

Çalışma belleği, dikkat, yürütücü işlevler ve bilişsel kontrolle olan bağlantıları nedeniyle, alanyazında üzerinde en çok çalışma yapılan konulardan biri olmuştur. Çalışma belleği, sözel bellek, görsel-uzamsal bellek ve bu iki bellek arasındaki koordinasyonu sağlayan, bir uyaran karşısında hangi bellek türünün kullanılacağını belirleyen ve yürütücü işlevlerle bağlantılı olduğu iddia edilen merkezi bir yöneticiye sahiptir. Yapılan çalışmalarda sözel bellek ve görsel-uzamsal bellek performanslarının duygu türlerine göre (pozitif ve negatif) farklılaştığı görülmüştür. Ancak duyguların çalışma belleği üzerindeki etkilerinin incelendiği bu çalışmalarda elde edilen sonuçların birbiriyle çelişkili olduğu görülmektedir. Örneğin bazı çalışmalarda pozitif duygunun sözel bellek performansını, negatif duygunun ise görsel-uzamsal bellek performansını artırdığı saptanırken (Storbeck, 2012), bazı çalışmalarda negatif duygunun ne sözel ne görsel-uzamsal bellek performansında bozucu etkisinin olmadığı tespit edilmiştir (Storbeck ve Maswood, 2016). Beckwé ve Deroost'un (2016) çalışmasında ise negatif duygunun hem sözel bellek hem görsel-uzamsal belleği olumsuz etkilediği bulunmuştur.

Alanyazında yer alan bu çalışmalar incelendiğinde, öğrenmedeki motivasyonel unsurlardan biri olan kişilik tipine bağlı pekiştireç duyarlılığının bellek performansı üzerindeki etkisinin göz ardı edildiği ve değerlendirme dışında tutulduğu görülmüştür. Duygusal tepkisellik ve pekiştireç duyarlılığı ile ilişkili sistemler birbirinden ayrı yapılar olarak değerlendirilse de birbiriyle etkileşim halindedir ve bilişsel süreçler açısından iç içe geçmiş sistemlerdir. Bu bağlamda pozitif ve negatif duyguların çalışma belleği türleri üzerindeki etkilerinde pekiştireç duyarlılık tipinin rolünün olabileceği düşünülmektedir.

Duygusal tepkisellik ve pekiştireç duyarlılığı ile ilişkili sistemlerin aşırı aktivasyonu psikopatoloji için risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Gross ve Jazaieri, 2014; Rottenberg ve Johnson, 2007). Alanyazında kişilik bozuklukları ile bu sistemler arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmaların ise kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir.

Kişilik bozuklukları ile duygusal tepkisellik ve pekiştireç duyarlılığı arasındaki ilişkinin genel olarak ayrı ayrı değerlendirildiği görülmektedir. Kişilik bozukluklarında davranışın temelinde yer alan motivasyonun belirlenmesinde pekiştireç duyarlılığının etkili olabileceği, bu davranışın ortaya çıkması ve sürdürülmesinde duygusal tepkiselliğin rolünün olabileceği söylenebilir. Bu bağlamda yapılacak olan bu çalışmada her kişilik bozukluğuna özgü duygusal tepkisellik ve pekiştireç duyarlılığı profiline ortaya konması beklenmektedir.

Kişilik bozukluklarında bilişsel süreçlerin de olumsuz etkilendiği bilinmektedir (Coolidge vd., 2009). Antisosyal kişilik bozukluğu (Baliouis vd., 2019), borderline kişilik bozukluğu (Lampe vd., 2007) ve A kümesi kişilik bozukluğunda (Besteiro-González vd., 2004) özellikle çalışma belleğinde bozulmalar olduğu saptanmıştır. Kişilik bozukluklarının sürdürülmesine yönelik uyumsuz çekirdek inançlar ve ardından gelen iç konuşmalar veya Baddeley'in fonolojik döngü ile ilişkili olarak tanımladığı sözel belleğin, kişilik bozuklukları için kritik bir faktör olabileceği düşünülmektedir (Coolidge vd., 2009). Buna ek olarak kişilik bozuklukları ile görsel bellek arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalarda, kişilik bozukluğu olan bireylerde görsel bellek performansında bozulmalar olduğu tespit edilmiştir (Kirrane vd., 2000). Ayrıca çalışma belleği ile bağlantılı yürütücü işlevlerde görülen bozulmaların, kişilerde içgörünün azalmasına, kararsızlığın artmasına, davranışlarının sonuçlarını doğru bir şekilde değerlendirme yetisinde azalmaya, dürtüsellğe, dikkatsizliğe, zayıf öz denetime, duygulanımda dalgalanmaya neden olduğu bilinmektedir (Lezak, 1982; Luria, 1973). Bu özellikler aynı zamanda kişilik bozukluklarının tamamında görülen ortak özelliklerdir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Alanyazında bu konuda sınırlı sayıda çalışma olması nedeniyle yapılan bu çalışmada ayrıca kişilik bozuklukları ile çalışma belleğinin iki alt bileşeni olan sözel bellek ve görsel-uzamsal bellek arasındaki ilişkinin, duygusal tepkisellik ve pekiştireç duyarlılığının ortak etkisinin incelendiği motivasyonel bir model çerçevesinde incelenmesi hedeflenmiştir.

1.2. Tezin Amacı

Planlanan çalışmanın temel amacı, kişilik bozukluklarında duyguların çalışma belleği üzerindeki etkisinin pekiştireç duyarlılığının etkilerinin de dahil edildiği bir motivasyonel model çerçevesinde incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda yapılacak olan bu çalışma kapsamında ilk olarak pekiştireç duyarlılık sistemleri ile kişilik

bozuklukları ve duygusal tepkisellik arasındaki ilişkinin incelenmesi hedeflenmiştir. Buna ek olarak pozitif ve negatif duygu yüklemesi yapılan deneysel çalışmada, çalışma belleği türlerine (sözel ve görsel-uzamsal bellek) ait öğrenme performanslarının pekiştireç duyarlılık sistemlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ayrıca çalışma belleği türleri ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide negatif ve pozitif duygusal tepkiselliğin aracı rolü ile pekiştireç duyarlılık sistemlerinin düzenleyici rolünün araştırılması amaçlanmıştır.

1.3. Tez Konusunun Önemi ve Özgün Değeri

Alanyazında duygular ve çalışma belleği konusunda yapılan çalışmalarda çelişkili sonuçların yer aldığı görülmektedir. Bazı çalışmalarda negatif duygunun çalışma belleğinin iki alt bileşeni olan hem sözel belleği hem görsel-uzamsal belleği olumsuz etkilediği saptanırken (Beckwé ve Deroost, 2016; Ikeda vd., 1996), bazı çalışmalarda ise negatif duygunun ne sözel bellek ne de görsel-uzamsal bellek üzerinde bozucu etkisinin olmadığı bulunmuştur (Storbeck ve Maswood, 2016).

Alanyazında yer alan çelişkili sonuçların bulunduğu bu çalışmalar incelendiğinde, çalışma belleği türleri ile duygu türleri arasındaki ilişkide kişiliğin motivasyonel boyutunun olası etkisinin göz ardı edildiği görülmektedir. Gray (1981) tarafından geliştirilmiş ve daha sonra Gray ve McNaughton (2000) tarafından revize edilmiş Pekiştireç Duyarlılık Teorisi'ne göre ödül ve cezaya duyarlılık düzeyi, gelen uyarının algılanma türünü (pozitif veya negatif) etkilemekle beraber yaklaşma ve kaçınma davranışlarının ortaya konmasında etkili olmaktadır. Ayrıca pekiştireç duyarlılık sistemleri ile öğrenme arasındaki ilişkinin araştırıldığı çok sayıda çalışmada, kişilik tipine ve kişinin duyarlı olduğu pekiştireç türüne bağlı olarak öğrenme performanslarının farklılaştığı görülmektedir (Bilge, 1998; Bilge ve Balaban, 2019; Gupta, 1976; Heritage vd., 2018; McCord ve Wakefield, 1981; Nagpal ve Gupta, 1979).

Alanyazında yer alan bu çalışmalar ışığında, duygular (pozitif ve negatif) ile çalışma belleği türleri (sözel ve görsel-uzamsal bellek) arasındaki ilişkide pekiştireç duyarlılık sistemlerinin (ödül veya cezaya duyarlılık) düzenleyici rolünün olabileceği düşünülmektedir. Literatürde duygu türleri ile pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalar bulunsa da iki değişkenin çalışma belleği üzerindeki etkileşim etkisinin incelenmediği görülmektedir (Storbeck, 2012). Bu

bağlamda yapılan bu çalışmada duygu türleri (pozitif ve negatif) ile çalışma belleği türleri (sözel ve görsel-uzamsal bellek) arasındaki ilişkide, kişiliğin motivasyonel boyutu olarak değerlendirilen pekiştireç duyarlılık sistemlerinin (ödül veya cezaya duyarlılık) etkileri araştırılmıştır. Alanyazında bu konuda yürütülen ilk çalışmalardan biri olan bu çalışma ile literatürde yer alan önemli bir boşluğun doldurulmasında katkı sunulduğu düşünülmektedir.

Buna ek olarak, duygu ve çalışma belleği arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmaların büyük kısmının depresyon veya kaygı bozukluğu tanısı alan klinik örneklem ile gerçekleştirildiği görülmektedir (Baddeley, 2013; Tallon vd., 2016). Ancak klinik tanı almamış ve kişilik bozukluğu olan kişilerde de çalışma belleğinde bozulma olabileceği yapılan çalışmalarla gösterilmiştir (Lezak, 1982; Luria, 1973). Luria (1973) ve Lezak (1982) tarafından belirtilen yürütücü işlev bozukluklarının sonuçlarına ilişkin açıklamaların aynı zamanda kişilik bozukluklarında görülen karakteristik özelliklerle bağlantılı olduğu görülmektedir. DSM 5'e (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) göre kişilik bozuklukları, biliş, duygulanım, kişilerarası işlevsellik veya dürtü kontrolü alanlarından en az ikisinde görülen kalıcı ve uyumsuz davranış örüntüleridir. İçgörü eksikliği, dürtüsellik, karar vermede zorlanma, kişilerarası uyumsuzluk, duygu düzenleme güçlüğü kişilik bozukluklarında ortak olarak görülen özelliklerden bazılarıdır.

Alanyazında kişilik bozukluklarında görülen bilişsel bozulmaların ortaya konduğu çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu, çoğunlukla şizotipal kişilik bozukluğu ve borderline kişilik bozukluğunda yürütücü işlevlerin incelendiği görülmektedir (Besteiro-González vd., 2004; Lampe vd., 2007). Buna ek olarak alanyazında Coolidge ve arkadaşları (2009) tarafından yürütücü işlevler ile yapılmış olan çalışma dışında tüm kişilik bozukluklarının dahil edildiği, çalışma belleği ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkinin araştırıldığı kapsamlı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Coolidge ve arkadaşları (2009) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise yürütücü işlevler öz bildirim ölçeği ile değerlendirmeye alınmıştır. Psikolojik rahatsızlıkları araştıran çalışmalarda sıklıkla kullanılan değerlendirme yöntemlerinden biri olan öz bildirim ölçeklerinde, sosyal istenirliğin de etkisiyle istenen ve kabul edilen tutumlara uygun yanıt verme eğilimi olduğu bilinmektedir (Podsakoff vd., 2003). Bu nedenle kişilik bozukluklarında çalışma belleği türlerine ait bilişsel performansların deneysel çalışma ile incelenmesinin, öz bildirim ölçeklerine göre daha doğru ve kapsamlı bulgular elde

etmeyi sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmanın, çalışma belleği ile tüm kişilik bozukluklarının arasındaki ilişkinin deneysel olarak incelendiği ilk çalışmalardan biri olması, çalışmanın özgün yönlerinden biri olarak gösterilebilir.

1.4. Tezin Temel Soruları ve Hipotezleri

Tez çalışması kapsamında iki çalışmaya yer verilmiştir. Bu bölümde araştırma sorularına ve hipotezlere yer verilmektedir.

1.4.1. Birinci Çalışma Araştırma Soruları ve Hipotezleri

Birinci çalışma ilişkisel tarama deseninde gerçekleştirilmiş olup ikinci çalışmaya dahil edilen katılımcılar birinci çalışma sonuçlarına göre belirlenmiştir. Bu çalışmada ayrıca pekiştireç duyarlılık sistemleri, duygusal tepkisellik ve kişilik bozuklukları türleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Birinci çalışma kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

Soru 1.1. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri arasında ilişki var mıdır?

Soru 1.2. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) arasında ilişki var mıdır?

Soru 1.3. Pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) ile kişilik bozuklukları türleri arasında ilişki var mıdır?

Soru 1.4. Kişilik bozuklukları türleri için pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ve pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin (aktivasyon, yoğunluk, süre) yordayıcılık özellikleri var mıdır?

Soru 1.5. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri arasındaki ilişkilerde pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin (aktivasyon, yoğunluk, süre) aracı rolü var mıdır?

Birinci çalışmada yukarıda yer alan sorular doğrultusunda aşağıda yer alan hipotezlerin sınanması hedeflenmiştir:

Hipotez 1.1. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar vardır.

Hipotez 1.2. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar vardır.

Hipotez 1.3. Pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) ile kişilik bozuklukları türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar vardır.

Hipotez 1.4. Her kişilik bozukluğu türü için farklı pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) yordayıcı etki gösterecektir.

Hipotez 1.5. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri arasındaki ilişkide pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin (aktivasyon, yoğunluk, süre) aracı rolü vardır.

1.4.2. İkinci Çalışma Araştırma Soruları ve Hipotezleri

İkinci çalışma deneysel desende gerçekleştirilmiş olup, çalışmaya dahil edilen katılımcıları belirlemek amacıyla Pekiştireç Duyarlılık Ölçeği'nde yer alan ödül ve cezaya duyarlılık düzeyleri ile bağlantılı olan DİS ve DAS alt ölçek puanları ve Perth Aleksitimi Ölçeği'nde yer alan genel aleksitimi toplam puanı üzerinden 1 standart sapma üzeri değer kesme puanı olarak belirlenerek, DİS ve DAS için bu değer üzerinde; aleksitimi için bu değer altında puan alan katılımcılar çalışmaya davet edilmiştir. Araştırmacı tarafından geliştirilen bilgisayar destekli program üzerinden uygulamalar yapılmıştır. Bu çalışma kapsamında değişkenlerin görsel-uzamsal bellek ve sözel bellek üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

İkinci çalışma kapsamında aşağıda yer alan sorulara cevap aranmıştır:

Soru 2.1. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanı pekiştireç duyarlılık sistemlerine (ödül veya cezaya duyarlılık) göre farklılaşmakta mıdır?

Soru 2.2. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri pekiştireç duyarlılık sistemlerine (ödül veya cezaya duyarlılık) göre farklılaşmakta mıdır?

Soru 2.3. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanı pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) arasında korelasyon var mıdır?

Soru 2.4. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) arasında korelasyon var mıdır?

Soru 2.5. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanı ile kişilik bozuklukları türleri arasında korelasyon var mıdır?

Soru 2.6. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri kişilik bozuklukları türleri arasında korelasyon var mıdır?

Soru 2.7. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları pekiştireç duyarlılık sistemlerinin (ödül veya cezaya duyarlılık), pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin (aktivasyon, yoğunluk, süre) ve kişilik bozuklukları türlerinin etkileşim etkisi var mıdır?

Soru 2.8. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri üzerinde pekiştireç duyarlılık sistemlerinin (ödül veya cezaya duyarlılık), pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin ve kişilik bozuklukları türlerinin etkileşim etkisi var mıdır?

İkinci çalışmada yukarıda yer alan sorular doğrultusunda aşağıda yer alan hipotezlerin sınanması amaçlanmıştır:

Hipotez 2.1. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama puanı, negatif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.2. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.3. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanı, negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.

Hipotez 2.4. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.

Hipotez 2.5. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri hatırlama puanı, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.6. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.7. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanı, pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.

Hipotez 2.8. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.9. Pozitif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları, negatif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.10. Pozitif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.11. Negatif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.12. Negatif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri, negatif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Hipotez 2.13. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları kişilik bozuklukları düzeylerine (düşük-yüksek) göre farklılaşacaktır.

Hipotez 2.14. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri kişilik bozuklukları düzeylerine (düşük-yüksek) göre farklılaşacaktır.

Hipotez 2.15. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanı üzerinde, kişilik bozuklukları türleri, pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ve pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim vardır.

Hipotez 2.16. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri üzerinde, kişilik bozuklukları türleri, pekiştireç duyarlılık sistemleri ve pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim vardır.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR

Bu tez çalışmasında kişilik bozuklukları ile çalışma belleği arasındaki ilişkinin pekiştireç duyarlılığı ve duygusal tepkisellik temelinde geliştirilen motivasyonel bir model çerçevesinde açıklaması hedeflenmiştir. İlk bakışta, kişilik terimi için belirli bir tanımın olmaması nedeniyle terminus çelişkisinin böyle bir modelin geliştirilmesine engel olduğu düşünülebilir ancak kişilik bozukluklarına boyutsal yaklaşım ve kişilik bozukluğunun tanımında yer alan temel özellikler bu modelin geliştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda bu bölümde öncelikle kişiliğin temellerine ilişkin bilgiye yer verilecektir. Daha sonra sırasıyla Pekiştireç Duyarlılık Teorisi, Kişilik Bozuklukları, Çalışma Belleği ve Duygusal Tepkisellik konularına dair bilgi verilecektir.

2.1. Kişilik

Kişilik, bireysel farklılıkların ortaya konduğu, algı, düşünce ve davranışların bir arada değerlendirildiği (Aslan, 2008), tutarlı ve süreklilik arz eden (Franzoi, 2006: 343) bir yapı olarak tanımlanabilir. Kişilik, eşitlik denklemlerinde bulunan sabit katsayı gibi düşünülebilir (Corr, DeYoung ve McNaughton, 2013), bu katsayı ile birlikte farklı değişkenlerin yer aldığı denklemlerde sonuçları tahmin etmek mümkündür. Bu bağlamda, kişinin farklı zamanlarda ve durumlarda ortaya koyduğu davranışsal, duygusal ve bilişsel tepkilerin sıklığının ve yoğunluğunun belirlenmesinde, kişilik önemli bir yordayıcı değişken olmaktadır (Fleeson, 2001; Fleeson ve Gallagher, 2009).

Kişiliğin araştırmacılar tarafından kabul edilmiş ortak bir tanımı bulunmamaktadır. Kişilik kelimesi Latince ‘persona’ kelimesinden gelmektedir (Schultz ve Schultz, 2005: 9). ‘Persona’ eski Yunan tiyatrolarında aktörlerin kullandığı maskeye verilen isimdir (Aslan, 2008). Kişiliği genellikle dış dünyada tanınan yüzümüz olarak değerlendiririz. Bir bireyin kişiliğinden söz ederken, onun için iyi, kötü, çekingen, dışadönük, öfkeli veya sabırlı olduğunu söyleriz. Bu özellikler o kişinin diğer insanlar tarafından algılanan karakteristik özellikleridir. Ancak kişiliği sadece bireyin dış dünya tarafından algılanan yüzü olarak değerlendirmek ne kadar doğrudur? Kişilik

aynı zamanda diğere insanlar tarafından görünmeyen, bireye özgü sosyal ve duygusal öğeleri de içerir. Bu öznel öğeler, bireyin toplum içinde biricik olmasını sağlamaktadır. Bu noktada bireysel farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla kişilik bireyi diğerelelerinden ayıran, içsel kaynaklardan ortaya çıkan ve kişinin algı, düşünce ve davranışlarının bütünü olarak tanımlanabilir (Aslan, 2008).

Bazı teorisyenler stabil bir kişilikten söz edilemeyeceğini ve kişiliğin kültürel ve sosyal çevreye göre değişim gösterdiğini belirtmektedir (Ellis vd., 2009: 3). Kişilik dinamik yapısı gereği çevresel ve kültürel faktörlerden etkilenir. Ancak kişilikte genel olarak ani değişiklikler beklenmez, sadece çevreye adaptasyon sürecinde bazı değişimler meydana gelebilir (Mischel, 1973). Kişiliği tanımlarken bireyin karakteristik özelliklerinin tutarlı olması ve süreklilik arz etmesi beklenir. Böylece insanların hangi durumda nasıl davranacağı tahmin edebilir.

Kişiliği en kapsamlı şekilde tanımlayan araştırmacılardan biri Allport'dır. Allport yayınladığı 'Kişilik' kitabında daha önce yapılmış 49 kişilik tanımını tekrar ele almıştır (Azoulay ve Kapferer, 2003). Allport'un bu kitabı, kişilik ile ilgili yapılan en kayda değer çalışmalardan biridir. Ayrıca Allport ve Odbert, orjinal bir İngilizce sözlükten kişiliği tanımlayan 18.000 sözcük seçmişler ve anlamları birbirine yakın kelimeleri gruplayarak 200 sözcük kümesi elde etmişlerdir. Bu çalışmalar neticesinde Allport, sözcüksel hipoteze dayanarak kişilik kuramını geliştirmiştir (Franzoi, 2006: 359). Allport kişiliği, bireyin çevreye uyum sürecinde geliştirdiği kendine özgü davranış, düşünce ve duyguları belirleyen psikofiziksel sistemlerin oluşturduğu dinamik bir organizasyon olarak tanımlamaktadır (Bilge, 2014).

Yapılan kişilik tanımları araştırmacıların bakış açılarına göre farklı olsalar da bazı ortak özellikler sergilemektedir. Bu ortak özellikler kişiliğin bireye özgü, bireyi diğerelelerinden ayıran, tutarlı, sürekli ve yapılaşmış özellikler bütünü olmasıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

2.1.1. Kişiliğin Psikofizyolojik Temelleri

Kişiliği tanımlarken mizaç ve karakter kavramları da kullanılmaktadır. Bazen bunlar birbirinin yerine de kullanılmaktadır, ancak kişilik, karakter ve mizaç birbirinden farklı kavramlardır. Yunanca'da oyarak şekil vermek anlamına gelen karakter, sosyal

ve kültürel öğeleri içerir. Mizaç için kişiliğin biyolojik zeminidir denilebilir. Kişilik, karakter ve mizacın etkileşiminin sonucunda ortaya çıkmaktadır (Aslan, 2008).

Kişisel özelliklerin belirlenmesinde duygusal ve sosyal faktörlere ek olarak genetik fatörler de etkilidir. Mizaç özellikleri yaşamının daha ilk yıllarında görülmeye başlar. Yapılan genetik çalışmalar mizacın yüksek oranda kalıtsal olduğunu göstermektedir (Goldsmith, Buss ve Lemery, 1997).

Beyin yapısının kişiliği etkilediğine dair pek çok çalışma bulunmaktadır. Örneğin antisosyal kişilik bozukluğu olan kişilerde prefrontal serebral kortekste gri maddenin az olduğu gözlemlenmiştir (Raine, 2000). Dr. Harlow'un bildirdiği Phineas Gage vakası nöropsikiyatride yer alan frontal lob disfonksiyonlarıyla davranışlar arasındaki ilişkinin ortaya konduğu en bilindik olaylardan biridir. Başına demir bir çubuk saplanan genç adamın frontal korteksi zarar görmüştür. Olaydan önce sakin, anlayışlı ve sabırlı biri olarak tanınan vaka, olaydan sonra kaba ve küfreden sinirli birine dönüşmüştür (Neylan, 1999).

Beyin genel anlamda özelleşmiş fonksiyonların lokalize olduğu bölge olarak değerlendirilir. İnsan yüzlerini tanıma, mimiklerden duyguları okuyabilme ve diğer insanlarla iletişime geçme isteği, beyindeki belli bölümlerdeki nöral mekanizmalarla ilişkilidir. Örneğin yapılan çalışmalarda beyinde amigdalanın korku ile ilişkili alan olduğu ortaya konmuştur (Damasio, 2011). İnsanların depresyon, korku veya kaygı gibi negatif duygularını ifade ederken beyinde sağ hemisferde frontal lobun aktive olduğu belirlenmiştir. Pozitif duygularda ise sol frontal lob daha aktiftir (Cloninger, 1993: 267). Depresyonda ayrıca lateral orbitofrontal kortekste ve orta beyinde kan akışının arttığı gösterilmiştir. Buna ek olarak rostral medial prefrontal kortekste ise kan akışının azaldığı gözlemlenmiştir (Baker, Frith ve Dolan, 1997).

Kişiliğin biyolojik temelleriyle ilgili çalışmalar yapılan bir diğer alan ise nörotransmitterlerdir. Nörotransmitterler merkezi sinir sistemindeki nöral yollarda etkili olarak beyin aktive olmasını sağlamaktadır. Örneğin dopaminin yüksek düzeylere ulaşması, şizofreniye, düşük seviyede olması ise Parkinson hastalığına neden olabilmektedir (Wagner vd., 1983). Ayrıca triptofan aminoasitinden sentezlenen serotonin, kızgınlık, saldırganlık ve duygu durumlarının düzenlenmesinde görev alan bir nörotransmitterdir (Folk ve Long, 1988).

2.1.2. Kişilik Teorileri

Kişilik ile ilgili bilimsel çalışmaların temeli M.Ö. eski Yunan'a kadar uzanmaktadır. (Öktem, 1972). Plato, Aristotele, Descartes, Machiavelli ve daha pek çok filozof yaptıkları çalışmalarda insan kişiliği üzerine keşifler yapmışlardır. Modern teorilerin bu keşiflerin temelinde geliştikleri görülmektedir (Ellis vd., 2009: 3).

Başlıca kişilik teorileri psikodinamik yaklaşımlar, psikanalitik-sosyal kuramlar, davranışçı kuramlar, sosyal-bilişsel kuramlar, hümanistik yaklaşımlar ve ayırıcı özellik yaklaşımları olarak ele alınabilir.

2.1.2.1. Psikodinamik Yaklaşımlar

Psikodinamik kuramlar, çocukluk döneminde kişiliğin çekirdeğinin oluştuğunu ve sonraki dönemlerde kişiliğin bu çekirdek etrafında geliştiğini kabul etmektedir (Mischel, 1968: 8). Kişiliğin teolojik köklerinin dışında, Freud kişilik alanında kuram oluşturan ilk araştırmacı olarak kabul edilebilir. Freud ve onun izinden giden bilim adamları, kişiliği dinamik, kümülatif, sürekli ve tutarlı olarak değerlendirmektedir (Azoulay ve Kapferer, 2003).

Freud'un psikanalitik kişilik çalışmaları, o dönemde solunum ve denge üzerine çalışmalar yapan Breuer'in bir histeri vakasını Freud'a anlatmasıyla gelişmeye başlamıştır. Bu son derece enteresan vaka Freud'un ilgisini çekmiş ve bu alana yönelerek kuramını oluşturmasını sağlamıştır (Freud, 1925: 20).

Freud, kişiliği topografik model ve yapısal model olmak üzere iki ana yaklaşımla açıklamaktadır. Topografik modele göre kişilik üç seviyede ele alınmaktadır: Bilinç, bilinç öncesi ve bilinç dışı. Bilinç günlük yaşantımızda farkında olduğumuz her anı temsil etmektedir. Freud'a göre duygularımızın, düşüncelerimizin ve hafızamızın çok küçük bir kısmını farkında olduğumuz için, kişiliğin görünen yüzü olan bilinç, kişiliğin kısıtlı bir alanını içermektedir. Freud bunu buz dağı modeli ile açıklamaktadır, buz dağının görünen kısmı bilinci temsil etmektedir. Buz dağının hemen altında kalan kısım bilinç öncesi olarak isimlendirilmektedir. Bilinç öncesi yeterli bir çaba ile bilince gelen ve farkına vardığımız bilgileri ve yaşantıları içermektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2008). Bilinç dışı buz dağının görünmeyen en büyük kısmıdır ve davranışlarımızı yönlendiren istek, dürtü ve güdülerden oluşur. Genel olarak psikanalitik teorinin odaklandığı bölüm burasıdır (Schultz ve Schultz, 2005: 54).

Freud daha sonra görüşlerini revize ederek topografik modelden ayrılmamakla beraber kişiliğin üç yapıdan meydana geldiğini iddia etmiştir: İd, ego ve süperego. İd, bilinç dışı düzeyde hareket eder ve iç güdülerin kaynağıdır. Ego ise bireyin gerçek dünya ile ilişkilerini düzenleyerek dış dünyaya uyum sağlamasına yardımcı olur. Süperego kişiliğin en son gelişen kısmıdır ve toplumsal normlarının ve değerler sistemlerinin kabul edilmesini sağlar. Freud'a göre psişik enerjinin kaynağı İd'de bulunmaktadır ve diğer yapılar olan ego ve süperego için gerekli enerji buradan sağlanır. Dolayısıyla İd kişiliğin güçlü ve büyük bir kısmını oluşturmaktadır (Schultz ve Schultz, 2005: 54).

Freud'a göre her insan belli bir miktar enerji ile dünyaya gelir ve bu enerji psikoseksüel dönemlerde gelişir. Psikoseksüel dönemler ise biyolojik olarak belirlenen belirli bir sıraya göre ortaya çıkmaktadır (İnanç ve Yerlikaya, 2008). Bu dönemlerde haz odaklı davranışlar bedenin hazza kaynaklık eden bölgeleriyle ilişkilidir. Bu dönemlerde ortaya çıkan ve çözülmemiş çatışmalar fiksasyonun gelişmesine ve sonraki dönemlerde aynı haz odaklı davranışın sürdürülme eğilimine neden olur. Freud, beş psikoseksüel gelişim dönemi tanımlamıştır: oral dönem, anal dönem, fallik dönem, latant dönem ve genital dönem (Franzoi, 2006: 348).

2.1.2.2. Psikodinamik – Sosyal Yaklaşımlar

Freud'un düşünceleri kendisi daha hayattayken, çalışma arkadaşları tarafından revize edilmeye başlamıştır. Adler, Jung ve Horney seksüel dürtülerin insanların kişiliklerinde merkezi noktada olmasına karşı çıkmışlardır. Ayrıca Freud'un biyolojik faktörlere yer vermesine rağmen sosyal ve çevresel faktörleri göz ardı etmesi psikanalitik kuramın eksikliği olarak değerlendirilmiştir.

Psikodinamik kuram, Freud'un öncü çalışmalarıyla ortaya çıkan psikoanalitik kuramı ve onu takip eden Neo-Freudian olarak bilinen yeni Freudcuları kapsamaktadır. Jung, Adler, Anna Freud, ve Horney yeni Freudcular olarak bilinmektedir (Udo-Imeh, Awara ve Essien, 2015).

Jung, kişiliği tanımlarken üç yapıdan bahsetmektedir: ego, kişisel bilinçdışı ve kolektif bilinçdışı. Ego kişinin farkında olduğu anları kapsamaktadır. Kişisel bilinçdışı, şu an bilinç düzeyinde olmayan ancak bilince ulaşabilecek bilgileri içermektedir. Kolektif bilinçdışı ise 'psişik miras' olarak değerlendirilebilir. Her birey atalarından miras kalan deneyim ve bilgi birikimi ile dünyaya gelir. Bu bilgiler hiçbir zaman bilinç

düzeyine çıkmaz ancak kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını etkilemektedir (Boeree, 2006a).

Jung kişilik tipolojisini oluştururken iki boyuttan bahsetmektedir: tutum ve işlev. Jung kişilik kategorilerini bu tutumlar ve işlevler doğrultusunda belirlemektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2008). Jung, 'içedönüklük' ve 'dışadönüklük' kavramlarını kullanarak kişiliğin iki temel tutumunu belirtmiştir. İçedönük bireyler psikik enerjilerini iç dünyalarına, dışadönük bireyler ise dış dünyaya yöneltmişlerdir. Jung'a göre kişiler içedönük veya dışadönük tutum içinde, dış dünyayla bağlantı kurmak için dört işleve sahiptir: düşünme, duygu, hissetme ve sezgi (Boeree, 2006a).

Adler'in kişiliğe bakışı, Freud'a göre daha fazla sosyal öge içermektedir. Örneğin anne-çocuk-baba üçgenindeki aile dinamikleri, Adler'e göre kişiliğin gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir. Ayrıca kardeş sırasının kişiliği nasıl şekillendirdiğine dair görüşlerini bildiren ilk teorisyendir (Franzoi, 2006: 351). Adler'in 1904 yılında yazdığı makalede yer alan eğitim kuramı Bireysel Psikoloji'nin özünü oluşturmuştur. Adler yaşam tarzının çocukluk döneminde özellikle 4-5 yaş civarında şekillendiğini belirtmektedir. Sosyal ilgisi gelişmiş sağlıklı bireyler yetiştirmek için öncelikle çocukların eğitimlerine yönelmek gerektiğini söylemektedir (Adler, 1927: 161) Bu açıdan psikoloji bilimi uygun eğitim için gerekli temel öğelerin belirlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir (Adler, 1927: 100).

Erikson kuramında biyolojik faktörlere de yer vermiş ancak egonun sadece biyolojik (psikoseksüel) konularla ilgili olmadığını, aynı zamanda kişilerarası ilişkilerin de ego üzerinde etkili olduğunu belirtmiştir (Cloninger, 1993: 129). Erikson psikososyal kuramının temel kavramlarına libidoyu da dahil ederek Freudyan psikanalize sadık kalmıştır, ancak bilimsel olarak gösterilemeyen enerjilerden söz etmenin anlamsız olduğunu söylemiştir. Libido ve içgüdü kavramlarını yeniden tanımlayan Erikson, kişiliğin gelişiminde egonun ve sosyal faktörlerin rolüne vurgu yapmıştır (Ewen, 1940/2003).

Erikson'a göre, yaşam boyunca biyolojik olarak belirlenmiş ve belirli bir sıraya göre ortaya çıkan sekiz dönem vardır. Ego gelişimini bu epigenetik gelişim dönemleri içinde tamamlar. Her dönemde karşıt bileşenler vardır ve bu bileşenlerin çatışması sonucu karmaşa (kriz) ortaya çıkar. Kişiliğin adaptasyonu için bireyin içinde

bulunduğu dönemin karmaşasını başarıyla çözmesi gerekmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Horney, kişiliğin gelişiminde çevrenin ve sosyal ilişkilerin etkisine vurgu yapmıştır. Kişiliğin belirlenmesinde sosyal deneyimlerin rol aldığını belirtmektedir (Ellis vd., 2009: 198). Horney, kişiliğin biyolojik ve psikososyal faktörlerin etkileşimi sonucu şekillendiğini ifade etmektedir. Horney bir çocuğun doğar doğmaz, dış dünyadaki tehlike ile yüz yüze geldiğini ve bunun neticesinde ‘temel kaygı’ geliştirdiğini belirtmektedir. Horney’e göre temel kaygı nevrozların kaynağıdır ve dolayısıyla kişilik üzerinde etkilidir (Schultz ve Schultz, 2005: 157). ‘Self Analysis’ kitabında sosyal faktörlerin kişilik gelişimi üzerindeki etkilerinden bahseden Horney, olumsuz bir çevresel koşulda yetişkinlerin sadece davranışlarını düzenlediklerini ancak çocukların kişiliklerinin gelişiminin etkilendiğini belirtmektedir (Horney, 1942: 52).

2.1.2.3. Davranışçı Yaklaşımlar

John B. Watson’ın kurmuş olduğu davranışçılık ekolü, 1920’li yıllarda ortaya çıkmış ve 60 yıldan fazla psikoloji alanında etkin olmuştur. Davranışçılıkta bilinç ya da bilinçdışı kuvvetlere yer verilmemektedir. Watson’a göre uyarıcı ile tepki arasında geçen içsel süreçlerin ve olayların bir anlamı ve değeri yoktur. Çünkü bu içsel süreçleri deneylerle değerlendirmeye imkân yoktur. Davranışçı teorisyenlere göre kişilik, uyarıcılara verilen öğrenilmiş tepkiler, görünen davranışlar ve alışkanlıkların toplamıdır (Schultz ve Schultz, 2005: 377).

İnsanlar da hayvanlar gibi çevresel uyaranlara belirli içgüdülerle cevap verir, aynı zamanda içinde bulunulan koşullara bağlı olarak tepki vermeyi de öğrenebilirler. Bu alanda öncü çalışmaları bulunan Skinner, insanların davranışlarında çevresel değişkenlerin genetik faktörlerden daha etkili olduğunu ve davranışların genel anlamda öğrenmenin ürünü olduğunu söylemektedir. Skinner, davranışın sonuçlarına bağlı olarak o davranışın tekrarlanmasını koşullu şartlanma olarak tanımlamaktadır (Cloninger, 1993: 297). Temel kavramı koşullu şartlanma olan Skinner’a göre kişilik koşullu davranışların bir örüntüsü olarak değerlendirilebilir (Schultz ve Schultz, 2005: 393). İçsel süreçlere verdiği önemden dolayı Freud’un kuramını reddeden Skinner, çocukluk dönemine ait deneyimlerin kişiliği oluşturmasının altında, koşullu şartlanmaların kalıcı etkisinin olduğunu iddia etmektedir (Skinner, 1965: 71).

Dollard ve Miller ise psikanaliz ile deneysel psikoloji arasında köprü oluşturarak eklektik davranışçı yaklaşımı geliştirmişlerdir. Dollard ve Miller psikanalitik kuramdaki kişilik yapısının davranışçılıkta kullanılan terimlerle ifade edilebileceğini ve açıklanabileceğini iddia etmektedir. Bunun için katı davranışçılık yaklaşımı yerine, içsel süreçleri de içeren daha esnek bir davranışçı yaklaşım benimsemişlerdir (Ellis vd., 2009: 276).

2.1.2.4. Sosyal Bilişsel Yaklaşımlar

Skinner'in davranışçılık ekolünün devamı olarak sosyal öğrenme kuramları geliştirilmiştir. Bu alandaki öncü isimlerden biri olan Bandura, Skinner'ın aksine uyaran ve tepki arasındaki bilişsel süreçleri de ele almaktadır. Bandura'ya göre bilişsel süreçler koşullu şartlanmada yer almasalar bile davranışın devamında etkilidir. Uyarana karşı ortaya çıkan tepkinin seçimi ve organize edilmesi bilişsel seviyede gerçekleşmektedir (Bandura, 1977: 10).

Kelly, kendinden önce gelen kuramcılarının ele aldığı kavramları kabul etmeyerek, insanın dünyaya ilişkin yorumlarda bulunduğunu ve bu yorumlarla yapılar oluşturduklarını varsaymaktadır. Bu yapıların ise kişinin gerçekliğini oluşturduğunu iddia etmektedir. Kelly'e göre insanlar saydam kalıplar ve şablonlar kullanarak dünyayı anlamlandırmaya çalışır. Kelly bu yapıların kişisel yapılar olduğunu belirtmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Beck ise Kelly gibi, insanların şemalar geliştirdiklerini iddia etmektedir. Kişiliğin temel yapı taşlarının bu şemalardan oluştuğunu varsaymaktadır (Beck, Freeman ve Davis, 2004). Beck'e göre psikolojik problemlerin kaynağında bilgilerin yanlış işlenmesi ve şemaların bu doğrultuda oluşturulması bulunmaktadır. Maladaptif şemalar nedeniyle kişilik bozuklukları ortaya çıkmaktadır. Beck, biyolojik faktörlerin, mizacın ve kişinin yaşam hikayesinin değiştirilemeyeceğini, ancak kişinin düşüncelerinin ve davranışlarının değişebileceğini iddia etmektedir (Ellis vd., 2009: 464).

2.1.2.5. Hümanistik Yaklaşımlar

Freud'un insana pesimistik bakışına karşı çıkan ve pozitif bir bakış açısı geliştiren Abraham Harold Maslow ve Carl Ransom Rogers hümanistik yaklaşımın öncüleri

arasında yer almaktadır. Hümanistik yaklaşımda kişinin var olma nedenleri üzerinde durulmaktadır. Kişinin var olma amacı ise sahip olduğu potansiyeli gerçekleştirmesidir (Schneider, Pierson ve Bugental, 2015). Hümanistik yaklaşıma göre her insan biriciktir ve her birey anlam arayışı içindedir. Bireyin sağlıklı ve işlevsel olma yolunda engellemeler olduğunda psikopatoloji ortaya çıkmaktadır (Şenyuva, 2007).

Maslow'un kendini gerçekleştirme kuramı hümanistik yaklaşımı benimseyen diğer araştırmacılara yol göstermiştir. Maslow, maladaptif yöntemleri seçen sağlıklı, nevrotik ve hasta kişilerle çalışan araştırmacıları eleştirerek, bunun yerine, sağlıklı, fonksiyonel ve yaratıcı bireylerin araştırılması gerektiğini söylemektedir (Schneider, Pierson ve Bugental, 2015: 13). Maslow, bilinçdışı dürtüleri kabul etmekle beraber kişiliğin bilinçli yönü ile ilgilenmiştir. Freud'un psikolojinin hastalıklı yönü ile ilgilendiğini düşünen Maslow, psikolojinin sağlıklı yanının da açığa çıkarılması gerektiğini iddia etmektedir. İnsanın doğuştan gelen iyi içsel potansiyele sahip olduğunu söyleyen Maslow, bu temel yapı engellendiğinde veya bastırıldığında saldırganlık, nefret ve yıkıcı davranışların ortaya çıktığını belirtmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2008).

Hümanistik yaklaşımlarda en etkili araştırmacılardan biri Carl Rogers'dır. Rogers'ın kuramında özgür irade, seçim ve kişisel sorumluluk odak noktadadır. Kuramda benlik ve benliğin özellikleri ele alınmaktadır (Geiwitz, 1969). Benlik olarak kastedilen algılar ve farkında olunan yaşantılardır (Duke ve Nowicki, 1989). Rogers, bireyin davranışlarını bilinç düzeyinde gerçekleştirdiğini söylemektedir ve bu nedenle bilinçdışı süreçlerle ilgilenmemiştir. Psikolojik gelişimin otomatik bir şekilde kendiliğinden gerçekleşmeyeceğini söyleyen Rogers, kişinin psikolojik gelişimi için koşulsuz olumlu kabul ve empatinin olduğu bir ortama ihtiyacı olduğunu ifade etmektedir (Feist ve Feist, 2006: 336). Rogers geliştirdiği birey merkezli yaklaşımda, danışana doğru benliğini bulmasına yardımcı olacak bir çerçevede iletişim kurulması gerektiğini belirtmektedir. Bu terapi yaklaşımında odak nokta koşulsuz olumlu kabuldür, danışana sıcak, kibar ve empati kurarak yaklaşılmaktadır (Franzoi, 2006: 412).

2.1.2.6. Ayırıcı Özellik Yaklaşımları

Pek çok kişilik teorisyeni ayırıcı özelliği, kişide görülen karakteristik özellikler ve süreçler olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle bazı araştırmacılar ayırıcı özellikleri psikologlar tarafından oluşturulmuş yapılar olarak değerlendirmektedir. Ancak diğer araştırmacılar ayırıcı özelliklerin insanlarda gerçekten bulunduğunu ve kişilik özelliklerinin altında yatan nedensel yapılar olarak olduklarını düşünmektedir (Mischel, 1968).

Araştırmacılar tarafından pek çok farklı ayırıcı özellik ya da vasıf tanımı yapılmıştır. Allport ayırıcı özellik için, genelleşmiş ve merkezileşmiş nöropsişik bir sistem tanımını kullanmaktadır (Azoulay ve Kapferer: 2003). Allport'a göre ayırıcı özellikler kişiliğin yapıtaşdır (Udo-Imeh, Awara ve Essien, 2015). Ayırıcı özellik ya da vasıf (trait), zamana ve duruma göre değişmeyen ve kişiliğin bir bileşeni veya ayırt edici karakteristik özelliği olarak tanımlanabilir. Kişinin farklı sosyal durumlarda benzer davranışları sergilemesini sağlar. Araştırmacıların farklı ayırıcı özellik tanımları bulunsa da tanımlardaki ortak özellikler şu şekilde sıralanabilir (Ellis vd., 2009: 219).:

1. Ayırıcı özellikler stabildir.
2. Ayırıcı özellikler kişiden kişiye farklılık gösterir.
3. Ayırıcı özellikler ölçülebilir.
4. Birbiriyle ilişkili davranışlarda ayırıcı özelliklerin işlevi vardır.

Ayırıcı özellik sınıflandırmaları Hipokrat'a kadar uzanmaktadır. Hipokrat dört tip insan tanımlamıştır: mutlu, melankolik, asabi ve soğukkanlı. Bu kişilik tipleri bedendeki sıvılarla ilişkilendirilmiştir. Hipokrat'a göre bu ayırıcı kişilik özellikleri öğrenme veya deneyim yerine biyolojik fonksiyonlarla açıklanabilmektedir (Schultz ve Schultz, 2005: 249).

1940'lı yıllarda Amerikalı bilimadamı William Sheldon (1899 – 1977), beden yapıları üzerinden farklı kişilik tipleri tanımlamıştır. Üç beden tipiyle bağlantılı üç farklı kişilik tanımı ortaya koymuştur: Endomorfi, mesomorfi ve ektomorfi. Zayıf vücut yapısına sahip endomorflar, sosyal, rahatına düşkün, konuşmayı seven insanlardır. Güçlü ve kaslı bir vücut yapısına sahip mesomorflar ise spor yapmayı severler, enerjik, kendine güvenen ve cesur kişilerdir. Ektomorflar ise bedenlerine oranla büyük bir beyine ve merkezi sinir sistemine sahiptir. Dış uyaranlara karşı aşırı hassastırlar. Sheldon'a göre

ektomorflar içedönük, çekingen ve zeki insanlardır ve yalnız kalmayı kalabalık içinde olmaya tercih ederler (Kenneth ve Matthew, 2013).

Ayırıcı özellik araştırmaları kişiliğın bilinç düzeyindeki yönlerine odaklanmaktadır. Bu alanda yapılan ilk çalışmaları Gordon Allport gerçekleştirmiştir. ‘Kişilik Özellikleri: Sınıflandırılması ve Ölçümü’ isimli çalışmasında ‘ayırıcı özellik’ kavramını kullanan Allport, bu yaklaşımı Freud’un bilinçdışına yaptığı aşırı vurguya tepki olarak geliştirmiştir. Allport’a göre her bireyin kendine özgü vasıfları bulunmaktadır ve kişiler önceden belirlenmiş kişilik sınıflarına yerleştirilmemeli, birey kendi içinde değerlendirilmelidir (Franzoi, 2006).

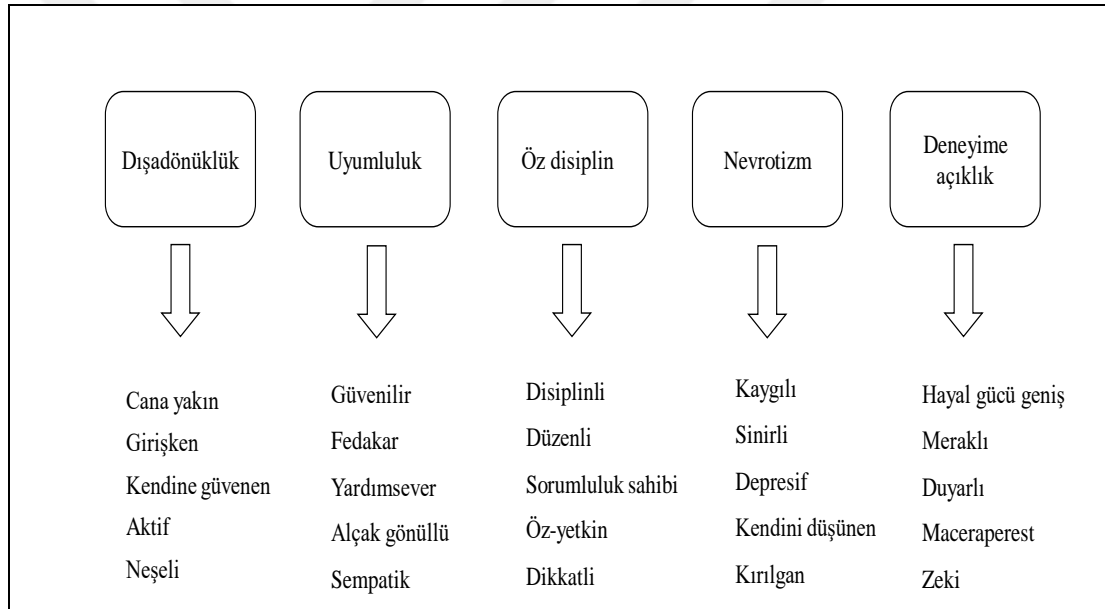
Allport’un ayırıcı özellik yaklaşımından farklı olarak geliştirilen bir başka ayırıcı özellik yaklaşımı ise faktör analizi istatistik tekniğidir. Faktör analizini kullanan araştırmacılar insanlar için belirli kişilik boyutlarının olduğunu varsaymışlardır. (İnanç ve Yerlikaya, 2008). Faktör analizinin yer aldığı ayırıcı özellik yaklaşımı indirgemeci yönü nedeniyle hümanistik psikolojinin antitezi olarak görülebilir. Bu açıdan ayırıcı özelliklerin bireye özgü olduğunu kabul eden Allport’un yaklaşımı, ayırıcı özellik teorisi ile hümanistik yaklaşım arasında köprü niteliği taşımaktadır (Ellis vd., 2009: 219). Gestalt yaklaşımında bulunan ‘bütün parçaların toplamından farklıdır’ bakış açısından etkilenen Allport, kişiliğın ayırıcı özelliklerin toplamı olduğunu ve bu ayırıcı özelliklerin bir araya gelerek dinamik ve benzersiz kişiliği meydana getirdiğini iddia etmektedir (Franzoi, 2006: 359).

Allport ve Odbert, insanların kişilik özelliklerini tanımlayan 17,953 kelimeyi İngilizce bir sözlükten (Webster’s New International Dictionary) seçerek bir liste oluşturmuşlardır. Daha sonra benzer manalardaki isimleri gruplandırarak sözcük kümeleri elde etmişler ve kişilik özelliklerini sınıflandırmışlardır (Allport ve Odbert, 1936). Allport’ın bu çalışması ayırıcı özellik yaklaşımının gelişimi için atılan ilk adım olarak değerlendirilmektedir. Odbert ile yaptığı çalışmalar neticesinde oluşturulan 200 sözcük kümesinin azaltılabilmesi için araştırmacılar faktör analizi istatistik yöntemini kullanmışlardır (Franzoi, 2006: 359).

Cattell, faktör analizini kullanan ilk ayırıcı özellik teorisyenlerinden biridir. Allport tarafından oluşturulan sözcük kümelerini faktör analizi istatistik yöntemini kullanarak incelediğinde bazı özelliklerin aynı başlıklar altında toplandığını görmüştür, böylece 16 ayırıcı özellik tanımlamıştir (Azoulay ve Kapferer, 2003). Cattell ayırıcı özellikleri

genel ve özel ayırıcı özellikler olarak iki gruba ayırmaktadır. Genel ayırıcı özellikler her insanda biraz bulunan özelliklerdir. Özel ayırıcı özellikler ise sadece bir kişide veya çok az sayıda kişide bulunan özelliklerdir (Schultz ve Schultz, 2005: 287).

Cattell'den sonra araştırmacılar yaptıkları çalışmalar neticesinde kişiliğin beş temel boyutu olduğunu belirtmişlerdir. 1981 yılında Lewis Goldberg "Büyük Beş" kavramını kullanmış ve bu beş faktörün kişiliğin temel yapıları olduğunu iddia etmiştir (Ellis vd., 2009: 236). Costa ve McCrea da faktör analizi yöntemini kullanarak, beş kişilik boyutunu tanımlamış ve bu boyutları ölçmek için bir ölçme aracı geliştirmişlerdir. Farklı kültürlerde yapılan çalışmalarda şu beş temel kişilik boyutuna ulaşılmıştır: nevrotizm, dışadönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve öz disiplin (Feist ve Feist, 2006: 425) (Şekil 2.1).

Şekil 2.1: Beş Faktör Kişilik Kuramı ve Ayırıcı Özellikleri

Kaynak: Costa ve McCrar, 1992

C. Robert Cloninger ise yedi kişilik boyutu içeren psikobiyojik kişilik modelini geliştirmiştir. Bu modele göre Cloninger üç karakter boyutu tanımlamaktadır:

- Kendini yönetme (self directedness)
- İş birliği (cooperativeness)
- Kendini aşma (self transcendence)

Cloninger'in kişilik teorisinde mizaca ait dört boyut tanımlamaktadır:

- Yenilik arayışı (novelty seeking)
- Zarardan kaçınma (harm avoidance)
- Ödüle bağımlılık (reward dependence)
- Sebat etme (persistence)

Cloninger'e göre bu dört mizaç boyutu beyindeki nörotransmitterlerin aktivasyonu ve inhibisyonuna göre organize olmaktadır (Maltby, Day ve Macaskill, 2007: 198) Uyarılara verilen yanıtların aktivasyonunda, devamında ve inhibisyonunda nörotransmitterlerin nörokimyasal etkileşimleri rol oynamaktadır. Cloninger özellikle dopamin, serotonin ve norepinefrin bu işlemlerin kontrolünde etkilidir (Pervin, 1990: 247).

Eysenck'e (1967) göre kişilik özelliklerinde kalıtımın ve biyolojik faktörlerin çevresel faktörlere göre çok daha büyük etkisi vardır. Eysenck teorisinde kortikal canlanma ile tipik davranış örüntüleri olan dışadönüklük ve içedönüklük arasındaki bağlantı üzerinde durmuştur. Buna göre dışadönüklerde kortikal canlanma düşük düzeyde olurken, içedönüklerde yüksek düzeyde kortikal canlanma görülür. Kortikal düzeydeki bu canlanma retiküler aktivasyon sistemindeki (ARAS) reaksiyonlar ve korteksle karşılıklı etkileşimleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Sempatik ve parasempatik sistemlerdeki aktivasyonlarla ilişkili limbik sistem ise nevrotizm – stabilite boyutunda bireysel farklılıkların öne çıkmasında rol oynamaktadır (Strelau ve Eysenck, 1987: 2).

Jeffrey A. Gray'in Pekiştireç Duyarlılık Teorisi başlangıçta Eysenck'in teorisinin modifikasyonu olarak ortaya çıkmıştır, ancak günümüzde alternatif bir teori olarak değerlendirilmektedir. Günümüzde Gray'in nörobiyolojik temelli kişilik teorisi üzerinde en çok çalışma yapılan kişilik teorilerinden biridir.

2.2. Pekiştireç Duyarlılık Teorisi

Kişilik için biyopsikolojik bir model sunan Pekiştireç Duyarlılık Teorisi (PDT), davranışlarda ve duygulanımda görülen bireysel farklılıkları üç farklı biyolojik sistem ile açıklamaktadır: 1) yaklaşma davranışının ortaya çıkmasında etkili olan davranışsal aktivasyon sistemi (DAS), 2) kaçınma davranışı ile ilişkili dövüş/kaç/don sistemi (FFFS) ve, 3) DAS ve FFFS sistemlerinin aktivasyonunda etkili aracı bir sistem olarak

davranışsal inhibisyon sistemi (DİS)(Gray ve McNaughton, 2000; Johnson, Turner ve Iwata, 2003). PDT'e göre bu nörobiyolojik sistemler motivasyonda etkili olan pekiştireç duyarlılığı, kişilik, psikopatoloji ve duygusal tepkisellik düzeylerinde önemli bir role sahiptir (Pickering ve Corr, 2008).

Gray'in (1981) biyolojik temelli kişilik kuramında iki aşamalı bir model yer almaktadır. 1) Öncelikle beyin-davranış sistemlerinin temel özelliklerini tanımlamak; 2) daha sonra bu sistemlerde görülen değişikliklerin kişilik ölçütleri ile ilişkilendirilmesi. Gray'in terorisinin merkezinde beyin-davranış sistemlerinin işleyişinde ortaya çıkan farklı durumların kişiliğin yapı taşları olduğu iddiası yer almaktadır.

Gray'e (1981) göre DAS heyecan arayışı, ödüle duyarlılık, pozitif duygulanım gibi yaklaşma davranışında etkili motivasyonel davranışları kontrol etmektedir, DİS ise cezaya duyarlılıkla ilişkilidir ve kaçınma davranışının ortaya çıkmasında etkilidir. Bu sistemlerin biyolojik temelleri incelendiğinde DAS'ın mezolimbik dopaminerjik yollar; DİS'in beyin sapı ve septo-hipokampal yolak ile ilişkili olduğu iddia edilmektedir (Pickering, Diaz ve Gray, 1995). Ayrıca Gray (1981) tarafından geliştirilen orijinal PDT'de psikotizm ile ilişkili olarak dövüş/kaç/don (DKS) sistemi tanımlanmaktadır.

İlerleyen yıllarda motivasyonel sistemlere ilişkin yapılan deneysel çalışmalar sonucunda DİS ve DKS sistemleri arasında önemli farklılıklar olduğu görülmüştür ve PDT revize edilmiştir (Gray ve McNaughton, 2000). Alanyazında yer alan çalışmaların büyük kısmı PDT'nin revize edilmemiş versiyonuna göre yapılmıştır. Ancak davranışların ve dolayısıyla kişiliğin temelinde yer alan nörobiyolojik sistemler ve bu sistemlerin işlevleri revize edilen PDT'de çok farklı tanımlanmıştır (Gray ve McNaughton, 2000). Revize edilen PDT'de DAS'ın fonksiyonu orijinal teorideki ile aynı olurken, DKS sistemine donma davranışıyla ilişkili üçüncü bir alt bileşen olarak "Don" boyutu eklenmiş ve dövüş/kaç/don sistemi (DKDS) oluşturulmuştur.

2.2.1. Pekiştireç Duyarlılık Teorisi'nin Teorik Temelleri

Biyolojik temelli kişilik kuramlarının tarihi psikolojinin tarihi kadar eskiye dayanmaktadır. Orta çağlarda vücut sıvılarının azlığı ve çokluğuna göre dört mizaç tipi belirlenmiştir. M.Ö. 464-375 yıllarında yaşayan Hipokrat, insanların mizacında

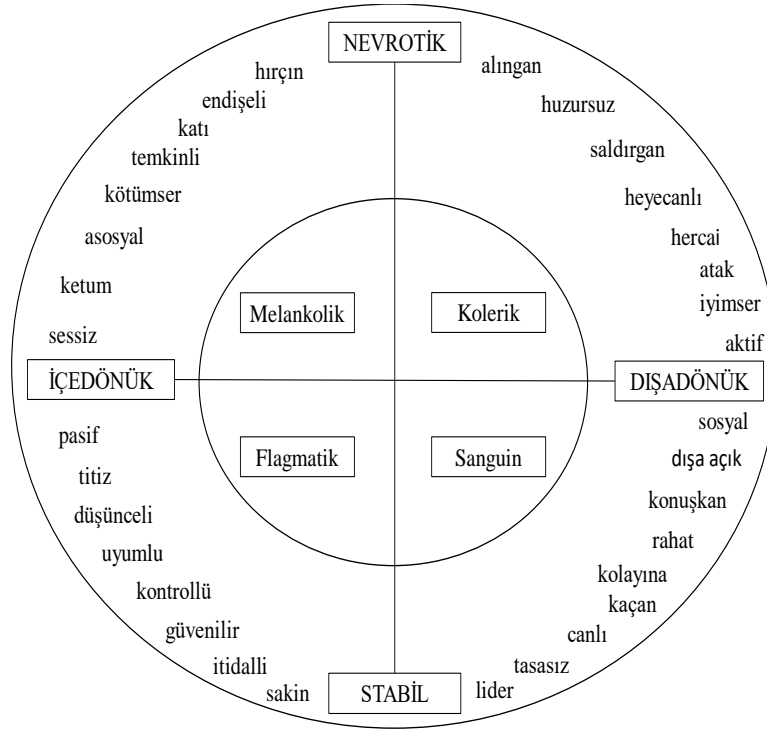
vücuttaki dört sıvının (kan, safra, balgam ve kara safra) etkili olduğunu iddia etmiştir. M.S. 130-200 yıllarında yaşayan Galen ise bu görüşü genişleterek aşağıdaki dört mizaç türünü tanımlamıştır (Öktem, 1972):

1. Latince kan anlamına gelen Sanguin kelimesi, kanı fazla olduğu düşünülen kişiler için kullanılmıştır. Bu insanlar güler yüzlüdür ve sağlıklı bir görünüme sahiptir.
2. Kolerik tipler çabuk kızan, genellikle agresif bir doğaya sahiptir. Bu kişilerde safranın fazla salgılandığı düşünülür. Ciltleri sarı renklidir ve genellikle gergindirler.
3. Flagmatik mizaçtaki kişiler yavaş ve tembel görünürler. Ancak Öktem (1972) bu yavaşlığın tembellikten değil, heyecan eksikliğinden kaynaklandığını söylemektedir. Bu kişilerde mukus salgısının fazla olduğu düşünülmektedir.
4. Melankolik mizaca sahip kişiler üzgün ve depresiftirler, pesimistik bir dünya görüşüne sahiptirler. Yunanlılar kara safra diye tanımladıkları bir sıvıdan dolayı bu kişilerin melankolik olduklarını söylemektedir. Ancak günümüzde kara safranın karşılığı net olarak bilinmemektedir.

İlk psikoloji laboratuvarının kurucusu olan Wundt, bu mizaç tiplerinin özelliklerine dikkat çekmiş ve melankolik ve kolerik olanların güçlü ve dengesiz emosyonlara, flagmatikler ve sanguinlerin ise daha stabil emosyonlara sahip olduklarını belirtmiştir. Böylece Wundt iki uçlu emosyon boyutunu ortaya koyan ilk bilim insanlarından biri olmuştur. Ayrıca Wundt'a göre, kolerikler ve sanguinler daha tutarsız davranışlar sergilerken, melankoliklerin ve flagmatiklerin davranışlarında daha az değişiklik görülmektedir. Wundt'un bu tespiti ikinci bir kişilik boyutunu göstermektedir. Bu boyutlardan biri emosyonlar, diğeri ise stabiledir. Bu boyutlar Eysenck'in kişilik kuramında yer alan nevrozizm ve dışadönüklük boyutları ile benzerlik göstermektedir (Eysenck ve Eysenck, 1983) (Şekil 2.2).

Bu mizaç sınıflandırması pek çok bilim insanını etkilemiştir. Örneğin Pavlov, köpeklerin kişiliklerini tanımlarken bu mizaç özelliklerinden yararlanmıştır. Koşullanma ile ilgili yaptığı çalışmalarda Pavlov, bazı köpeklerin sakin, bazılarının kızgın, bazılarının ise neşeli olduğunu gözlemlemiştir. Pavlov çalışmaları sonucunda iki kişilik boyutu olduğunu öne sürmüştür. Buna göre; canlanma düzeyi yüksek ve düşük inhibisyona sahip olanlar: kolerik. Canlanma düzeyi düşük, inhibisyonu yüksek: flagmatik. Canlanma düzeyi düşük, inhibisyonu düşük: melankoli. Canlanma düzeyi yüksek, inhibisyonu yüksek: sanguin (Boeree, 2006b).

Pavlov, çalışmalarında bazı köpeklerde şartlanmanın geç söndüğünü, bazılarında ise geç şartlanma olup çabuk söndüğünü farketmiştir. Bu olayı eksitasyon ve inhibisyon dengesi ile açıklayan Pavlov, yüksek eksitasyonun çabuk şartlanma-geç sönme, yüksek inhibisyonun ise geç şartlanma - çabuk sönme ile bağlantılı olduğunu düşünmüştür (Öktem, 1972). Pavlov'a göre çabuk şartlanan ve geç sönen tipler zayıf sinir sistemine sahipken, güçlü sinir sistemine sahip tipler geç şartlanıp çabuk sönmektedir.

Şekil 2.2: Galen – Wundt – Eysenck kişilik ve mizaç modeli

Kaynak: Nyborg, 1997: 19

Pavlov'un çalışmalarında, beyin fonksiyonlarındaki eksitator ve inhibitör dengesinde bireysel farklılıklar Eysenck'in biyolojik temelli kişilik kuramının temellerini oluşturmuştur. Eysenck'in kişilik kuramında yer alan dışadönüklük ve içedönüklük kavramları ile Pavlov'un güçlü ve zayıf sinir sistemine sahip tipler arasında benzerlikler bulunmaktadır. Eysenck, dışadönüklerin en iyi performansı yüksek düzeyde uyarıların olduğu ortamda gösterdiklerini, içedönüklerin ise en iyi performansı düşük düzeyde uyarıların olduğu ortamda gösterdiklerini iddia etmektedir. Pavlov'un güçlü ve zayıf sinir sistemine sahip tiplerinde, zayıf tip

(içedönük) uyarılara karşı daha hassastır ve yoğun uyarılara karşı çok az inhibisyon görülür, ancak güçlü sinir sistemine sahip tipte (dışadönükler) inhibisyon daha fazladır ve uyarana cevap vermeye devam ederler (Nyborg, 1997: 4).

Simonov, Pavlov'un zayıf ve güçlü tip modelini fizyolojik alanlarla ilişkilendirmiştir. Pavlov'un güçlü tipinde hipotalamus-frontal korteksin baskın olduğunu, zayıf tipinde ise amigdala ve hipokampus sistemlerinin baskın olduğunu iddia etmiştir. Buna göre Siminov'un iddiasına göre, hipotalamus-frontal korteksin dışadönüklerde, amigdala ve hipokampusün içedönüklerde baskındır (Pervin, 1990: 247).

Dışadönüklük ve içedönüklüğün nedensel faktörlerinden birinin 'canlanma' olabileceğini ileri süren ilk araştırmacılardan biri Avustralyalı psikiyatrist Otto Gross'dur. 1902 ve 1909 yıllarında yayınladığı iki kitabında birincil ve ikincil fonksiyonlardan bahsetmektedir. Tamamen fizyolojik temellere dayanan bu fonksiyonlar, bilişsel işlemler sırasında beyin hücrelerinde görülen aktivitelerle ilişkilidir. Gross 'dar/derin' ve 'sığ/geniş' olmak üzere iki insan tipi tanımlamıştır. Gross'a göre dar/derin tipte heyecan, nevrotik enerji gibi birincil fonksiyonlar baskındır. Sığ/geniş tipte ise birincil fonksiyonlar daha azdır, daha az enerjiye ihtiyaç duyarlar ve ikincil fonksiyonlar daha aktiftir (Strelau ve Eysenck, 1987: 3).

İçedönüklük ve dışadönüklük kavramlarını ilk kez kullanarak literatüre kazandıran Jung (Frieda, 1983: 36-37), sığ/geniş tipi dışadönük, dar/derin tipi ise içedönük olarak tanımlamıştır. Ancak Jung dışadönükleri libidoyu dış dünyaya yönelten kişiler olarak tanımlamaktadır, içedönükler ise Jung'a göre psişik enerjilerini iç dünyalarına yöneltirler (Schultz ve Schultz, 2005: 119).

Eysenck'le beraber bu teorik paradigma son şeklini almıştır. Eysenck (1967) kişiliğin biyolojik temelleri üzerinde durmuştur. Merkezinde 'kişilik' olan Eysenck'in kuramı, genetik, biyolojik, deneysel ve sosyal öğelerin bir arada bulunduğu çok kapsamlı bir teoridir. Eysenck, dışadönüklük ve içedönüklük boyutlarında kortikal canlanmanın rol oynadığını iddia ederek bunu beyin sapıyla ilişkilendirmiştir, nevrotizm boyutunda etkin olan emosyonel reaksiyonların ise limbik sistemle bağlantılı olduğunu ileri sürmüştür (Eysenck, 1967).

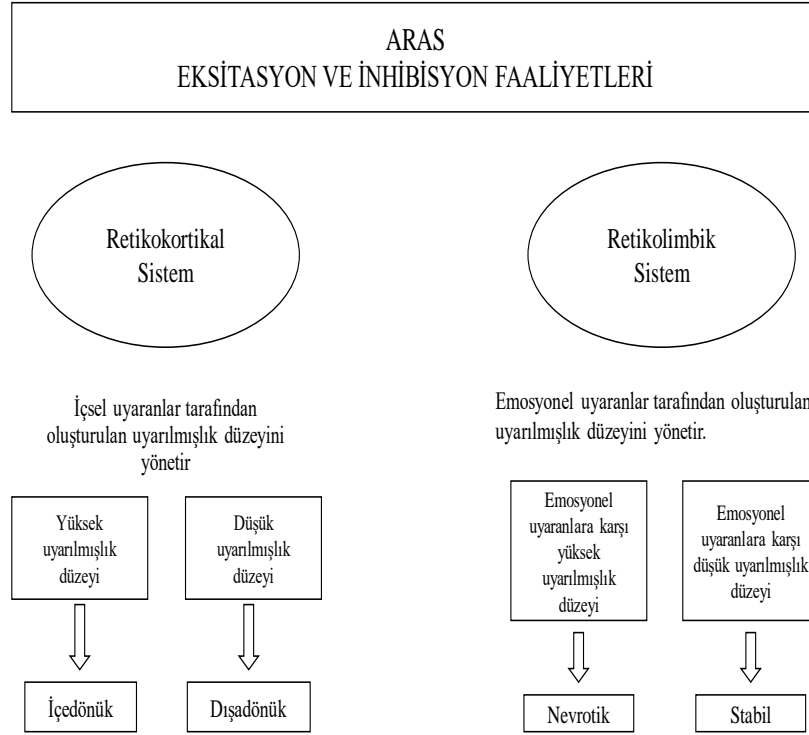
Eysenck, beyinde eksitasyon ve inhibisyon faaliyetlerini yöneten iki sistem olduğunu iddia etmektedir. Eksitasyon ve inhibisyon faaliyetleri arasındaki denge, retiküler

aktivasyon sistemi (ARAS) tarafından düzenlenmektedir. ARAS beyin sapında yer alır ve beyinde belirli bölgelerle bağlantısı vardır:

- Talamus - beyindeki sinir sinyallerini düzenler ve yönetir.
- Hipotalamus – bedendeki metabolik süreçleri düzenler.
- Korteks – karmaşık nöral süreçlerden sorumludur.

ARAS, beyne gelen uyaranların miktarını kontrol eder. Bunun için iki yol vardır: retikulo-kortikal ve retikulo-limbik. Retikulo-kortikal yolak içsel uyaranlar tarafından oluşturulan kortikal canlanma düzeyini, retikulo-limbik yolak ise emosyonel uyaranların oluşturduğu canlanma düzeyini kontrol eder (Şekil 2.3). Eysenck'e göre canlanma düzeyi kişilikle ilgili yanıtlarda ana role sahiptir. Eysenck iki kişilik boyutu ile canlanma düzeyi arasında ilişki olduğunu iddia etmektedir: dışadönüklük ve nevrotisizm. Nevrotisizm kaygı ve karamsarlığı içermektedir. Dışadönük kişilik özelliklerinde ise heyecan arayışı ve optimistik olma yer almaktadır (Maltby, Day, ve Macaskill, 2007: 193).

Eysenck'e göre içedönüklerde ARAS çok fazla uyarılmaya neden olmakta ve bu nedenle içedönüklerde canlanma seviyesi yüksek olmaktadır, ancak dışadönüklerde uyarılma az olduğu için canlanma seviyesi düşük olur. Eysenck, çok fazla uyarılmaya maruz kalan içedönüklerin, daha fazla uyarıcıdan kaçındıklarını belirtmektedir. Dışadönüklerde ise canlanma seviyesi düşük olduğu için uyaran açlığı söz konusudur ve bu nedenle daha fazla uyaran arayışı içinde olurlar. Nevrotizm ise retikulo-limbik sistemle bağlantılıdır. Nevrotik kişiler emosyonel uyaranlardan stabil olan kişilere göre daha fazla etkilenirler. Eysenck özellikle stresli durumlarda bu durumun daha belirgin olduğunu belirtmektedir (Maltby, Day ve Macaskill, 2007: 194).

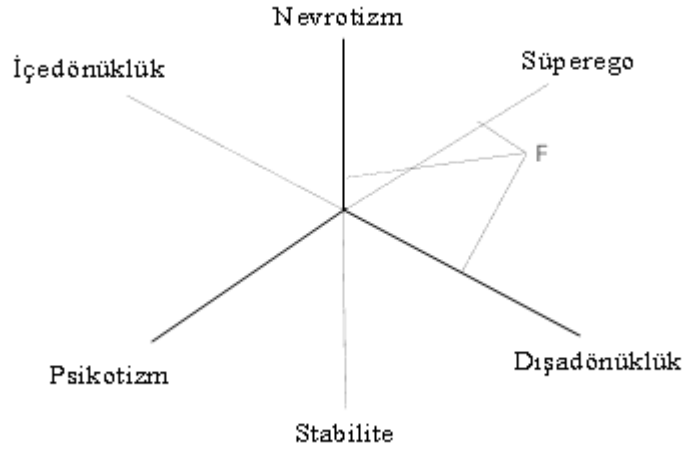
Şekil 2.3: Eysenck'in kişilik modelinin fizyolojik bileşenleri

Kaynak: Maltby, Day ve Macaskill, 2007: 193

Çalışmalarına ilk olarak nevroitik vakaların (2. Dünya savaşında sağlığı elverişli olmadığı gerekçesiyle İngiliz ordusunda görevine son verilen 700 asker) medikal semptomlarının istatistiksel analizini yapmakla başlayan Eysenck, uyguladığı faktör analizi sonucunda, distimi ve histeri başta olmak üzere psikiyatrik hastalıklar ile kişilik arasındaki ilişkiyi ortaya koyan iki kişilik boyutu elde etmiştir: dışadönüklük ve nevroitizm (Corr ve Perkins, 2006). Birbirinden bağımsız olan bu iki boyut arasında bir korelasyon tespit edilmemiştir, bu nedenle Eysenck'in teorisinde yer alan bu kişilik boyutları birbirini dik açıyla kesen iki eksen olarak çizilmektedir (Şekil 2.4). Bu boyutların arasında ise yine faktör analizi ile ortaya konmuş ayırıcı özellikler (vasıflar) bulunmaktadır (Öktem, 1972).

Eysenck sonraki yıllarda kişilik teorisine 'psikotizm' olarak isimlendirdiği üçüncü bir kişilik boyutu eklemiştir. Eysenck kişilik teorisinde boyutsal bir yaklaşıma sahiptir ve bu üç boyutun bütün insanlarda farklı düzeylerde bulunduğunu ve kişiliğin yapısında yer aldığını belirtmektedir (Eysenck, 1967). Eysenck'in kuramında yer alan üç boyut da iki uçludur, dışadönüklüğün karşısında içedönüklük, nevroitizmin karşısında

stabilite ve psikotizmin karşısında süperego yer almaktadır. Eysenck'e göre bu boyutlar tıpkı zeka veya boy gibi çan eğrisi dağılımına sahiptir ve insanların çoğu bu çan eğrisinin merkezine yakın noktalarda yer alır. Örneğin Şekil 2.4'te görülen F noktasında olduğu gibi kişiler boyutların arasındaki farklı noktalarda yer alabilirler (Feist ve Feist, 2006: 404).

Şekil 2.4: Eysenck'in teorisinde yer alan kişilik boyutları

Kaynak: Feist ve Feist, 2006: 408

Dışadönüklük boyutunda yüksek puan alan kişiler genellikle sosyal, aktif, haz arayan, kaygısız, atak ve değişken kişilik özellikleri gösterirler. Bu boyutta düşük puan alan kişiler ise içedönük olarak tanımlanır, dışadönük özelliklerin tersi yönde özelliklere sahiptirler. Eysenck'e göre dışadönükler daha sosyal ve dürtüseldir ancak aynı zamanda sosyalliğin getirdiği bir avantaj olarak değerlendirilebilecek optimistik, hayat dolu, neşeli ve zeki olma özelliklerine sahiptirler. İçedönükler ise sessiz, pasif, asosyal, dikkatli, düşünceli, pesimistik ve ağır başlı insanlardır (Feist ve Feist, 2006: 405).

Nevrotizm boyutu da dışadönüklük gibi güçlü kalıtsal bileşenlere sahiptir. Alanyazında kaygı, histeri ve obsesif-kompulsif bozukluk gibi kaygı ile ilişkili nevrotik özelliklerin genetik temellere sahip olduğunu gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Bienvenu vd., 2007; Eley vd. 2003). Nevrotizm puanı yüksek olan kişiler genellikle duygu düzenleme güçlüğüne sahiptir ve duygusal olarak aşırı tepki verme eğilimindedirler. Nevrotik kişilerin sık sık baş ağrısı, sırt ağrısı gibi fiziksel semptomlardan şikâyet ettikleri görülür. Nevrotik kişilerin, stresli veya tehlikeli

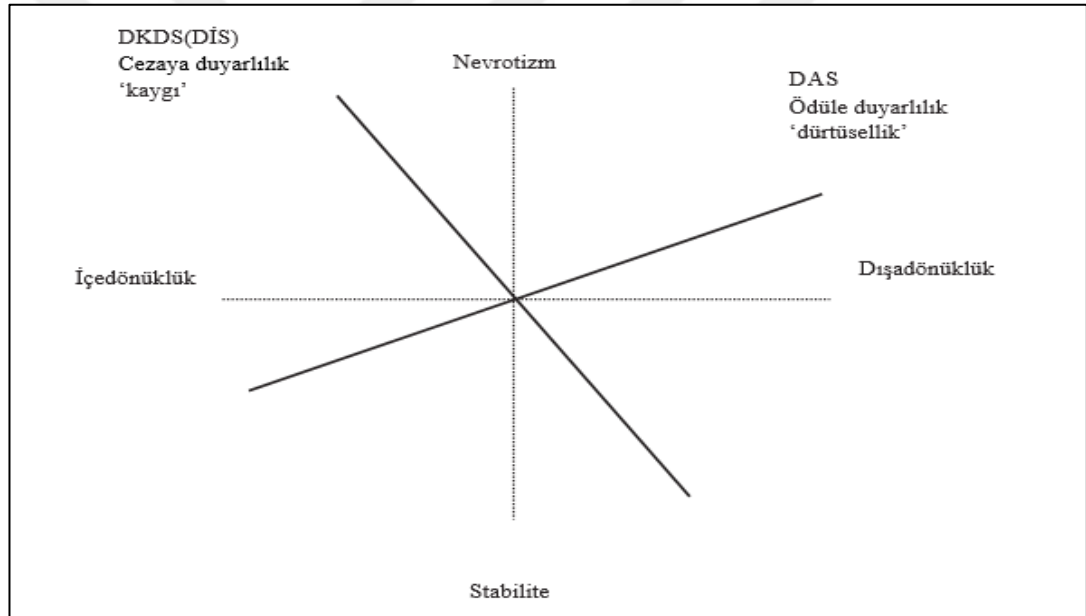
durumlarda bedenin sistemi olarak görev alan sempatik sinir sistemiyle ilgili beyin bölgelerinin daha aktif olduğu bilinmektedir. Eysenck, sempatik sinir sisteminin stresörlere aşırı tepki vermesinin kronik aşırı tepkiselliğe neden olduğunu söylemektedir. Eysenck'e göre nevrozizm doğuştan gelen kalıtsal bir kişilik boyutudur. İnsanlar genetik olarak ya nevrozik ya da duygusal stabilite ile dünyaya gelirler (Schultz ve Schultz, 2005: 291).

Psikotizm boyutundan yüksek puan alan kişiler genellikle saldırgan, ben merkezci, inatçı, soğuk, anti-sosyal ve anlayışsız kişilerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2008: 227). Psikotizm puanı yüksek olan kişilerde daha fazla alkol ve madde bağımlılığı görüldüğünü gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Sher, Bartholow ve Wood, 2000). Psikotizm kişilik boyutunda şöyle bir paradoks da yer almaktadır, yüksek psikotizm puanı olan kişiler genellikle son derece yaratıcı insanlar olmaktadır. Yapılan çalışmalarda erkeklerde kadınlara göre psikotizm puanlarının daha yüksek olduğu gösterilmiştir. Eysenck psikotizmin erkeklik hormonlarıyla bağlantılı olabileceğini öne sürmüştür. Eysenck üç kişilik boyutunda da yüksek puan alan kişilerin suça yönelik davranışlarda bulunma eğiliminin olabileceğini ileri sürmüştür (Schultz ve Schultz, 2005: 291)

Eysenck'in biyolojik temelli kuramını destekleyecek çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Farklı çevrelerde ve farklı ebeveynler tarafından yetiştirilen mono zigot ikizlerin, benzer kişilik özelliklerine sahip olduklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Schultz ve Schultz, 2005: 292). Zuckerman (1984), cinsiyet hormonlarının pek çok nörotransmitterin metabolizmasını etkilediğini söylemektedir. Örneğin özellikle hipotalamusta yoğun olarak bulunan monoamin oksidaz (MAO) enzimi inhibitörlerinin aşırı aktif olması hiperaktiviteyi artırmaktadır. Coursey, Buchsbaum ve Murpy'in (1979) maymunlar üzerinde yaptıkları bir çalışmada, yüksek düzeyde MAO enzimine sahip maymunların, düşük düzeyde MAO enzimine sahip maymunlara göre daha pasif ve yalnız oldukları gözlemlenmiştir. Bu çalışmada MAO enziminin düşük seviyede olması ile Eysenck'in kişilik boyutlarından biri olan psikotizmin önemli bir bileşeni olan hiperaktivite arasındaki bağlantı ortaya konmaktadır.

Ancak Eysenck'in öğrenme deneylerinde pekiştireç duyarlılığını göz ardı ettiğini ve pekiştireç duyarlılığının karıştırıcı değişkenlerden biri olduğunu belirten Gray (1981), dışadönüklerin ödüle duyarlı, içedönüklerin ise cezaya duyarlı olduklarını iddia

etmiştir. Buna göre dışadönük bireyler ödül ile daha kolay öğrenmektedir, içedönükler ise cezanın olduğu koşullarda daha iyi öğrenme gerçekleştirmektedir. Ayrıca Gray'e göre dışadönüklük ve nevrozizm boyutları yaklaşık 30 derecelik bir rotasyon ile kaygı ile ilişkili 'cezaya duyarlılık' ve dürtüsellik ile ilişkili 'ödüle duyarlılık' boyutlarına karşılık gelmektedir (Şekil 2.5). Buna göre dürtüsellik düzeyi yüksek olan kişiler ödül uyaranlarına karşı daha hassastır, anksiyete düzeyi yüksek olan kişiler ise ceza ile ilişkili uyaranlara karşı daha fazla hassasiyete sahiptir. PDT'ye göre Eysenck'in teorisinde yer alan dışadönüklük ve nevrozizm boyutları, daha temel boyutlar olarak değerlendirilen ödül ve cezaya duyarlılığın alt boyutlarıdır. Buna göre dışadönüklük ceza ve ödüle duyarlılık düzeyini etkilemektedir; nevrozizm ise bu boyutlar arasında düzenleyici role sahiptir (Gray, 1981).

Şekil 2.5: Gray'e göre ödüle ve cezaya duyarlılık ile dışadönüklük ve nevrozizm boyutları arasındaki ilişki

Kaynak: Pickering ve Corr, 2008: 241

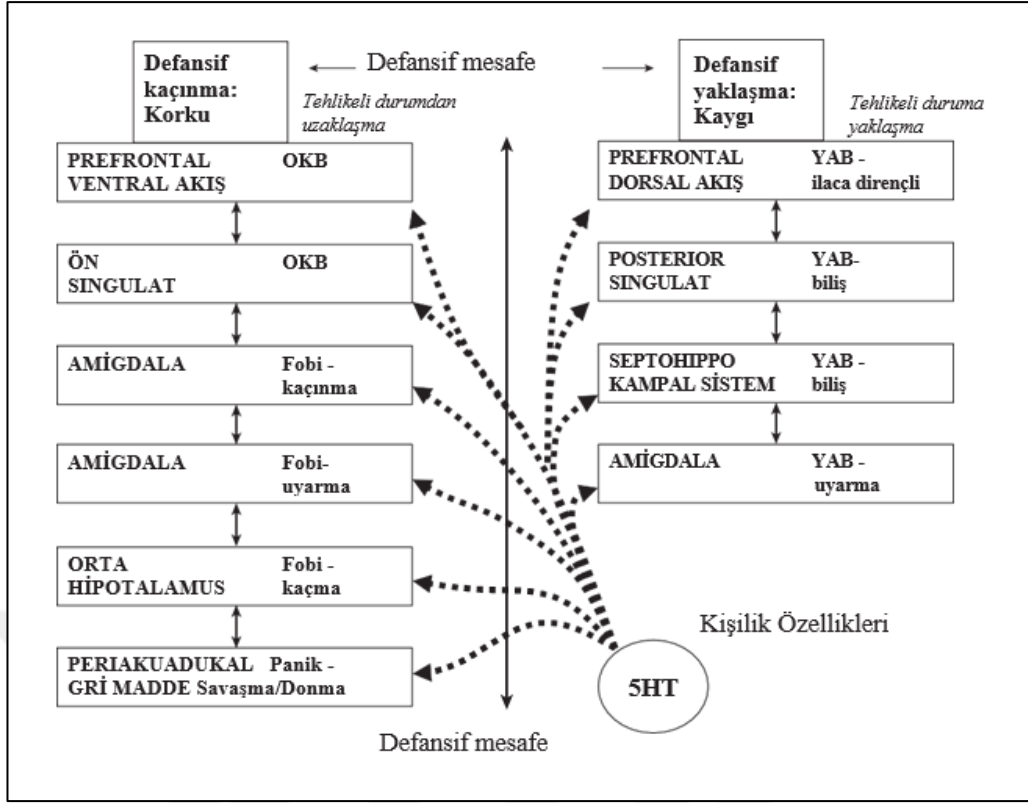
2.2.2. Revize Edilen Pekiştireç Duyarlılık Teorisi

Revize edilen PDT'de en önemli değişikliğin DİS ve DKDS sistemlerinin fonksiyonları ile ilgili olduğu görülmektedir. Korku ve kaygının farklı biyolojik sistemler tarafından kontrol edildiği ve DKDS'nin korku ile ilişkili olduğu, DİS'in ise kaygı ile bağlantılı çatışma durumlarında aktive olduğu iddia edilmiştir. Buna göre

DİS bilişsel esneklik ve davranışların düzenlenmesinden de sorumludur. DİS'in aktive olması ile kaygı ortaya çıkmaktadır ve bu kaygı DAS ve DKDS arasındaki çatışmanın çözümlenmesi noktasında işlevsel olmaktadır (Gray ve McNaughton, 2000). Ortaya çıkan kaygı seviyesi DAS ve DKDS arasındaki çatışmanın büyüklüğüne ve kişinin DİS seviyesine bağlıdır. Revize edilen teoriye göre ödül ve cezanın bir arada olduğu yaklaşma-kaçınma çatışma durumunda veya iki ödül veya iki cezanın olduğu yaklaşma-yaklaşma ve kaçınma-kaçınma durumlarında DİS aktive olur ve risk veya ödül değerlendirmesi sonucu bireyin biliş, düşünme ve duygulanım durumuna en uygun davranışın ortaya konmasını sağlar (Gray ve McNaughton, 2000).

Bu sistemlerin nörobiyolojik temelleri birbirine paralel çalışan simetrik hiyerarşik yapılara dayanmaktadır. Birey için tehdit edici özelliklere sahip bir objenin varlığında, uzaklığa bağlı olarak farklı sistemler aktive olmaktadır. Bu açıdan iki boyutlu bir savunma sisteminden bahsedilmektedir (Corr vd., 2013). Tehdit edici bir objenin varlığında, sırasıyla prefrontal-ventral yolak, anterior singulat, amigdala, medial hipotalamus ve son olarak periakvaduktal gri bölge aktive olmaktadır ve obje kendisinden kaçılabilir kadar uzakta ise kaçma, kaçılmayacak kadar yakınsa donma veya savaşma tepkisi ortaya çıkmaktadır. DİS'de ise aktive olan nörobiyolojik yapılar sırasıyla prefrontal dorsal yolak, posterior singulat, septohipokampal sistem, amigdaladır (Şekil 2.6) (Pickering ve Corr, 2008: 247). DİS'in aktive olması kaygı düzeyini artırmakla beraber tehdit edici obje kaçılmayacak bir konumdaysa kaygılı bir bekleyişe neden olmaktadır (Blanchard vd., 2001).

PDT'ye göre kişiliğin nöropsikolojik temelleri bu sistemlere dayanmaktadır. Bu iddia bireysel farklılıkların zaman içinde tutarlılık gösterdiği gerçeğiyle desteklenmektedir. Bu bağlamda, PDT ve kişilik ile ilgili yapılan araştırmalarda davranışların temelinde bulunan biyolojik değişkenler tanımlanmak istenmiştir. Çevresel etkenler de davranışlar üzerinde etkili olmaktadır ancak biyolojik sistemlerin çevresel etkiler ve davranış arasındaki ilişkide aracı veya düzenleyici rolünün olduğu bilinmektedir.

Şekil 2.6: Korku ve endişe ile ilişkili iki boyutlu savunma sistemi

Kaynak: Pickering ve Corr, 2008: 247

Alanyazında Pekiştirici Duyarlılığı Teorisi'nde iddia edilen nöral bağlantılar ile psikopatoloji arasındaki ilişkinin gösterildiği çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Örneğin farmakoloji alanında yapılan çalışmaların DİS ve DKDS arasındaki ayrımı desteklediği görülmektedir. DİS ile bağlantılı kaygı azaltıcı ilaçların DKDS ile bağlantılı panik bozukluk için etkili olmadığı görülmüştür (Gray ve McNaughton, 2000). Kaygı bozukluklarının DİS'in aşırı aktivasyonu ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu bilinmektedir (Vervoort vd., 2010). Hiperaktivite ve davranım bozukluğu görülen bireylerde ise DAS düzeyinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Muris vd., 2005). Buna ek olarak DİS, DAS ve DKDS sistemlerinde görülen bireysel farklılıkların kişiliğin oluşumunda etkili olması, bu sistemlerin aynı zamanda kişilik bozuklukları için farklı profillerin oluşumunda da önemli bir role sahip olmalarını sağlamaktadır.

Kişilik bozuklukları ve bu sistemler arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmalarda C kümesi kişilik bozuklukları (Çekingen KB, Bağımlı KB, Obsesif-kompulsif KB) ile yüksek düzeyde DİS arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir (Fullana vd.,

2004; Pastor vd., 2007; Bilge ve Sertel Berk, 2017). DAS'ın yüksek seviyede olması ise B kümesi kişilik bozuklukları (Antisosyal KB, Histrionik KB, Borderline KB, Narsisistik KB) ile bağlantılı olarak saptanmıştır (Quay, 1993). DİS ve DAS ile eşzamanlı olarak pozitif korelasyon gösteren kişilik bozukluklarının da olduğu yapılan çalışmalarda ortaya konmuştur. Örneğin Pastor ve arkadaşları (2007) tarafından yürütülen bir çalışmada Paranoid KB ve Şizotipal KB'nin hem DİS hem DAS ile pozitif yönlü bir ilişkiye sahip olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda DİS, DAS ve DKDS sistemlerinde görülen aşırı aktivasyonun veya düşük aktivasyonun kişilik bozuklukları için risk faktörü olabileceği görülmektedir.

2.3. Kişilik Bozuklukları

Yapılan kişilik tanımları araştırmacıların bakış açılarına göre farklılık gösterse de bazı ortak özellikler sergilemektedir. Bu ortak özellikler kişiliğin bireye özgü, bireyi diğerlerinden ayıran, tutarlı, sürekli ve yapılaşmış özellikler bütünü olmasıdır (İnanç ve Yerlikaya, 2008). "Kişilik", bir kişide yaşamı boyunca sürekli olarak görülen düşünme, hissetme ve davranış kalıplarına verilen isim olarak tanımlanmaktadır. Kişilik dinamik yapısı gereği çevresel ve kültürel faktörlerden etkilenmektedir. Ancak kişilikte genel olarak ani değişiklikler beklenmez, çevreye adaptasyon sürecinde bazı değişimler meydana gelebilir (Mischel, 1973). Kişilik tanımlanırken bireyin karakteristik özelliklerinin tutarlı olması ve süreklilik arz etmesi beklenmektedir.

Kişilik özellikleri kişilerarası işlevselliği olumsuz etkiliyorsa veya kişiyi rahatsız ediyorsa, bu durumda bireyin kişilik bozukluğuna sahip olduğu düşünülebilir. DSM-5'e göre kişilik bozuklukları, biliş, duygulanım, kişilerarası işlevsellik veya dürtü kontrolü alanlarından en az ikisinde görülen kalıcı ve uyumsuz davranış örüntüleri olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Tablo 2.1'de DSM-5'e göre genel kişilik bozukluklarının belirtileri verilmektedir.

Tablo 2.1: DSM-5'e göre genel kişilik bozuklukları belirtileri

A. Kişinin içinde yaşadığı kültürün beklentilerinden belirgin olarak sapan, süregiden bir içsel yaşantı ve davranış örüntüsü. Bu örüntü, aşağıdakilerden iki (ya da daha çok) alanda kendini gösterir:

1. Biliş (kendini, diğer insanları ve olayları algılama ve yorumlama yolları).
2. Duygulanım (duygusal tepkilerin aralığı, yoğunluğu, değişkenliği ve uygunluğu).
3. Kişilerarası işlevsellik.
4. Dürtü denetimi.

B. Süregiden, esneklikten yoksun bu örüntü, çok değişik kişisel ve toplumsal durumları kapsar.

C. Süregiden bu örüntü, klinik açıdan belirgin sıkıntıya ya da toplumsal, işle ilgili alanlarda ya da önemli diğer işlevsellik alanlarında işlevsellikte düşmeye yol açar.

D. Bu örüntü kalıcı ve uzun sürelidir ve başlangıcı en azından ergenlik ya da erken erişkinlik dönemine uzanır.

E. Süregiden bu örüntü, başka bir ruhsal bozukluğun bir görünümü olarak ya da başka bir ruhsal bozukluğun bir sonucu olarak daha iyi açıklanamaz.

F. Süregiden bu örüntü, bir maddenin (örn. kötüye kullanılabilen bir madde, bir ilaç) ya da başka bir sağlık durumunun (örn. başı çarpma) fizyolojiyle ilgili etkilerine bağlanamaz.

Kaynak: Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013

A maddesinde yer alan kriterlere göre; kişilik bozukluğu örüntüsü aşağıdaki alanlardan iki veya daha fazlasında görülmektedir.

Kişilik bozukluğu olan bireyler içinde buldukları kültür ile uyumsuz içsel yaşantı ve davranış örüntüsüne sahiptir. Kişilik bozukluğu olmayan kişiler ise genellikle kendileri ve dünya hakkında doğru ve gerçekçi algılara sahiptir. Ancak kişilik bozukluğu olan bireyler çevrelerindeki kişileri ve olayları gerçekten uzak çarpık bir şekilde algılama eğilimindedirler. Bu yanlış algılama katı bir tutuma sahiptir ve ömür

boyu sürer. Kişinin tepkileri ise bu çarpık algı doğrultusunda şekillenmektedir ve uyumsuz davranışları ile dikkat çekerler. Davranışlarını düzeltebilmeleri için kendilerine ilişkin algılarını değiştirmeleri gerekir. Ancak kişilik bozukluğu sabit ve ömür boyu sürdüğü için kendilerine yönelik algılarını değiştiremezler, ayrıca başka türlü davranmak kişilikleriyle bağdaşmaz veya tutarsızdır. Bu nedenle, davranışlarının sonuçları ile başa çıkmada zorlansalar bile olayı yanlış değerlendirdikleri için uygunsuz davranmaya devam etmektedirler.

Kişilik bozukluğu olan kişiler, olaylara karşı duygusal tepkilerini düzenlemekte zorluk yaşarlar. Duygusal tepkilerinde tutarsızlıklar mevcuttur ya olması gerektiğinden daha az ya da daha fazla tepki verirler. Duygusal tepkilerinin içeriği ve yoğunluğu da değişkenlik gösterebilir. Duygudurumdaki dalgalanma ile çarpık algılaşma birleştiğinde, kişilik bozukluğu olan kişide genellikle tutarsız davranışlar ortaya çıkmaktadır. Kendini, dünyayı ve diğer kişileri yanlış algılaşma ve daha sonra duygulanımda görülen dalgalanma, kişilik bozuklukları türlerine göre değişkenlik gösterebilmektedir ve bu özellikler tanısal farklılaşma için temel oluşturmaktadır. Sonraki bölümlerde her bir kişilik bozukluğu ayrıntılı olarak açıklanacaktır.

Kişilik bozukluğu olan kişilerin dünyayı ve diğerlerini çarpık algılaşmaları nedeniyle ortaya çıkan farklılık genellikle kişilerarası işlevselliği de olumsuz etkilemektedir. Kişilik bozukluğu olan bireyler ve diğer kişiler arasında görülebilecek çatışma durumlarında kişilik bozukluğu olan kişiler egosintonik özellikleri nedeniyle sorunun kendi yanlış algısından kaynaklandığını göremez ve diğer insanların davranışları ile ilişkili olduğunu düşünür. Bu durumda gerçekten uzak bir düşünme biçimi gelişir ve kişilik bozukluğu olan bireylerde düşmanlık veya kendine zarar verme davranışları gibi farklı tepkiler ortaya çıkabilir.

Kendini, olayları ve diğerlerini yanlış algılaşma, duygu düzenleme yetisinin zayıf olması ve kişilerarası sorunlar dürtü kontrolünün sağlanmasını zorlaştıran etkenlerdir. Çatışma durumlarında kişilik bozukluğu olan kişiler genellikle dürtüsel tepkiler gösterirler ve bu sonuç kişilerarası sorunların artmasına neden olur. Böylece kişilerarası işlevsellik sorunu ve dürtü denetim problemi birbirini tetikleyen ve devam ettiren etmenler olarak döngüsel bir durum ortaya çıkarır.

B maddesinde yer alan kriterlere göre; süreklilik gösteren ve esneklikten yoksun düşünme, duygulanım ve davranışlarda görülen bu örüntü, çok farklı kişisel ve

toplumsal durumları kapsamaktadır. Esneklikten yoksun düşünme biçimi, kişilerde kendi algılarının yanlış olma olasılığını düşünmek yerine diğer insanlara ilişkin algılarını savunmaya daha yatkın hale getirmektedir. Kişilerarası çatışma durumlarında ise genellikle kaçma davranışının sergilendiği görülmektedir. Bu kaçış, kişilik bozukluğu olan bireyin kendini haklı gösterecek yanlış algılama eğilimi ile yanlış benlik algısının pekiştirilmesini sağlamaktadır. Eğer kişi olayla ilgisini algısını değiştirmeyi başarabilirse bu döngü son bulur, ancak kişilik bozukluğunun egosintonik özelliği nedeniyle çoğu zaman birey bunu başaramaz. Kişilik bozukluğu kişinin hayatının sadece bir bölümünü değil tümünü kapsamaktadır. Benliğin yanlış algısı bütünseldir ve kişinin hayatının tüm yönlerini etkiler.

C maddesinde yer alan kriterlere göre; düşünme, duygulanım ve davranışlarda görülen bu katı örüntü, kişinin günlük hayatında farklı alanlarda işlevsellikte düşmeye neden olmaktadır. Kişilik bozukluğunda görülen bilişsel çarpıtmalar bireyin hayatının ve günlük rutininin hemen her alanında görülmektedir. Bu çarpıtılmış ve yanlış algılar sonucunda özellikle kişilerarası ilişkilerde görülen sorunlar, bireyin iş hayatı gibi önemli alanlarında işlev bozukluğunun ortaya çıkmasında etkili olmaktadır. Kişilik bozukluğu olan kişi karşılaştığı çatışma durumlarında tepkilerini değiştirse bile bu davranışlar yine yanlış benlik algısı tarafından yönlendirilmektedir. Sonuç olarak kişinin davranışları ve düşünceleri yine yanlış algıları nedeniyle gerçekten uzak olmaktadır.

D maddesinde yer alan kriterlere göre; bu katı örüntünün başlangıcı ergenlik ya da erken erişkinlik dönemidir ve uzun sürelidir. Kişilik bozukluğunda görülen yanlış algılama kronik bir duruma dönüşmüştür. Dolayısıyla uzun süre devam etmeyen davranışsal semptomlar bu kriter doğrultusunda kişilik bozukluğu kapsamı dışında bırakılmaktadır. Çeşitli yaşam olayları örneğin sevilen birinin ölümüyle gelen kayıp, travma, iş veya ikametgâh değişikliği, boşanma gibi durumlarda kişide biliş, kişilerarası işlevsellik ve dürtü kontrolünde sorunlar tetiklenebilir. Ancak bu değişiklikler akut düzeyde olup geçicidir. Bunun aksine, kişilik bozukluğu olan bireyler kişilik bozukluğu ile karakterize olan bu düşünme ve davranış biçimlerini yaşamları boyunca sergiler. Başlangıcı ergenlik veya erken yetişkinlik dönemine dayanmaktadır.

E maddesinde yer alan kriterlere göre; süregiden bu katı davranış ve düşünme örüntüsü, başka bir ruhsal bozukluğun sonucu değildir. Kişilik bozukluklarında

görülen davranışsal belirtiler bazı durumlarda başka ruhsal hastalıklarda ortaya çıkan semptomlarla benzerlik göstermektedir. Bu durumda biliş, duygulanım, kişilerarası işlevsellik ve dürtü kontrolündeki bozukluklar başka bir ruhsal bozukluk ile daha iyi açıklanıyorsa, kişilik bozukluğu tanısı yanlış olacaktır.

F maddesinde yer alan kriterlere göre; kişinin kişilik bozukluğuna bağlı olarak hissettiği içsel rahatsızlık veya davranışlarındaki değişiklikler herhangi bir maddenin ya da başka bir sağlık sorununun sonucu değildir. Ayrıca bazen uzun süreli ilaç kullanımlarında biliş, dürtü kontrolü, duygulanım ve kişilerarası işlevsellikte bozulma görülmektedir. Bu durum ilaç kullanımına bağlı ortaya çıkan geçici bir durumdur ve kişilik bozukluğu olarak değerlendirilmemelidir.

2.3.1. Kategorik, Boyutsal ve Hibrit Yaklaşım

Kişilik bozukluklarının tanısında üç temel modelin kullanıldığı görülmektedir. Bu modeller kişilik bozukluğuna ait semptomlar doğrultusunda geliştirilmiştir. Bazı araştırmacılar kategorik modelin en etkili tanı yöntemi olduğunu savunurken, bazı araştırmacılar ise semptomların listelendiği kategorik yaklaşım yerine bir spektrumda değerlendirildiği boyutsal yaklaşımın daha doğru sonuçlar vereceğini düşünmektedir. Ayrıca hem kategorik hem de boyutsal yaklaşımın yer aldığı hibrit model de kişilik bozukluklarının tanısında kullanılan bir yöntemdir. Yapılan bir araştırmada uzmanların %87'si kişilik bozukluklarının doğası gereği boyutsal olduğunu belirtmektedir (Morey vd., 2015).

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından ilk olarak yayınlanmış olan Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı'nda (DSM-I) (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1952), ve sonraki yıllarda bunu takip eden dört versiyonunda (Amerikan Psikiyatri Birliği, 1968, 1980, 1994, 2013) psikopatoloji kategorik bir yaklaşımla sınıflandırılmıştır. Kategorik yaklaşım, her bir psikiyatrik bozukluk için, belirli belirti kümelerinin yer aldığı ayrı bir çerçeve sunmaktadır. 1980 yılında yayınlanan DSM III'te yer alan kategorik yaklaşım sonraki versiyonlarda da devam etmiştir (Krueger vd., 2014) ancak DSM-5'te ikinci bir kişilik bozuklukları modeli ile alternatif bir hibrit model sunulmuştur. Bu bölümde Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından daha fazla araştırılmaya ihtiyaç duyulduğu düşünülen birbiriyle iç içe geçmiş modellere yer verilmiştir. Bu hibrit model, maladaptif kişilik modellerinin belirtildiği ilk modeldir (Krueger ve Markon, 2014). Hibrit modelde bazı tanı kriterleri yine listelenmektedir,

ancak kişinin kendine dair deneyimleri ve diğerlerini nasıl algıladığı gibi kişilikle ilişkili işlevselliği de değerlendirilmektedir. Böylece kategorik modele ek olarak normallik ve patoloji arasındaki süreklilik üzerinden kişilik özelliklerinin değerlendirilmesine olanak sağlanmıştır.

2.3.2. DSM-5'te Yer Alan Kişilik Bozuklukları

Kişilik bozuklukları DSM-5 Tanı Kılavuzu'nda tanı kriterlerine bağlı olarak üç farklı grupta sınıflandırılmaktadır. A kümesinde üç, B kümesinde dört ve C kümesinde üç olmak üzere bu üç grupta toplam on kişilik bozukluğu yer almaktadır. A kümesinde Paranoid KB, Şizotipal KB ve Şizoid KB; B kümesinde Antisosyal KB, Borderline KB, Narsisistik KB ve Histrionik KB; C kümesinde Obsesif-kompulsif KB, Çekingen KB ve Bağımlı KB bulunmaktadır. A kümesinde yer alan kişilik bozukluklarına sahip kişilerde genellikle garip, tuhaf, şüpheli veya soğuk kişilik özellikleri görülür. B kümesi kişilik bozuklukları dikkat çekmeyi isteme, duygusallık, histerik davranışlar ile karakterizedir. C kümesinde yer alan kişilik bozukluğuna sahip bireylerde genellikle bağımlılık, kaygı ve aşırı kontrolcü davranışlar görülmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

2.3.2.1. A Kümesi Kişilik Bozuklukları

a) Paranoid Kişilik Bozukluğu

Paranoid kişilik bozukluğu, gerçek bir tehdidin yokluğunda başkalarına karşı güvensizlik ve şüpheli davranışlarla karakterizedir. Bu kişilerde empati düzeyi düşüktür, sömürülmeye veya aldatılmaya karşı aşırı temkinlidir ve incinmekten korkarlar. Paranoid kişilik bozukluğu olan kişiler hassas ve tartışmacı oldukları için sıklıkla çatışma içine girerler. Kötülük görme beklentileri yoğundur, bu durum sosyal düzeyde geri çekilmelerine yol açar. Ayrıca içsel ve dışsal deneyimleri arasındaki uyumsuzluk, kişiyi korku ve çekingen davranışları sergilemeye yöneltir (Akhtar, 1990).

b) Şizoid Kişilik Bozukluğu

Şizoid kişilik bozukluğu olan kişilerde duyguların tanınması ve ifade edilmesinde sınırlılıklar olduğu görülmektedir. Genellikle yakın ilişkilerden kaçınırlar ve yalnız hareket etmeyi tercih ederler. Aile üyeleri ile iletişimleri çok sınırlıdır. Duygusal

dalgalanmaların az olduğu şizoid kişilik bozukluğu olan kişiler genellikle soğuk görünürler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

c) Şizotipal Kişilik Bozukluğu

Şizotipal kişilik bozukluğu olan kişiler düşünceleri ve davranışları açısından genellikle "tuhaf" olarak nitelendirilmektedir. Bu kişilerde muğlak, uygunsuz ve mecazi konuşma, kişilerarası ilişkilerde güçlük, duygulanımda sınırlılık görülür. Çarpık algılama, büyülü inançlar, duyarlılık ve şüphecilik yaygındır (Maróthia ve Kéri, 2018).

2.3.2.2. B Kümesi Kişilik Bozuklukları

a) Antisosyal Kişilik Bozukluğu

Antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde, hile yapma, başkalarını önemsememe, sorumsuzluk ve kurallara karşı hareket etme gibi karakteristik özellikler görülmektedir (Martin vd., 2019). Bu kişilerde duygularını tanımada kısıtlılıklar bulunur (Sardoğan ve Kaygusuz, 2006). Büyüklenmeci tutumları ve manipülatif davranışları ile her şeyin kontrolüne sahip olduklarını düşünürler. Ayrıca antisosyal kişilik bozukluğunun görüldüğu kişiler, başkalarına karşı özensiz ve büyüklenmeci tavırları nedeniyle kişilerarası ilişkilerde sorunlarla karşılaşır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013: 660).

b) Borderline Kişilik Bozukluğu

Borderline kişilik bozukluğu belirtileri diğer pek çok ruhsal rahatsızlıklarda da görülebildiği için tartışmalı bir kişilik bozukluğudur. Ancak bu kişilerin kişilerarası ilişkilerinde görülen sorunlar ve duygulanımlarındaki dalgalanmalar süreklilik gösterir. Terkedilme korkusu çok yoğundur, dürtüsel davranışlar yaygın olarak görülür. Bu kişilik bozukluğuna sahip bireyler, yoğun ve sürekli bir boşluk duygusu hissederler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

c) Histrionik Kişilik Bozukluğu

Histrionik kişilik bozukluğu olan bireyler genellikle ilgi çekmeyi seven ve duygusal kişilerdir. Bencilik ve narsisistik kişilik özellikleri de bu kişilerde görülmektedir. Diğer kişilerle olan ilişkilerinde fiziksel çekiciliği ve baştan çıkarıcı davranışları

çekinmeden kullandıkları görülür. İlişkileri genellikle sığdır, olgunlaşmamıştır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

d) Narsisistik Kişilik Bozukluğu

Bu kişilik bozukluğuna sahip bireyler her şeyin en iyisini hak ettiklerine inanırlar. Kişi, zafer, kontrol, mükemmellik ve kusursuz tapınma arzusu içindedir. Diğer insanların duygularını genellikle umursamazlar. Eleştirilere karşı hassastır ve aşırı tepkiler gösterirler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

2.3.2.3. C Kümesi Kişilik Bozuklukları

a) Çekingen Kişilik Bozukluğu

Çekingen kişilik bozukluğu olan kişilerde kaygı temel duygulardan biridir. Çekingen kişilik bozukluğunun ayırt edici özellikleri arasında yetersizlik duygusu ve olumsuz eleştirilere karşı aşırı hassasiyettir, genellikle eleştirilmekten korkarlar. Bu nedenle sevildiklerinden emin olmadıkları kişilerle görüşmekten çekinirler. Kendilerini istenmeyen ve diğerlerinden izole edilmiş olarak algırlar ve sosyal ilişkilerden kaçınırlar. Bu özellikleri günlük yaşamlarında kısıtlanmalarına neden olur (Cramer, Torgersen ve Kringlen, 2006).

b) Bağımlı Kişilik Bozukluğu

Bağımlı kişilik bozukluğu olan kişiler terkedilmekten korkan ve tek başına sorumluluk alamayan bireylerdir. Terk edildiğinde çaresizlik duygusuyla beraber yeni bir ilişki arayışı içine girerler. Yaşamlarında önemli kararları alırken bile kendileri yerine bağımlı oldukları kişinin karar vermesini ve yönlendirmesini beklerler (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

c) Obsesif-kompulsif Kişilik Bozukluğu

Obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu olan kişiler genellikle mükemmeliyetçi, aşırı kontrolcü ve düzenli olmaya çalışan bireylerdir. Aşırı detaycıdırlar ve bundan dolayı bir işe başlamakta ve tamamlamakta güçlük çekerler. Bilişsel esneklik düzeyleri düşüktür, katı bir düşünme ve davranış örüntüsü vardır, duygulanım kısıtlıdır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

2.3.3. Kişilik Bozukluklarının Etiyolojisi

Bilişsel teoriler açısından değerlendirildiğinde, Beck ve arkadaşlarının (2001) kişilik bozukluklarını işlevsel olmayan çekirdek inançlar ile karakterize uyumsuz örüntüler olarak tanımladığı görülmektedir. Kişilik bozukluklarında görülen katı davranışsal örüntülerin bir motivasyon çerçevesinde gerçekleştiği (Rudman, 2004), olumsuz dahi olsa kişilerin öngörülebilir bir ortamı devam ettirmesini sağladığı ve kaygı düzeyinin düşmesine yardımcı olduğu düşünülmektedir (Zvolensky ve Forsyth, 2002). Örneğin borderline kişilik bozukluğunda ortaya çıkan dürtüsellik ve davranışsal tutarsızlıkların katı uyumsuz temel inançlarla ilişkili olduğu öne sürülmektedir (Reeves ve Taylor, 2007). Ayrıca işlevsel olmayan inançların kişilerarası ilişkiler bağlamında genelleştirilmesi, bilişsel tutarlılık açısından bir ihtiyaç olarak ele alınmaktadır (Young vd., 2003) ve bu davranış kalıpları genellikle yetişkinlik süresince devam etmektedir (Segal vd., 2006).

Kişilik bozukluklarında genel olarak görülen ortak özellikler uyum sorunu, kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşama, empatiden yoksun olma, dürtüsellik, katı tutum, strese dayanıklılık düzeyinin az olması, bilişsel esnekliğin olmaması olarak sayılabilir. Bu özelliklerin aynı zamanda yürütücü işlev bozukluklarında ortaya çıktığı bilinmektedir. Kişilik bozuklukları ve bilişsel bozulmalar arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalarda antisosyal kişilik bozukluğu (Baliouis vd., 2019), borderline kişilik bozukluğu (Lampe vd., 2007) ve A kümesi kişilik bozukluğunda (Besteiro-González vd., 2004) özellikle çalışma belleğinde bozulmalar olduğu saptanmıştır.

Kişilik bozuklukları için DSM-5 kriterleri gözden geçirildiğinde yürütücü işlevler ile önemli örtüşmelerin olduğu görülmektedir. Örneğin, borderline kişilik bozukluğunun kriterleri arasında hedefe ulaşamama sorunları, dürtüsellik, kaygı ve kararsızlık yer almaktadır. Bağımlı kişilik bozukluğunda ise, bir işi başlatma, işleri bağımsız olarak yapma ve günlük kararları vermede güçlük gibi karakteristik özellikler görülür. Histrionik kişilik bozukluğunda, başkalarından özellikle de güçlü otorite figürlerinden kolayca etkilenme, yönlendirilmeye açık olma, dürtüsellik, düşük hayal kırıklığı toleransı ve uzun vadeli hedeflere ulaşmada veya uzun vadeli işleri tamamlamada sorunlar görülmektedir. Hedef yönelimli davranışlarda kişi var olan bilgiyi kullanarak manipüle eder ve işleme yapar, son olarak bu doğrultuda kararlar verir. Dolayısıyla kişilik bozukluklarında görülen normal dışı düşüncelerin ve davranışların yürütücü

işlevler ve aynı zamanda bilginin depolandığı ve manipüle edildiği çalışma belleği ile ilişkisinin olduğu söylenebilir. Bu bağlamda sonraki bölümde bellek ve çalışmamızda bağımsız değişken olarak ele alınan çalışma belleğine yer verilecektir.

2.4. Bellek

2.4.1. Bellek ve Belleği Değerlendirme

Literatürde bellek ile ilgili pek çok tanım bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde (2017) ise *“yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin”* olarak tanımlanmaktadır. Tanrıdağ (1994) belleği *“alt yapısını uyanıklığın oluşturduğu şuur sisteminde algılama, dikkat, oryantasyon ve anlama sayesinde oluşan ve kalıcı olma eğilimi gösteren; davranış, öğrenme ve praksinin temelini oluşturan temel bir beyin aktivitesidir”* diye açıklamaktadır.

Bellek, psikoloji ve nöroloji gibi farklı disiplinlerin araştırma konularından biridir. Öğrenme psikolojisi ve bellek ile belleğin fizyolojisi üzerine pek çok çalışma bulunmaktadır. Günümüzde belleği daha iyi anlamak adına, özellikle bellek işlevlerinin biyolojik temelleri ile ilgili çalışmalara ağırlık verilmektedir. Bu doğrultuda nöropsikoloji alanında yapılan çalışmalar bellek ve beyin fizyolojisi arasındaki bağlantıları gösteren önemli bilgiler sunmaktadır.

İnsan beyni, büyüleyici bir makineye benzer. Sadece ortalama 1,36 kilogram ağırlığa sahip beyin kişinin çevreye uyum sağlamasını sağlayacak davranışları kontrol eden ve bilgilerin işlendiği ve depolandığı bir mekanizmadır. Davranış, bu bilgiler doğrultusunda uyarılara karşı organizmanın ortaya koyduğu tepkidir. Beyin ve davranışlar arasındaki ilişkinin incelendiği bilim dalına nöropsikoloji denilmektedir. M.Ö. 17. yüzyıla ait olduğu düşünülen bir metinde kafa yaralanması olan kişilerde görülen davranış değişikliklerine ait bilgiler yer almaktadır (Tanrıdağ, 1984). Nöropsikolojinin temelini bu yıllara dayandığı düşünülmektedir.

Rönesans sonrası 19. yüzyılda beyin anatomisiyle ilgili ayrıntılı çalışmaların gerçekleştirilmesiyle, modern nöropsikoloji ortaya çıkmıştır. 1861 yılında Broca'nın konuşma ile ilgili beyinde özel bir alanın olduğunu keşfetmesiyle beraber serebral lateralizasyonla ilgili çalışmalar artmıştır. Bu alanda ilk olarak konuşma ve hafıza üzerine araştırmalar yapılmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısından sonra ise algı, tanıma ve

oryantasyon bozuklukları başlıca araştırma konuları olmuştur. 20. yüzyılda ise zihinsel bozukluklar araştırmacıların dikkatini çekmiştir (Benton, 2000: 5).

Nöropsikoloji, klinik nöropsikoloji ve deneysel nöropsikoloji olarak ikiye ayrılmaktadır. Klinik nöropsikolojide beyin lezyonları sonucu zeka, kişilik ve duyu-sal-motor alanlarında ortaya çıkan fonksiyon kayıpları incelenir. Deneysel nöropsikolojide ise genellikle hayvanlar kullanılır veya beyin işlevlerinde bozukluk olmayan sağlıklı bireylerle çalışılır. Deneye katılan kişilerin verilen görevde gösterdikleri performanslar ve tepki süreleri kaydedilir. Ayrıca psikofizyolojik ve elektrofizyolojik değişkenler de bu çalışmalarda kayıt altına alınabilmektedir (Beaumont, 2008: 5).

Lashley ve Hebb, deneysel nöropsikolojinin kurucuları olarak görülmektedir, hayvanlar üzerinde yaptıkları araştırmalarda, beyinde oluşan lezyonlar ile davranış değişiklikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir (Orbach, 2002). Ayrıca bellek, öğrenme ve zihinsel işlevlerde nöral bağlantıların fonksiyonunu açıklayan önemli bilgiler sunmuşlardır (Tsien, 2000; Weidman, 1999)

2.4.2. Bellek ve Beyin Yapısı

Beyin, kafatası içinde yer alan kıvrımlı yapıda bir organdır. Pembe-beyaz ve gri renkte bir görüntüye sahiptir. Gri renkli alan nöronların yer aldığı bölümdür. Pembe-beyaz renk ise sinir ağlarının bulunduğu alandır (Foster ve Deffenbaugh, 1996).

Beyin aktivitesi nöronların aktive olmasıyla ortaya çıkmaktadır. Beyinde nöronlara ek olarak glia hücreleri de bulunmaktadır. Glia hücreleri nöronların on katı daha fazladır ve nöronların bakımı ve desteklenmesinde görev alırlar (Smith ve Kosslyn, 2014: 17). Buna ek olarak glia hücrelerinin sinaptik bağlantılarda da önemli görevler aldıkları bilinmektedir (Ullian, Cristopherson ve Barres, 2004; Ullian vd., 2001).

Beyinde nöronlar arası iletişim sinapslar aracılığıyla gerçekleşmektedir. İki nöron arasındaki iletişim, nöronun ucunda yer alan akson terminalinden salınan nörotransmitterler aracılığıyla sağlanmaktadır (Smith ve Kosslyn, 2014: 18). Elektrokimyasal işlemlerin gerçekleşmesini sağlayan nörotransmitterler, davranışlarımızın ve vücut fonksiyonlarımızın belirlenmesinde temel bir role sahiptir (Weiss, 2000).

Bellek üniter bir yapıda değildir, interaktif bileşenlere sahiptir. Moscovitch (1992), bellek için gerekli dört bileşeni şu şekilde açıklamaktadır:

1. Algılama ile ilgili alanları içeren neokortikal bileşen
2. Kodlama, saklama ve geri getirmeyi sağlayan medial temporal/hipokampal bileşen
3. Strateji ile ilgili testlerdeki performansla ilişkili merkezi sistem, frontal lob bileşeni
4. Duyusal motor performansı ile ilişkili bazal ganglia bileşeni

Bu bileşenlerin içinde yer alan beyin yapılarından biri olan hipokampus, mekansal ve uzun süreli bellekle ilgili alandır (Bird ve Burgess, 2008). Hipokampus kortikal yüzeyin altında temporal lobun içerisinde bulunmaktadır. Bu alandaki hasarlar, yeni anıların oluşmasında kayıplara neden olmaktadır, bu durum amnezi olarak isimlendirilmektedir (Komorowski vd., 2013). Hipokampusün diğer beyin alanlarıyla olan bağlantısı, hipokampusün bilginin depolanmasında görevli bir merkez olmasını sağlamaktadır (Smith ve Kosslyn, 2014: 23).

Amigdala, temporal lobun anterio medial kısmında yer alır. Beyinde her iki hemisferde iki adet amigdala bulunmaktadır. Amigdalanın duygusal olaylarla ilgili anıların depolanmasında büyük önemi bulunmaktadır (Phelps, 2004). Ayrıca amigdalanın hasar görmesi sonucu korku koşullanmasında bozulma ortaya çıktığı görülmüştür (Cousens ve Otto, 2003).

Bazal çekirdekler günlük hayatımıza uyum sağlamamızda, alışkanlıkların kazanılmasında ve hareketlerimizin düzenlenmesinde önemli bir fonksiyona sahiptir. Bazal çekirdeklerin bir parçası kabul edilen nukleus akumbens öğrenmeyle ilişkili bir alandır. Nukleus gerçek bir ödül olduğunda (Tzschentke ve Schmidt, 2003) veya ödül beklentisi olduğunda (Knutson ve Peterson, 2005) aktive olarak, beynin diğer bölümleriyle iletişime geçer.

Frontal bölge bilginin koordinasyonu ve çalışma belleği ile ilgili alandır. Frontal lobda yer alan lateral prefrontal korteks kodlama ve epizodik belleğin geri çağırılması ile ilgili bölümdür (Owen, Lee ve Williams, 2000).

Temporal loblar, geçmiş anıları hatırlama ve gelecekle ilgili imgeleme işlemlerini düzenler ve otobiyografik bellekle ilgili bölümdür (Dede, Wixted, Hopkins ve Squire,

2016). Temporal lob zarar gördüğünde, dili anlama, dikkat ve algı ile ilgili problemler ortaya çıkar. Temporal lob epilepsisi görülen hastalarda koordinasyon, planlama ve dikkat gibi bilişsel fonksiyonlarda bozulmalar gerçekleşmektedir (Helmstaedter ve Elger, 2009). Bellek işlevlerinde bozulma görülen hastaların temporal lobunda tek taraflı veya bilateral lezyonlar olduğu tespit edilmiştir (Beaumont, 2008: 80).

Pariyetal lob, mekansal algı ve yön ile ilgili dikkat becerileri ile ilişkili bölümdür. Buna ek olarak, pariyetal lobun bellek işlemleri ile bağlantısı bulunmaktadır. Yapılan çalışmalarda pariyetal lob ile epizodik bellek arasında bağlantı olduğu ortaya konulmuştur (Hower vd., 2014).

2.4.3. Öğrenme ve Öğrenmenin Fizyolojik Temelleri

Öğrenme, deneyimlerimizin uzun süreli olarak zihinsel simge veya bağlantılarımızda değişiklik oluşturmasıdır. Bu tanımdan yola çıkarak, öğrenmenin bir tecrübe sonucunda meydana geldiği söylenebilir. Zihinsel simgeler veya bağlantılar içermesi beyinle olan bağlantısını göstermektedir (Ormrod, 2016: 4).

Birçok bilim adamı, öğrenmenin nöronlar arasındaki bağlantılarla ilişkili olduğunu belirtmektedir. Nöronlar arasındaki sinapsların güçlenmesi veya zayıflaması ya da yeni sinapsların oluşması öğrenmenin temelini oluşturmaktadır (Lichtman, 2001). Yakın zamana kadar bebeklerin belirli bir sayıda nöronla dünyaya geldiği ve bu sayının ömür boyu sabit kaldığı düşünülüyordu. Ancak yapılan çalışmalarda nörogenez olarak isimlendirilen yeni nöron oluşumunun hipokampusun belirli bir bölgesinde ve frontal ve pariyetal lobların belirli bölgelerinde yaşam boyu gerçekleştiği gösterilmiştir (Sun vd., 2011). Nöronlar yeni öğrenme deneyimleri ile olgunlaşır ve yaşama tutunma güçleri artar, ancak yeni öğrenme deneyimi olmazsa ölmeye başlar (Shors, 2014).

Hebb'in teorisine göre, beyin hücreleri belleğin en temel birimleridir. Deneyimlenen bir anı, nöral aktivasyona neden olur. Nöronların pek çok kez aktive olması, biyolojik değişimlere neden olur ve bu durum güçlü anıların oluşmasını sağlar (Barnes, 2014: 270).

Sherrington öğrenme ve belleği hücresele seviyede tanımlayan araştırmacılardan biridir. Cajal ise nöronlar arasında lif benzeri sinirsel yapılar olduğunu öne

sürmektedir. Nöronların arasındaki sinapslar ise öğrenme ile doğru orantılı olarak güçlenmektedir (Koob, 2011: 95).

Nöronlar arasındaki sinapslarda iki tip ileti bulunmaktadır. Bunlardan biri, nöronda geçici değişikliklere yol açar, diğeri ise sinir sisteminde daha uzun süreli değişikliklere neden olur. Bu işlem uzun süreli potansiyasyon (LTP) olarak isimlendirilmektedir. Nöronun uzun süre uyarana maruz kalması sonucu LTP oluşmakta ve sinapstaki sinirsel iletinin ilerleme yeteneği artmaktadır. LTP'nin öğrenmede etkili olduğunu gösteren çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Martinez ve Derrick, 1996).

Son yıllarda yapılan araştırmalarda, öğrenme üzerinde nöron kadar hatta belki daha etkin olduğu iddia edilen bir glial hücre tanımlanmıştır. Astrosit denilen yıldız şeklindeki bu hücreler, nöronlarla kimyasal bağlantılar kurarak nöronların hareketlerini kontrol ederler. Astrositler yaşam boyu üretilmeye devam ederler. Ayrıca beyindeki astrosit sayısı ile zekâ arasında bağlantı olduğu düşünülmektedir. Hayvanlarda astrosit sayısı ile zekanın doğru orantılı olduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Koob, 2011: 42).

Öğrenme beyindeki pek çok bölgenin aktive olmasıyla gerçekleşmektedir. Yeni bir bilgiye dikkat etmemiz gerektiğinde frontal lob aktive olur ve korteksteki bütün loblar geçmişte kazanılan bilgiler doğrultusunda bu bilgiyi yorumlar. Bu süreçte hipokampus de aktif rol almaktadır, beynin çeşitli bölgelerinden gelen bilgileri birleştirir ve yeni anılar oluşturur (Amso vd., 2005).

Oluşturulan yeni anıların kalıcı duruma geçmelerine sağlamlaştırma denilmektedir (Frankland ve Bontempi, 2005). Sinaptik sağlamlaştırma sinapslarda çok kısa sürede gerçekleşir. Sistem sağlamlaştırma ise beyindeki alanlarda aşamalı olarak yeniden örgütlenmeyi içerir ve uzun bir süreye yayılır. Sağlamlaştırmanın temel mekanizması hipokampusün yaşanan deneyimi başka bir anıyla bağlantılı olarak nöral bir etkinliğe dönüştürmesine dayanmaktadır. Bu yeniden etkinleştirme uykuda veya uyanırken dinlenme dönemlerinde oluşur (Huber vd., 2004). Sağlamlaştırma sonucunda korteksteki farklı alanlar doğrudan birbiriyle bağlantı kurarlar. Anıların ilk oluşumunda hipokampus etkindir, ancak anılar sağlamlaştıkça hipokampus devre dışı kalır ve kortikal bağlantılar etkinleşir (Baddeley, Kopelman ve Wilson, 2002: 113).

2.4.4. Bellek Türleri

Bellek, bilginin toplanması, depolanması ve geri çağırılmasında ve kullanılmasında rol oynayan süreçlerdir (Goldstein, 2013: 214). Düşüncelerimizi, algılarımızı ve deneyimlerimizi bellek sayesinde bir bütün olarak algılarız. Bu sayede öğrendiğimiz bilgileri anımsayıp, edindiğimiz becerilerle birlikte bunları kullanabiliriz.

Bellek ile ilgili çalışmalar sonucunda 1960'lı yıllarda belleğin, uzun süreli bellek (USB) ve kısa süreli bellek (KSB) olmak üzere iki farklı sisteme sahip olduğu öne sürülmüştür. Farklı iki tipte hastanın nöropsikolojik değerlendirmeleri sonucu, bu ayrımı destekleyen kanıtlar elde edildiği görülmektedir (Baddeley, Kopelman ve Wilson, 2002: 4). Epilepsi tedavisi için hipokampusu, parahipokampal girusu ve amigdalasını ameliyatla alınan H.M. isimli hasta geçmişini hatırlıyor ancak yeni anılar oluşturamıyordu. İleriye dönük ve geriye dönük bellek kaybı olan İngiliz müzisyen C.W. isimli hastada ise KSB kaybı görülmüştür, vakanın yeni anı oluşturma yetisi kaybolmuştur (Kadakkuzha ve Puthanveetil, 2013). C.W., yaşamının sadece son birkaç dakikasını hatırlayabiliyordu, deneyimlerini uzun süreli belleğe kaydedemediği için, anılarını yazdığı defterde defalarca kere 'bu sabah uyandım' cümlesi yer almaktaydı. Başka bir vaka örneğinde ise, K.F. isimli hastanın KSB ile ilgili problemi olduğu gözlemlenmiştir. Yeni anı oluşturabilen K.F.'nin hafızasında tuttuğu sayı basamaklarının sağlıklı bireylere göre çok düşük olduğu belirlenmiştir. H.M., C.W. ve K.F. vakaları, KSB ve USB ile ilgili beyinde ayrışma olduğunu gösteren önemli vakalardır (Goldstein, 2013: 275).

1968 yılında Atkinson ve Shiffrin yeni bir bellek modeli öne sürmüşlerdir. Atkinson-Shiffrin modeline göre üç farklı bellek deposu bulunmaktadır (Izawa, 1999: 18):

1) Duyusal bellek: Bir nesnenin algılanmasından sonra yaklaşık 200-500 milisaniye içinde, duyusal bellek yanıt verir ve bilgi ancak birkaç milisaniye hafızada tutulabilir (Barnes, 2014: 263). Pek çok araştırmacı, duyusal belleğin üç işlevinin olduğunu düşünmektedir. 1) İşlenecek bilgilerin toplanması, 2) Bilginin kısa bir süre bellekte tutulması, 3) Uyarımlar arasındaki boşlukların doldurulması (Goldstein, 2013: 224).

2) Kısa Süreli Bellek (KSB): Kısa süreli bellek, birkaç saniyeden birkaç dakikaya kadar bilginin tutulabildiği alandır. Çalışma belleği de bu bellek türünün alt kategorisi olarak değerlendirilmektedir. Çalışma belleği, bilgi bellekte tutulurken aynı zamanda bilginin işlenmesini sağlar (Barnes, 2014: 263).

3) Uzun Süreli Bellek (USB): Uzun süreli bellek ise bilgilerin uzun yıllar boyunca saklandığı bölümdür. USB anılarımızın arşivlendiği alan olarak da tanımlanabilir. USB deklaratif bellek ve örtük bellek olarak ikiye ayrılmaktadır. Deklaratif bellek bilinçli olarak hatırladığımız anıları ve olayları içerir (Eichenbaum, 2000). Örtük bellek ise farkında olmadığımız anıların saklandığı bölümdür ve bilinçdışı bellek olarak da isimlendirilmektedir (Goldstein, 2013: 277).

2.4.4.1. Çalışma Belleği

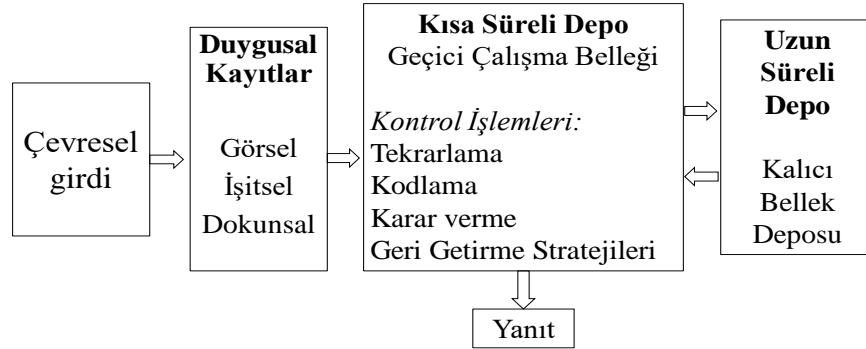
Çalışma belleği, bilgiyi geçici olarak depolayan ve bu süreçte bilişsel işlemleri gerçekleştiren ayrı bir bellek türü olarak kabul edilmektedir. Bazı araştırmacılar tarafından çalışma belleği kısa süreli belleğin alt bileşeni olarak kabul edilse de Barnes (2014), çalışma belleğini kısa süreli bellekten ayrı değerlendirmektedir. Kısa süreli bellekte bilginin depolandığını ancak manipüle edilmediğini, çalışma belleğinde ise dili anlama ve manipüle etme gibi karmaşık bilişsel fonksiyonların devreye girdiğini belirtmektedir (Barnes, 2014: 265).

19. yüzyılın sonlarında William James, bilginin depolanması ve işlenmesi süreçlerinde birincil bellek ve ikincil bellek olarak adlandırdığı bölümlerin devreye girdiğini iddia etmiştir. James'in tanımladığı birincil bellek bilginin işlendiği ve depolandığı alandır. İkincil bellek, aktif bilişsel süreçler olmadan bilginin geri getirilemediği alandır (Unsworth, Spillers ve Brewer, 2010).

1960'lı yıllarda yapılan araştırmalarda çalışma belleğinin sınırlı bir kapasitesi olduğu ortaya konmuştur. Peterson ve Peterson (1959) tarafından yapılan bir çalışmada katılımcılara üç ünsüz harf söylendikten sonra, üç basamaklı bir sayıdan başlayarak geriye doğru üçerli saymaları istenmiştir. Katılımcılardan 3,6,9,12,15 ve 18. saniyelerde harfleri hatırlamaları istenmiştir. En çok doğru hatırlama %80 oranla 3. Saniyede gerçekleşirken, 18. Saniyede doğru hatırlama oranı %10'a düşmüştür. Miller (1955), yaptığı çalışmalarda sihirli sayı yedinin her zaman karşısına çıktığını ve kişilerin ancak yaklaşık yedi maddeyi zihinlerinde tutabildiklerini ileri sürmüştür. Çalışmalarla ortaya konulan bu sınırlı kapasiteyi tanımlamak için kısa süreli bellek kavramı kullanılmıştır (Smith ve Kosslyn, 2014: 244).

Atkinson-Shiffrin modelinde kısa süreli bellek, duyuşsal bellekle uzun süreli bellek arasında bir köprü gibidir. Çevresel uyaranlar duyuşsal bellekten uzun süreli belleğe

doğru giderken öncelikle kısa süreli bellekten geçer (Smith ve Kosslyn, 2014: 247) (Şekil 2.7).

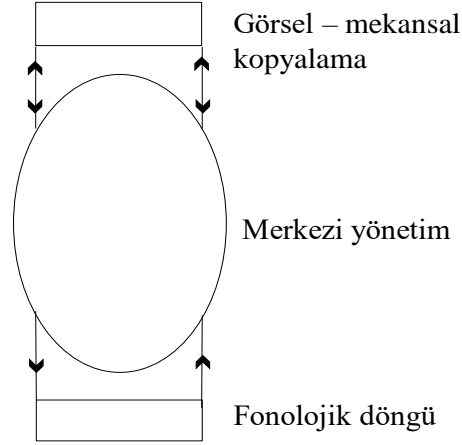

Şekil 2.7: Atkinson Shiffrin bellek modeli

Kaynak: Baddeley, Kpelman ve Wilson, 2002: 4

Baddeley – Hitch modelinde, dinamik bir çalışma belleği vardır. Çalışma belleği merkezi bir kontrole sahip iki alt bileşene sahiptir. Sistemin çekirdeğinde yer alan merkezi yönetim, bilginin koordine edilmesinden sorumludur. Merkezi yönetime bağlı alt bileşenlerden biri, görsel-mekansal kopyalama, görsel resimleri ve fonolojik döngüyü manipüle etmektedir. Diğer alt bileşen olan fonolojik döngü ise fonolojik bilgiyi depolar ve tekrarlar (Baddeley, 1983) (Şekil 2.8).

Fonolojik döngü hakkındaki düşünceler, merkezi sözel çalışma belleğindeki iki kavrama dayanmaktadır. Bunlardan biri ‘zihnin kulağı’ ve diğeri ‘zihnin sesi’dir. Zihnin kulağı kişi bir şeyi okurken onu duyar, zihnin sesi ise okunanları tekrar eder. Buradan yola çıkarak fonolojik döngünün iki alt sistemi olduğu düşünülmektedir: fonolojik bellek ve artikülasyon ile tekrarlar. Sözel bir bilgi görsel olarak sunulduğunda, bu bilgi işitsel fonolojik bir koda dönüştürülür ve içsel olarak tekrarlanır. Artikülasyon ile tekrarlar aracılığıyla gerçekleşen bu kod zihin kulağı tarafından duyulur ve fonolojik belleğe kaydedilir. İşitsel bilgiler ise otomatik olarak fonolojik belleğe ulaşır (Smith ve Kosslyn, 2014: 251).

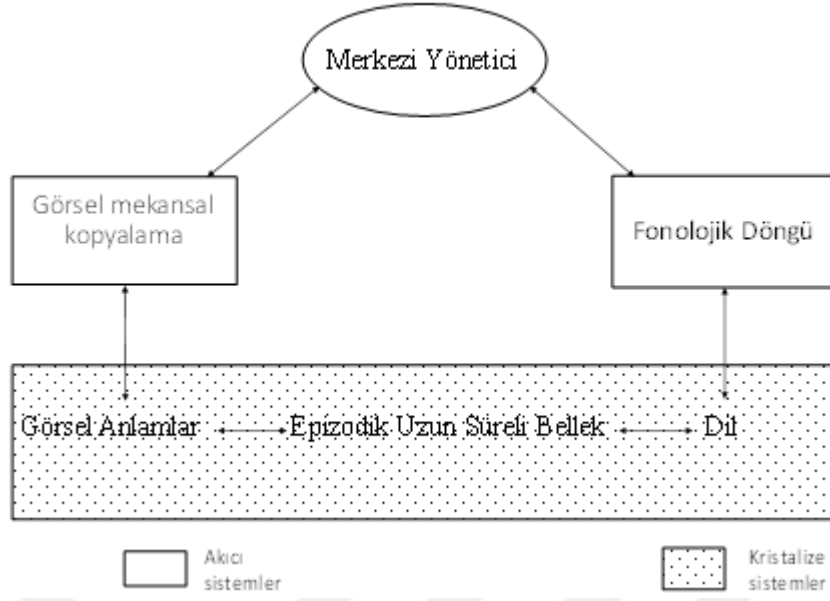

Şekil 2.8: Baddeley-Hitch çalışma belleği modeli

Kaynak: Baddeley, 1983

Yapılan çalışmalar fonolojik ve artiküler faktörlerin sözel çalışma belleğini etkilediğini göstermektedir. Örneğin hatırlanması gereken kelimeler benzer fonolojik özelliklere sahipse, performans anlamlı düzeyde düşük olmaktadır (Conrad ve Hull, 1964). Buna fonolojik benzerlik etkisi denilmektedir. Ayrıca hatırlanması istenen kelimelerin uzunluğu da performansı etkilemektedir. Çalışma belleğindeki materyallerin uzunluğu arttıkça, fonolojik bellekte saklanma oranı azalmaktadır (Baddeley, 1992).

Baddeley-Hitch modeli çalışma belleğinin fonksiyonları ile ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Ancak gelişen teknikler sayesinde, prefrontal korteksin yakından incelenmesiyle yeni modeller geliştirilmiştir. Baddeley, çalışma belleği modelini geliştirerek, üçüncü bir alt bileşen eklemiştir: epizodik ara bellek. Epizodik ara bellek, çalışma belleğindeki sözel, uzamsal ve görsel bilgilerin birleştirilmesini sağlamaktadır (Pezzulo, 2007) (Şekil 2.9).

Şekil 2.9: Üç bileşenli çalışma belleği modeli

Kaynak: Baddeley, 2003

Baddeley ve Hitch'in (1974) çalışma belleği modelinde hedefle ilgili düşünce ve davranışların frontal lob ile bağlantılı sınırlı kapasiteye sahip bir merkezi yönetici tarafından kontrol edildiğini varsayılmaktadır. Bu merkezi yapılar ve süreçler, düşünme ve davranışlarla ilişkili süreçleri desteklemek için bilgiyi geçici bir süre depolar ve manipüle eder. Buna ek olarak, çalışma belleği, bilginin daha uzun süre depolandığı uzun süreli bellekle de etkileşim içindedir. Bu süreç, bireylerin uzun süreli bellekten bilgiyi geri çağırmasını sağlamaktadır.

Daha sonra yapılan çalışmalarda Baddeley ve Hitch'in (1974) merkezi yönetici kavramı yerine çift bileşenli bir çalışma belleği modeli sunulmuştur (Kane vd., 2007; Unsworth ve Engle, 2007). Bu çift bileşenli modelde, çalışma belleği kapasitesinin merkezi yöneticinin iki fonksiyonuna bağlı olduğunu iddia edilmektedir. İlk fonksiyon olan “yürütücü dikkat”, dikkati dağıtan bilgilerin varlığında, kişinin birincil bellek alanı içindeki ilgili bilgilere odaklama becerisidir ve birincil bellek alanı olarak ifade edilmektedir. İkinci fonksiyon, mevcut görevle ilgisi bulunmayan rekabetçi bilgilerin varlığında uygun bilgileri uzun süreli bellekten geri çağırma yeteneğidir ve ikincil bellek olarak değerlendirilmektedir (Kane ve Engle, 2002). Yürütücü işlev ile ilgili görevler çalışma belleği kapasitesinin bu iki fonksiyonu ile ilişkilidir. Dolayısıyla

bireysel farklılıklar, kişilerin çalışma belleği kapasitesi ile ilişkilidir. Ayrıca motivasyonel süreçler de çalışma belleğini etkileyen faktörler arasında yer almaktadır. Alanyazında duyguların çalışma belleği üzerindeki etkisini araştırıldığı çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların bir kısmında pozitif duygunun sözel bellekle ilişkili fonolojik döngü üzerinde olumlu etkisinin olduğu ve bellek performansını artırdığı tespit edilmiştir (Storbeck, 2012). Ancak bazı çalışmalarda negatif duygunun hem sözel hem de görsel bellek üzerinde bozucu etkisinin olduğunun bulunmasına rağmen (Beckwé ve Deroost, 2016) bazı çalışmalarda etkisinin olmadığı tespit edilmiştir (Storbeck ve Maswood, 2016). Bu bulgulardan yola çıkılarak duyguların çalışma belleği üzerinde sadece duygunun türü (pozitif veya negatif olması) değil aynı zamanda duygunun aktivasyonu, süresi ve yoğunluğunun da etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda sonraki bölümde öncelikle duygular ve daha sonra duyguların süresi, yoğunluğu ve aktivasyonunun belirlenmesinde etkili olan duygusal tepkiselliğe yer verilecektir.

2.5. Duygular ve Duygusal Tepkisellik

2.5.1. Temel Duygular

Duygularla ilgili yapılan çalışmalar sonucunda çok sayıda teorisyenin duyguları temel ve ikincil duygular olarak iki kategoride inceledikleri görülmektedir (Zelenski ve Larsen, 2000). Bu konudaki ana soru hangi duyguların temel duygular olduğudur. Ekman (1992) temel duygular için dokuz kriter belirlemiştir: evrensel yüz ifadeleri, diğer primatların da bu duygulara sahip olması, fizyolojik açıdan birbirinden farklı olması, farklı öncül olaylara sahip olması, bir yanıt örüntüsünün olması, çabuk tetiklenmesi, kısa süreli olması, eşlik eden farklı bir değerlendirme örüntüsünün olması ve ani ortaya çıkması. Diğer bazı teorisyenler ise temel duyguların algı üzerinde etkisinin olduğunu (Izard, 1992) veya sonraki davranışların belirlenmesinde rolünün olduğunu belirtmişlerdir (Fridja, 1993).

Bazı duyguların diğerlerine göre daha temel duygular olduğu konusunda genel bir görüş olsa da hangi duyguların bu listede yer alması gerektiği ile ilgili bir görüş birliği bulunmamaktadır. Ekman ve arkadaşlarının (1969) yüz ifadelerinden yola çıkarak gerçekleştirdikleri evrensel duygu tanıma araştırması sonucu ortaya çıkan altı duygu en bilinen temel duygulardır. Bu duygular mutluluk, üzüntü, korku, şaşırma, öfke ve

tiksinmedir. İlerleyen yıllarda yapılan çalışmalarda temel duygular listesine bazı diğer duygular eklenmiştir. Örneğin Plutchnik (1980) tarafından yapılan çalışmada kabul ve beklenti duyguları da temel duygular olarak kabul edilmiştir. Ekman ve Cordaro (2011) tarafından yürütülen çalışmada ise altı temel duyguya ek olarak listeye küçümseme duygusu eklenmiştir. Levenson'ın (2011) yapmış olduğu araştırmada ilgi, rahatlama ve aşk temel duygular olarak ele alınmıştır. Ayrıca Izard (2011) ve Panksepp ve Watt (2011) tarafından yürütülen çalışmalarda temel duygular tiksinme ve şaşırma duyguları temel listeden çıkarılarak, ilgi, merak, şehvet ve dikkat gibi başka duygular eklenmiştir (Tablo 2.2).

Bir duygunun temel duygu listesinde yer alıp almayacağı belirli kriterlere göre belirlenmektedir. Bu kriterler teorilere göre farklılık gösterse de teorisyenlerin temel duyguların özellikleri ile ilgili kabul ettikleri ortak kriterler bulunmaktadır. Örneğin evrensel sözsüz ifadeler, farklı nöral ve fizyolojik bileşenler, farklı öznel deneyimler ve düzenleyici ve motivasyonel özellikler (Ekman ve Cordano, 2011).

Darwin (1872/1998), duyguların iletişim araçlarından biri olduğunu ve her kültürde aynı şekilde ifade edildiğini iddia etmektedir. Bu iddiadan yola çıkarak Ekman ve arkadaşları (1969) yüz ifadeleri ile yapmış oldukları çalışma sonucunda kültürden bağımsız olarak altı temel duygunun olduğu sonucuna ulaşmıştır. Primatlarda da insanlarda olduğu gibi benzer yüz ifadelerinin kullanılması, Ekman ve arkadaşlarının çalışmasını destekler niteliktedir (Ekman, 1999). Ayrıca sözel ifadelerin de primatlarda ve insanlarda benzer olduğunun gösterildiği çalışmalar da bulunmaktadır (Sauter vd., 2009). Matsumoto ve Willingham (2009) tarafından yapılan bir çalışmada ise doğuştan kör olan ve sonradan görme yetisini kaybeden sporcuların yüz ifadeleri incelenmiş ve duygularını ifade etmek için aynı yüz ifadelerini kullandıkları görülmüştür, ayrıca sonuçların kültürel açıdan farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu çalışmalar temel duyguların kalıtsal olduğunu desteklemektedir.

Tablo 2.2: Temel duygular ile ilgili yapılan çalışmalar ve altı temel duyguya ilişkin sonuçları

	Temel Duygular						Diğerleri
	Mutluluk	Üzüntü	Öfke	Tiksinme	Korku	Şaşırma	
Plutchnik (1980)	+	+	+	+	+	+	kabul, beklenti
Oatley ve Johnson-Laird (1987)	+	+	+	+	+	-	-
Ekman ve Cordaro (2011)	+	+	+	+	+	+	küçümseme
Izard (2011)	+	+	+	-	+	-	ilgi
Levenson (2011)	+	+	+	+	+	+	İlgi*, rahatlama*, aşk*
Panksepp ve Watt (2011)	+	+	+	-	+	-	merak, şehvet, dikkat

Kaynak: Kowalska ve Wróbel, 2017

Not: *Listede yer alan ancak yazarlar tarafından yeterli düzeyde kanıt bulunmadığının belirtildiği duygular

Birçok teorisyen, temel duyguların tutarlı ve spesifik beyin aktivasyon profillerine sahip olduğunu öne sürmektedir (Ekman ve Cordaro, 2011; Panksepp ve Watt, 2011). Nörogörüntüleme çalışmalarının dahil edildiği bir çalışmada mutluluk, üzüntü, öfke, korku ve tiksinden farklı nöral aktivasyonlar ile ilişkili olabileceği sonucu elde edilmiştir (Vytal ve Hamann 2010) ve bu bulgular temel duyguların farklı nöral yapılarının olduğu görüşünü desteklemektedir. Örneğin korku, amigdala ve insula'nın artan aktivasyonu ile bağlantılı olarak, mutluluk anterior singulat korteksi ve sağ superior temporal gyrus'un aktive olmasını sağlamaktadır. Ayrıca nöropsikolojik lezyon çalışmaları (Adolphs vd., 1994) da temel duyguların nöral temelleri açısından ayrıştığı görüşünü desteklemektedir. Bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde temel duygu alanlarının belirli nöral yapılarla ilişkili olduğunu göstermektedir.

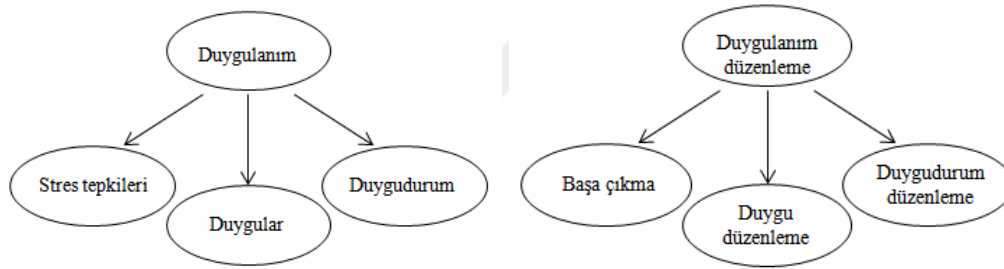
Duyguların aynı zamanda motivasyonel işlevleri olduğu bilinmektedir (Izard, 2011). Çeşitli çevresel ve sosyal olaylar karşısında davranışsal ve bilişsel tepkilerin belirlenmesinde duyguların önemli bir rolü bulunmaktadır. Örneğin korku, tehdit kaynağından kaçmayı ve güvenliğini en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan eylem ve

düşünceleri aktive ederken, öfke engelleri kaldırmaya odaklanan eylem ve düşüncelerin ortaya konmasında etkili olur (Izard 1992).

İkincil duygular ise çoğu kuramcıya göre kalıtsal ve evrensel olmadıkları için belirli fizyolojik tepki kalıplarıyla ilişkilendirilemezler (Ekman, 1999). Temel duyguların aksine, "temel olmayan" duygular bireyler arasında farklılık gösterir çünkü ikincil duyguların büyük ölçüde sosyokültürel faktörler tarafından şekillendirildiği düşünülmektedir. Örneğin, utanma veya suçluluk duygusunun aktivasyonu, ben ve diğerleri ayrımı veya sosyal karşılaştırmalarla ilişkili bilişsel yeteneklerin gelişimine bağlıdır (Izard 2011).

2.5.2. Duygulanım ve Duygu ile İlişkili Süreçler

Gross (2015), psikolojik durumları duygulanım (affect) başlığı altında değerlendirmektedir. Buna göre zorlu koşullarda ortaya çıkan stres tepkileri, kızgınlık, hoşlanma ve üzüntü gibi duygular ve durgun veya coşkulu olmak gibi duygudurumlar affektif durumlar olarak ele alınmaktadır (Şekil 2.10).

Şekil 2.10: Duygulanım ve duygulanım düzenlemenin alt kavramları

Kaynak: Gross, 2015

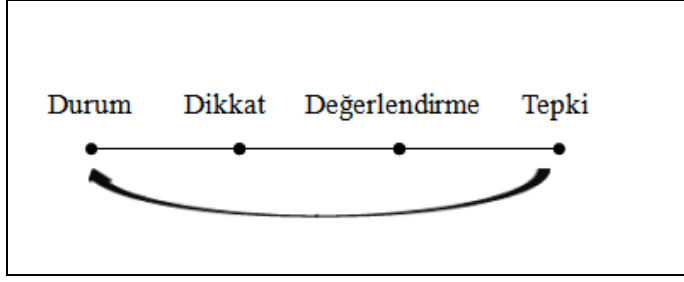
Duyguların tanımını yaparken, duygular ile stres tepkilerinin ve duygudurum arasındaki farkın anlaşılması önemlidir. Duygulanım ile ilgili kavramlardan biri olan stres tepkileri, genellikle negatif affektif durumlarda, kişinin durumu yönetmekte zorlanması sonucu ortaya çıkmaktadır. Duygular ise hem negatif hem pozitif affektif durumlar ile ilişkilidir (Lazarus, 1993). Duygular belirli durumlarda ortaya çıkar ve kısa sürelidir, ancak duygudurum genellikle daha uzun sürer. Duygudurumun, duygulara göre daha karmaşık yapıda olduğu söylenebilir ve yaklaşma-kaçınma davranışında belirleyici faktör olabilmektedir (Lang, 1995). Aynı zamanda duygudurum davranıştan ziyade biliş ile ilişkili bir kavramdır (Gendolla, 2000;

Siemer, 2001). Alanyazında duygu kavramının farklı yaklaşımlar çerçevesinde ele alındığı görülmektedir (Barrett, 2009, Russell, 2003). Bu yaklaşımlarda yer alan duygu kavramları ortak üç noktaya sahiptir (Gross, 2015):

1. Duygular, öznel deneyim, davranış ve çevre ile olan etkileşim sonucunda oluşan, ve birbiriyle bağlantılı değişimleri kapsamaktadır (Mauss vd., 2005). Çok sayıda araştırmacı, duyguların merkezinde öznel deneyimlerin olduğunu düşünmektedir (LeDoux, 2012), ancak duygular öznel deneyimlerdeki değişimlerden çok daha fazlasını kapsamaktadır. Duygular aynı zamanda belirli durumlar karşısında kişinin yönelimini de içermektedir. Belirli bir durumda kişinin duruşu, yüz ifadesi ve o duruma özgü davranışları, duygu ile ilişkili davranışlardır (Frijda, 1986). Ayrıca otonomik ve nöroendokrin değişimler de duygularla ilişkili olarak somatik aktivasyonun bir neticesi olarak değerlendirilmektedir (Lang ve Bradley, 2010).

2. Duygular zamana yayılım gösterir yani birkaç saniyeden dakikalara kadar geniş bir zaman aralığında deneyimlenebilir (Cunningham ve Zelazo, 2007). Bu duygu dinamikleri, duygu kavramının farklı yaklaşımlara göre özelliklerinin bir bütün olarak sunulduğu duygu modeli ile daha iyi anlaşılabilir (Gross, 2015) (Şekil 2.11). Bu modelde yer alan "durum", dış çevre ile ilgili özellikler olabileceği gibi içsel temsillerin aktivasyonu da olabilir. Dışsal veya içsel olması fark etmeksizin durum, kişinin bireysel hedeflerine göre değerlendirilir (Moors vd., 2013). Bu bağlamda, "durum" duygunun temel özellikleri olan yaşantısal, davranışsal ve fizyolojik tepki sistemlerinin etkileşimi sonucu ortaya çıkan değişimler çerçevesinde incelenmektedir.

3. Duygular duruma göre faydalı veya zararlı olabilir. Örneğin duyuşal süreçlerde (Susskind vd., 2008) veya karar verme aşamasında (Simon, 1967), duygular uygun bir şekilde rehberlik yapabilir veya diğer insanların davranışlarının arkasındaki niyetin anlaşılmasına yardımcı olabilir (Fridlund, 1994). Ayrıca sosyal normlara uygun davranışlar sergilenmesi noktasında motivasyonu etkileyebilir (Averill, 1980). Ancak duygular, yoğunluk, süre ve ortaya çıkma sıklığı açısından fazla veya az düzeyde olduğunda kişi için zararlı olabilmektedir (Gross ve Jazaieri, 2014). Örneğin bastırma stratejisinin fazla kullanılması duygulanım, sosyal ve sağlık alanlarında sorunlara yol açabilmektedir (Gross ve John, 2003). Birine zarar verecek düzeyde öfke veya sosyal ortamlarda ortaya çıkan aşırı kaygı da buna örnek olarak gösterilebilir.

Şekil 2.11: Duygu düzenleme modeli

Kaynak: Gross, 1998

Gross (1998) duygu düzenlemeyi, kişileri etkileyen duyguların ne zaman ortaya çıktığını ve kişilerin bu duyguyu nasıl deneyimledikleri ve ifade ettiklerini belirleyen süreçler olarak tanımlamaktadır. Daha geniş bir çerçevede Gross (1998), şu soruların cevabının kişinin duygu düzenleme yeteneği konusunda bilgi sunacağını belirtmektedir: (a) kişi hangi duyguları deneyimliyor; (b) bu duygular nasıl ve ne zaman ortaya çıkıyor; (c) kişi bu duygularını nasıl ifade ediyor veya diğerleri tarafından nasıl değerlendiriliyor.

Gross (2002), duygunun bastırılması, ortaya çıkma süresi, yoğunluğu, devam etme süresi ve davranışsal, yaşantısal veya fizyolojik alanlarda ortaya konan tepkileri, duygu düzenlemenin bileşenleri olarak değerlendirmektedir. Gross'a (2015) göre duygu düzenleme, aynı zamanda duygunun açığa çıkmasıyla birlikte, davranışların açık bir şekilde ortaya konmaması durumunda fizyolojik tepkilerin artması gibi tepki bileşenleri arasındaki ilişkide ortaya çıkan değişimleri de kapsamaktadır.

Duygu düzenleme bileşenleri arasında yer alan fizyolojik tepkiler, duygu düzenlemenin biyolojik temellerine işaret etmektedir. Örneğin duygu düzenleme ile sinir sisteminin ve kısmen bilgi işleme ile ilgili alt sistemlerin ilişkili olduğu bilinmektedir (Gazzaniga, 1985). Alt sistemlerin gelen uyarıların ayırt edilmesinde ve oluşan tepkilerin düzenlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Örneğin gerçek tehdit durumunun olmadığını bildiğimiz bir provokasyon karşısında korku yerine kızgınlık duygusunun ortaya çıkması, bilgi işlemenin gerçekleştiği alt sistemler ile ilişkilidir (Lang vd., 2000). Ayrıca eksitator ve inhibitör sistemleri ile bağlantılı nöral alt sistemler arası etkileşim de duygu düzenlemede etkili faktörler arasındadır. Limbik sistem ve kortikal merkezler arasındaki bağlantı da duygu düzenlemede merkezi öneme sahiptir. Bu bilgiler ışığında Gross'un duygu düzenleme süreç modelini,

geleneksel aşağıdan yukarıya doğru kontrol mekanizmaları ile ilişkili olarak oluşturduğu söylenebilir.

Gross'un (1998), duygu düzenleme süreç modelini oluştururken duygu düzenlemeyi üç farklı açıdan ele aldığı görülmektedir. Birincisi kişiler sadece negatif duygularını değil, aynı zamanda pozitif duygularını da artırmak, sürdürmek veya azaltmak için çaba gösterirler. Örneğin mülakata giren bir kişi kızgınlık, üzüntü veya kaygı gibi negatif duygularını azaltmaya yönelik bir duygu düzenleme stratejisi uygular. Bu duygu düzenleme yöntemi, duygunun yaşantısal ve davranışsal yönünü düzenlemeyi içermektedir (Gross, Richards ve John, 2006). Ayrıca bazı durumlarda sosyal normlara uyum sağlamak amacıyla pozitif duyguların bastırılması yine davranışsal ve yaşantısal açıdan duygu düzenlemeye örnek olarak gösterilebilir.

Gross'un (1998) belirttiği duygu düzenlemeye ait temel özelliklerden ikincisi, duygu düzenlemenin her zaman bilinç düzeyinde olmadığıdır. Örneğin biri tarafından reddedildiğinde kişinin öfkesini gizlemesi veya üzgün olduğunda dikkatini başka bir yöne çevirmesi bilinç düzeyinde uygulanan duygu düzenleme stratejileri olarak değerlendirilebilir. Gross ve Thompson (2007) duygu düzenlemenin bilinçli ve kontrollü düzenlemeden, bilinçsiz, kontrol dışı ve otomatik düzenlemeye doğru uzanan bir süreç olduğunu belirtmektedir.

Gross'a (1998) göre duygu düzenlemenin üçüncü temel özelliği ise duygu düzenlemenin doğası gereği iyi ya da kötü olarak değerlendirilemeyeceğidir. Başa çıkma stratejileri, genellikle işlevsel ve işlevsel olmayan şeklinde değerlendirilmektedir.

2.5.3. Duygusal Tepkisellik

Duygusal tepkisellik bir durum veya olay karşısında kişinin deneyimlediği duygusal uyarılma hali olarak tanımlanmaktadır (Davidson, 1998; Preece vd., 2019). Son yıllarda yapılan araştırmalar duygusal tepkisellikle ilişkili olarak duyguları ifade etmede güçlüklerin oluştuğunu ve buna bağlı olarak bir dizi olumsuz sonuçların ortaya çıktığını göstermektedir (Pine vd., 2001). Buna ek olarak, duygusal tepkisellik düzeyi yüksek kişilerin bilişsel, davranışsal ve kişilik açısından daha yüksek oranda sorunlara sahip olduğunu göstermektedir. Ayrıca duygusal tepkiselliğin uzun vadede klinik

bozukluklarla bağlantılı olabileceği yapılan çalışmalarla desteklenmektedir (Shapero vd., 2010).

Duygusal tepkisellik öznel bir deneyimdir (Lucas ve Baird, 2004). Bireyler arasında duygusal tepkilerin aktivasyonu, yoğunluğu ve süresinde farklılıklar vardır (Becerra ve Campitelli, 2013). Bununla birlikte, duygusal tepkisellik düzeyi negatif ve pozitif yüklü uyarılara göre de farklılık gösterebilir (Davidson, 1998). Örneğin, korku uyandırabilecek bir tehdite karşı gösterilen duygusal tepkisellik düzeyi, ödül gibi olumlu bir duygu uyandıran bir uyarana karşı gösterilen duygusal tepkisellikten farklı olabilir (Wheeler vd., 1993). Ayrıca, duygusal tepkisellik düzeyi duygu türüne göre de farklılık gösterebilir (Angie vd., 2011), örneğin öfke ve stres gibi duygular daha yüksek düzeyde uyarılmaya neden olurken, üzüntü ve can sıkıntısı gibi duygular daha düşük düzeyde duygusal tepkiselliğe neden olur. Genel olarak, yüksek düzeyde dışadönüklük sergileyen bireylerin daha olumlu duygular yaşadıkları, nevroz düzeyi yüksek olanların ise daha olumsuz duygular yaşadıkları bilinmektedir (Thake ve Zelenski, 2013). Depresyon hastalarında duygusal tepkisellik düzeyinin düşük olduğu (Rottenberg, 2005), DEHB tanısı alan bireylerin ise daha yüksek düzeyde duygusal tepkiselliğe sahip olduğu (Barkley, 1997) yapılan çalışmalarla gösterilmiştir.

Duygu düzenleme süreci genellikle otomatik bir süreç olarak değerlendirilmektedir ancak psikofizyolojik araştırmalar duygu düzenleme sürecinde içsel ve çevresel uyarıların hızlı ve bazen bilinçdışı şekilde motivasyonel olarak da değerlendirildiğini göstermektedir (Ekman, 1992). Duygusal tepkisellik ile ilgili çalışmaların daha çok nörobiyolojik çalışmalar olduğu görülmektedir (Davidson, 1998). Bu çalışmalarda prefrontal korteks, GABAerjik sistem ve amigdalanın duygusal tepkilerin inhibisyonunda etkili yapılar olduğu gösterilmiştir. Buna ek olarak Morgan ve LeDoux (1995) tarafından yürütülen başka bir çalışmada medial prefrontal korteks lezyonlarının korku duygusuna ait tepkilerde sürenin daha uzun olması ile ilişkili olabileceği belirlenmiştir.

Bilişsel kontrol ve duygular birbiriyle bağlantılı ve birbirini etkileyen süreçlerdir (Blair vd., 2007). Özellikle duygu içerikli bilgilerde bilişsel süreçlerin etkili olduğu görülmektedir. Pessoa ve arkadaşlarının (2005) yapmış olduğu çalışmada zorlu bilişsel görevlerin, amigdala da dahil olmak üzere beyinde duyguları işleme bölgelerindeki aktivasyonu görevle ilişkili olmayan duygusal yüzlere karşı baskıladığı gösterilmiştir. Dolayısıyla bilişsel görevlerde dikkat duygulardan uzaklaştığında kişide duyguları

tanıma ve işleme zayıflamaktadır. Ancak duygusal uyarıların nötr uyarılara göre görsel korteks aktivasyonunun daha fazla artmasına neden olduğunun gösterildiği çalışmaların bu görüşü desteklemediği görülmektedir (Lang, Davis ve Ohman, 2000).

Duygusal uyarıların değerlendirilme işlemi maladaptif tepkilerin inhibisyonunu veya artmasını etkileyebildiği için yaşam içinde çok önemli fonksiyonlara sahiptir (Verona, Patrick ve Lang, 2002). Örneğin uzun süre akut stresörlere maruz kalmanın öfke ile ilişkili davranışların artmasında etkili olabileceği görülmektedir (Verona ve Kilmer, 2007). Davranışsal inhibisyonun kontrolü ile ilişkili bölgelerden biri olan prefrontal kortekste EEG aktiviteleri üzerine yapılan bir çalışmada strese maruz kalmanın hem sol hem sağ prefrontal bölgelerde aktivasyona neden olduğunu ve aktivasyonun saldırgan davranışlar için yordayıcı özelliğinin bulunduğu tespit edilmiştir (Verona, Sadeh ve Curtin, 2009). Dolayısıyla bilişsel süreçlerin duyguların işleme sürecini etkilediği ve duygusal işleme sürecinin ise davranışsal aktivasyonu ve davranışsal inhibisyonu etkileyebildiğini görülmektedir. Davranışsal aktivasyonun ve davranışsal inhibisyonun aşırı aktivasyonunun ise kişilerde belirli düşünce ve davranış örüntüsünün oluşmasına neden olduğu ve bu özelliklerin kişilik bozuklukları için spesifik profillerin oluşmasını sağladığı yapılan çalışmalarda ortaya konmaktadır (Fullana vd., 2004; Pastor vd., 2007; Bilge ve Sertel Berk, 2017; Quay, 1993).

Psikopatolojide görülen duygu düzenleme güçlüklerinin beyinde duygu ile ilişkili subkortikal bölgelerdeki anormalliklerden kaynaklandığı düşünülmektedir (Blair vd., 2007); bu görüşe göre bilişsel görevler gibi yukarıdan aşağıya bilgi işleme süreçlerinin psikopatolojide görülen duygusal işleme sürecini etkilemediği düşünülebilir. Ancak, özellikle olumsuz duygusal durumlarda yüksek düzeyde duygusal tepkisellik ve prefrontal kortekste görülen bozulmalar ile karakterize "düzensiz-dramatik" olarak tanımlanan B kümesi kişilik bozukluklarına sahip kişilerde davranışsal inhibisyon becerisinin zayıf olduğu bilinmektedir (Silbersweig vd., 2007; Sprague ve Verona, 2010). Bu nedenle, duygusal uyarılar bilişsel görevle ilgili olmasa bile duygusal işleme sürecinin ketleyici özelliğinin olması muhtemel görünmektedir.

2.5.4. Duyguların Görsel Bellek ve Sözel Bellek Üzerindeki Etkileri

Çalışma belleği bilgi akışının sağlandığı ve aynı zamanda bilginin manipüle edilerek işlendiği çok bileşenli bir yapıya sahiptir (Baddeley ve Logie, 1999). Baddeley ve Hitch modelinde ilk olarak çalışma belleği, merkezi yönetici, fonolojik döngü ve

görsel uzamsal kopyalama olmak üzere üç ana bileşene sahip olarak açıklanmıştır (Baddeley, 1983). Fonolojik döngü sözel bilginin ve görsel uzamsal kopyalama görsel bilginin depolandığı ve manipüle edildiği alanlar olarak tanımlanmaktadır (Smith ve Jonides, 1999). İlerleyen yıllarda çalışma belleğine dördüncü bir bileşen olarak epizodik bellek eklenmiştir. Epizodik belleğin çalışma belleği ile uzun süreli bellek arasında bilgi akışını sağladığı iddia edilmektedir (Baddeley, 2000).

Baddeley ve Hitch modeli çalışma belleği için en çok kabul gören modellerden biri olmasına rağmen, çalışma belleği için farklı çalışma modelleri geliştirilmiştir. Örneğin Cowan (1999) dikkat ile ilgili kaynakların kontrolünde gerçekleşen, bilginin depolanmadığı ancak uzun süreli bellekten geri çağırılarak geçici bir süre işlendiği bir çalışma belleği modeli sunmuştur. Sinirbilim alanında yapılan çalışmalarda beyinde bilginin bir bölümden diğerine aktarılması sırasında farklı nöral yapıların aktive olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların Cowan'ın modelini desteklediği söylenebilir (D'Esposito, 2007). Bu bulgular ışığında son olarak çalışma belleğinin dikkat süreçlerinin de devreye girdiği bir modelde uzun süreli bellek ile etkileşim halinde olduğu öne sürülmüştür (D'Esposito ve Postle, 2015).

İlerleyen yıllarda Cowan'ın (1999) modelinden bağımsız olarak Baddeley (2007) kendi geliştirdiği model için yeni bir bileşen eklemiştir: Hedonik dedektör. Bu bileşen duygu ile ilişkili bilginin değerlendirildiği bölümdür. Gelen uyarının negatif ve pozitif açıdan değerlendirilmesini sağlamaktadır ve oluşan hedonik sinyal kişinin kararlarını ve davranışlarını etkilemektedir. Baddeley'e (2007) göre hedonik dedektör bileşeninde görülen bozulmalar depresyon ve kaygı gibi psikopatolojik özelliklerin ortaya çıkmasında etkilidir. Baddeley'in (2007) öne sürdüğü son modelde yer alan hedonik dedektör'ün Cowan'ın (1999) modelinde olduğu gibi dikkat süreçleri ile bağlantılı olduğu görülmektedir.

Son yıllarda yapılan çalışmalarda duyguların bellek üzerindeki etkisi duygu yükleme ve duygudurum indüksiyonu yöntemleri kullanılarak incelenmiştir. Bunun için çeşitli fotoğraflar kullanma (Lang vd., 2008), video klipler (Gross ve Levenson, 1995), müzik (Simmons-Stern vd., 2012), yüz kaslarının hareketi (Ekman, 1992) gibi yöntemler kullanılmıştır.

En yaygın kullanılan yöntemlerden biri pozitif, nötr ve negatif görsel duygu uyarılarının yer aldığı resimlerin kullanılmasıdır. Örneğin Uluslararası Afektif

Resim Sistemi (IAPS) (Lang vd., 2008), farklı kategorilerde duygu yüklü resimler içermektedir. Resimler pozitif, nötr ve negatif olmak üzere üç boyutta değerlendirilmektedir. Ayrıca kişide heyecan uyandırma düzeyine göre resimler puanlanmıştır. Buna ek olarak kişinin resimlere bakarken kontrol düzeyleri “baskınlık” başlığı altında değerlendirilmiştir. Buna göre IAPS sisteminde her bir resim üç farklı kategoride puana sahiptir. Yapılan çalışmalarda genellikle resimler katılımcılara 2,5 saniye (Chiew ve Braver, 2011) ile 8 saniye (Amrhein vd., 2004) arasında bir sürede gösterilmiştir. IAPS sisteminde yer alan resimlerin özellikle çalışma belleği için etkili bir duygu indüksiyonu ve duygu yüklemesi sağladığı söylenebilir.

Wingert ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen bir çalışmada simetri uzamı görevi (symmetry span task) kullanılarak duyguların çalışma belleği üzerindeki etkisi araştırılmıştır. IAPS sisteminden negatif ve nötr duygu içeren resimlerin dahil edildiği çalışmada negatif resimlerin çalışma belleği performansında nötr resimlere göre daha fazla bozucu etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. İkinci bir çalışmada ise nötr resimler ve resimlerin yer almadığı uygulama sonuçları karşılaştırılmış ve nötr resimlerin, resimlerin kullanılmadığı duruma göre çalışma belleği performansı puanının daha düşük olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak resimlerin dikkat dağıtıcı bir faktör olduğu söylenebilir. Üçüncü bir çalışmada ise negatif ve nötr resimlerin etkisi yüksek ve düşük uyarılma derecelerine göre gruplandırılarak incelenmiştir. Sonuç olarak katılımcıların negatif ve yüksek uyarılma derecesine sahip olan resimleri daha iyi hatırladıkları gözlemlenmiştir.

Negatif ve pozitif duygu yükleme işlemlerinin dahil edildiği çalışmalarda duygu türlerinin sözel ve görsel bellek üzerinde farklı etkilerinin olduğu saptanmıştır (Gray, 2001; Mather vd, 2006). Bazı çalışmalarda negatif duygunun hem sözel belleği hem görsel-uzamsal belleği olumsuz etkilediği saptanırken (Beckwé ve Deroost, 2016; Ikeda vd., 1996; Moreno vd., 2015), bazı çalışmalarda ise negatif duygunun ne sözel bellek ne de görsel-uzamsal bellek üzerinde bozucu etkisinin olmadığı bulunmuştur (Storbeck ve Maswood, 2016).

Moreno ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu çalışmada ise görsel bellek ve sözel bellek ile kaygı düzeyi arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sözel bellek için kelimeler kullanılmış ve katılımcıya her saniyede bir kelime olacak şekilde okunmuştur. Daha sonra katılımcıdan kelimelerin bir önceki uygulamada okunup okunmadığını

yanıtlaması istenmiştir. Görsel bellek çalışmasında ise renklerin ve şekillerin olduğu bir program yardımıyla katılımcılardan ikinci görselde şeklin ve rengin değişip değişmediğine dair yanıt vermeleri istenmiştir. Sonuç olarak kaygı ve görsel bellek puanı arasında bir korelasyon bulunamamış ancak kaygı düzeyi yüksek katılımcıların sözel bellek puanının kaygı düzeyi düşük gruba göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Moreno ve arkadaşlarının (2015) çalışmasına göre kaygının sözel bellek üzerinde daha fazla bozucu etkisinin olduğu söylenebilir.

Ikeda ve arkadaşlarının (1996) yaptığı çalışmada ise kaygı düzeyi yüksek olarak belirlenen 9 erkek ve 8 kadın katılımcı deneye dahil edilmiş ve sözel ve görsel bellek performansları değerlendirilmiştir. Yapılan çalışmada sözel belleğin değerlendirilmesi için katılımcılara bir bilgisayar programı aracılığıyla Japonca biragana harfleri ile yazılmış dört kelimenin yer aldığı beş adet kart 2 saniye aralıklarla 4 saniye boyunca gösterilmiştir. 5 saniye sonra kelimeleri tanıma aşamasına geçilmiş ve katılımcılardan ilk uygulamada gösterilen kelimeleri tanımları beklenmiştir. Görsel bellek testinde ise 7 ile 12 arasında çizgilere sahip belirli şekillerin olduğu kartlar gösterilerek benzer şekilde ilk uygulamada yer alan şekillerin tanınması beklenmiştir ve tepki süreleri kaydedilmiştir. Sonuç olarak hem görsel bellek hem sözel bellek puanlarının kaygı düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Ancak tepki süreleri karşılaştırıldığında kaygı düzeyi yüksek olan grubun sözel bellek testinde yanıt süresinin kaygı düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Miller ve Bichsel (2004) tarafından matematik ve kaygı arasındaki ilişkinin araştırıldığı başka bir çalışmada sözel bellek testinde, katılımcılara 9 ile 16 arasında sayıda kelimelere sahip cümleler okunarak her cümledeki en son kelimeyi söylemesi istenmiştir. Görsel bellek testinde ise bir bilgisayar programı kullanılarak dikdörtgen şeklindeki bir kâğıdın 1,2 veya 3 defa katlanarak, katılımcılardan en son ekranda görünen şeklin bir önceki resim ile aynı olup olmadığını yanıtlamaları istenmiştir. Sonuç olarak matematik ile ilişkili kaygının görsel bellek performansını daha fazla olumsuz etkilediği saptanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçların, kaygının sözel bellek performansı üzerinde daha fazla bozucu etkisi olduğunu belirten çalışmalarla (Ikeda vd., 1996; Moreno vd., 2015) uyumlu olmadığı görülmektedir. Miller ve Bichsel (2004) bulgularındaki farklı sonuçları, matematik kaygısının farklı bir kaygı türü olduğuna işaret ettiği şeklinde değerlendirmektedir.

Storbeck ve arkadaşları (2015) tarafından yürütülen çalışmada pozitif ve negatif duyguların görsel ve sözel bellek üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Bunun için altı farklı lokasyonda yer alan, beyaz ekranda siyah fontta bir harf katılımcılara 1 saniye gösterilmiş ve daha sonra cevap seçeneklerinin olduğu ekranda doğru yanıtı vermeleri beklenmiştir, çalışmada toplam 80 uygulamaya yer verilmiştir. Duygu yükleme işlemi ise. İlk 20 uygulama sonrası katılımcıların pozitif ve negatif duygu içerikli bir filmler izlemeleri sağlanarak duygu yükleme işlemi yapılmıştır. Daha sonra çalışma belleği için uygulamalara devam edilmiştir. Elde edilen bulgular dört ayrı grupta değerlendirilmiştir, pozitif duygu/görsel, pozitif duygu/sözel, negatif duygu/görsel, negatif duygu/sözel. Sonuç olarak pozitif duygunun verildiği katılımcılarda görsel bellek puanının ve negatif duygunun verildiği katılımcılarda sözel bellek puanının diğer gruplara göre daha düşük olduğu bulunmuştur. Storbeck ve arkadaşlarının (2015) bu çalışmasında pozitif duyguların görsel bellek üzerinde ve negatif duyguların sözel bellek üzerinde bozucu etkilerinin olduğunu göstermektedir.

Storbeck (2016) tarafından yapılan başka bir çalışmada Storbeck ve arkadaşlarının (2015) çalışması ile benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Çalışmada pozitif, negatif ve nötr olmak üzere üç ayrı video film ile duygu yükleme işleminin yapıldığı görülmektedir. Sözel bellek ve görsel bellek için ekranda altı farklı konumda yer alabilen harf kullanılmış ve harf ekranda bir saniye gösterilerek bir sonraki aşamada katılımcılardan harfin konumunun doğru olup olmadığını yanıtlamaları istenmiştir. Sonuç olarak pozitif duygunun sözel bellek puanının artması yönünde etkiye sahip olduğu, negatif duygunun ise görsel bellek puanı üzerinde olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur. Nötr grup puanlarının ise pozitif veya negatif grupların sözel ve görsel bellek puanları ile karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür.

Ancak alanyazında Storbeck'in (2016) çalışmasından farklı olarak pozitif duyguların hem görsel bellek hem sözel bellek performansını arttırdığı ve negatif duygunun her iki bellek türü üzerinde etkisinin olmadığını gösterildiği çalışmalar bulunmaktadır (Storbeck ve Maswood, 2016). Storbeck ve Maswood (2016) tarafından yapılan çalışmada sözel bellek testi kelimelerin geri çağırılma görevi ile değerlendirilmektedir. Nötr kelimeler 3 saniye boyunca ekranda gösterilmiş ve daha sonra katılımcılara matematik problemi verilmiştir. Film sahneleri ile pozitif, negatif veya nötr duygu yüklemesi yapılan gruplarda daha sonra katılımcılardan kelimeleri aynı sıra ile saymaları istenmiştir. Görsel bellek testi için ekranda 12 farklı konumda yer alabilen

kırmızı bir kutu kullanılmıştır. Kırmızı kutuların gösterilme işleminden sonra katılımcılara duygu içerikli film sahneleri izletilmiş ve daha sonra katılımcılardan bir önceki uygulamada kırmızı kutunun konumlarını sırasıyla belirtmesi istenmiştir. Yapılan deneyler sonucunda pozitif duygunun hem sözel hem görsel bellek performansını artırdığı saptanmıştır. Negatif duygunun ise çalışma belleği üzerinde etkisinin olmadığı tespit edilmiştir. Alanyazında yer alan nöropsikoloji ile ilişkili teorilerin, pozitif duyguların çalışma belleği performansı üzerinde olumlu etkilerinin bulunduğu çalışmaları desteklediği görülmektedir (Ashby, Isen ve Turken, 1999). Nöropsikolojik açıdan değerlendirildiğinde pozitif duygular dopamin düzeyinin artmasını sağlamaktadır. Yapılan deneysel çalışmalarda prefrontal kortekste artan dopamin düzeyinin hem görsel bellek hem sözel bellek performansını artırdığı görülmüştür (Goldman-Rakic, 1996).

Ancak Gray ve arkadaşları (2001) tarafından yapılan çalışmada pozitif duyguların sözel bellek performansını, negatif duyguların ise görsel bellek performansını artırdığı saptanmıştır. Yapılan çalışmada duygu yükleme işlemi 9-10 dakikalık pozitif, nötr ve negatif durumların olduğu video klipler ile gerçekleştirilmiştir. Seçkisiz atama ile gruplara ayrılan katılımcılara sözel bellek testi için on harf (b,c,d,f,g,h,j,k,l,m) verilmiş ve altı farklı konumda bu harfler ekranda gösterilmiştir. Her harf ekranda 500 ms kalmıştır. Görsel bellek için ise katılımcılardan ekranda görünen kutunun bir önceki uygulamadaki konumunu doğru bilmesi beklenmiştir. Yapılan çalışmada pozitif ve negatif duygu içerikli video klipler, yaklaşma ve kaçınma davranışı ile ilişkili olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda aynı çalışmada ayrıca DİS ve DAS sistemleri ile görsel ve sözel bellek performansları arasındaki ilişki de incelenmiştir. DİS ve DAS sistemlerinin yüksek ve düşük düzey olarak dört grupta incelendiği çalışmada negatif duygu içerikli video klip sonrası (kaçınma) yüksek-DİS ve düşük-DAS gruplarının görsel bellek performansının arttığı; pozitif duygu içerikli video klip sonrası (yaklaşma) düşük-DİS ve yüksek-DAS gruplarının sözel bellek performansının yükseldiği tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, alanyazında bulunan çelişkili bulgular dikkate alındığında, pozitif ve negatif duyguların sözel ve görsel bellek üzerindeki etkileri üzerinde DİS ve DAS sistemlerinin rolünün olabileceğini düşündürmektedir.

Orijinal Pekiştirici Duyarlılık Teorisi'nde ödülle ve cezaya duyarlılık ile ilişkili olduğu belirtilen DİS ve DAS sistemleri (Gray, 1981), revize edilen PDT ile beraber yaklaşma ve kaçınma davranışıyla bağlantılı olarak yeniden tanımlanmıştır. Bu bağlamda Gray

ve arkadaşlarının (2001) çalışmasında elde edilen sonuçlara göre DİS'in baskın olduğu kişilerde negatif duyguların görsel bellek üzerinde olumlu etkisinin olduğu; DAS seviyesi yüksek kişilerde ise pozitif duygunun sözel bellek performansını artırdığı görülmektedir.

Alanyazında DİS ve DAS sistemlerinin araştırıldığı çok sayıda çalışmada orijinal teoriye göre geliştirilmiş olan DİS/DAS ölçeğinin (Carver ve White, 1994) kullanıldığı görülmektedir. DİS/DAS ölçeğinde DİS cezaya duyarlılık, DAS ise ödüle duyarlılık, dürtüsellik ve heyecan arayışı ile bağlantılı olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda Carver ve White (1994) tarafından geliştirilen ölçeğin kullanıldığı çalışmalarda elde edilen sonuçların yaklaşma ve kaçınma motivasyonları açısından değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır. PDT'nin revizyonu sonrası ilerleyen yıllarda revize edilen teoriye göre farklı ölçekler geliştirilmiştir (Jackson, 2009; Corr ve Cooper, 2016; Smederevac vd., 2014; Reuter vd., 2015; Maack, Buchanan ve Young, 2015; Colder vd., 2011). Bu çalışmada revize edilen PDT'ye göre Smederevac ve arkadaşları (2014) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe adaptasyonu Balaban ve Bilge (2021a) tarafından yapılmış olan PDÖ kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada duygusal tepkisellik ile DİS ve DAS sistemleri arasındaki ilişki ödül ve cezaya duyarlılık yerine yaklaşma ve kaçınma davranışları ile ilişkili olarak ele alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Tez çalışmasında kişilik bozuklukları ile çalışma belleği arasındaki ilişki çeşitli istatistiksel analizlerle ve modellerle değerlendirilmiştir. Her analiz ve modelde kişilik bozuklukları türlerinin çalışma belleği türleri (görsel bellek ve sözel bellek), pekiştireç duyarlılığı tipleri (DİS, DAS, dövüş, don, kaç) ve duygusal tepkisellik türleri (pozitif ve negatif duygusal tepkisellik) ile olan ilişkisi istatistiksel açıdan incelenmiştir. Yapılan çalışmalar iki aşamada gerçekleştirilmiş olup, birinci çalışmada kişilik bozuklukları, pekiştireç duyarlılığı ve duygusal tepkisellik arasındaki ilişki; ikinci çalışmada ise kişilik bozuklukları ile çalışma belleği türleri (görsel bellek ve sözel bellek) arasındaki ilişki pekiştireç duyarlılığı tiplerine (DİS ve DAS) ve duygu türlerine (pozitif, nötr, negatif) göre incelenmiştir.

3.1. Birinci Çalışma

3.1.1. Örneklem

Yapılan çalışmada örneklem, ulaşılabilirlik-elverişlilik ilkesine göre ulaşılmış 481'i kadın (%80.0) ve 120'si erkek (%20.0) olmak üzere 18-53 yaş aralığında (22.51 ± 4.11) toplam 601 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 596'sı (%99.2) üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde, 4'ü (%0.7), 1'i (%0.2) ilköğretim mezunu olduğunu; 560'ı (%93.2) bekâr, 37'si (%6.2) evli, 2'si (%0.3) boşanmış, 1'i (%0.2) eşinin vefat ettiğini bildirmiştir. Sosyoekonomik durum açısından 33'ü (%5.5) düşük, 510'u (%84.9) orta ve 54'ü (%9.0) yüksek düzeydedir. Katılımcıların 56'sı (%9.3) şu anda psikolojik veya psikiyatrik yardım aldığını, 541'i (%90.0) şu anda psikolojik veya psikiyatrik yardım almadığını bildirmiştir; 301'i (%50.1) psikolojik yardım ihtiyacı hissettiğini 295'i (49.1) psikolojik yardım ihtiyacı hissetmediğini belirtmiştir. Hangi elinizi baskın olarak kullanıyorsunuz sorusuna ise 546 (%90.8) katılımcı sağ el, 39 (%6.5) katılımcı sol el ve 15 (%2.5) katılımcı hem sağ hem sol elini kullandığını bildirmiştir.

3.1.2. Veri Toplama Araçları

3.1.2.1. Demografik Bilgi Formu

Çalışmada cinsiyet, yaş, eğitim, medeni durum, ekonomik durum, psikolojik veya psikiyatrik yardım alma ve yardım ihtiyacı hissetme durumu ve hangi elini baskın olarak kullandığı ile ilgili demografik bilgilerin yer aldığı araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formuna yer verilmiştir.

3.1.2.2. Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR KF)

CATI+TR-KF (Bilge, 2018), Türkçe adaptasyonu 250 maddeden oluşan CATI+'nın kısaltılmasıyla oluşturulmuş, 78 maddeden oluşan dörtlü Likert tipi (1=kesinlikle yanlış, 2=yanlış a yakın, 3=doğruya yakın, 4=kesinlikle doğru) bir ölçektir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında %49.8'i erkek, %50.2'si kadın (yaş ortalaması 34.89±11.08) olmak üzere 648 kişilik toplum örnekleminde ve %35.5'i erkek, %64.5'i kadın (yaş ortalaması 31.01±10.03) olmak üzere 138 kişilik klinik örneklem çalışmaya dahil edilmiştir. CATI+TR-KF kişilik bozuklukları alt ölçeklerinin Cronbach Alfa değerleri incelendiğinde 0.66 - 0.77 arasında, test-tekrar test analizinde ise korelasyon katsayılarının ise 0.77-0.89 arasında olduğu tespit edilmiştir. Yakınsak geçerlilik analizleri sonuçlarına göre CATI+TR-KF alt ölçekleri ile Kişilik İnanç Ölçeği alt ölçekleri arasındaki korelasyon katsayılarının 0.35-0.64 ve SCID-I I-KA alt ölçekleri ile arasındaki korelasyon değerlerinin 0.27-0.78 arasında olduğu saptanmıştır.

3.1.2.3. Pekiştirici Duyarlılık Ölçeği (PDÖ)

Smederevac ve arkadaşları (2014) tarafından revize edilen PDT'ye uyumlu olarak geliştirilmiş olan PDÖ'nün Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Balaban ve Bilge (2021a) tarafından gerçekleştirilmiştir. Ölçek dörtlü likert tipindedir (1=hiç katılmıyorum; 2=biraz katılmıyorum; 3=biraz katılıyorum; 4=tamamen katılıyorum) ve 27 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin orijinal çalışmasında Cronbach Alfa değerleri DİS alt ölçeği için 0.86, DAS alt ölçeği için 0.78, Dövüş alt ölçeği için 0.82, Kaçma alt ölçeği için 0.69, Don alt ölçeği için 0.87 olarak saptanmıştır. Bilge ve Balaban (2021) tarafından gerçekleştirilen Türkçe adaptasyon çalışmasında ise Cronbach Alfa değerleri DİS alt ölçeği için 0.81, DAS alt ölçeği için 0.71, Dövüş alt ölçeği için 0.78,

Kaçma alt ölçeği için 0.83, Don alt ölçeği için 0.82 olarak saptanmıştır. Yakınsak geçerlik analizinde ise PDÖ'nün alt ölçekleri ile Eysenck Kişilik Envanteri, STAI-II Kaygı Envanteri ve DİS/DAS ölçeği arasında 0.22 ile 0.65 arasında değişen korelasyon değerleri bulunmuştur.

3.1.2.4. Perth Duygusal Tepkisellik Ölçeği Kısa Form (PDTÖ-KF)

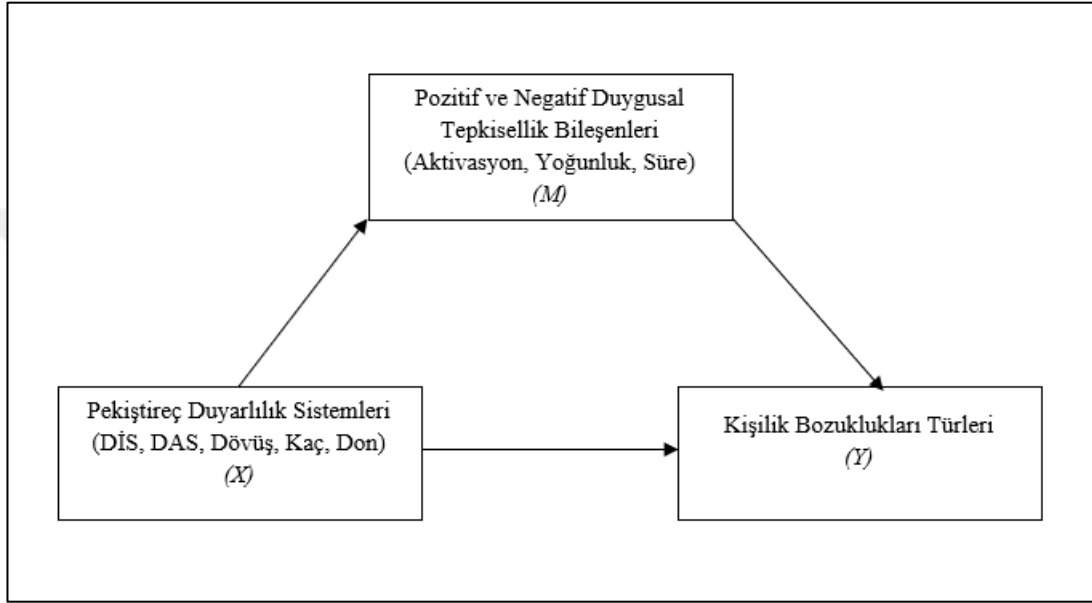
Perth Duygusal Tepkisellik Ölçeği Kısa Form'u Preece ve arkadaşları (2019) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 18 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipindedir (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum). Ölçekte toplam üç alt boyut bulunmaktadır: aktivasyon, yoğunluk ve süre. Buna ek olarak ölçekte pozitif ve negatif olmak üzere iki boyut daha bulunmaktadır. Buna göre ölçekte iki bileşik ölçek (genel negatif duygusal tepkisellik, genel pozitif duygusal tepkisellik) ve altı alt ölçek (negatif aktivasyon, negatif yoğunluk, negatif süre, pozitif aktivasyon, pozitif yoğunluk, pozitif süre) yer almaktadır. Balaban ve Bilge (2021b) tarafından gerçekleştirilen Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında alt ölçeklere ait Cronbach Alfa değerleri için en düşük 0.76, en yüksek 0.92 değeri bulunmuştur. Alt ölçeklerde ve bileşik ölçeklerde alınan yüksek puanlar, duyguların daha hızlı aktive olduğunu, daha yoğun ve daha uzun sürdüğünü göstermektedir.

3.1.3. İşlem

Bu çalışmada veri toplama tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Araştırmada, formun ilk sayfasına bilgilendirilmiş onam formu eklenmiş ve katılımcılar gönüllü olarak çalışmaya dahil edilmiş, istedikleri zaman ayrılacakları konusunda bilgilendirilmiştir. Örneklem büyüklüğü, t-testi, korelasyon ve regresyonun istatistiksel analizine dayanan Gpower programı (Erdfelder, Faul ve Buchner, 1996) kullanılarak tespit edilmiştir. Buna göre anlamlılık düzeyi 0.05, etki büyüklüğü 0.3 ve testin gücü 80 olarak belirlenmiş olan analiz sonucunda 246 katılımcıdan oluşan örneklem büyüklüğünün çalışma için yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaya toplam 601 kişi katılmış olup, çalışma sonunda yapılan Gpower analizi sonucunda, çalışmanın istatistiksel gücü 0.99 olarak bulunmuştur. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 20 dakika sürmüştür.

Değişkenlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Kişilik bozukluğunu yordayan değişkenleri

tespit etmek için hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Aracılık analizi için “PROCESS Macro v.3.5” programında yer alan Model 4 kullanılmıştır (Hayes, 2018). Aracılık analizi, 5.000 bootstrap yöntemi ile ve %95 güven aralığında gerçekleştirilmiştir. %95 güven aralığında sıfırın yer almaması aracılık etkilerinin anlamlı olmasına kanıt olarak kabul edilmektedir (Hayes, 2018). Çalışma için önerilen düzenleyici aracılık modeli Şekil 3.1'de verilmiştir.

Şekil 3.1: Çalışma modeli

Kaynak: Hayes, 2018

3.2. İkinci Çalışma

3.2.1. Örneklem

İkinci çalışmada örneklem, 81'i kadın (%90.0) ve 9'u erkek (%10.0) olmak üzere 19-38 yaş aralığında (21.68 ± 2.73) toplam 90 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların 90'ını (%100) üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde; 84'ü (%93.3) bekâr, 6'sı (%6.7) evli olduğunu bildirmiştir. Sosyoekonomik durum açısından 4'ü (%4.4) düşük, 76'sı (%84.4) orta ve 9'u (%10.0) yüksek düzeydedir. Katılımcıların 10'u (%11.1) şu anda psikolojik veya psikiyatrik yardım aldığını, 80'i (%88.9) şu anda psikolojik veya psikiyatrik yardım almadığını bildirmiştir; 55'i (%61.1) psikolojik yardım ihtiyacı hissettiğini 35'i (%38.9) psikolojik yardım ihtiyacı hissetmediğini belirtmiştir. Hangi elinizi baskın olarak kullanıyorsunuz sorusuna ise 82 (%91.1) katılımcı sağ el, 6

(%6.7) katılımcı sol el ve 2 (%2.2) katılımcı hem sağ hem sol elini kullandığını bildirmiştir.

3.2.2. Veri Toplama Araçları

3.2.2.1. Perth Aleksitimi Ölçeği (PAÖ)

Preece ve arkadaşları (2017) tarafından geliştirilen Perth Aleksitimi Ölçeği (PAÖ), 24 maddeden ve yedili Likert tipinden (1-kesinlikle katılmıyorum, 7-kesinlikle katılıyorum) oluşmaktadır. Ölçek toplam beş alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar '*negatif duyguları tanıma zorluğu*', '*pozitif duyguları tanıma zorluğu*', '*negatif duyguları ifade zorluğu*', '*pozitif duyguları ifade zorluğu*' ve '*genel dışa vuruk düşünme*' alt ölçekleridir. PAÖ'de ayrıca toplam puan kullanılabilir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Bilge ve Bilge (2020) tarafından gerçekleştirilmiştir. Cronbach Alfa değerlerinin 0.85 ile 0.96 arasında olduğu saptanmıştır. Test-tekrar test çalışmasında korelasyon katsayılarının 0.71 ile 0.90 aralığında değerler aldığı bulunmuştur.

3.2.2.2. Beck Depresyon Envanteri

Beck Depresyon Envanteri, yetişkinlerde uygulanan ve depresyon belirtilerini duygusal, bilişsel, somatik ve motivasyonel olmak üzere dört boyutta değerlendiren bir öz bildirim ölçeğidir (Beck vd., 1961). Toplam 21 maddeden oluşan ölçek dördümlü Likert tipindedir. Ölçek 0-63 puan aralığında değerlendirilmektedir ve alınan puanlar depresyon belirtilerinin şiddetini göstermektedir. Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Hisli (1989) tarafından yapılmıştır. İç tutarlılık katsayısı 0.80 ve güvenirlik katsayısı 0.74 olarak bulunmuştur.

3.2.2.3. STAI Durumluk - Süreklilik Kaygı Ölçeği

Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Öner ve Le Compte (1983/1988) tarafından yapılan ölçek, durumluk ve sürekli olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır ve dördümlü Likert tipi bir ölçektir (Spielberg, 1983). Yapılan çalışmada test-tekrar test güvenirlik katsayıları Sürekli Kaygı Ölçeği için 0.71 ile 0.86 arasında; Durumluk Kaygı Ölçeği için 0.26 ile 0.68 arasında olduğu tespit edilmiştir. Ölçekte kaygı düzeyi ölçekten

alınan puana göre değerlendirilmekte olup, 20-39 puan düşük düzey kaygı, 40-59 puan orta düzey kaygı, 60-80 puan yüksek düzey kaygı olarak değerlendirilmektedir.

3.2.2.4. Stroop Testi

İlk olarak Stroop (1935) tarafından geliştirilen Stroop Testi, sonraki yıllarda farklı formlarda düzenlenmiştir. Bu çalışmada İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöropsikoloji Laboratuvarında kullanılan versiyonu uygulanmıştır. Toplam üç bölümden oluşan testte kırmızı, mavi ve yeşil olmak üzere üç renk bulunmaktadır. Her satırda 10 kelime bulunmaktadır ve toplam 6 satırda 60 kelime bulunmaktadır. Katılımcılardan renk isimlerinin ve kelimelerin renklerinin söylemesi hızlı bir şekilde söylemesi beklenmektedir. Süre, hatalar ve kendiliğinden düzeltmeler kaydedilmektedir (Tumaç, 1997). Stroop Testi ile odaklanmış dikkat, bozucu etki altında davranışı değiştirebilme ve davranışı bastırabilme yetisini ölçmektedir.

3.2.2.5. Sayı Menzili Testi

Sayı Menzili Testi'nde iki bölüm yer almaktadır. Birinci bölümde ileriye doğru sayı sayma vardır, ikinci bölümde ise geriye doğru sayı sayma bulunmaktadır. İki bölüm ayrı ayrı uygulanmakta olup her iki bölümde de sayılar birer birer artan rakamlardan oluşmaktadır. İlk olarak ileriye doğru sayı sayma görevi katılımcıya verilir, daha sonra geriye doğru sayı sayma uygulanır. Her saniyede bir sayı söylenecek şekilde katılımcıya sayılar okunur ve tekrar etmesi istenir. Her iki sayı sayma görevinde de katılımcı başarılı bir şekilde sayıları saydıça bir sonraki sayı dizisine geçilir. Üst üste iki denemede başarısız olan katılımcı için çalışma sonlandırılır. Değerlendirmede katılımcının tekrarlayabildiği son dizinin rakam sayısı dikkate alınır.

3.2.2.6. İz Sürme Testi

İz Sürme Testi görsel-motor kavramsal tarama, motor hız, planlama, sayısal bilgi, soyut düşünme, set değiştirme, konsantrasyon ve engellenmeye karşı toleransı değerlendiren bir testtir (Lezak 1995). Test A ve B olmak üzere iki forma sahiptir. A formunda sadece rakamlar yer almaktadır ve katılımcıdan rakamları sırasıyla (1-2-3-4-5...) birleştirmesi beklenmektedir. B formunda ise harfler ve rakamlar bulunmaktadır

ve katılımcıdan bir harf ve bir rakam olacak şekilde sırasıyla (1-A-2-B-3-C-4-D...) daireleri birleştirmesi beklenmektedir.

3.2.2.7. Uluslararası Afektif Resim Sistemi (IAPS)

IAPS (International Affective Picture System) yetişkinlere ve çocuklara uygulanan duygulanım, uyarılma ve baskınlık dereceleri her fotoğraf için ayrı ayrı belirlenmiş, çeşitli kategorilerden oluşan fotoğrafların yer aldığı bir settir (Lang vd., 2008). En güncel sürümünde insan, hayvan, manzara, cinsellik, vahşet, savaş, mutluluk gibi gerçek hayatta görülebilecek pek çok görüntünün yer aldığı toplam 2388 fotoğraf bulunmaktadır. Ayrıca fotoğrafların dereceleri kadın ve erkek katılımcılar açısından da ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Tablo 3.1’de örnek resimleri, duygulanım ve uyarılma dereceleri gösterilmektedir.

Tablo 3.1: IAPS için örnek resimlere ait duygulanım ve uyarılma dereceleri

Örnek Fotoğraflar	Resim No	Duygulanım	Uyarılma
	1920	7.90(1.48)	4.27(2.53)
	6563	1.77(1.23)	6.85(2.18)
	1201	3.55(1.88)	6.36(2.11)

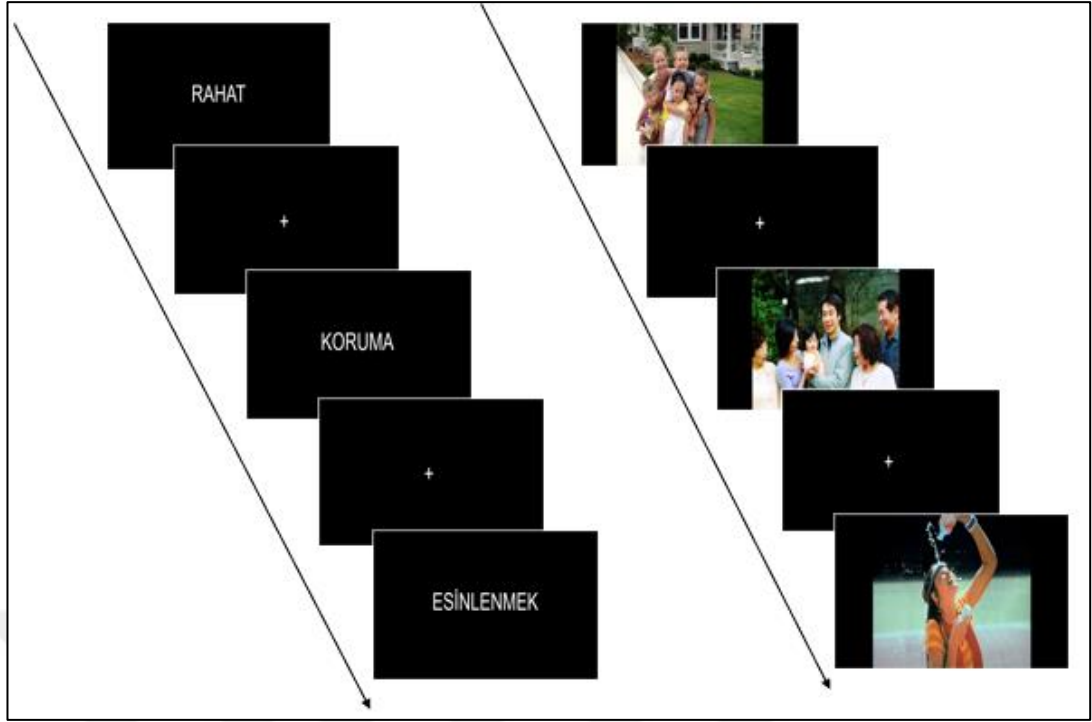
3.2.2.8. Türkçe Emosyonel Kelime Normları (TEKN)

Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Kapucu vd. (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ANEW (Affective Norms of English Words) listesinde yer alan 2031

kelimenin Türkçe karşılığı belirlenmiştir. Çalışmaya 1527 katılımcı dahil edilmiştir. Kelimeler duygulanım açısından pozitif (mutluluk) ve negatif (öfke, üzüntü, korku, tikslenme) olarak ve uyarılma derecesi açısından değerlendirilmiştir.

3.2.2.9. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimlerin ve kelimelerin yer aldığı bilgisayar destekli uygulama programı

Bilgisayar destekli uygulama araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Uygulamada resimler ve kelimeler pozitif, nötr ve negatif olarak toplam altı kategoride hem grup içi hem gruplar arası random atama ile belirlenmiştir. Her kategori için ayrıca çeldiricilerin yer aldığı ikinci bir kategori tanımlanmıştır. Kategorilerde 12 resim veya 12 kelime bulunmaktadır. Çeldiricilerin yer aldığı gruplarda 12'si çeldirici ve 12'si ilk gruptan olmak üzere toplam 24 resim veya kelime bulunmaktadır. İlk aşamada, random olarak atanan kategoride yer alan 12 resim veya kelime ekranda sırayla gösterilmiştir. Her resim veya kelime 2 sn ekranda kalmış, resimler veya kelimeler arasında 1 sn süresince, ortasında beyaz renk "+" olan siyah boş ekran yer almıştır. Daha sonra geriye doğru 30'dan 0'a kadar sayan bir sayaç ekranda verilerek, iki uygulama arasında belli bir zaman dilimi eklenmesi amaçlanmıştır. İkinci uygulamada ise çeldiricilerle beraber 24 resim veya kelime verilmiş ve katılımcıdan ilgili resimlerin veya kelimelerin ilk uygulamada yer alıp almadıklarına dair geribildirimde bulunması istenmiştir. Bunun için klavyede bulunan ok tuşları kullanılmıştır. Klavyede sağ ok "EVET", sol ok "HAYIR" tuşu olarak tanımlanmıştır. Her doğru yanıt için +1 puan ve her yanlış yanıt için -1 puan verilmiş ve bellek performansı bu puan üzerinden değerlendirilmiştir. Uygulamada doğru/yanlış sayısına ek olarak tepki süreleri kaydedilmiştir. Uygulama yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Şekil 3.2: Çalışmada uygulanan bilgisayar destekli uygulama programı

3.2.3. İşlem

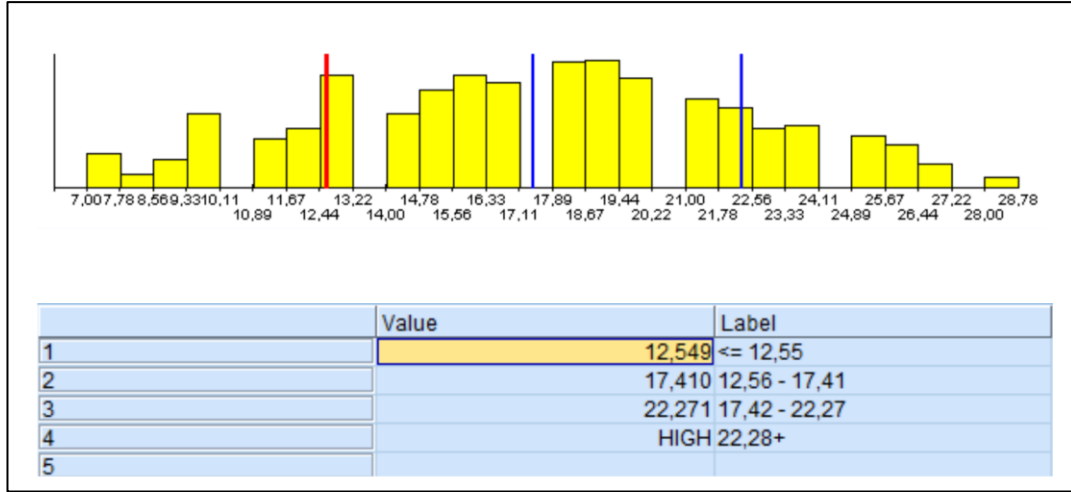
3.2.3.1. Örneklemin Belirlenmesi

Birinci çalışma kapsamında elde edilen veriler ayrıca aleksitimi ve depresyon açısından da değerlendirilmiştir. Bunun için uygulanan ölçeklere aleksitimi için Perth Aleksitimi Ölçeği ve depresyon için Beck Depresyon Envanteri eklenmiştir. İkinci ve üçüncü çalışmaya, birinci çalışmaya katılmış olan ve pekiştireç duyarlılık (ödül veya cezaya duyarlılık) puanları belli bir değerin üzerinde olan ve aleksitimi ve depresyon düzeyleri belli bir değerin altında olan katılımcılar dahil edilmiştir. Bunun için Pekiştireç Duyarlılık Ölçeği'nde yer alan DİS ve DAS puanları ve Perth Aleksitimi Ölçeği'nde yer alan genel aleksitimi toplam puanı için 1 standart sapma üzeri değer belirlenerek, DİS ve DAS için bu değerin üzerinde; aleksitimi için bu değerin altında puan alan katılımcılar tespit edilmiştir. Buna göre 1 standart sapma değeri üzeri değerler DİS (ort=17.41, ss=4.86) için 22.27 (Şekil 3.3); DAS (ort=13.64, ss=2.95) için 16.59 (Şekil 3.4), aleksitimi (ort=70.98, ss=29.64) için 100.62 (Şekil 3.5) olarak saptanmıştır. Depresyon için dışlama kriteri açısından kesme puanı Beck Depresyon Envanteri'nde yer alan puanlama kriterlerine göre belirlenmiştir. Buna göre Beck Depresyon Envanteri puanı 30 ve üzeri olan katılımcılar çalışmaya dahil edilmemiştir.

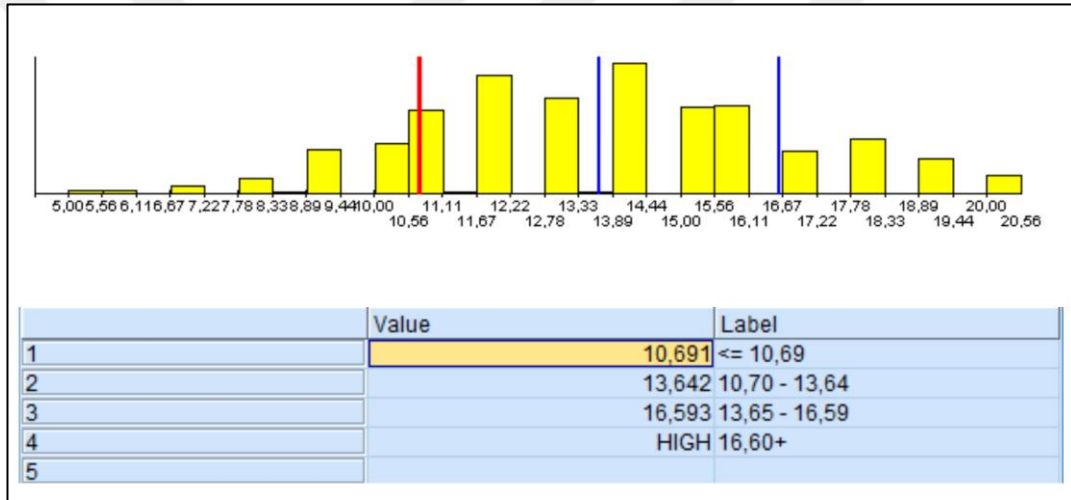
Yapılan analiz sonucunda ölçek puanları 1 standart sapma üzeri olan katılımcı sayısı DİS için 99 (%16.5) ve DAS için 102 (%17) olarak belirlenmiştir. Bu katılımcılar arasından DİS için, aleksitimi puanı 1 standart sapma üzeri olan 34 katılımcı ve depresyon puanı 30'un üzerinde olan 17 kişi çalışmaya dahil edilmemiştir. DİS puanı 1 standart sapmanın üzerinde olan katılımcılardan 14 kişinin hem aleksitimi hem depresyon puanlarının kesme puanının üzerinde olduğu tespit edilmiş olup sonuç olarak DİS puanı 1 standart sapmanın üzerinde olan 62 (%10.31) katılımcının deneysel çalışma için uygun olduğu belirlenmiştir. DAS için, aleksitimi puanı 1 standart sapma üzeri olan 22 katılımcı ve depresyon puanı 30'un üzerinde olan 4 kişi olduğu, DAS puanı 1 standart sapmanın üzerinde olan katılımcılardan 2 kişinin hem aleksitimi hem depresyon puanlarının kesme puanının üzerinde olduğu tespit edilmiş olup sonuç olarak DAS puanı 1 standart sapmanın üzerinde olan 78 (%12.98) katılımcının deneysel çalışma için uygun olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak çalışmaya 140 kişi davet edilmiş ve 96 kişi çalışmaya katılmayı kabul etmiştir.

İkinci ve üçüncü çalışmada katılımcıların dikkat düzeylerini belirlemek amacıyla uygulama öncesi KAS, Sayı menzili, İz sürme, Stroop testi ve STAI-II durumluk kaygı ölçeği testleri uygulanmıştır. Yapılan testler sonucunda 5 katılımcının dikkat düzeyine ilişkin puanlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak bir kişinin STAI-II puanının 60 üstü olduğu saptanmıştır. Sonuç olarak çalışmaya dahil edilme kriterlerini karşılamadığı tespit edilen 6 katılımcıya ait veriler çalışma dışında tutulmuştur.

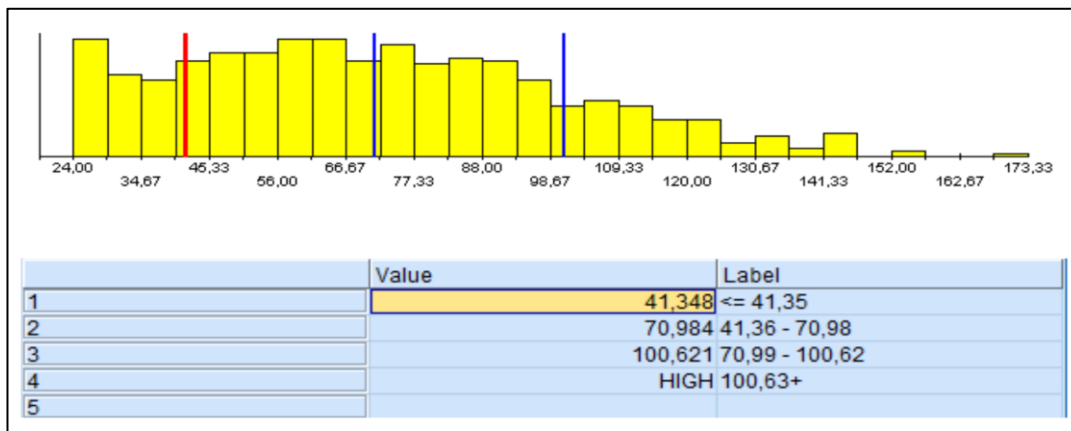
DİS gruplarında (DİS-pozitif duygu, DİS-negatif duygu, DİS - nötr duygu) 44 kişi, DAS gruplarında (DAS-pozitif duygu, DAS-negatif duygu, DAS-nötr duygu) 46 kişi yer almıştır. Çalışmanın istatistiksel gücünü belirlemek amacıyla Gpower programı (Erdfelder vd. 1996) kullanılmıştır. Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı yöntemi, bağımsız örneklem t-testi ve Faktöriyel ANOVA testi temel alınarak, anlamlılık düzeyi 0.05 ve etki büyüklüğü 0.15 (Cohen 1992) olacak şekilde yapılan analizde çalışmanın istatistiksel gücü 0.91 olarak bulunmuştur.

Şekil 3.3: DIS için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri

Şekil 3.4: DAS için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri

Şekil 3.5: Aleksitimi için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri

3.2.3.2. Ön Çalışma (IAPS'ın Türkçe Adaptasyon Çalışması)

Uygulamada kullanılacak pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimlerin yoğunluk ve uyarılma dereceleri açısından değerlendirilme aşamasında öncelikle resimlerin Türk toplumuna uygunluğu incelenmiş ve resimler Türk toplumu için belirlenen yeni normlara göre seçilmiştir.

Resimler için yapılan adaptasyon çalışmasında öncelikle IAPS'ta yer alan 2388 resim pozitif, nötr ve negatif olarak sınıflandırılmış ve IAPS normlarına göre belirlenen pozitif, nötr ve negatif olarak toplam 236 resim seçilmiştir. 5 erkek ve 5 kadın olmak üzere toplam 10 katılımcıya 236 resim için 1'den 10'a kadar olan bir skalada (1,2,3,4 - negatif; 5,6,7 - nötr; 8,9,10 - pozitif) pozitif, nötr ve negatif olmak üzere kategorize etmeleri istenmiştir. Buna ek olarak resimlerin duygu yoğunluğunu yine 1'den 10'a kadar derecelendirmeleri istenmiştir. Negatif grup kendi içinde "korku, tikslenme, öfke ve üzüntü" olarak dört farklı kategoride değerlendirilmiştir. Uygulama Psychopy3 programında hazırlanmıştır.

Verilen 2360 yanıtın 198'i (%8.4) korku, 164'ü (%6.9) öfke, 173'ü (%7.3) tikslenme, 517'si (%21.9) üzüntü, 370'i (%15.68) pozitif; 933'ü (%39.53) nötr olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analizlerde pozitif, nötr ve negatif olarak kategorize edilen resimler duygu yoğunluğu açısından yüksek, orta ve düşük olarak ayrıca sınıflandırılmıştır. Bunun için resimlere ait uyarılma değerlerinin ± 1 standart sapma değerleri kesme noktası olarak kullanılmıştır. Ortalamanın ± 1 standart sapma üzeri olan resimler yüksek yoğunlukta, ± 1 standart sapma altında olan resimler düşük yoğunlukta ve bu değerler arasında kalan resimler orta yoğunlukta kabul edilmiştir. Yapılan çalışmaya duygu yoğunluğu orta düzeyde olduğu belirlenen resimler dahil edilmiştir. Sonuç olarak üzüntü, korku, tikslenme ve öfke için 3'er resim ilk uygulama için ve 3'er resim çeldirici olmak üzere negatif grup için toplam 24 adet resim seçilmiştir. Pozitif ve nötr gruplar için 12'şer resim ilk uygulama için, 12'şer resim ikinci uygulama için olmak üzere toplam 48 resim seçilmiştir. Sonuç olarak toplam 72 resim çalışmaya dahil edilmiştir.

Korku için resim kodları:

İlk uygulama=2055.1, 2690, 9160; Çeldirici = 3017, 6520, 9425

Öfke için resim kodları:

İlk uygulama = 2100, 2691, 6360; Çeldirici = 2130, 2694, 6315

Tiksinme için resim kodları:

İlk uygulama = 2716, 9007, 9042; Çeldirici = 2717, 3185, 9043

Üzüntü için resim kodları:

İlk uygulama = 2141, 3220, 3310; Çeldirici = 2205, 3230, 3350

Nötr için resim kodları:

İlk uygulama = 2000, 2018, 2019, 2056, 2158, 2250, 2377, 2487, 2506, 2600, 8300, 8312

Çeldirici = 2010, 2025, 2032, 2280, 2382, 2435, 2489, 2516, 8161, 8179, 8311, 8320

Pozitif için resim kodları:

İlk uygulama = 2045, 2156, 2224, 2274, 2310, 2395, 2510, 4603, 4626, 8120, 8490, 8540

Çeldirici = 2058, 2341, 2345, 2358, 2511, 2540, 4614, 4628, 8200, 8380, 8496, 8497

Tablo 3.2: Çalışmada yer alan pozitif resimlere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri

	Resim numarası	Duygulanım		Uyarılma	
		Ort.	ss	Ort.	ss
POZİTİF RESİM	2224	7.61	1.96	3.94	2.58
	8120	6.80	1.64	4.11	2.25
	2310	7.15	1.99	4.91	2.37
	2156	7.26	1.66	3.86	2.38
	2274	8.05	1.16	4.44	2.55
	2395	6.86	1.98	3.59	2.27
	4626	7.11	2.08	4.06	2.42
	2045	8.35	1.06	4.47	2.94
	2510	7.18	1.82	3.80	2.39
	8540	6.68	2.25	4.70	2.18
	4603	7.64	1.59	4.25	2.29
	8490	7.42	1.85	6.41	2.29
		Toplam Ort.	7.34	1.75	4.38

Tablo 3.3: Çalışmada yer alan nötr resimlere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri

	Resim numarası	Duygulanım		Uyarılma	
		Ort.	ss	Ort.	ss
NÖTR RESİM	2377	5.90	1.83	4.39	2.04
	8312	5.86	1.88	4.15	2.17
	2600	5.01	2.22	3.78	2.06
	2600	5.01	2.22	3.78	2.06
	8300	6.84	1.86	5.01	2.36
	2000	5.92	1.87	3.75	2.02
	2487	6.20	1.82	4.29	2.21
	2019	6.56	1.52	3.47	2.05
	2250	6.00	2.09	4.66	2.27
	2158	7.66	1.55	4.46	2.65
	2506	5.66	2.00	3.32	1.79
	2056	6.95	1.43	4.46	2.52
	Toplam Ort.	6.13	1.86	4.13	2.18

Tablo 3.4: Çalışmada yer alan negatif resimlere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri

NEGATİF RESİM	Resim numarası	Duygulanım		Uyarılma	
		Ort.	ss	Ort.	ss
TİKSİNME	9042	2.22	1.64	6.06	2.43
	2716	3.28	2.2	5.03	2.38
	9007	1.69	1.15	6.06	2.25
Toplam ort.	-	2.40	1.66	5.72	2.35
ÖFKE	2100	3.54	1.81	4.89	2.05
	6360	1.78	1.2	6.55	2.43
	2691	2.45	2.02	6.53	2.09
Toplam ort.	-	2.59	1.68	5.99	2.19
ÜZÜNTÜ	3310	3.66	2.66	6.01	2.41
	3220	1.99	1.31	5.63	2.42
	2141	2.32	1.99	6.02	2.41
Toplam ort.	-	2.66	1.99	5.89	2.41
KORKU	2055.1	5.03	2.55	4.91	2.33
	2690	3.81	1.65	4.97	1.85
	9160	2.87	1.92	5.60	1.98
Toplam Ort.	-	3.90	2.04	5.16	2.05

3.2.3.3. Türkçe Emosyonel Kelime Normları (TEKN) Listesi - Çalışmaya Dahil Edilen Kelimelerin Belirlenmesi

Uygulamada kullanılacak pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli kelimelerin yoğunluk ve uyarılma dereceleri için öncelikle kadın ve erkeklerde farklılaşmadığı saptanan kelimeler listelenmiştir. Bu kelimeler için duygu türü ve duygu yoğunluğu ortalamaya ait ± 1 standart sapma değerleri üzerinden belirlenmiştir. Duygu türü açısından ortalamanın ± 1 standart sapma üzeri olan kelimeler pozitif, ± 1 standart sapma altında olan kelimeler negatif, bu değerler arasında kalan kelimeler ise nötr olarak kabul edilmiştir. Uyarılma derecesi açısından, her duygu türü için ortalama ve ± 1 standart sapma değerleri belirlenerek, ortalamanın ± 1 standart sapma üzeri olan kelimeler yüksek yoğunlukta, ± 1 standart sapma altında olan kelimeler düşük yoğunlukta ve bu değerler arasında kalan kelimeler ise orta yoğunlukta kabul edilmiştir. Çalışmaya orta yoğunluk düzeyinde pozitif, nötr ve negatif kelimeler dahil edilmiştir. Çeldiricilerin belirlenmesi aşamasında, fonolojik benzerlik ve anlam yakınlığı temel alınmıştır.

Tablo 3.5: Çalışmada yer alan pozitif kelimelere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri

Pozitif kelimeler	Duygulanım		Uyarılma	
	Ort.	ss	Ort.	ss
bilge	7.69	1.13	5.33	2.09
doğa	7.84	1.27	5.56	2.17
dostça	7.95	1.21	5.77	2.29
memnun	7.69	1.14	5.33	2.08
merhamet	7.36	1.62	5.12	2.32
nazik	7.69	1.24	5.44	2.42
rahat	7.26	1.74	5.56	2.31
saygılı	7.23	1.48	4.73	2.35
sevilen	7.51	1.52	5.44	2.18
işiltili	6.85	1.33	5.64	1.91
taze	7.05	1.66	5.67	1.96
temiz	7.94	1.15	5.78	2.59
Toplam Ort	7.51	1.37	5.45	2.22

Tablo 3.6: Çalışmada yer alan nötr kelimelere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri

Nötr kelimeler	Duygulanım		Uyarılma	
	Ort.	ss	Ort.	ss
adam	5.27	1.33	4.82	2.04
forma	5.27	1.84	4.38	2.29
kutsal	5.50	2.68	5.53	2.75
penaltı	4.60	1.79	4.41	2.45
şaşırmış	4.70	1.56	4.41	2.43
köşk	6.16	1.62	4.63	2.22
koruma	6.18	2.08	5.21	2.27
misafir	5.74	1.78	5.47	1.83
buz	4.92	2.17	5.51	2.48
adanmış	5.24	1.83	4.81	2.03
yoğunlaşmak	6.06	1.66	5.03	2.26
esinlenmek	6.24	1.63	5.21	1.98
Toplam Ort	5.49	1.83	4.95	2.25

Tablo 3.7: Çalışmada yer alan negatif kelimelere ait duygulanım ve uyarılma ortalama ve standart sapma değerleri

NEGATİF KELİMELER		Duygulanım		Uyarılma	
		Ort.	ss	Ort.	ss
TİKSİNME	pis	1.98	1.39	5.08	2.20
	iğrenç	2.30	1.85	5.59	2.15
	çöplük	2.47	1.37	4.69	2.28
Toplam ort.		2.25	1.54	5.12	2.21
ÖFKE	hiddet	2.49	1.97	5.65	2.60
	küstah	2.05	1.35	5.61	2.42
	engellemek	2.21	1.36	5.36	2.37
Toplam ort.		2.25	1.56	5.54	2.46
ÜZÜNTÜ	üzüntü	2.31	1.52	5.79	2.43
	mağdur	2.31	1.39	5.00	2.44
	feryat	2.09	1.36	5.51	2.62
Toplam ort.		2.24	1.42	5.44	2.49
KORKU	haydut	2.28	1.58	5.33	2.19
	böcek	2.79	1.98	5.85	2.30
	tufan	3.03	1.73	5.37	2.40
Toplam Ort.		2.70	1.76	5.52	2.30

Tablo 3.8: Çalışmada kullanılan kelime listeleri

POZİTİF		NÖTR		ÜZÜNTÜ		ÖFKE		KORKU		TİKSİNME		
İLK UYG.	ÇELDIRİCİ	İLK UYG.	ÇELDIRİCİ	İLK UYG.	ÇELDIRİCİ	İLK UYG.	ÇELDIRİCİ	İLK UYG.	ÇELDIRİCİ	İLK UYG.	ÇELDIRİCİ	
1	bilge	bilgin	adam	ayna	üzüntü	ızdırıp	hiddet	zalimlik	haydut	haraç	pis	kirli
2	doğa	doğal	forma	giyim	mağdur	çaresiz	küstah	kibirli	böcek	akrep	iğrenç	tiksindirici
3	dostça	sadık	kutsal	mahremiyet	feryat	ağıt	engellemek	engellenmiş	tufan	travma	çöplük	bataklık
4	memnun	keyifli	penaltı	pas								
5	merhamet	duyarlı	şaşırmış	şaşkin								
6	nazik	nezaket	köşk	kule								
7	rahat	konfor	koruma	korunak								
8	saygılı	anlayış	misafir	ağırlama								
9	sevilen	sevinçli	buz	buzul								
10	işiltili	parlak	adanmış	hizmet								
11	taze	tazeleme	yoğunlaşmak	detay								
12	temiz	mis	esinlenmek	etkilenmiş								

3.2.3.4. Uygulama ve İstatistiksel Analizler

Öncelikle çalışmada, IAPS sisteminde yer alan resimleri kullanmak üzere gerekli izinlerin alınması için media@cseamedia.org adresi üzerinden yetkili kişilerle iletişime geçilmiştir. Çalışmada kullanılacak Türkçe Emosyonel Kelime Normları listelerine <https://osf.io/rxtm/> adresinden ulaşılmıştır.

Katılımcılar çalışmaya telefon yoluyla davet edilmiştir. Katılımcılara istedikleri zaman çalışmayı sonlandırabileceklerine dair bilgi verilmiş ve verilerin bilimsel çalışma için kullanılacağı belirtilerek onam alınmıştır. Çalışma İZÜ Psikoloji Araştırma ve Uygulama Laboratuvarında gerçekleştirilmiş olup, dikkat dağıtıcı unsurlardan izole bir odada uygulama yapılmıştır. Katılımcılara ilk olarak STAI-I Durumluk Kaygı Ölçeği, İz Sürme Testi, Sözel Akıcılık Testi, Stroop Testi ve Sayı Menzili Testi uygulanmıştır. Testler ile bilgisayar aracılığı ile gerçekleştirilen uygulama programı arasında katılımcı için on dakika dinlenme süresi eklenmiştir. Uygulamada öncelikle katılımcıya bilgilendirilmiş onam formu verilmiş ve katılımcılar gönüllülük esasına dayanarak çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışmada uygulamalar HP Elitone 800/Non-Touch, 23.8 inç, 1920 x 1080 ekran çözünürlüğüne sahip bilgisayar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların bilgisayara uzaklığı ortalama 60 cm olarak belirlenmiştir. Uygulamada sözel ve görsel bellekle ilişkili resim ve kelime gruplarının sırası randomize olarak belirlenmiş ve her katılımcıya sözel ve görsel bellek görevleri farklı sıralarda verilmiştir.

Çalışmada değişkenler arasında korelasyonu belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı yöntemi kullanılmıştır. Pekiştireç duyarlılık sistemlerine (ödül veya cezaya duyarlılık) göre duygu yüklü resimleri ve kelimeleri hatırlama puanlarını ve tepki sürelerini, kişilik bozukluklarını ve duygusal tepkisellik bileşenlerini karşılaştırmak için bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Pozitif ve negatif duygu içerikli yüzleri hatırlama puanı ve tepki süreleri üzerinde, kişilik bozuklukları türleri ile pekiştireç duyarlılık sistemlerinin (ödül veya cezaya duyarlılık) etkileşim etkisinin olup olmadığı Faktöriyel ANOVA ile incelenmiştir. Bunun için kişilik bozuklukları türleri medyan değeri kesme noktası kabul edilerek “düşük” ve “yüksek” olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Birinci Çalışma

CATI+TR-SF, RSQ ve PDTÖ puanlarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda, Şizotipal KB ($t_{(599)} = -4.20, p < 0.001$), Şizoid KB ($t_{(599)} = -2.86, p = 0.004$), Antisosyal KB ($t_{(162.04)} = -5.52, p < 0.001$), DAS ($t_{(218)} = -2.33, p = 0.021$) ve Dövüş ($t_{(599)} = -2.74, p = 0.006$) alt ölçek puanlarının erkeklerde kadınlara göre istatistiksel olarak daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınlarda ise Çekingen KB ($t_{(599)} = 2.43, p = 0.015$), DİS ($t_{(599)} = 3.38, p = 0.040$), Kaç ($t_{(599)} = 7.16, p < 0.001$), Don ($t_{(208.44)} = 5.23, p > 0.001$), GNT ($t_{(599)} = 2.90, p = 0.004$), GPT ($t_{(599)} = 2.72, p = 0.007$), Nakt ($t_{(599)} = 2.52, p = 0.012$), Nyoğ ($t_{(599)} = 2.13, p = 0.050$), Nsüre ($t_{(599)} = 3.05, p = 0.002$), Pakt ($t_{(599)} = 3.12, p = 0.002$) ve Pyoğ ($t_{(599)} = 1.97, p = 0.002$) alt ölçek puanlarının erkeklere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer kişilik bozuklukları ve alt ölçek puanlarının ise kadın ve erkek katılımcılara göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.1, Tablo 4.2, Tablo 4.3).

Tablo 4.1: Cinsiyete göre KB puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları

	Kadın (N=481)		Erkek (N=120)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Paranoid	16.89	4.83	17.57	4.74	-1.37	0.171
Şizotipal	14.14	4.56	16.09	4.48	-4.20	<0.001
Şizoid	15.53	3.72	16.62	3.85	-2.86	0.004
Antisosyal	12.46	3.57	14.82	4.31	-5.52	<0.001
Borderline	19.33	5.62	19.74	5.69	-0.71	0.481
Histrionik	16.71	3.84	16.42	3.79	0.73	0.466
Narsisistik	20.56	4.38	20.98	4.59	-0.94	0.348
OKKB	20.92	4.91	21.26	4.98	-0.67	0.502
Çekingen	18.18	4.77	17.01	4.48	2.43	0.015
Bağımlı	13.65	4.06	13.60	4.20	0.11	0.908

Tablo 4.2: Cinsiyete göre RSQ alt ölçek puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları

	Kadın (N=481)		Erkek (N=120)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
DIS	17.74	4.90	16.08	4.48	3.38	0.040
DAS	13.52	3.05	14.14	2.48	-2.33	0.021
Dövüş	11.98	3.38	12.91	3.22	-2.74	0.006
Kaç	15.10	2.84	12.97	3.21	7.16	<0.001
Don	10.98	3.85	9.17	3.28	5.23	<0.001

Tablo 4.3: Cinsiyete göre PDTÖ alt ölçek puanlarının bağımsız örneklem t-testi analizi sonuçları

	Kadın (N=481)		Erkek (N=120)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
GNT	30.49	8.02	28.14	7.62	2.90	0.004
GPT	33.99	6.47	32.25	5.65	2.72	0.007
Nakt	10.24	2.99	9.48	2.79	2.52	0.012
Nyoğ	10.58	3.17	9.90	2.90	2.13	0.033
Nsüre	9.67	2.88	8.76	3.08	3.05	0.002
Pakt	11.79	2.48	11.02	2.20	3.12	0.002
Pyoğ	11.60	2.49	11.11	2.29	1.97	0.050
Psüre	10.61	2.56	10.12	2.41	1.90	0.059

4.1.1. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

Çalışmada değişkenler arasındaki korelasyonları belirlemek için Pearson momentler çarpımı korelasyon analizi uygulanmıştır. Analiz sonucunda pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri (Hipotez 1.1) (Tablo 4.4), Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) (Hipotez 1.2) (Tablo 4.5), pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) ile kişilik bozuklukları türleri (Hipotez 1.3) (Tablo 4.6) arasında istatistiksel olarak farklı düzeylerde korelasyonlar tespit edilmiştir.

Tablo 4.4: Kişilik bozuklukları ve pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	1.00	0.65**	0.41**	0.55**	0.68**	0.58**	0.60**	0.63**	0.50**	0.51**	0.45**	0.17**	0.42**	0.12**	0.32**
2		1.00	0.53**	0.53**	0.63**	0.44**	0.56**	0.54**	0.42**	0.46**	0.32**	0.26**	0.25**	0.06	0.28**
3			1.00	0.34**	0.38**	0.09*	0.20**	0.40**	0.37**	0.30**	0.22**	-0.15**	0.02	0.05	0.18**
4				1.00	0.57**	0.46**	0.45**	0.47**	0.27**	0.35**	0.19**	0.25**	0.44**	-0.03	0.15**
5					1.00	0.69**	0.60**	0.67**	0.57**	0.66**	0.54**	0.10*	0.31**	0.13**	0.43**
6						1.00	0.69**	0.54**	0.42**	0.49**	0.46**	0.23**	0.37**	0.17**	0.32**
7							1.00	0.57**	0.43**	0.43**	0.43**	0.24**	0.34**	0.18**	0.28**
8								1.00	0.59**	0.54**	0.63**	0.05	0.27**	0.22**	0.40**
9									1.00	0.75**	0.73**	-0.16**	-0.05	0.39**	0.60**
10										1.00	0.68**	-0.10*	0.01	0.26**	0.55**
11											1.00	-0.15**	0.04	0.41**	0.58**
12												1.00	0.38**	-0.08	-0.09*
13													1.00	-0.16**	-0.08
14														1.00	0.45**
15															1.00

* $p=0.05$ ** $p=0.01$

Not: 1 = Paranoid KB, 2= Şizotipal KB, 3= Şizoid KB, 4= Antisosyal KB, 5= Borderline KB, 6= Histrionik KB, 7= Narsisistik KB, 8= Obsesif Kompulsif KB, 9= Çekingen KB, 10= Bağımlı KB, 11=Davranışsal İnhibisyon Sistemi, 12= Davranışsal Aktivasyon Sistemi, 13= Dövüş, 14= Kaç, 15= Don

Tablo 4.5: Kişilik bozuklukları ile duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18
1	1.00	0.65**	0.41**	0.55**	0.68**	0.58**	0.60**	0.63**	0.50**	0.51**	0.44**	-0.15**	0.36**	0.42**	0.38**	-0.08	-0.06	-0.24**
2		1.00	0.53**	0.53**	0.63**	0.44**	0.56**	0.54**	0.42**	0.46**	0.30**	-0.16**	0.22**	0.31**	0.28**	-0.12**	-0.06	-0.23**
3			1.00	0.34**	0.38**	0.09*	0.20**	0.40**	0.37**	0.30**	0.27**	-0.46**	0.22**	0.20**	0.29**	-0.37**	-0.36**	-0.45**
4				1.00	0.57**	0.46**	0.45**	0.47**	0.27**	0.35**	0.24**	-0.21**	0.19**	0.24**	0.21**	-0.17**	-0.11**	-0.26**
5					1.00	0.69**	0.59**	0.67**	0.57**	0.66**	0.54**	-0.22**	0.47**	0.47**	0.47**	-0.11**	-0.13**	-0.32**
6						1.00	0.69**	0.54**	0.42**	0.49**	0.37**	-0.03	0.36**	0.32**	0.31**	0.03	0.03	-0.13**
7							1.00	0.57**	0.43**	0.43**	0.30**	-0.06	0.24**	0.28**	0.26**	-0.02	0.02	-0.14**
8								1.00	0.59**	0.54**	0.48**	-0.21**	0.44**	0.39**	0.44**	-0.13**	-0.12**	-0.28**
9									1.00	0.75**	0.45**	-0.26**	0.44**	0.32**	0.42**	-0.13**	-0.22**	-0.31**
10										1.00	0.45**	-0.25**	0.44**	0.33**	0.42**	-0.10*	-0.22**	-0.32**
11											1.00	-0.03	0.87**	0.90**	0.88**	0.06	0.07	-0.19**
12												1.00	-0.03	0.07	-0.13**	0.85**	0.87**	0.86**
13													1.00	0.66**	0.65**	0.11**	0.01	-0.18**
14														1.00	0.70**	0.11*	0.19**	-0.09*
15															1.00	-0.05	-0.04	-0.23**
16																1.00	0.63**	0.56**
17																	1.00	0.63**
18																		1.00

* $p=0.05$ ** $p=0.01$

Not: 1= Paranoid KB, 2= Şizotipal KB, 3= Şizoid KB, 4= Antisosyal KB, 5= Borderline KB, 6= Histrionik KB, 7= Narsisistik KB, 8= Obsesif Kompulsif KB, 9= Çekingen KB, 10= Bağımlı KB, 11=Genel Negatif Duygusal Tepkisellik, 12= Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik, 13=Negatif Aktivasyon, 14= Negatif Yoğunluk, 15= Negatif Süre, 16= Pozitif Aktivasyon, 17= Pozitif Yoğunluk, 18= Pozitif Süre

Tablo 4.6: Pekiştirici duyarlılık sistemleri ile duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerleri

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	1.00	-0.15**	0.04	0.41**	0.58**	0.49**	-0.17**	0.49**	0.35**	0.45**	-0.05	-0.16**	-0.22**
2		1.00	0.38**	-0.08	-0.10*	-0.12**	0.29**	-0.16**	-0.04	-0.14**	0.20**	0.29**	0.27**
3			1.00	-0.16**	-0.08	0.12**	0.11**	0.09*	0.16**	0.07	0.08	0.16**	0.05
4				1.00	0.45**	0.15**	-0.01	0.15**	0.08*	0.18**	0.04	-0.05	-0.01
5					1.00	0.36**	-0.09*	0.32**	0.27**	0.38**	-0.01	-0.07	-0.13**
6						1.00	-0.03	0.87**	0.90**	0.88**	0.06	0.07	-0.19**
7							1.00	-0.03	0.07	-0.13**	0.85**	0.87**	0.86**
8								1.00	0.66**	0.65**	0.11**	0.01	-0.18**
9									1.00	0.70**	0.11*	0.19**	-0.09*
10										1.00	-0.05	-0.04	-0.23**
11											1.00	0.63**	0.56**
12												1.00	0.63**
13													1.00

* $p=0.05$ ** $p=0.01$

Not: 1= Davranışsal İnhibisyon Sistemi, 2 = Davranışsal Aktivasyon Sistemi, 3= Dövüş, 4= Kaç, 5= Don, 6= Genel Negatif Duygusal Tepkisellik, 7= Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik, 8= Negatif Aktivasyon, 9= Negatif Yoğunluk, 10= Negatif Süre, 11= Pozitif Aktivasyon, 12= Pozitif Yoğunluk, 13= Pozitif Süre

4.1.2. Regresyon Analizine İlişkin Bulgular

Pekiştireç duyarlılığı alt ölçeklerinin ve duygusal tepkisellik bileşenlerinin, kişilik bozukluklarını yordama düzeyini belirlemek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır (Hipotez 1.4) (Table 4.4). Yapılan analiz sonuçlarına göre, paranoid kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.43$, $F_{(6,594)} = 76.38$), şizotipal kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.29$, $F_{(7,593)} = 35.47$), borderline kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.51$, $F_{(9,591)} = 71.03$), histriyonik kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.39$, $F_{(6,594)} = 63.55$), narsisistik kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.33$, $F_{(5,595)} = 59.97$), obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.49$, $F_{(8,592)} = 73.64$), çekingen kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.58$, $F_{(4,596)} = 204.90$) ve bağımlı kişilik bozukluğunu ($\Delta R^2 = 0.51$, $F_{(5,595)} = 124.38$) en fazla yordayan değişkenin "DİS" olduğu belirlenmiştir ($p < 0.001$). Antisosyal kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.31$, $F_{(7,593)} = 39.65$) için "Dövüş" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu ($\Delta R^2 = 0.25$, $F_{(4,596)} = 50.37$) için "Psüre" alt ölçeği en fazla yordayan değişkenler olarak saptanmıştır ($p < 0.001$).

Tablo 4.7: Regresyon analizi sonuçları

KB ve yordayıcı değişkenler	B	SH	β	t	R ²	ΔR^2	F	p
Paranoid KB								
DİS	0.25	0.04	0.25	6.38	0.19	0.43	76.38	<0.001
Dövüş	0.48	0.05	0.33	9.66	0.16			
Nyoğ	0.31	0.05	0.20	6.06	0.04			
Psüre	-0.34	0.06	-0.18	-5.51	0.02			
DAS	0.21	0.06	0.13	3.71	0.01			
Don	0.17	0.05	0.14	3.63	0.01			
Şizotipal KB								
DİS	0.13	0.04	0.14	3.10	0.09	0.29	35.47	<0.001
DAS	0.46	0.06	0.30	7.61	0.09			
Psüre	-0.25	0.08	-0.14	-3.21	0.04			
Nyoğ	0.26	0.06	0.18	4.59	0.04			
Don	0.23	0.05	0.19	4.47	0.02			
Dövüş	0.17	0.05	0.12	3.20	0.01			
Pakt	-0.23	0.08	-0.12	-2.89	0.01			

Tablo 4.7: Regresyon analizi sonuçları (devamı)

KB ve yordayıcı değişkenler	B	SH	β	t	R²	ΔR^2	F	p
Şizoid KB								
Psüre	-0.40	0.07	-0.27	-6.12	0.18	0.25	50.37	<0.001
Nsüre	0.26	0.05	0.20	5.10	0.04			
Pakt	-0.30	0.07	-0.19	-4.54	0.03			
Don	0.09	0.04	0.09	2.24	0.01			
Antisosyal KB								
Dövüş	0.39	0.04	0.34	8.91	0.17	0.31	39.65	<0.001
Psüre	-0.28	0.06	-0.18	-4.34	0.07			
DAS	0.26	0.05	0.20	5.14	0.02			
Don	0.17	0.04	0.17	4.40	0.02			
Pakt	-0.25	0.07	-0.16	-3.87	0.01			
Nyoğ	0.15	0.05	0.12	3.27	0.01			
Kaç	-0.09	0.05	-0.08	-1.97	0.01			
Borderline KB								
DİS	0.32	0.05	0.27	6.99	0.28	0.51	71.03	<0.001
Nyoğ	0.32	0.07	0.18	4.61	0.08			
Dövüş	0.33	0.05	0.20	6.17	0.05			
Psüre	-0.37	0.08	-0.17	-4.57	0.04			
Don	0.35	0.05	0.24	6.46	0.03			
DAS	0.32	0.06	0.17	5.13	0.02			
Nakt	0.27	0.08	0.14	3.37	0.01			
Pakt	-0.22	0.08	-0.09	-2.64	0.01			
Kaç	-0.16	0.06	-0.09	-2.61	0.01			
Histrionik KB								
DİS	0.23	0.03	0.29	6.88	0.20	0.39	63.55	<0.001
Dövüş	0.29	0.04	0.26	7.15	0.12			
DAS	0.29	0.05	0.22	6.08	0.03			
Nakt	0.22	0.05	0.17	4.58	0.03			
Don	0.13	0.04	0.13	3.21	0.01			
Psüre	-0.15	0.05	-0.10	-2.99	0.01			

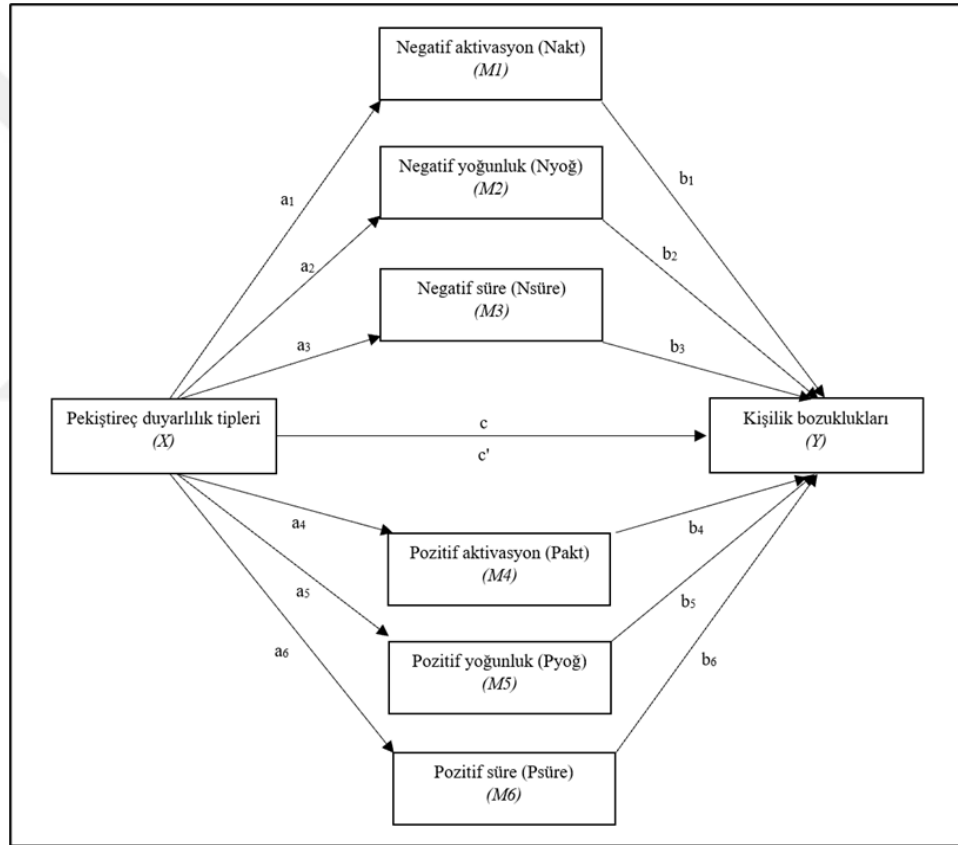
Table 4.7: Regresyon analizi sonuçları (Devamı)

KB ve yordayıcı değişkenler	B	SH	β	t	R ²	ΔR^2	F	p
Narsisistik KB								
DİS	0.35	0.03	0.38	10.46	0.17	0.33	59.97	<0.001
DAS	0.38	0.06	0.26	6.75	0.10			
Dövüş	0.27	0.05	0.21	5.50	0.04			
Psüre	-0.19	0.06	-0.11	-3.14	0.01			
Nyoğ	0.14	0.05	0.10	2.67	0.01			
OKKB								
DİS	0.46	0.04	0.45	11.65	0.38	0.49	73.64	<0.001
Dövüş	0.28	0.05	0.19	5.80	0.05			
Nsüre	0.20	0.07	0.12	3.00	0.03			
Psüre	-0.19	0.07	-0.10	-2.69	0.02			
DAS	0.20	0.06	0.12	3.66	0.01			
Pakt	-0.23	0.07	-0.11	-3.06	0.01			
Nakt	0.16	0.07	0.10	2.34	0.01			
Don	0.10	0.05	0.08	2.11	0.01			
Çekingen KB								
DİS	0.47	0.03	0.48	13.79	0.50	0.58	204.90	<0.001
Don	0.34	0.04	0.27	8.50	0.06			
Psüre	-0.27	0.05	-0.14	-5.23	0.02			
Nakt	0.13	0.05	0.08	2.67	0.01			
Bağımlı KB								
DİS	0.37	0.03	0.44	11.31	0.42	0.51	124.38	<0.001
Don	0.30	0.04	0.28	7.64	0.05			
Psüre	-0.24	0.05	-0.15	-5.07	0.03			
Nakt	0.16	0.05	0.11	3.45	0.01			
Kaç	-0.11	0.04	-0.08	-2.50	0.01			

4.1.3. Aracılık Analizine İlişkin Bulgular

PDÖ alt boyutları ile kişilik bozukluk türleri arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün belirlenmesi amacıyla PROCESS Macro V.3.4. programında bulunan model 4 (Hayes, 2018) uygulanmıştır (Hipotez 1.5). Paralel

çoklu aracı modelde pekiştireç duyarlılık sistemleri ile kişilik bozukluk türleri arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik alt ölçeklerinin aracı rolü incelenmiştir. Modelde kişilik bozukluk türleri (Y), pekiştireç duyarlılık sistemleri (X), önerilen aracı değişkenler, negatif aktivasyon (M1), negatif yoğunluk (M2), negatif süre (M3), pozitif aktivasyon (M4), pozitif yoğunluk (M5) ve pozitif süre (M6) olarak tanımlanmıştır. Şekil 4.1'de görüldüğü gibi bağımsız değişken (X)'ten bağımlı değişken (Y)'e ulaşmak için her aracı değişken (M) üzerinden altı dolaylı yol bulunmaktadır ($X \rightarrow M1 \rightarrow Y$; $X \rightarrow M2 \rightarrow Y$; $X \rightarrow M3 \rightarrow Y$; $X \rightarrow M4 \rightarrow Y$; $X \rightarrow M5 \rightarrow Y$; $X \rightarrow M6 \rightarrow Y$).

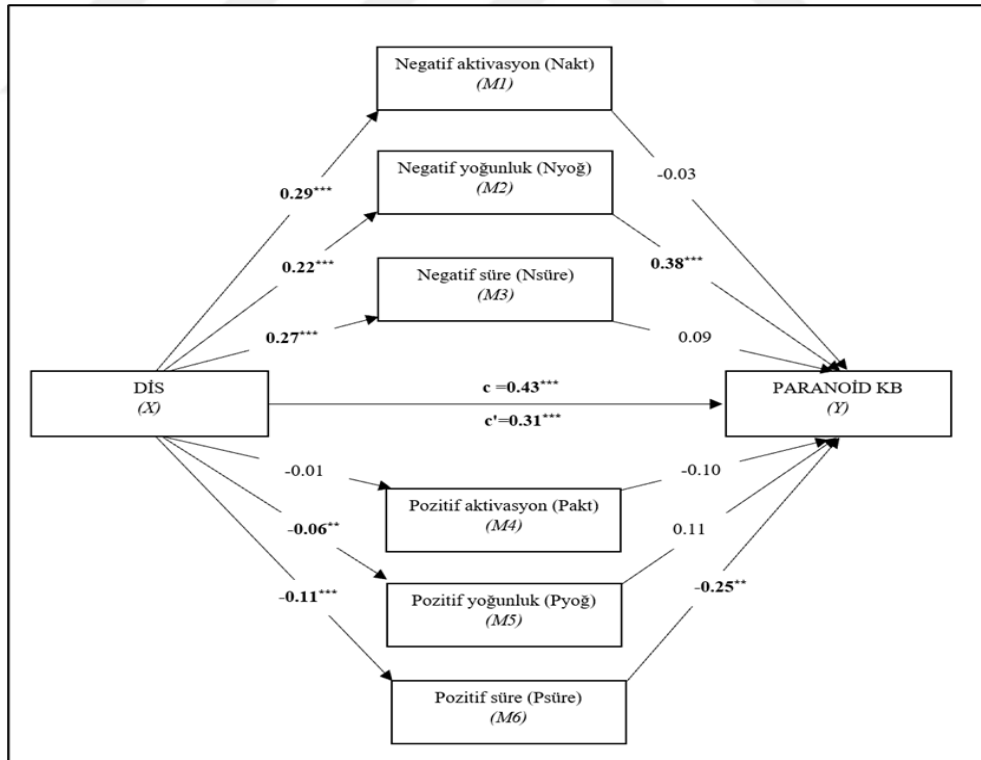

Şekil 4.1: Pekistirec duyarlılık sistemleri ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği aracılık analizlerine ait çalışma modeli

4.1.3.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Paranoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

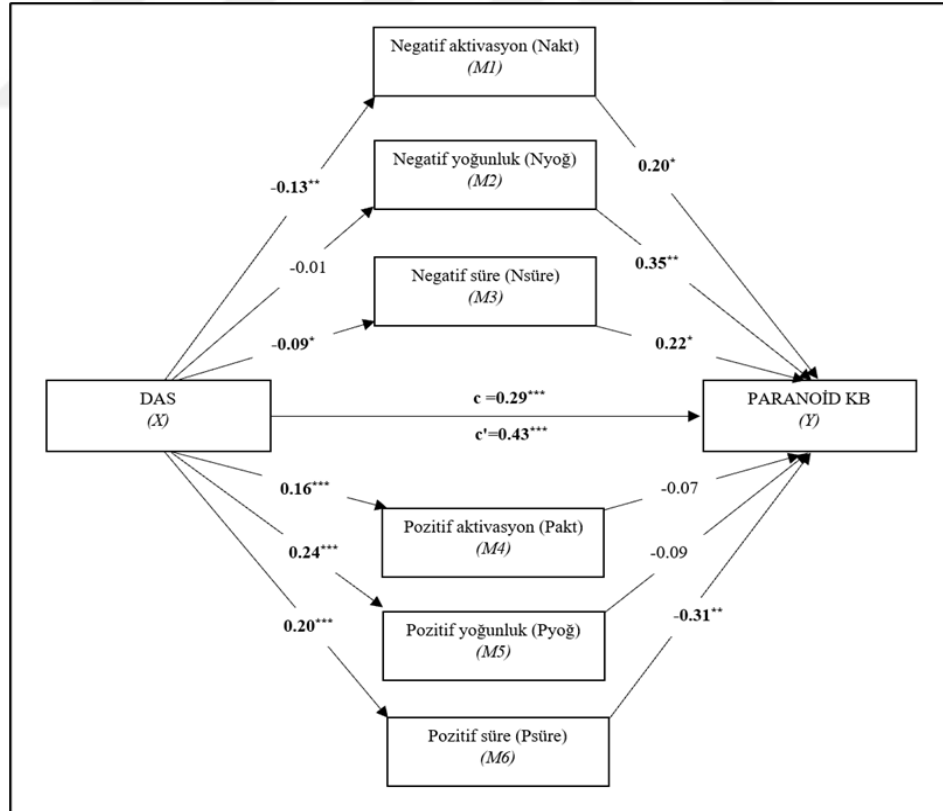
Paranoid Kişilik Bozukluğu ve DİS arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, DİS'in paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') pozitif ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.31$, $t = 7.68$, $p < 0.001$, %95CI [0.2325, 0.3923]). DİS ile paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta = 0.22$, %95CI [0.0471, 0.1257]) ve "pozitif süre" ($\beta = 0.03$, %95CI [0.0072, 0.0517]) değişkenlerinin aracı rolünün olduğu tespit edilmiştir. DİS ve diğer duygusal tepkisellik bileşenlerine ait ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerin anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (Şekil 4.2). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.43$, $t = 11.88$, $p < 0.001$, %95CI [0.3612, 0.5042]).

Şekil 4.2: DİS ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Paranoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

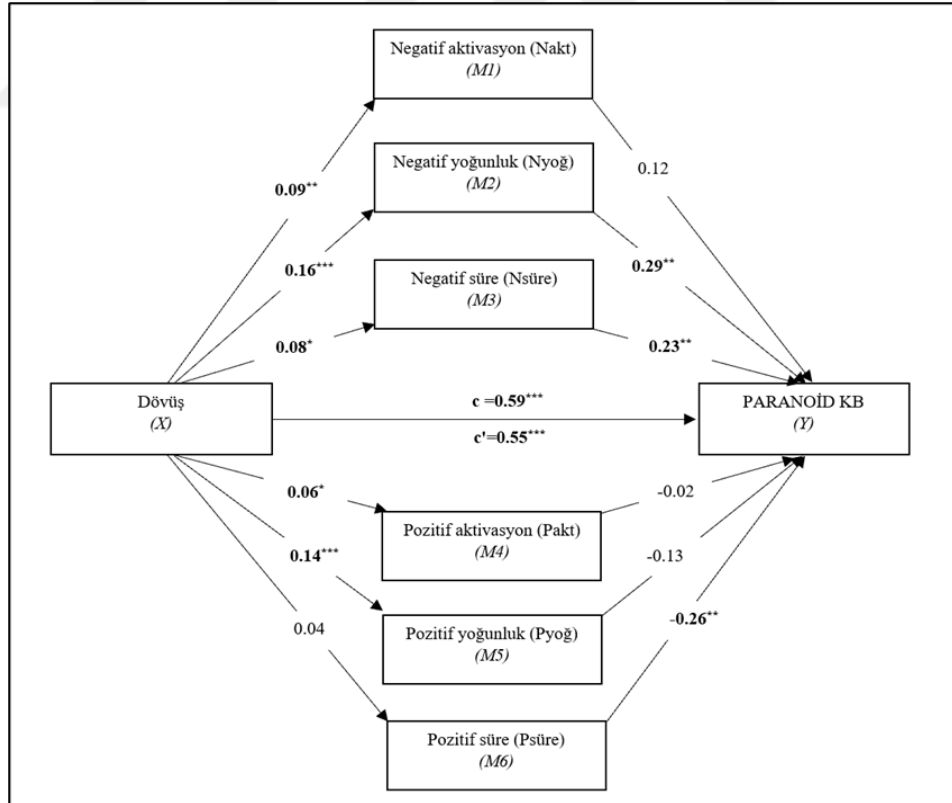
Paranoid Kişilik Bozukluğu ve DAS arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, DAS'ın paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') pozitif ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.43$, $t = 7.13$, $p < 0.001$, %95CI [0.3123, 0.5499]). DAS ile paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta = -0.03$, %95CI [-0.0567, -0.0026]), "negatif süre" ($\beta = -0.02$, %95CI [-0.0508, -0.0006]) ve "pozitif süre" ($\beta = -0.06$, %95CI [-0.1113, -0.0227]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. DAS ve diğer duygusal tepkisellik bileşenlerine ait ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerin anlamlı düzeyde olmadığı saptanmıştır (Şekil 4.3). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = -0.15$, $t = 4.36$, $p < 0.001$, %95CI [0.1575, 0.4152]).

Şekil 4.3: DAS ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Paranoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

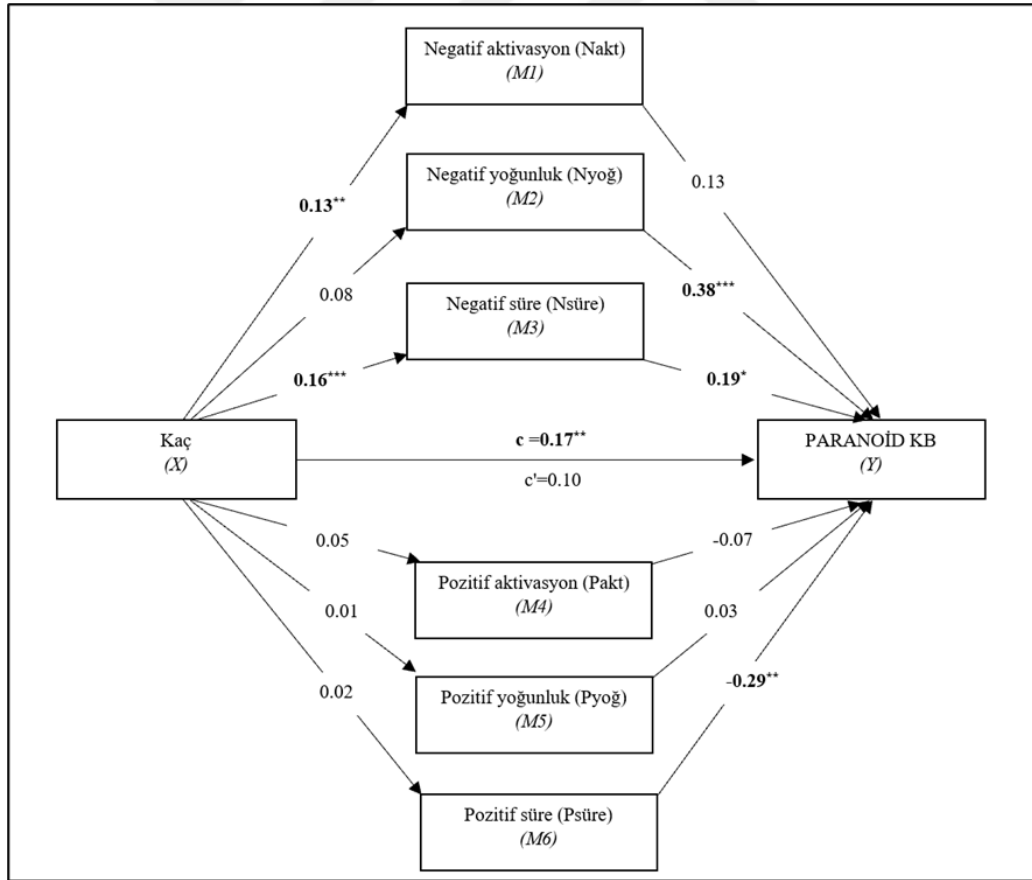
Paranoid Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') pozitif ve anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.54$, $t = 11.20$, $p < 0.001$, %95CI [0.4513, 0.6432]). Dövüş ile paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta = 0.05$, %95CI [0.0175, 0.0825]) ve "negatif süre" ($\beta = 0.02$, %95CI [0.0012, 0.0425]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Şekil 4.4). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.59$, $t = 11.18$, $p < 0.001$, %95CI [0.4898, 0.6983]).

Şekil 4.4: "Dövüş" alt ölçeği ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Paranoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

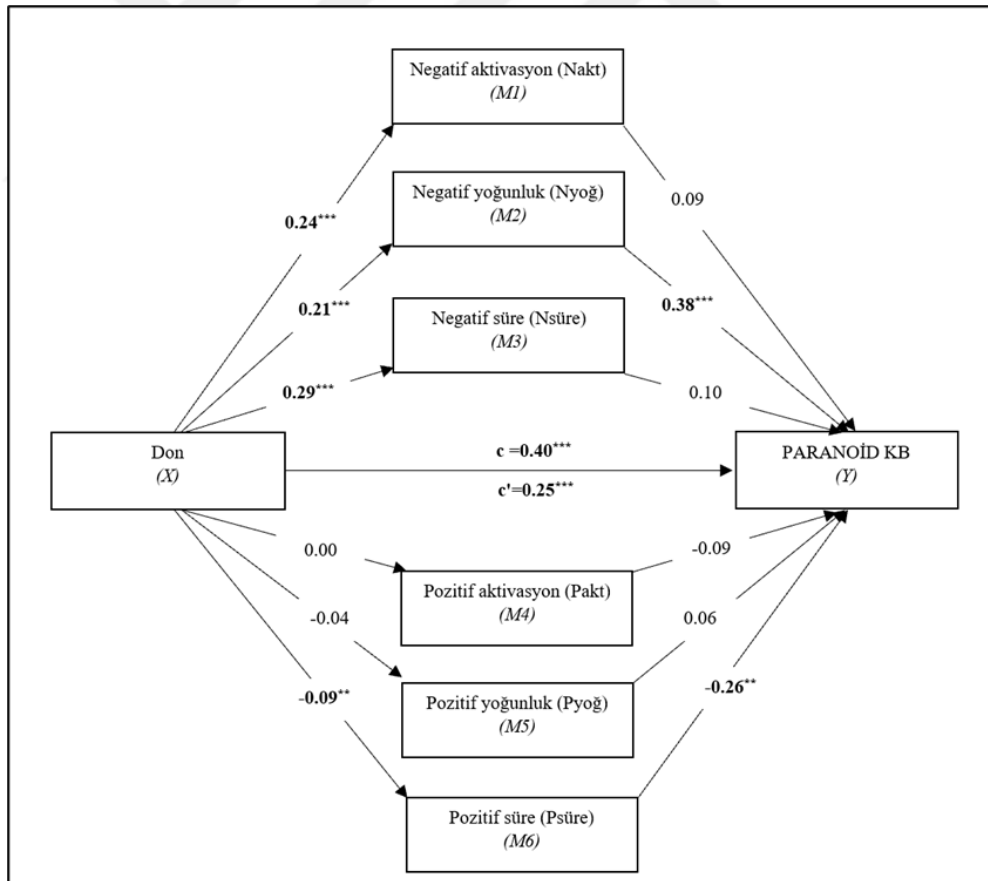
Paranoid Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = 0.10$, $t = 1.65$, $p = 0.10$, %95CI [-0.0183, 0.2141]). "Kaç" alt ölçeği ile paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0003, 0.0693]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı belirlenmiştir (Şekil 4.5). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.17$, $t=2.59$, $p=0.009$, %95CI [0.0409, 0.2941]).

Şekil 4.5: "Kaç" alt ölçeği ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Paranoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Paranoid Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.25$, $t = 5.02$, $p < 0.001$, %95CI [-0.1510, 0.3448]). "Don" alt ölçeği ile paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta = 0.08$, %95CI [0.0425, 0.1250]) ve "pozitif süre" ($\beta = 0.02$, %95CI [0.0048, 0.0515]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.6). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.40$, $t = 8.25$, $p < 0.001$, %95CI [0.3076, 0.4998]).

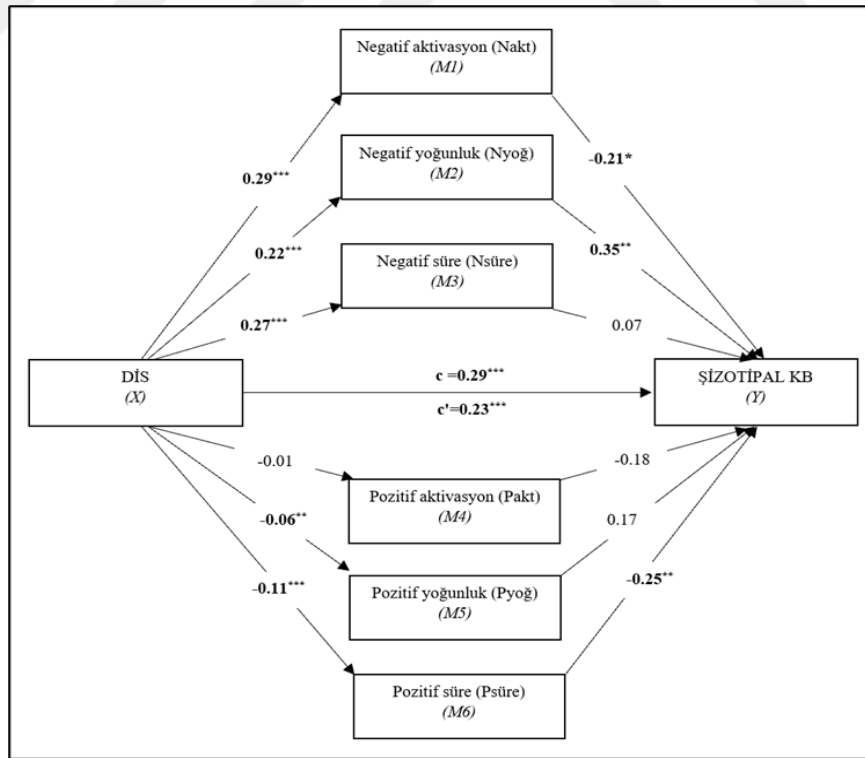

Şekil 4.6: "Don" alt ölçeği ve paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.2. Şizotipal Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

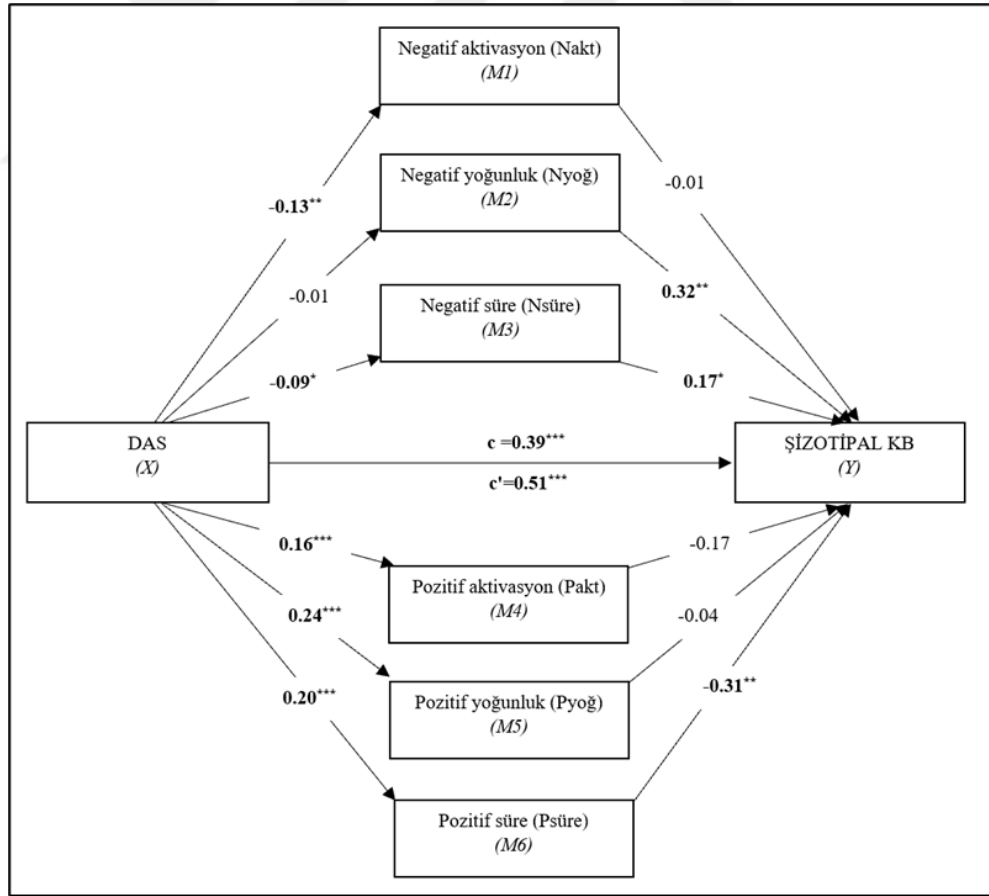
Şizotipal Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.23$, $t = 5.58$, $p < 0.001$, %95CI [0.1516, 0.3161]). "DİS" alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta = -0.06$, %95CI [-0.1162, -0.0081]), "negatif yoğunluk" ($\beta = 0.08$, %95CI [0.0363, 0.1247]) ve "pozitif süre" ($\beta = 0.03$, %95CI [0.0069, 0.0505]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.7). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.29$, $t = 7.83$, $p < 0.001$, %95CI [0.2164, 0.3613]).

Şekil 4.7: "DİS" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

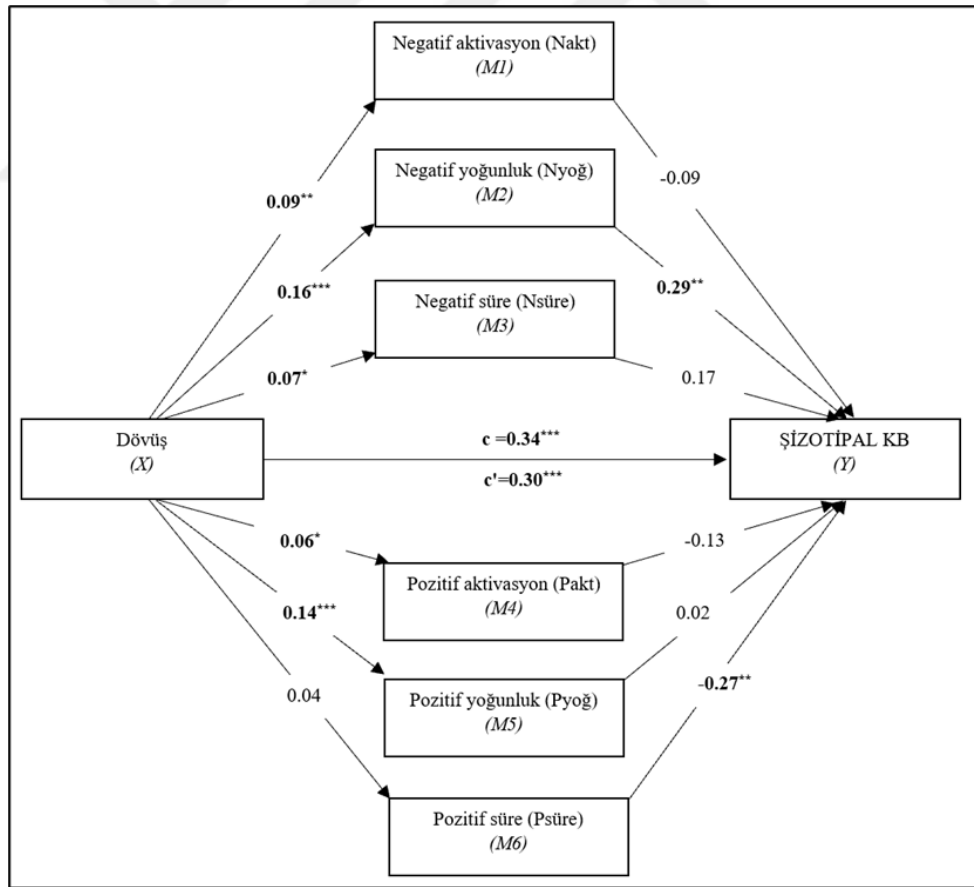
Şizotipal Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.51$, $t = 8.59$, $p < 0.001$, %95CI [0.3972, 0.6324]. "DAS" alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif süre" ($\beta = -0.06$, %95CI [-0.1109, -0.0246]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.8). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.29$, $t = 7.83$, $p < 0.001$, %95CI [0.2770, 0.5193]).

Şekil 4.8: "DAS" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

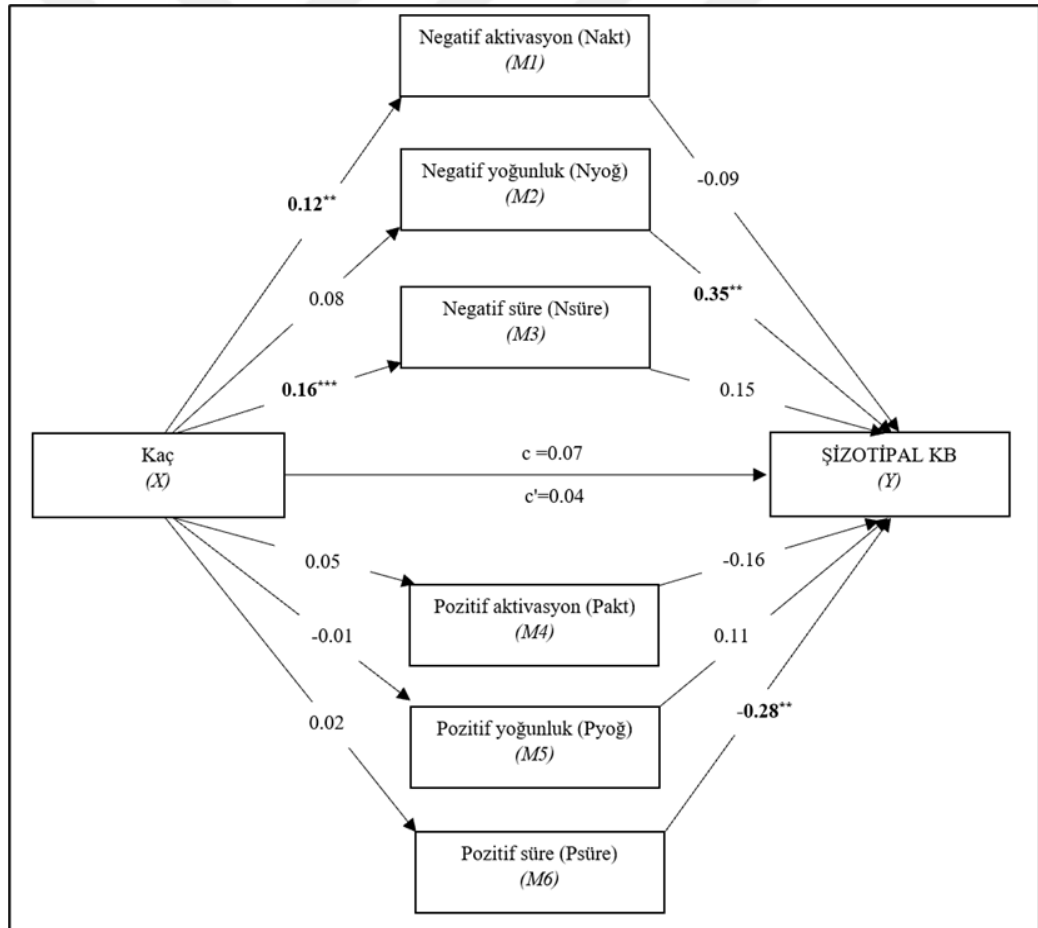
Şizotipal Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.30$, $t = 5.76$, $p < 0.001$, %95CI [0.2006, 0.4077]). "Dövüş" alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta = 0.05$, %95CI [0.0155, 0.0917]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.9). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.34$, $t = 6.30$, $p < 0.001$, %95CI [0.2347, 0.4472]).

Şekil 4.9: "Dövüş" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

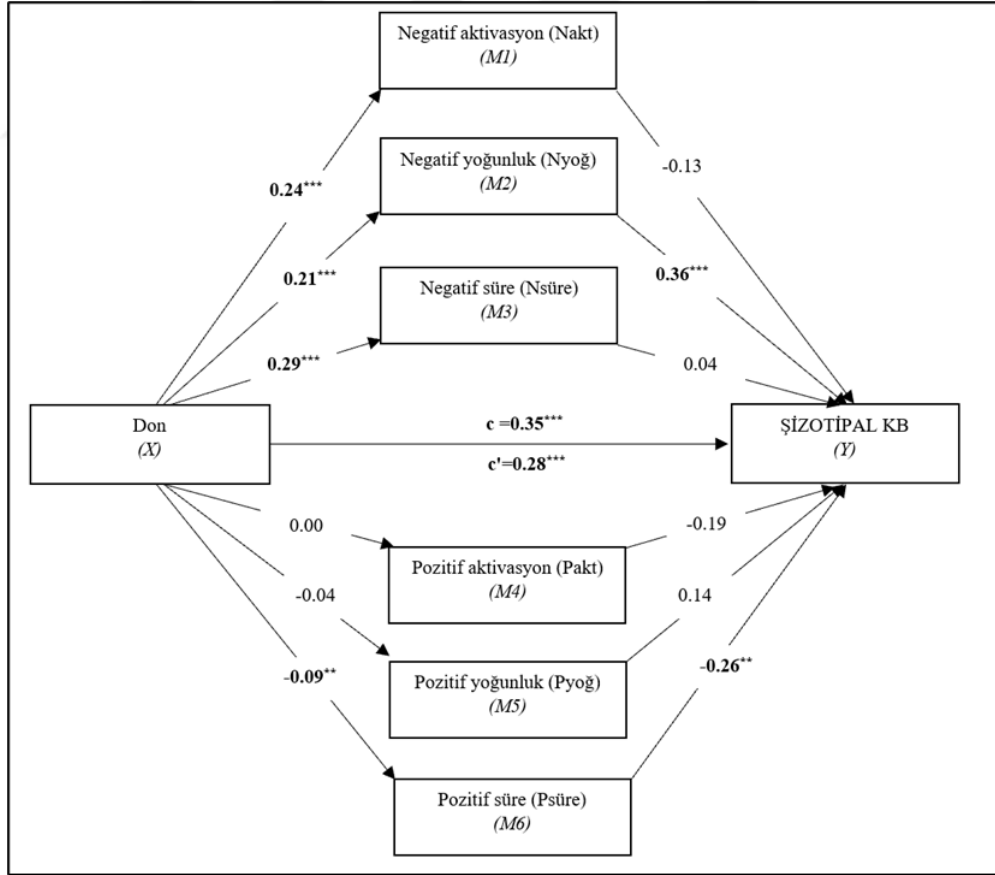
Şizotipal Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = 0.04$, $t = 0.74$, $p = 0.46$, %95CI [-0.0728, 0.1619]). "Kaç" alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide tüm duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.10). Toplam etkinin (c) istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($\beta = 0.07$, $t = 1.18$, $p = 0.24$, %95CI [-0.0488, 0.1947]).

Şekil 4.10: "Kaç" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Şizotipal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Şizotipal Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.28$, $t = 5.67$, $p < 0.001$, %95CI [0.1836, 0.3778]). "Don" alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta = 0.08$, %95CI [0.0354, 0.1235]) ve "pozitif süre" ($\beta = 0.02$, %95CI [0.0043, 0.0485]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.11). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = 0.35$, $t = 7.49$, $p < 0.001$, %95CI [0.2616, 0.4472]).

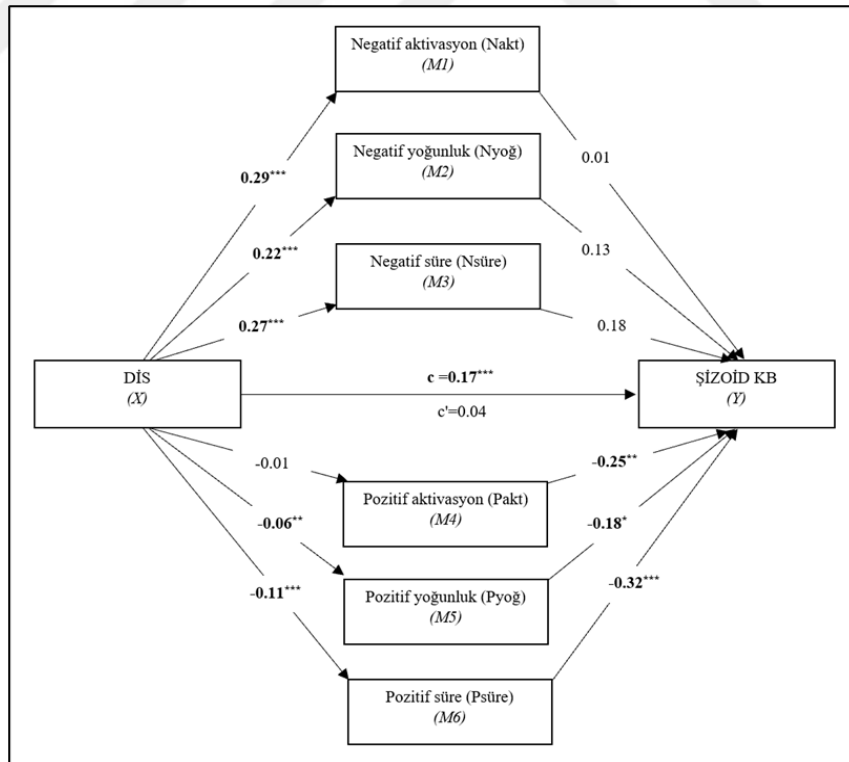

Şekil 4.11: "Don" alt ölçeği ve şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.3. Şizoid Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Şizoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

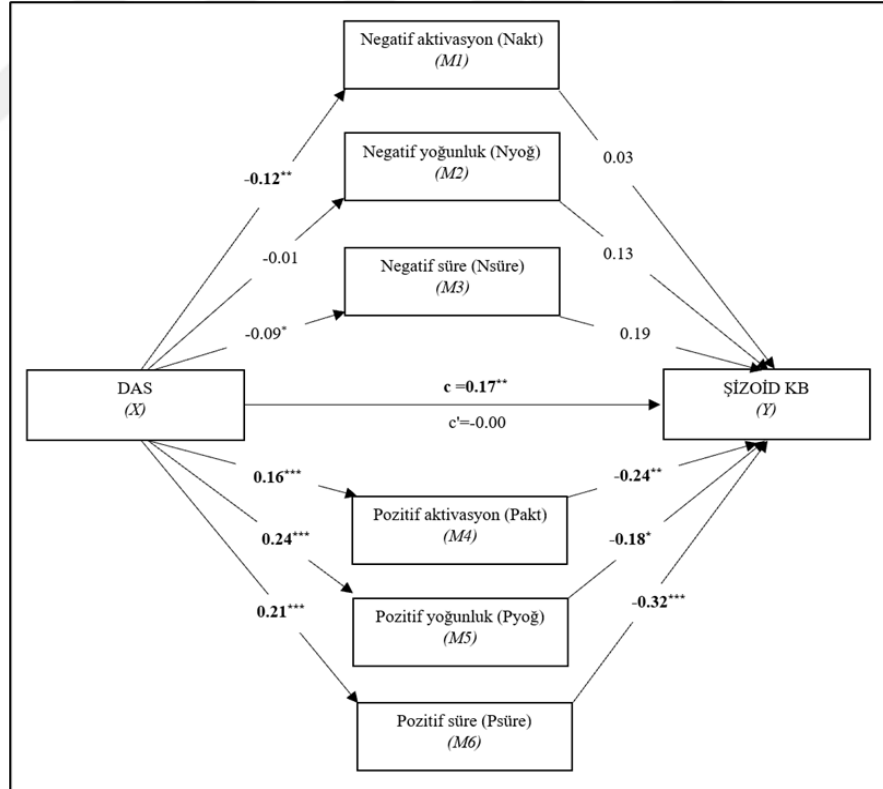
Şizoid Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = 0.04$, $t = 1.34$, $p < 0.001$, %95CI [-0.0202, 0.1066]. "DİS" alt ölçeği ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif yoğunluk" ($\beta = 0.01$, %95CI [0.0004, 0.0250]), "pozitif süre" ($\beta = 0.03$, %95CI [0.0154, 0.0576]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.12). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.17$, $t=5.47$, $p<0.001$, %95CI [0.1084, 0.2298]).

Şekil 4.12: "DİS" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Şizoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

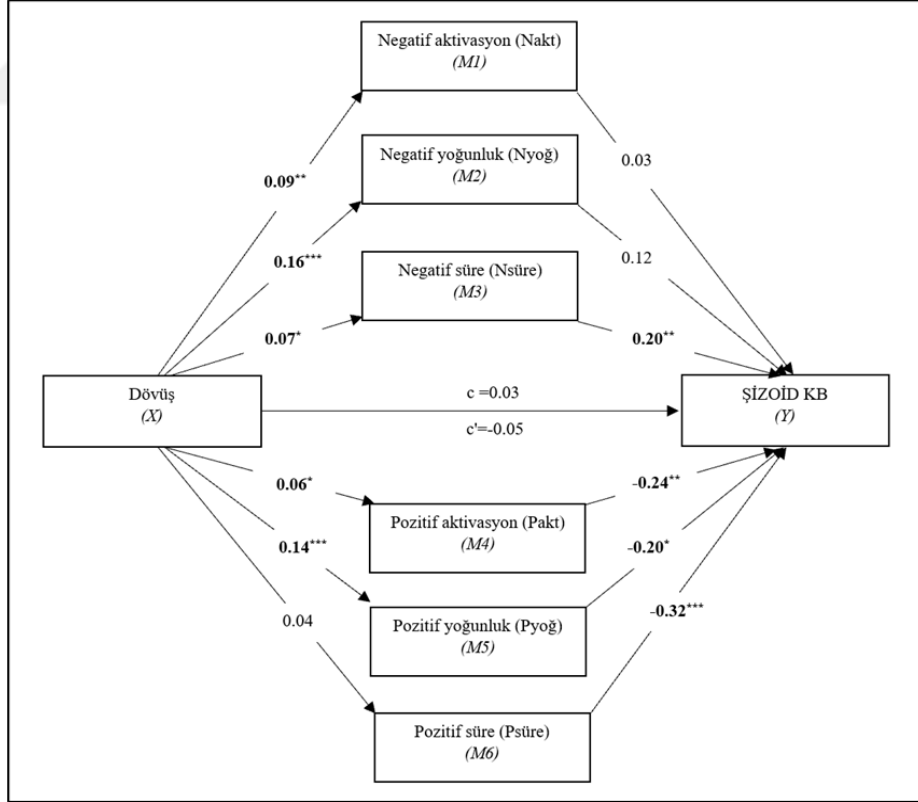
Şizoid Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = -0.00$, $t = -0.01$, $p = 0.99$, %95CI [-0.0942, 0.0935]). "DAS" alt ölçeği ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif aktivasyon" ($\beta = -0.04$, %95CI [-0.0734, -0.0110]), "pozitif yoğunluk" ($\beta = -0.04$, %95CI [0.0943, -0.0048]), "pozitif süre" ($\beta = -0.07$, %95CI [-0.1071, -0.0316]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.13). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta = -0.17$, $t = -3.32$, $p = 0.001$, %95CI [-0.2731, -0.0700]).

Şekil 4.13: "DAS" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Şizoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

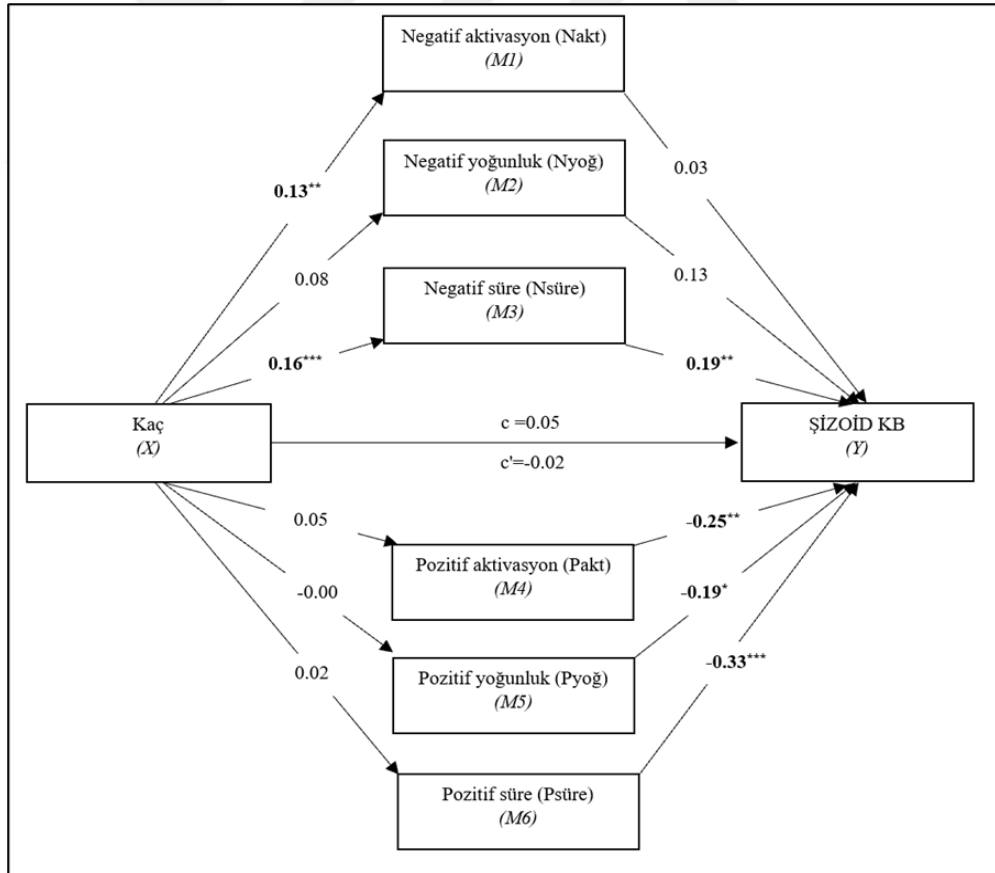
Şizoid Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = 0.05$, $t=1.19$, $p=0.23$, %95CI [-0.0314, 0.1286]). "Dövüş" alt ölçeği ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif süre" ($\beta = 0.02$, %95CI [0.0007, 0.0378]) ve "pozitif yoğunluk" ($\beta = -0.02$, %95CI [-0.0584, -0.0041]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.14). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($\beta=0.03$, $t=0.64$, $p=0.51$, %95CI [-0.0601, 0.1193]).

Şekil 4.14: "Dövüş" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Şizoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

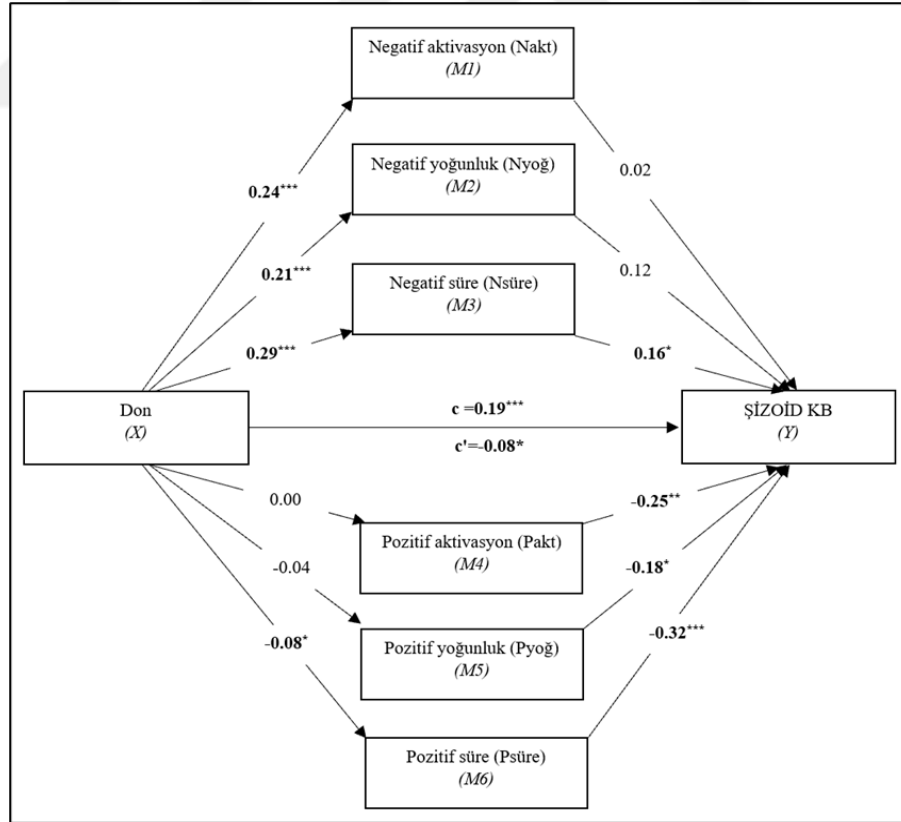
Şizoid Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c) anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta= 0.02$, $t=0.48$, $p=0.63$, %95CI [-0.0665, 0.1102]). "Kaç" alt ölçeği ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif süre" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0059, 0.0672]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.15). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($\beta=0.05$, $t=0.95$, $p=0.34$, %95CI [-0.0509, 0.1482]).

Şekil 4.15: "Kaç" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Şizoid Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Şizoid Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.08$, $t=0.04$, $p=0.04$, %95CI [0.0048, 0.1543]). "Don" alt ölçeği ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif süre" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0017, 0.0979]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0090, 0.0522]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.16). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.19$, $t=4.91$, $p<0.001$, %95CI [-0.1166, 0.2723]).

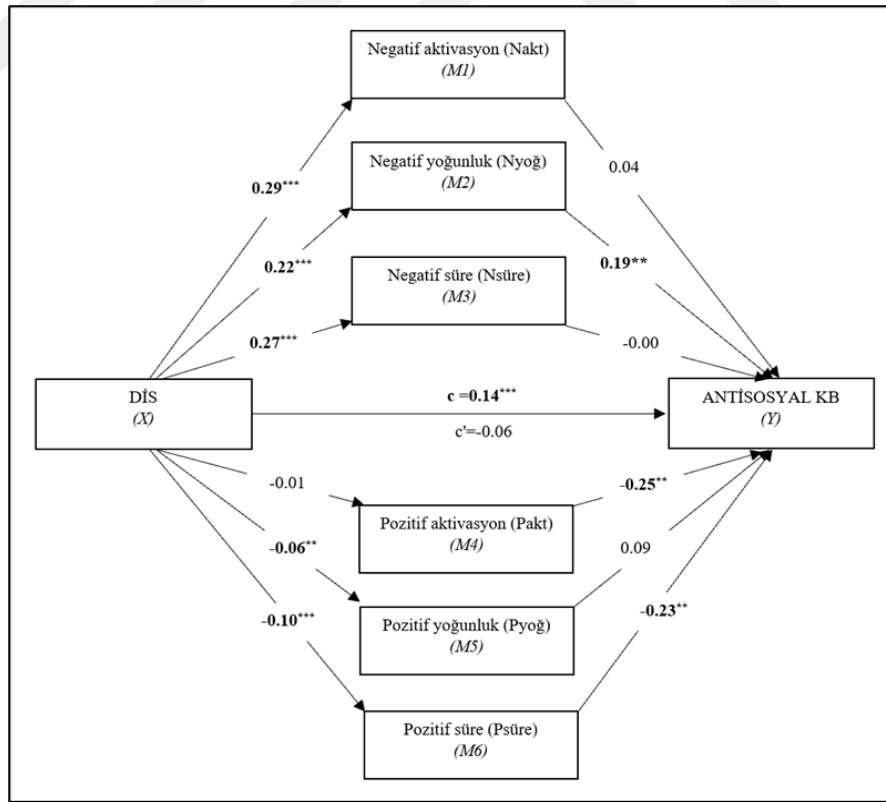

Şekil 4.16: "Don" alt ölçeği ve şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.4. Antisosyal Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

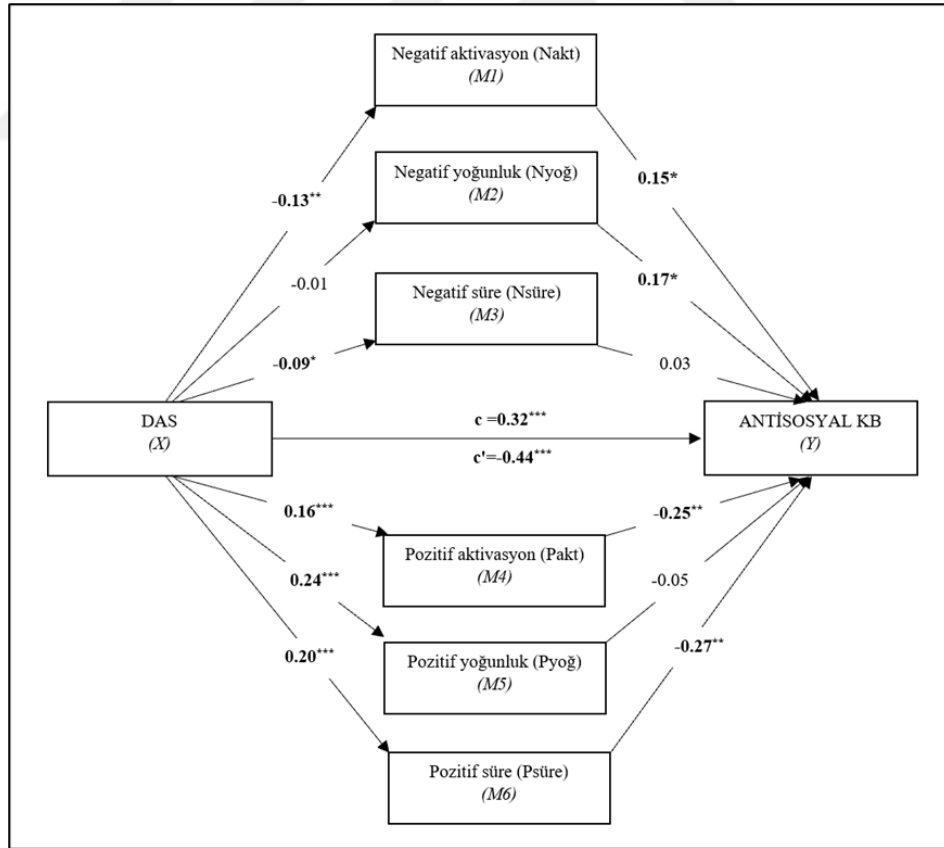
Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta= 0.06$, $t=1.68$, $p=0.09$, %95CI [-0.0100, 0.1317]). "DİS" alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.04$, %95CI [0.0126, 0.0772]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0060, 0.0486]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.17). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.14$, $t=4.32$, $p<0.001$, %95CI [0.0752, 0.2002]).

Şekil 4.17: "DİS" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Antisozyal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

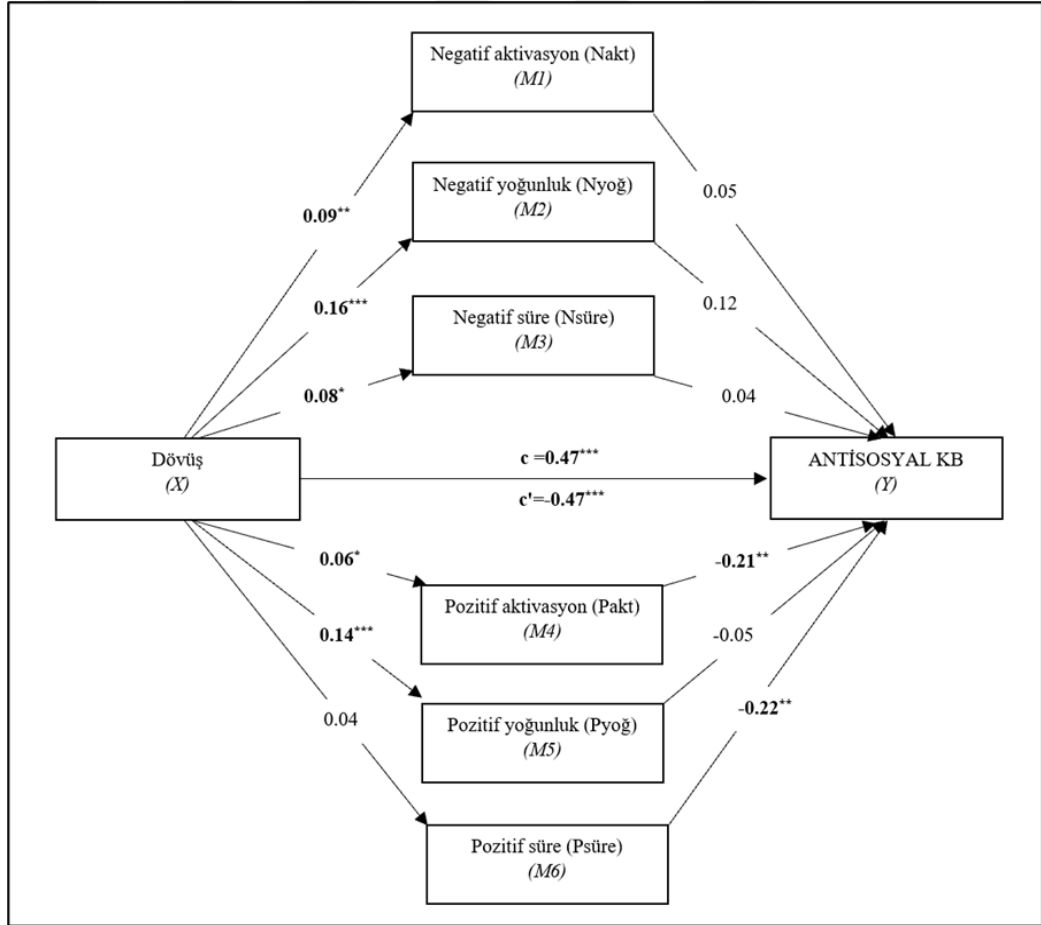
Antisozyal Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.45$, $t=8.97$, $p<0.001$, %95CI [0.3514, 0.5483]). "DAS" alt ölçeği ile şizoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif aktivasyon" ($\beta = -0.04$, %95CI [-0.0771, -0.0115]) ve "pozitif süre" ($\beta = -0.05$, %95CI [-0.0964, -0.0197]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.18). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.32$, $t=6.21$, $p<0.001$, %95CI [0.2196, 0.4223]).

Şekil 4.18: "DAS" alt ölçeği ve antisozyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

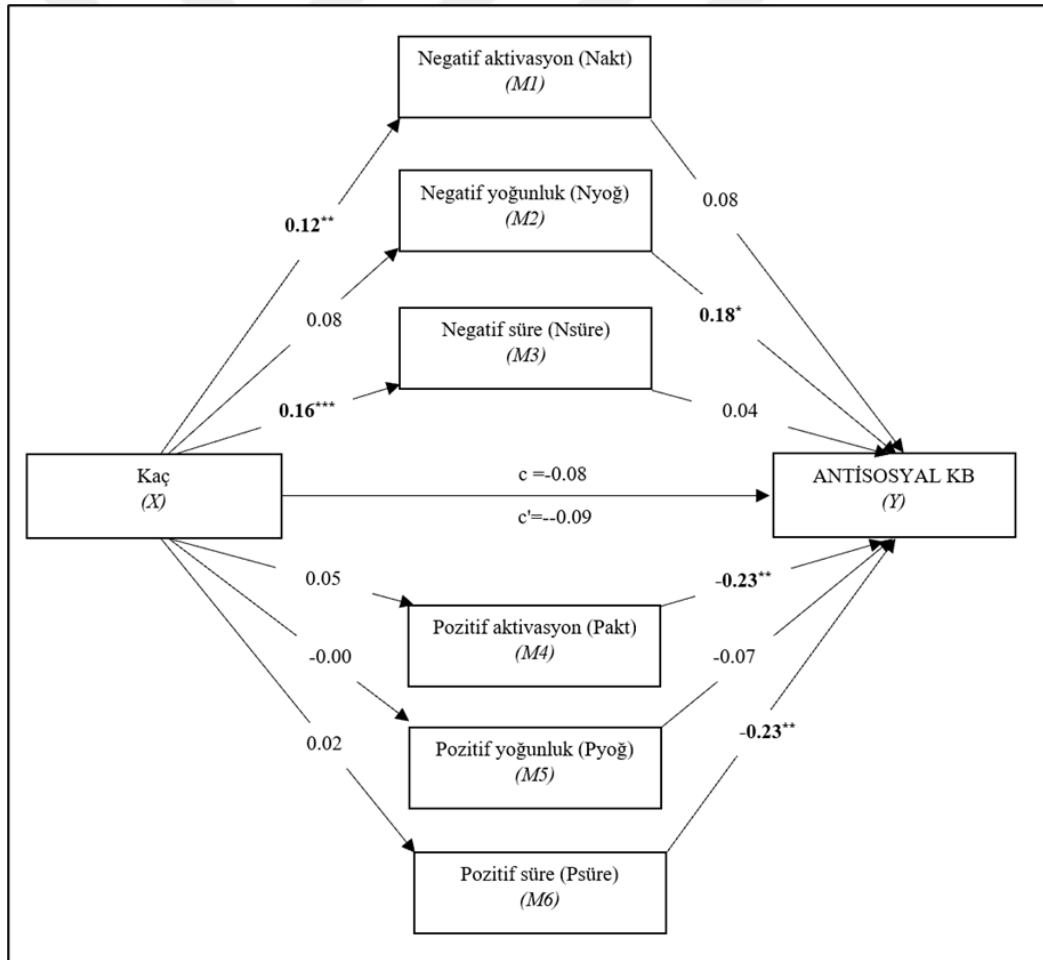
Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.47$, $t=11.46$, $p<0.001$, %95CI [0.3920, 0.5540]. "Dövüş" alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.19). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.47$, $t=11.08$, $p<0.001$, %95CI [0.3876, 0.5544]).

Şekil 4.19: "Dövüş" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

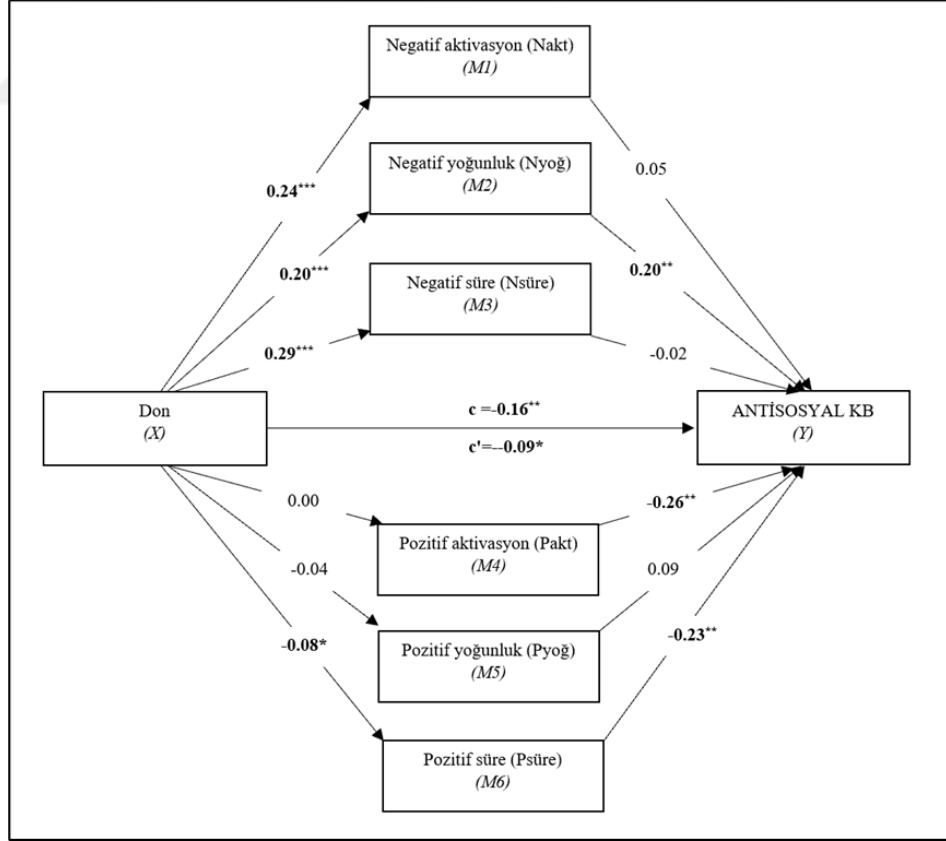
Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c) anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = -0.09$, $t = -1.92$, $p = 0.055$, %95CI [-0.1949, 0.0021]). "Kaç" alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.20). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı bulunmuştur ($\beta = -0.08$, $t = -1.57$, $p = 0.11$, %95CI [-0.1827, 0.0204]).

Şekil 4.20: "Kaç" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Antisosyal Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Antisosyal Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.09$, $t=2.03$, $p=0.42$, %95CI [0.0030, 0.1702]). "Don" alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.04$, %95CI [0.0119, 0.0766]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0041, 0.0435]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.21). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.16$, $t=3.80$, $p=0.002$, %95CI [0.0752, 0.2353]).

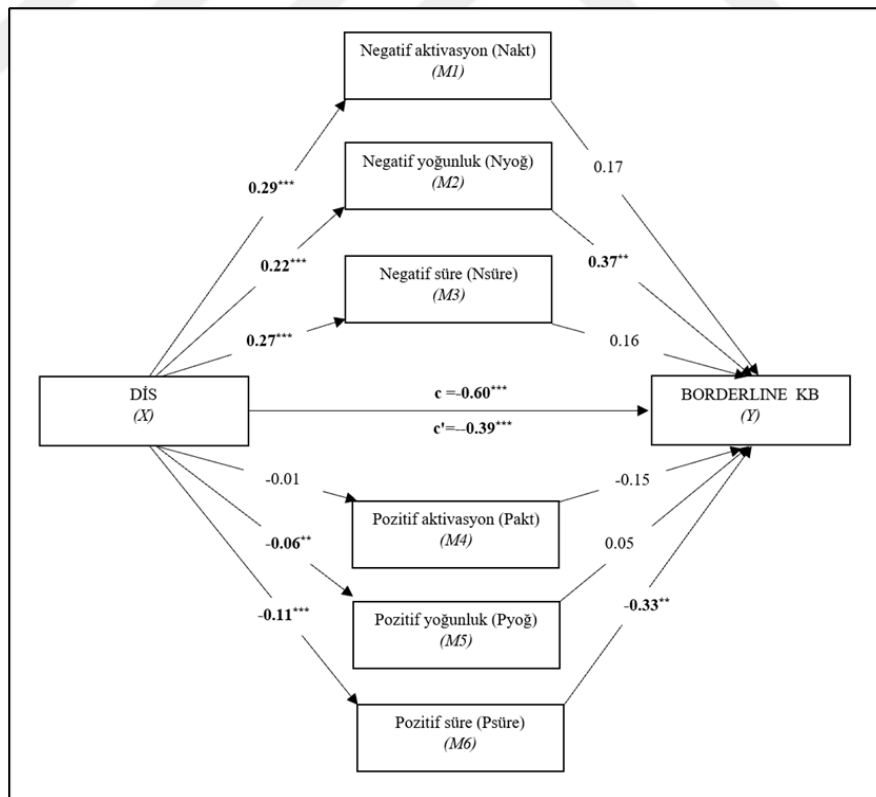

Şekil 4.21: "Don" alt ölçeği ve antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.5. Borderline Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Borderline Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

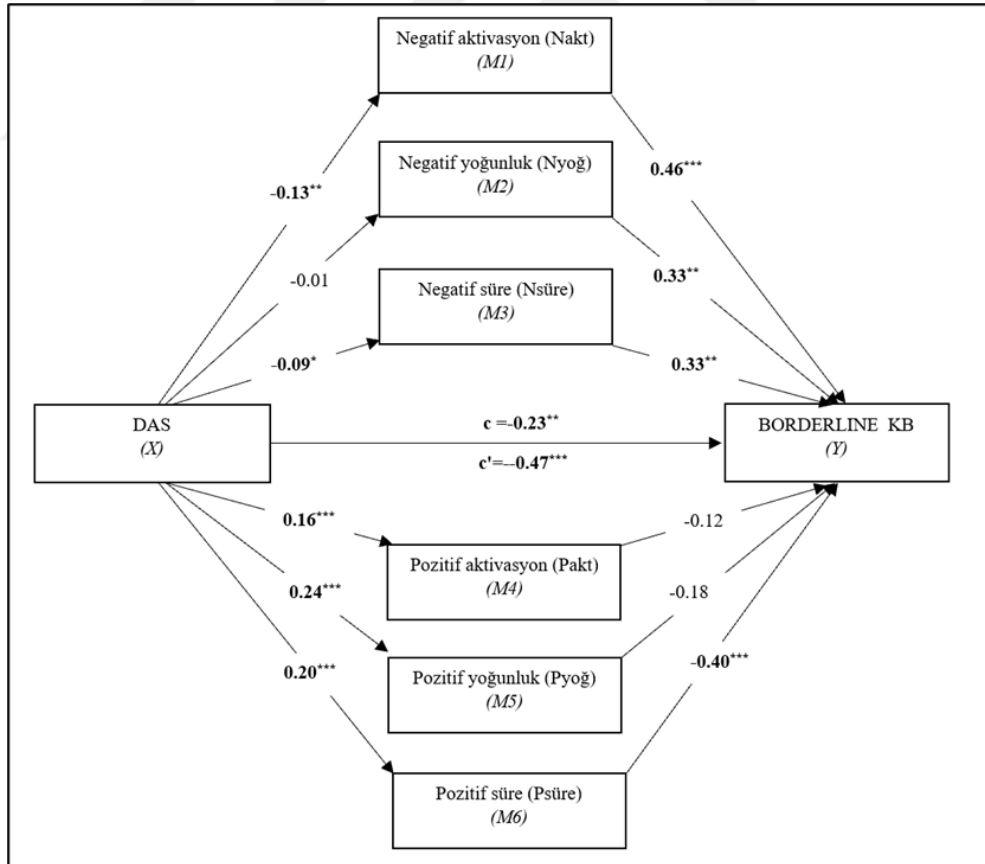
Borderline Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.39$, $t=9.17$, $p<0.001$, %95CI [0.3120, 0.4821]). "DİS" alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.08$, %95CI [0.0393, 0.1261]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.04$, %95CI [0.0131, 0.0629]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.22). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.60$, $t=15.08$, $p<0.001$, %95CI [0.5285, 0.6868]).

Şekil 4.22: "DİS" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Borderline Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

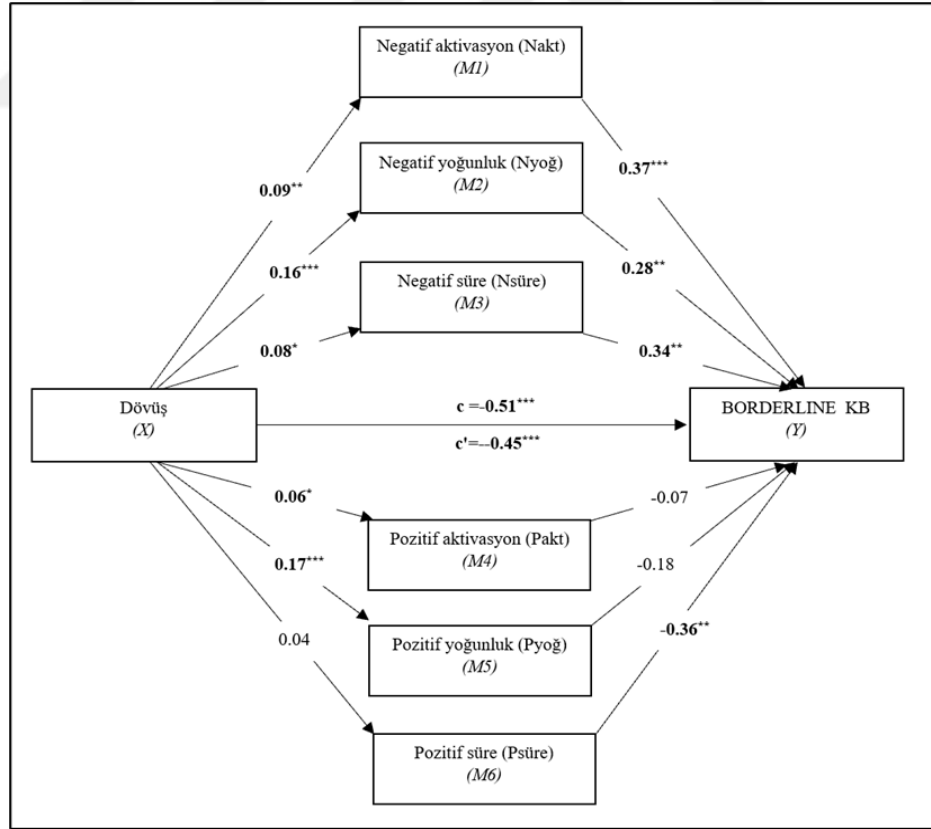
Borderline Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.47$, $t=7.13$, $p<0.001$, %95CI [0.3392, 0.5969]). "DAS" alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta = -0.06$, %95CI [-0.1086, -0.0186]), "negatif süre" ($\beta = -0.03$, %95CI [-0.0671, -0.0019]) ve "pozitif süre" ($\beta = -0.08$, %95CI [-0.1392, -0.0368]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.23). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.23$, $t=2.99$, $p=0.002$, %95CI [0.0798, 0.3838]).

Şekil 4.23: "DAS" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Borderline Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

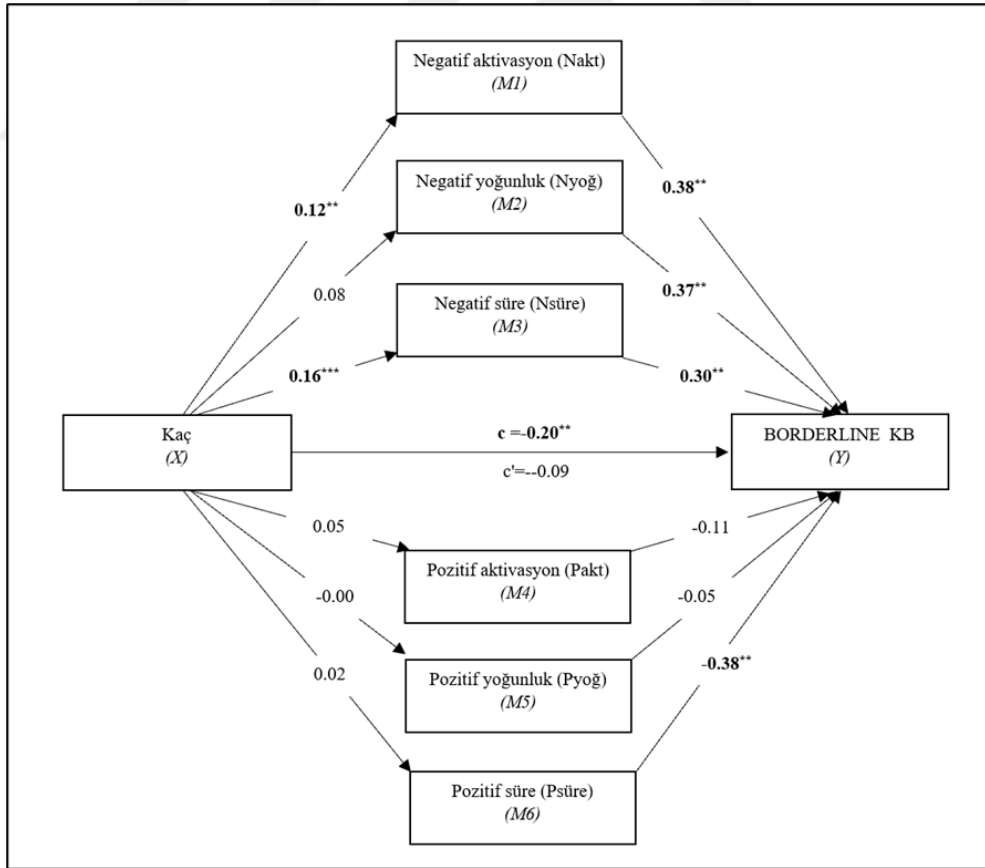
Borderline Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.45$, $t=8.04$, $p<0.001$, %95CI [0.3369, 0.5544]. "Dövüş" alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0060, 0.0713]), "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0140, 0.0889]) ve "negatif süre" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0031, 0.0579]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.24). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.51$, $t=7.82$, $p<0.001$, %95CI [0.3813, 0.6368]).

Şekil 4.24: "Dövüş" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Borderline Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

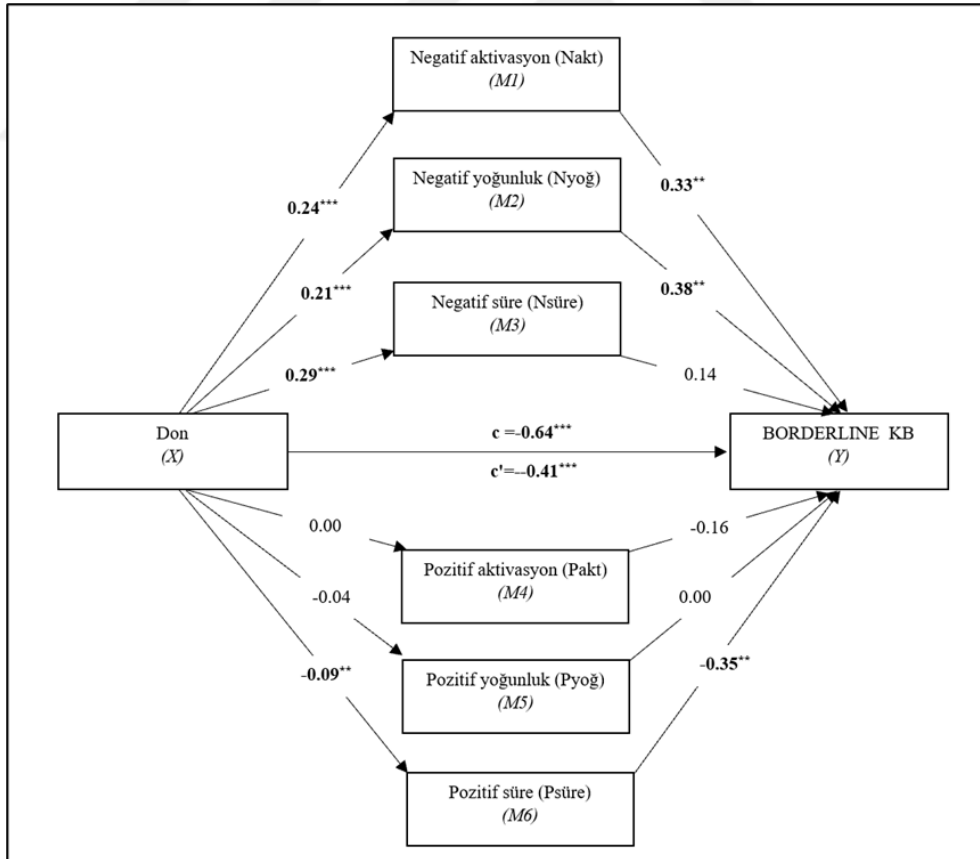
Borderline Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c) anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta= 0.09$, $t=1.35$, $p=0.17$, %95CI [-0.0395, 0.2128]. "Kaç" alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0128, 0.0968]) ve "negatif süre" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0129, 0.0972]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.25). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.20$, $t=2.66$, $p=0.007$, %95CI [0.0530, 0.3491]).

Şekil 4.25: "Kaç" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Borderline Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Borderline Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.41, t=7.85, p<0.001, \%95CI [0.3064, 0.5107]$). "Don" alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.08, \%95CI [0.0317, 0.1365]$), "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.08, \%95CI [0.0377, 0.1267]$) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.03, \%95CI [0.0078, 0.0630]$) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.26). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.64, t=11.75, p<0.001, \%95CI [0.5328, 0.7467]$).

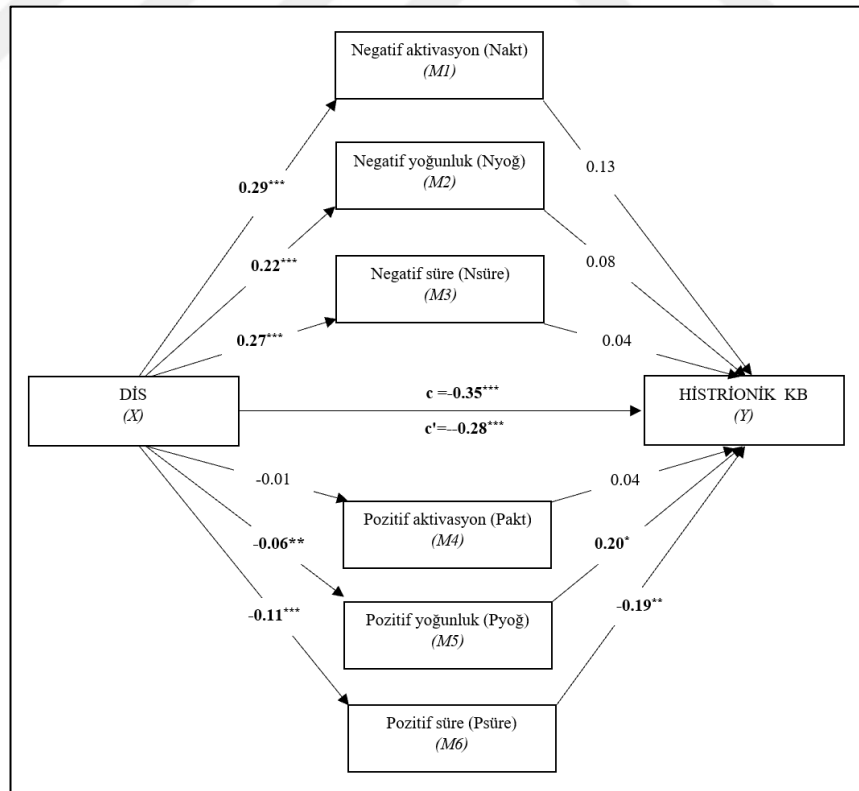

Şekil 4.26: "Don" alt ölçeği ve borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.6. Histrionik Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Histrionik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

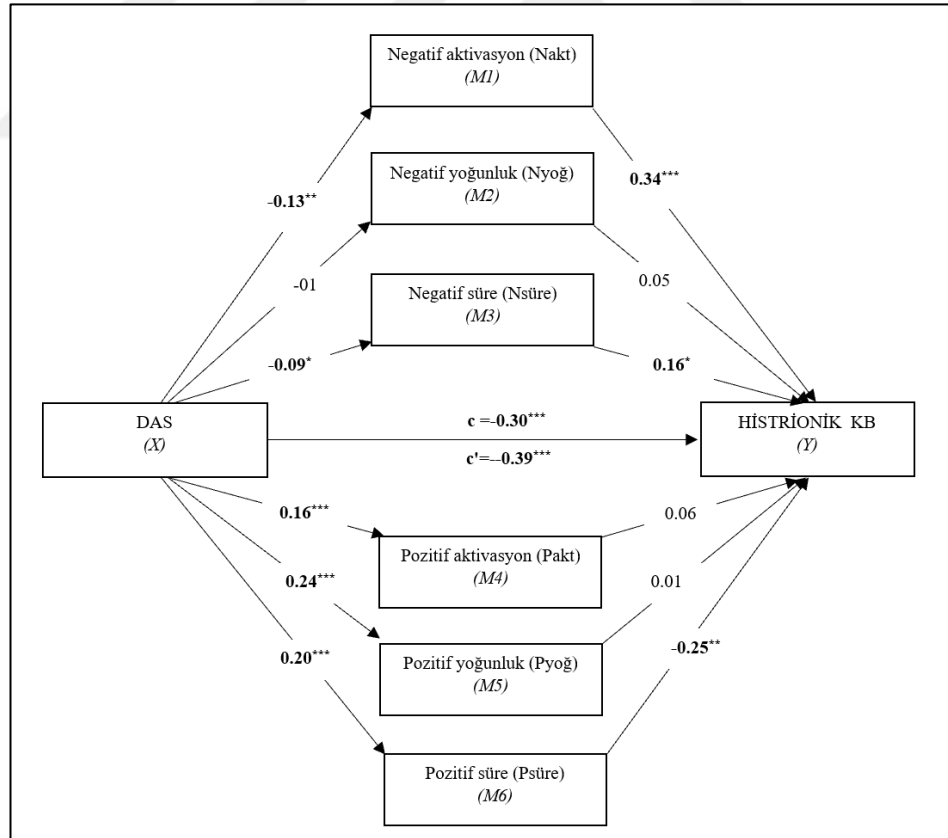
Histrionik Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.28$, $t=8.51$, $p<0.001$, %95CI [0.2160, 0.3455]). "DİS" alt ölçeği ile histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif yoğunluk" ($\beta= -0.01$, %95CI [-0.0287, -0.0007]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0046, 0.0402]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.27). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.35$, $t=12.34$, $p<0.001$, %95CI [0.2984, 0.4113]).

Şekil 4.27: "DİS" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Histrionik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

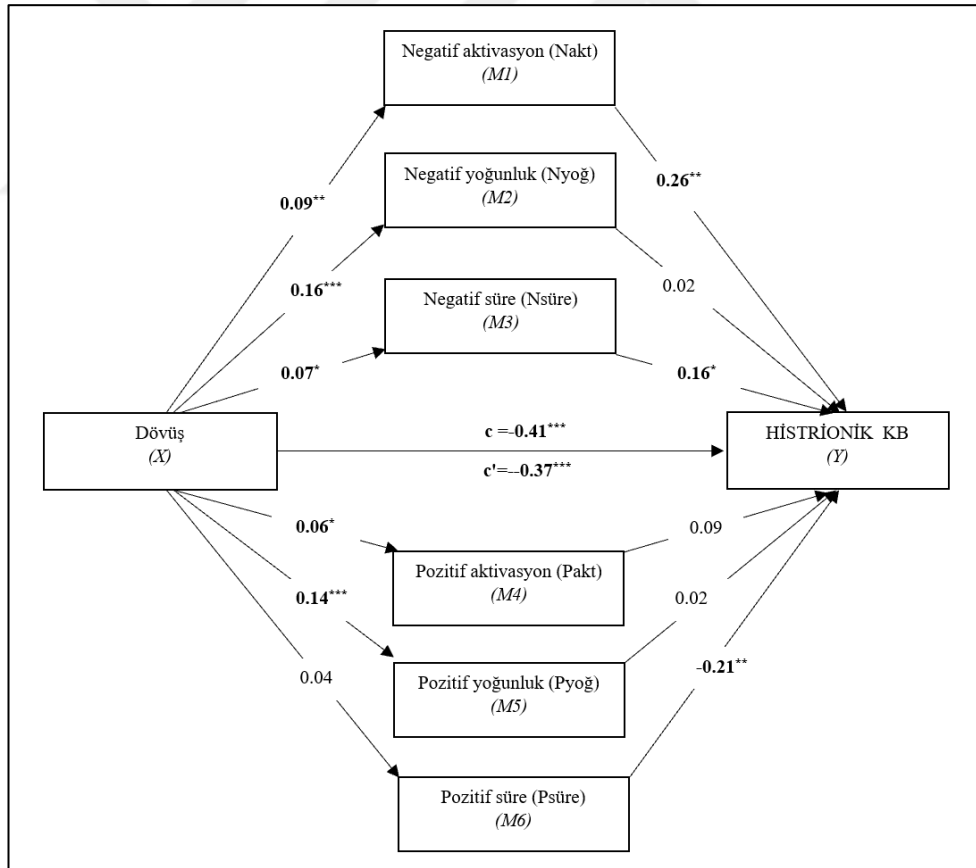
Histrionik Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.39$, $t=8.05$, $p<0.001$, %95CI [0.2983, 0.4908]). "DAS" alt ölçeği ile histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= -0.04$, %95CI [-0.0799, -0.0124]) ve "pozitif süre" ($\beta= -0.05$, %95CI [-0.0893, -0.0196]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.28). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.30$, $t=5.81$, $p<0.001$, %95CI [0.1984, 0.4011]).

Şekil 4.28: "DAS" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Histrionik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

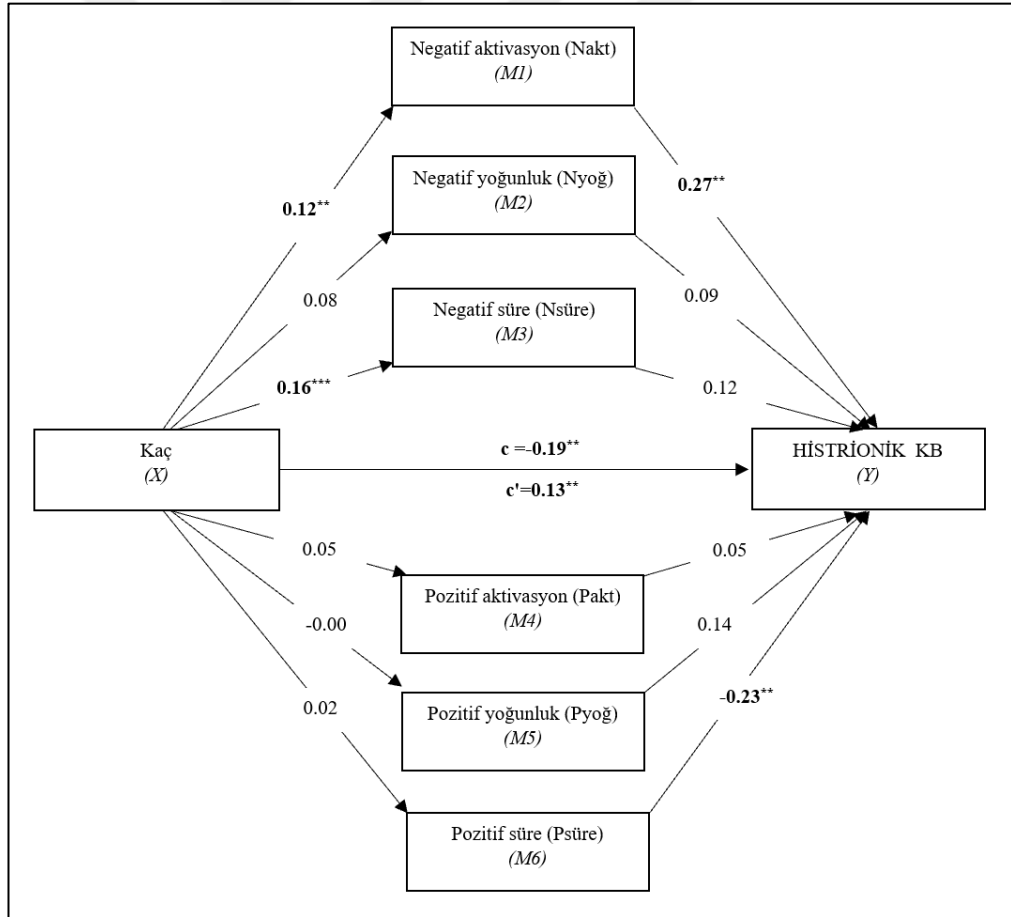
Histrionik Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.37$, $t=9.01$, $p<0.001$, %95CI [0.2910, 0.4532]. "Dövüş" alt ölçeği ile histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0043, 0.0511]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.29). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.41$, $t=9.54$, $p<0.001$, %95CI [0.3277, 0.4976]).

Şekil 4.29: "Dövüş" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Histrionik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

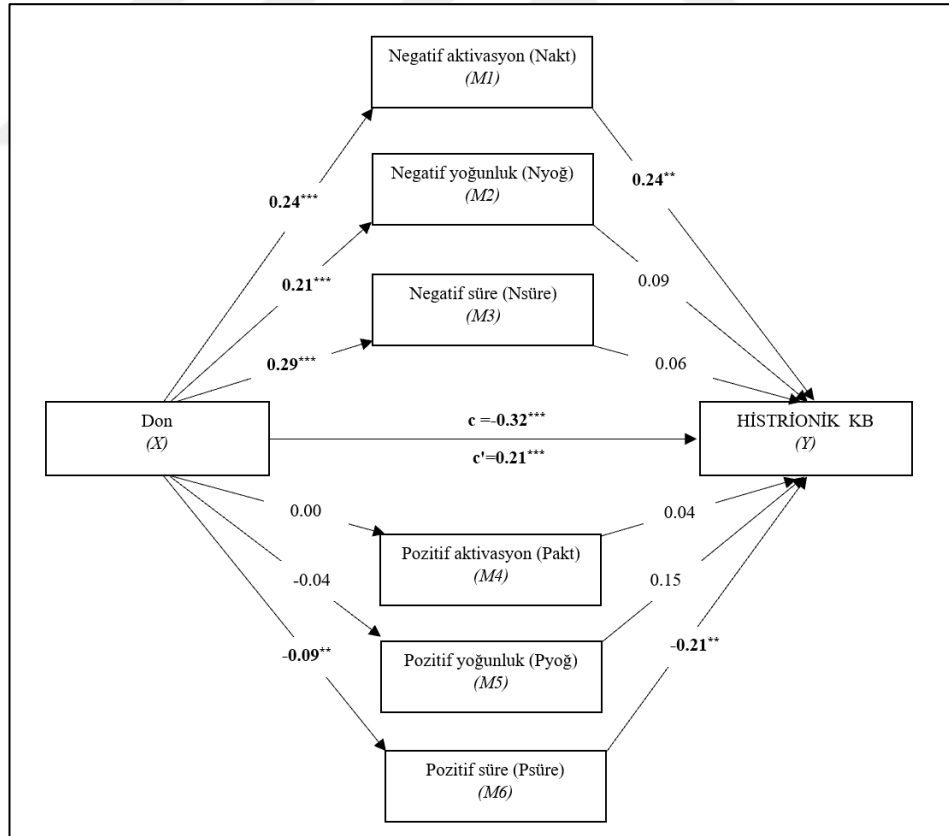
Histrionik Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.13$, $t=2.75$, $p=0.006$, %95CI [0.0379, 0.2275]). "Kaç" alt ölçeği ile histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0090, 0.0679]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.30). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.19$, $t=3.77$, $p=0.002$, %95CI [0.0922, 0.2924]).

Şekil 4.30: "Kaç" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Histrionik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Histrionik Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.21$, $t=5.30$, $p<0.001$, %95CI [0.1349, 0.2932]). "Don" alt ölçeği ile histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.06$, %95CI [0.0237, 0.1010]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0038, 0.0400]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.31). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.32$, $t=8.22$, $p<0.001$, %95CI [0.2436, 0.3966]).

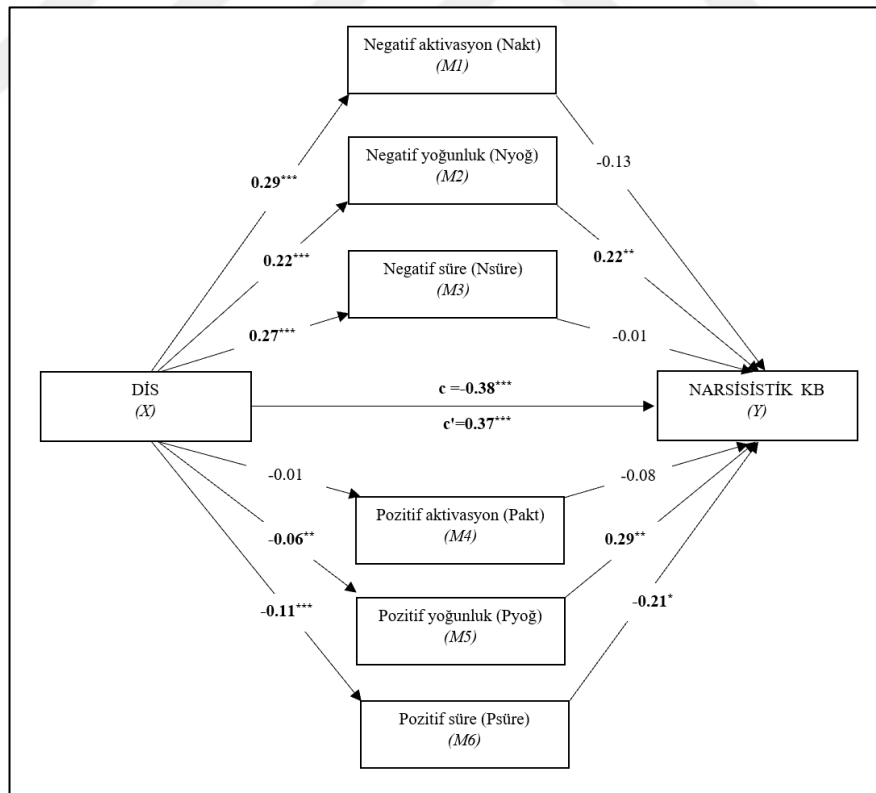

Şekil 4.31: "Don" alt ölçeği ve histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.7. Narsisistik Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

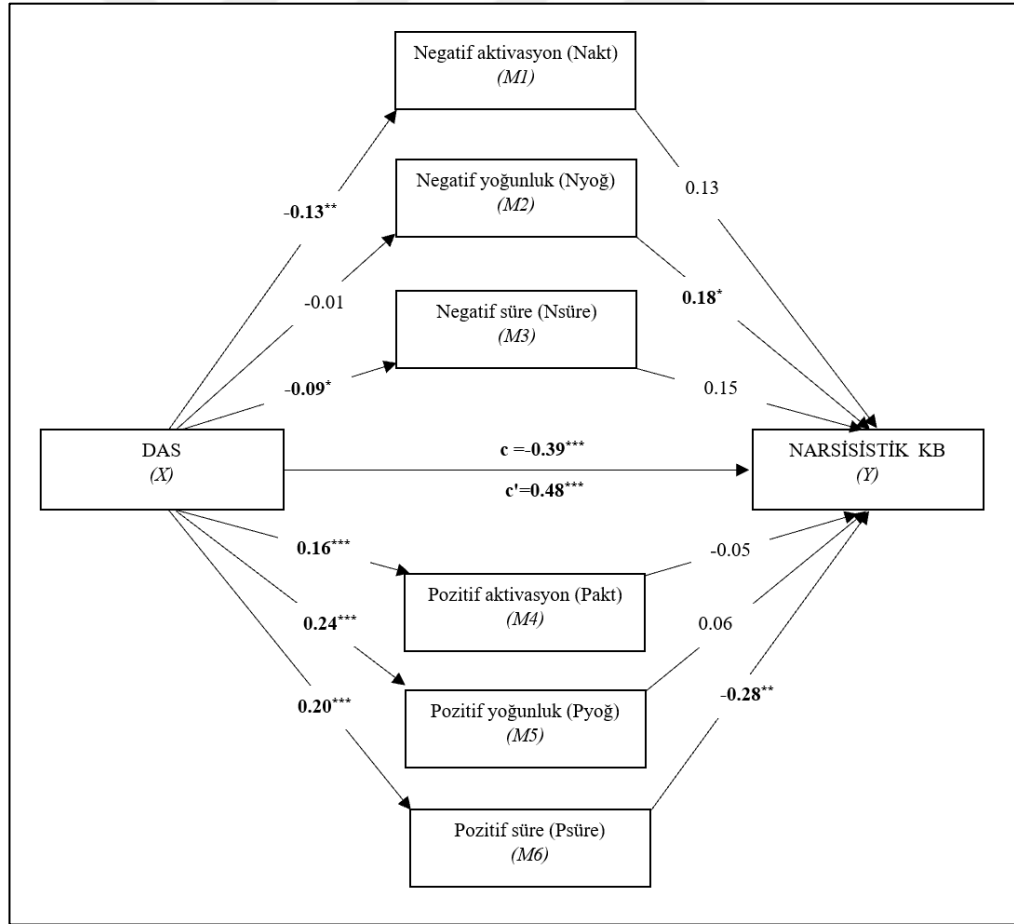
Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.37$, $t=9.32$, $p<0.001$, %95CI [0.1349, 0.2932]). "DİS" alt ölçeği ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0109, 0.0884]), "pozitif yoğunluk" ($\beta= -0.02$, %95CI [-0.0377, -0.0038]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0034, 0.0449]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.32). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.38$, $t=11.21$, $p<0.001$, %95CI [0.3128, 0.4457]).

Şekil 4.32: "DİS" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

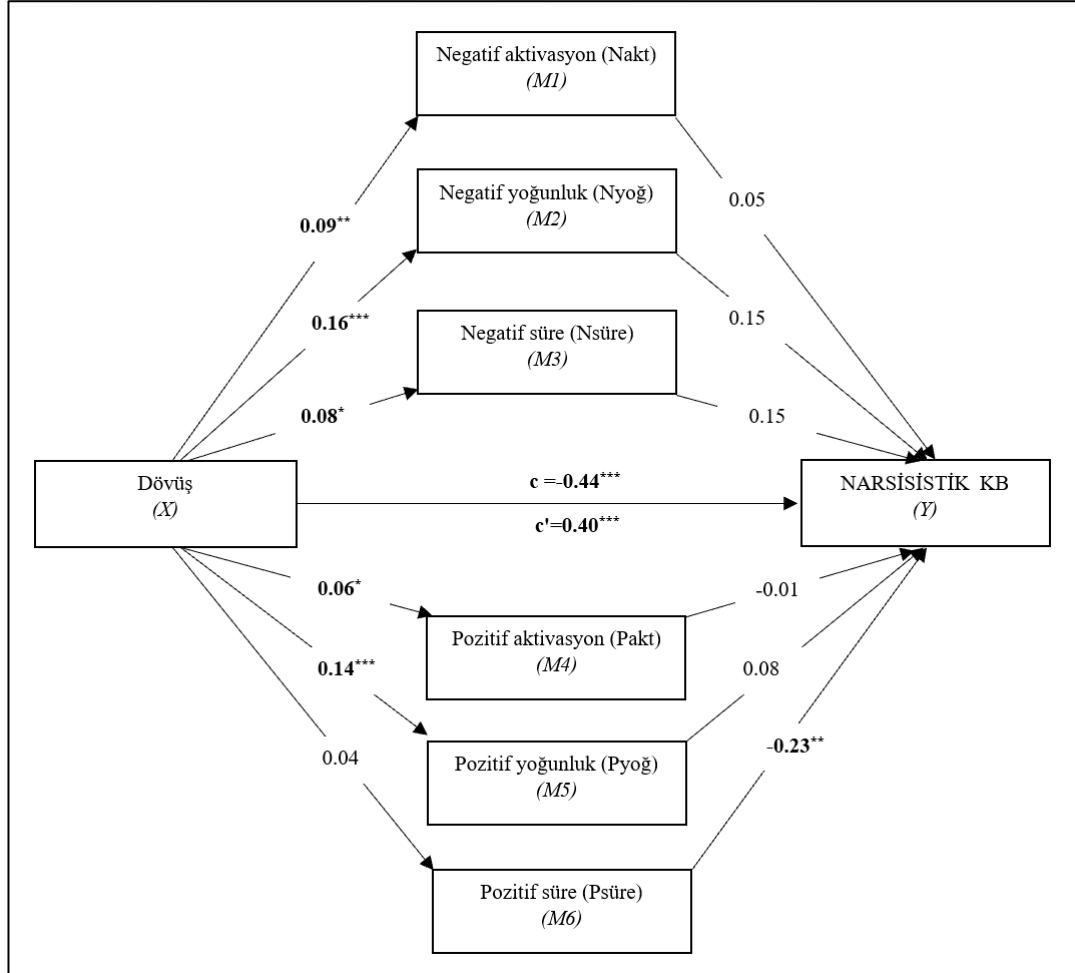
Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.48$, $t=8.11$, $p<0.001$, %95CI [0.3611, 0.5920]). "DAS" alt ölçeği ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif süre" ($\beta= -0.06$, %95CI [-0.1039, -0.0185]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.33). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.39$, $t=6.68$, $p<0.001$, %95CI [0.2787, 0.5110]).

Şekil 4.33: "DAS" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

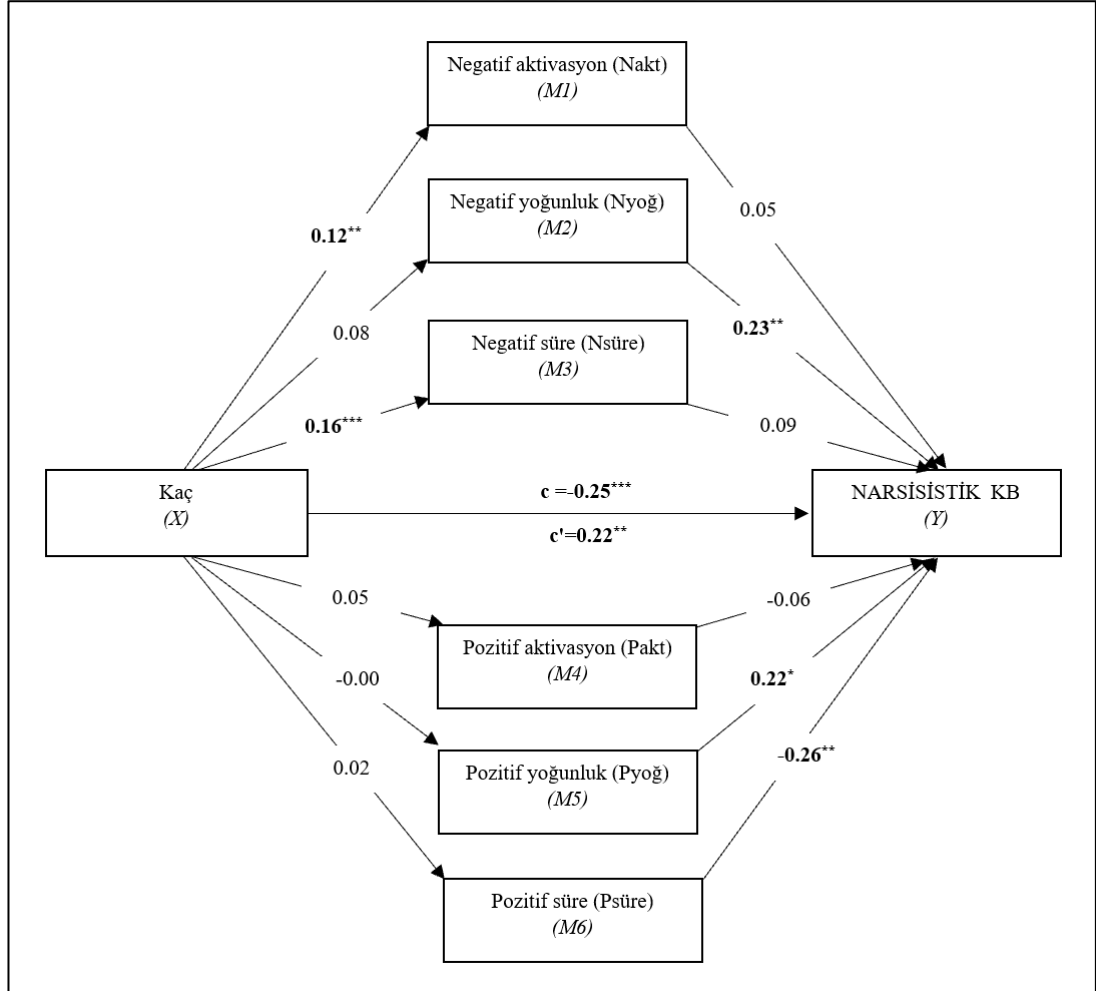
Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.40$, $t=8.00$, $p<0.001$, %95CI [0.3033, 0.5006]). "Dövüş" alt ölçeği ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.34). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.44$, $t=8.77$, $p<0.001$, %95CI [0.3440, 0.5425]).

Şekil 4.34: "Dövüş" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

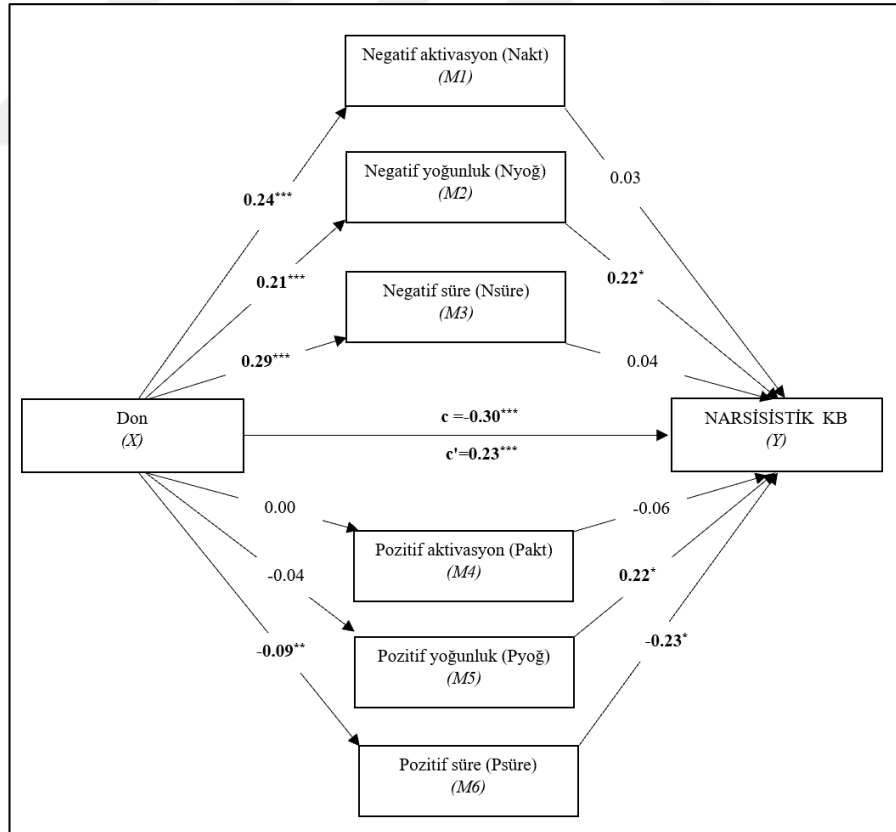
Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.22$, $t=3.78$, $p=0.002$, %95CI [0.1047, 0.3310]). "Kaç" alt ölçeği ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.35). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.25$, $t=4.24$, $p<0.001$, %95CI [0.1339, 0.3646]).

Şekil 4.35: "Kaç" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Narsisistik Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Narsisistik Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.23$, $t=4.71$, $p<0.001$, %95CI [0.1333, 0.3243]). "Don" alt ölçeği ile narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0078, 0.0876]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0032, 0.0450]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.36). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.30$, $t=6.64$, $p<0.001$, %95CI [0.2142, 0.3942]).

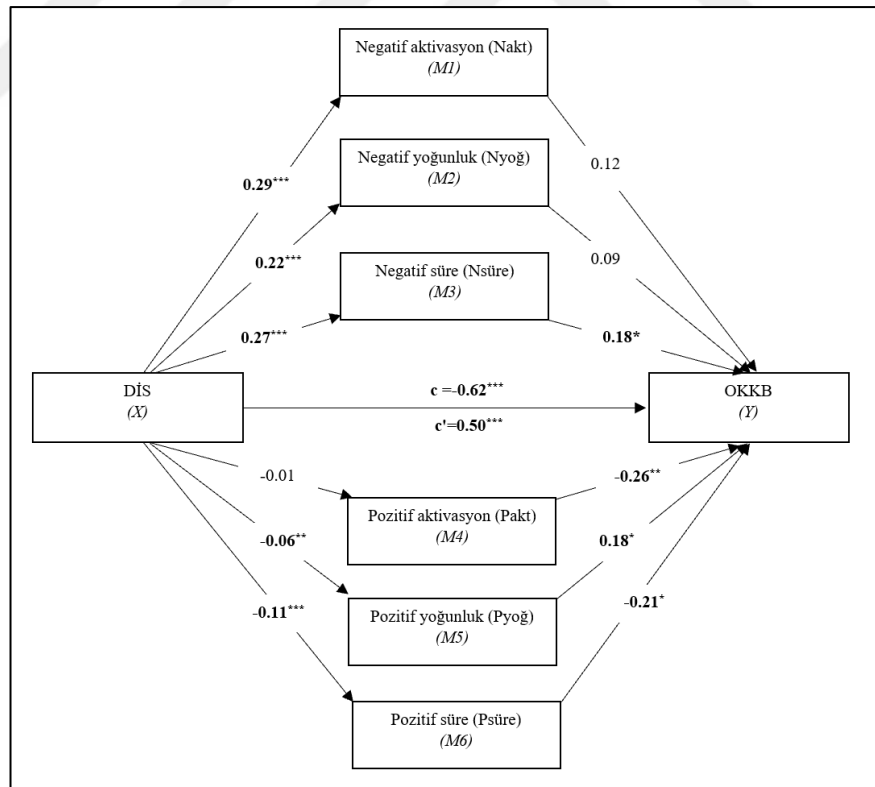

Şekil 4.36: "Don" alt ölçeği ve narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.8. Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

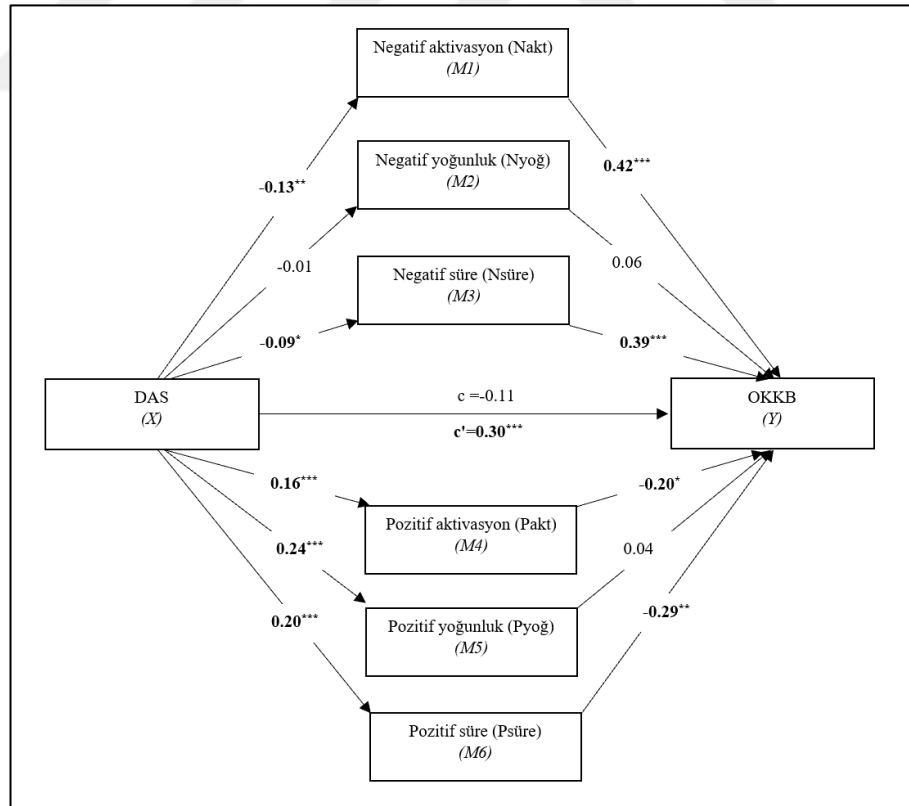
Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.50$, $t=13.67$, $p<0.001$, %95CI [0.4296, 0.5738]). "DİS" alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide "negatif süre" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0023, 0.1021] ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0031, 0.0460]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.37). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\beta=0.62$, $t=18.96$, $p<0.001$, %95CI [0.5558, 0.6842]).

Şekil 4.37: "DİS" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

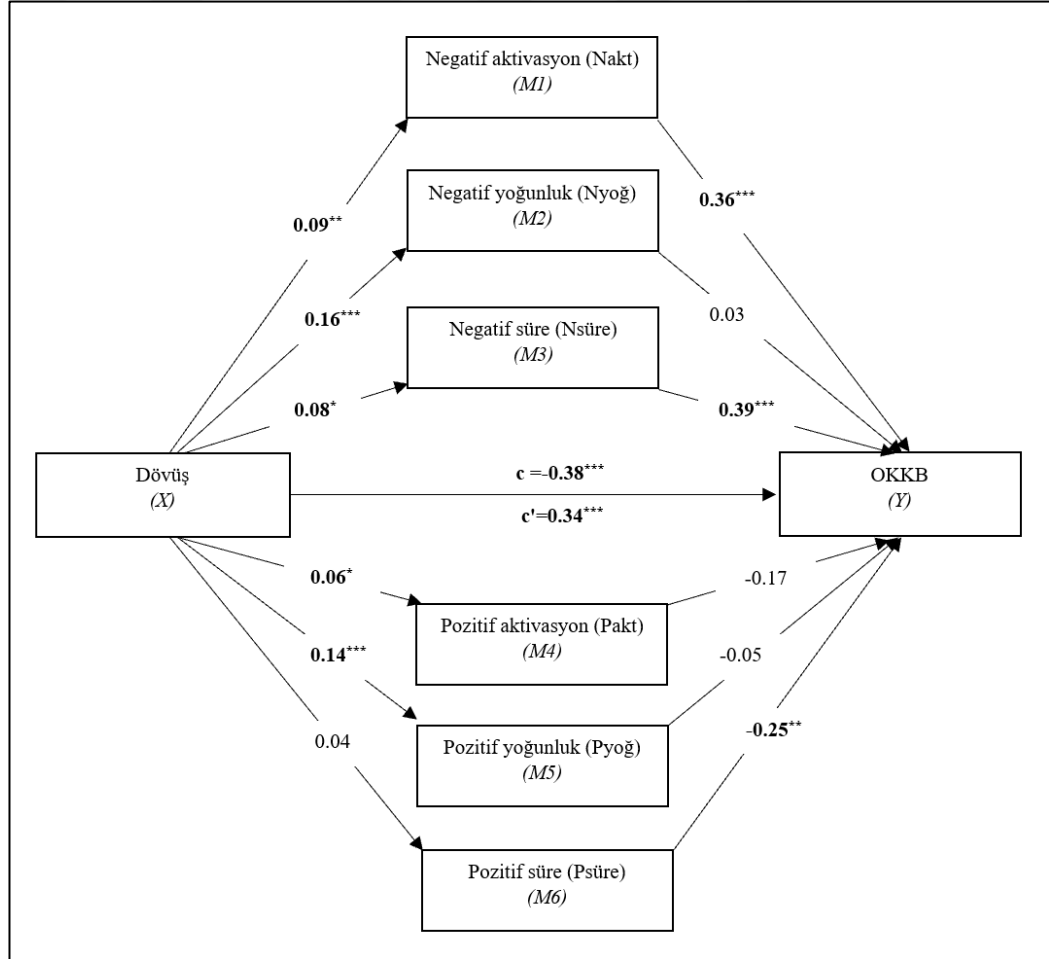
Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.30$, $t=4.91$, $p<0.001$, %95CI [0.1794, 0.4188]). "DAS" alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= -0.05$, %95CI [-0.1036, -0.0144]), "negatif süre" ($\beta= -0.04$, %95CI [-0.0796, -0.0039]), "pozitif aktivasyon" ($\beta= -0.03$, %95CI [-0.0697, -0.0031] ve "pozitif süre" ($\beta= -0.06$, %95CI [-0.1082, -0.0161]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.38). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta=0.11$, $t=1.63$, $p=0.10$, %95CI [-0.0226, 0.2444]).

Şekil 4.38: "DAS" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

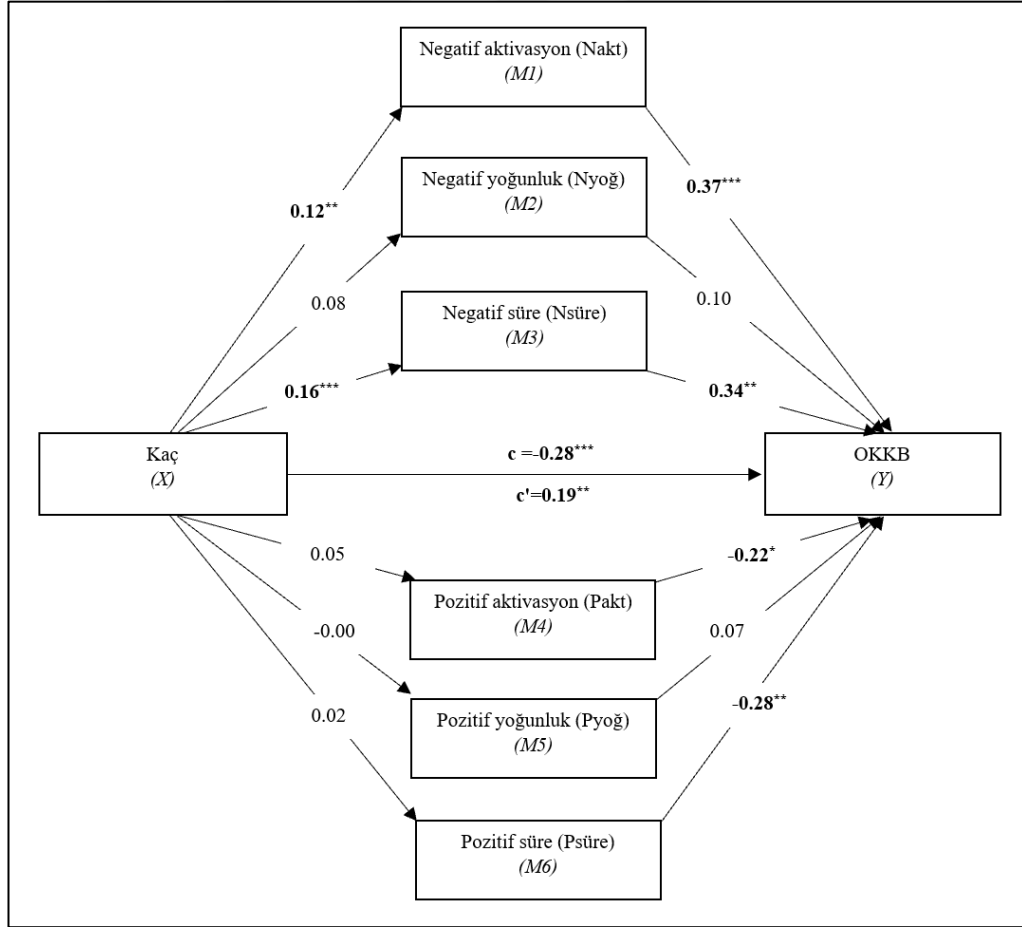
Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta=0.34$, $t=6.65$, $p<0.001$, %95CI [0.2399, 0.4409]). "Dövüş" alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.39). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\beta=0.38$, $t=6.63$, $p=0.10$, %95CI [0.2689, 0.4951]).

Şekil 4.39: "Dövüş" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

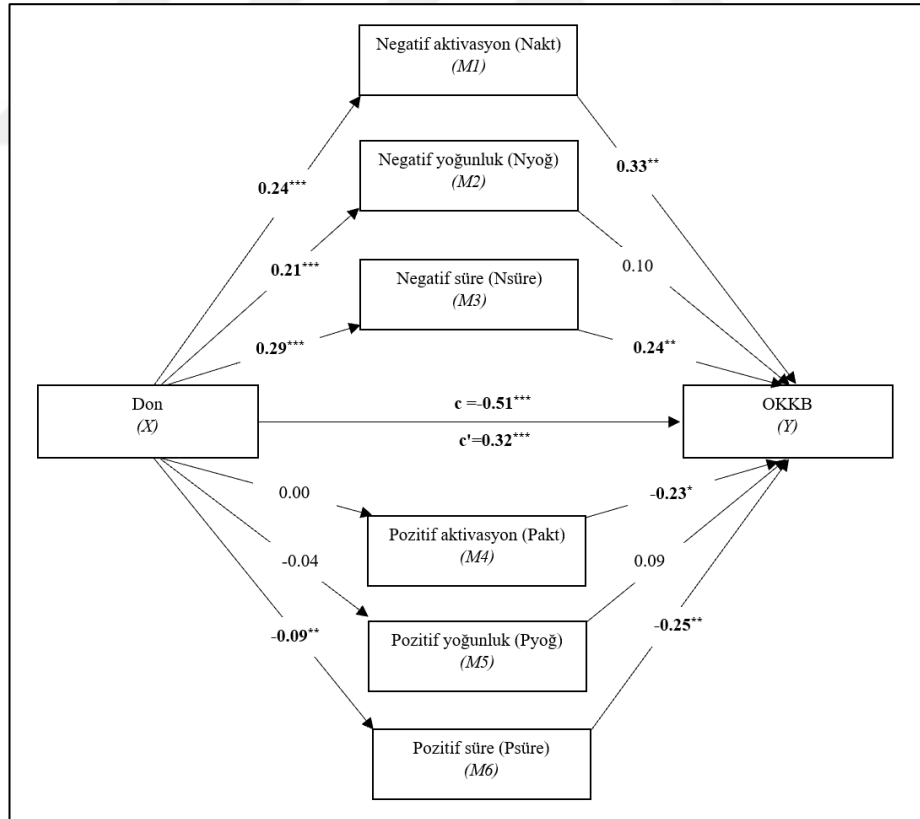
Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.19$, $t=3.29$, $p=0.001$, %95CI [0.0768, 0.3046]). "Kaç" alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0146, 0.0905]) ve "negatif süre" ($\beta= 0.06$, %95CI [0.0193, 0.1047]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.40). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\beta=0.28$, $t=4.36$, $p<0.001$, %95CI [0.1566, 0.4129]).

Şekil 4.40: "Kaç" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Obsesif-Kompulsif Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.32$, $t=6.69$, $p<0.001$, %95CI [0.2270, 0.4153]). "Don" alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.08$, %95CI [0.0383, 0.1289]), "negatif süre" ($\beta= 0.07$, %95CI [0.0130, 0.1335]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0036, 0.0461]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.41). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\beta=0.51$, $t=10.55$, $p<0.001$, %95CI [0.4162, 0.6066]).

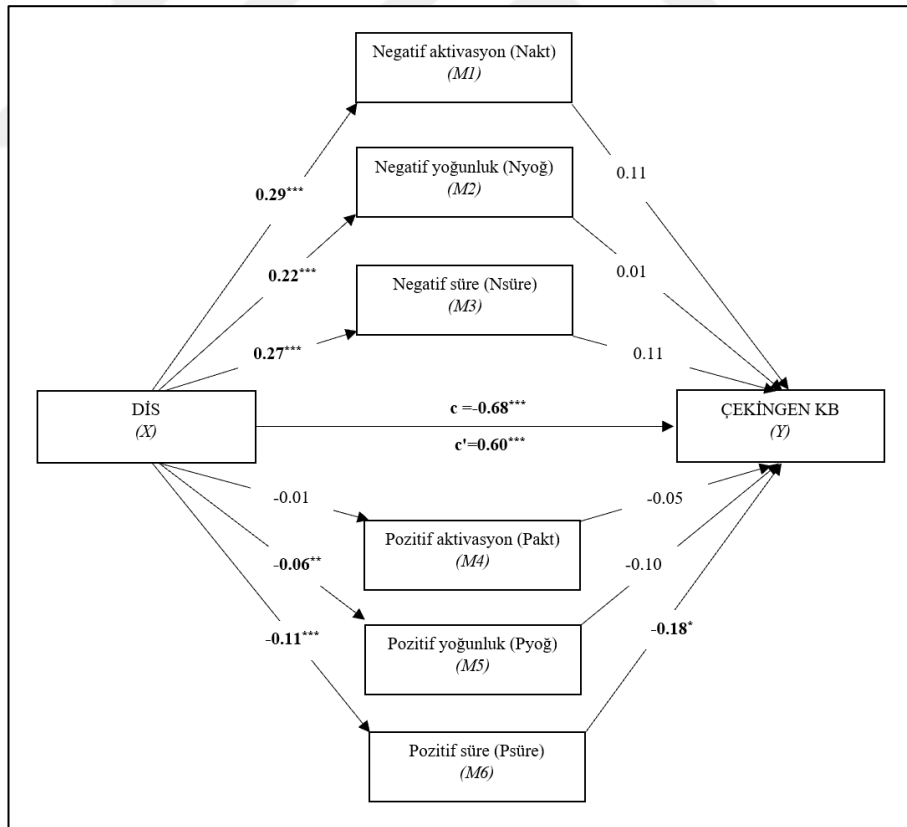

Şekil 4.41: "Don" alt ölçeği ve obsesif-kompulsif kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.9. Çekingen Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Çekingen Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

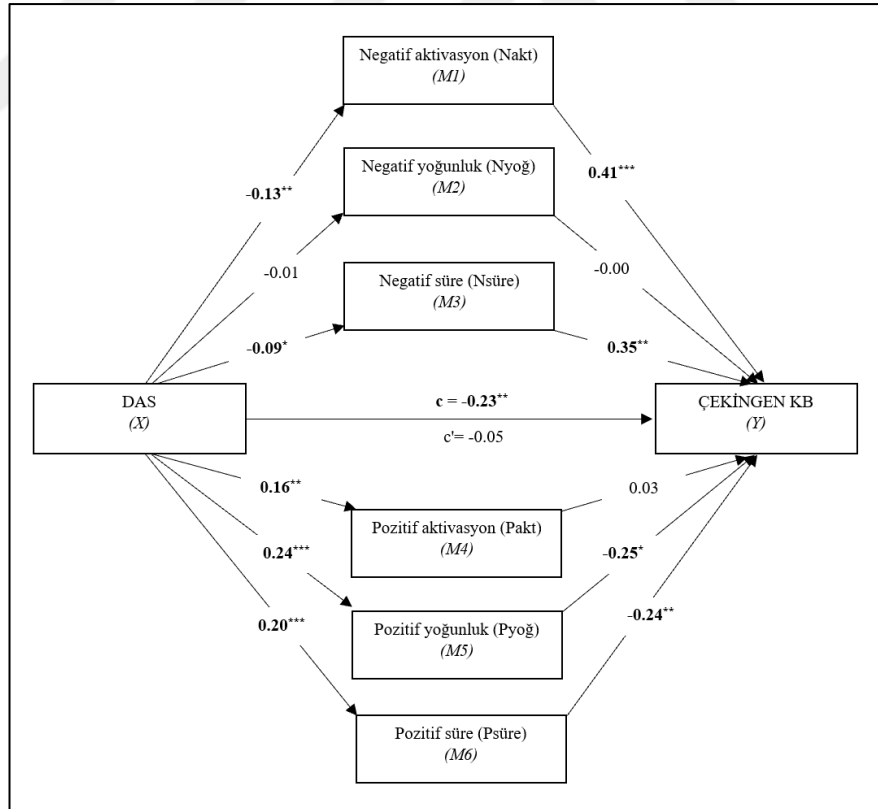
Çekingen Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.60$, $t=18.57$, $p<0.001$, %95CI [0.5340, 0.6603]. "DİS" alt ölçeği ile çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0029, 0.0387] değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.42). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\beta=0.68$, $t=24.40$, $p<0.001$, %95CI [0.6316, 0.7421]).

Şekil 4.42: "DİS" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Çekingen Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

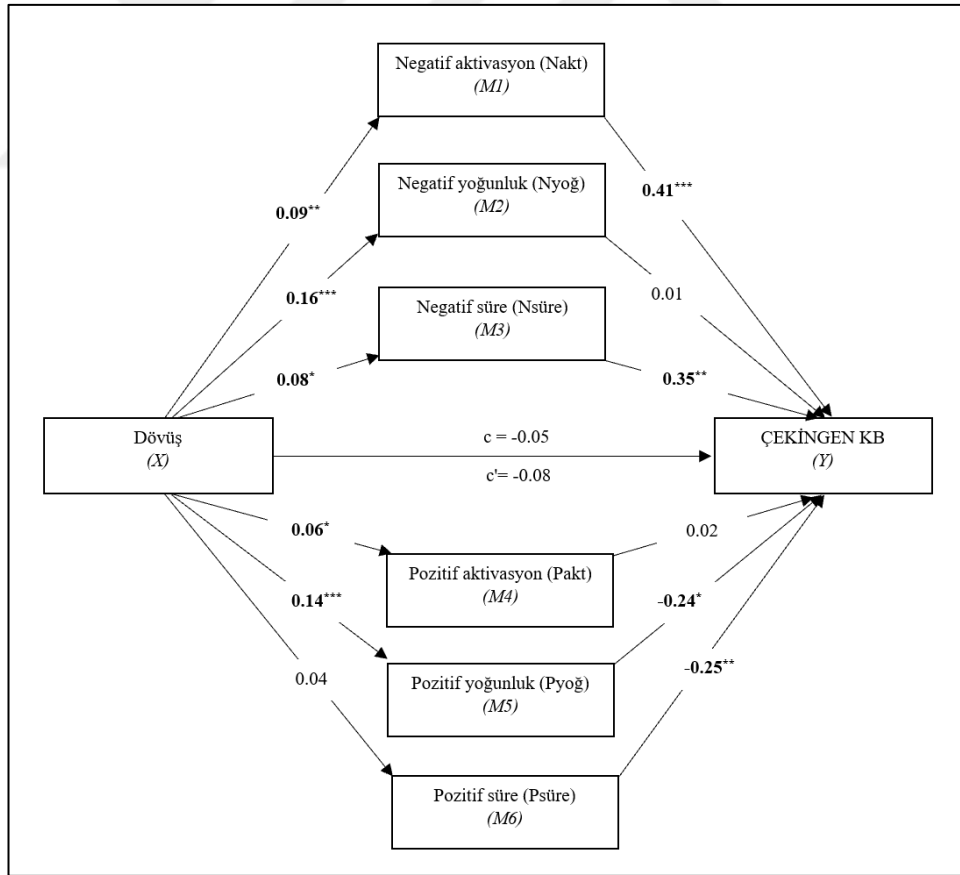
Çekingen Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta= -0.05$, $t= -0.78$, $p=0.43$, %95CI [-0.1641, 0.0705]). "DAS" alt ölçeği ile çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= -0.05$, %95CI [-0.1002, -0.0145]), "negatif süre" ($\beta= -0.03$, %95CI [-0.0698, -0.0021]), "pozitif yoğunluk" ($\beta= -0.06$, %95CI [-0.1138, -0.0096]) ve "pozitif süre" ($\beta= -0.05$, %95CI [-0.0988, -0.0093]) değişkenine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.43). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($\beta= -0.23$, $t=-3.62$, $p=0.003$, %95CI [-0.3616, -0.1072]).

Şekil 4.43: "DAS" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Çekingen Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

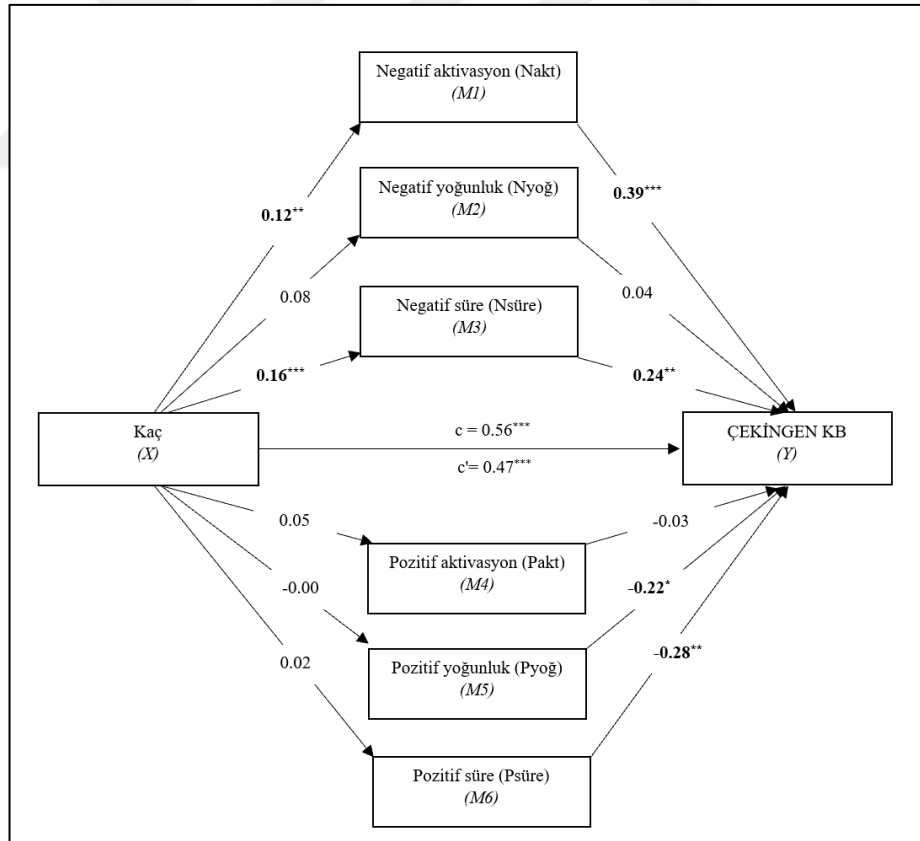
Çekingen Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c) anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = -0.08$, $t = -1.59$, $p = 0.11$, %95CI [-0.1813, 0.0185]). "Dövüş" alt ölçeği ile çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta = 0.04$, %95CI [0.0077, 0.0795]), "negatif süre" ($\beta = 0.03$, %95CI [0.0030, 0.0601]) ve "pozitif yoğunluk" ($\beta = -0.03$, %95CI [-0.0675, -0.0039]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.44). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta = -0.05$, $t = -0.97$, $p = 0.33$, %95CI [-0.1682, -0.0568]).

Şekil 4.44: "Dövüş" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç Alt Ölçeği ve Çekingen Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

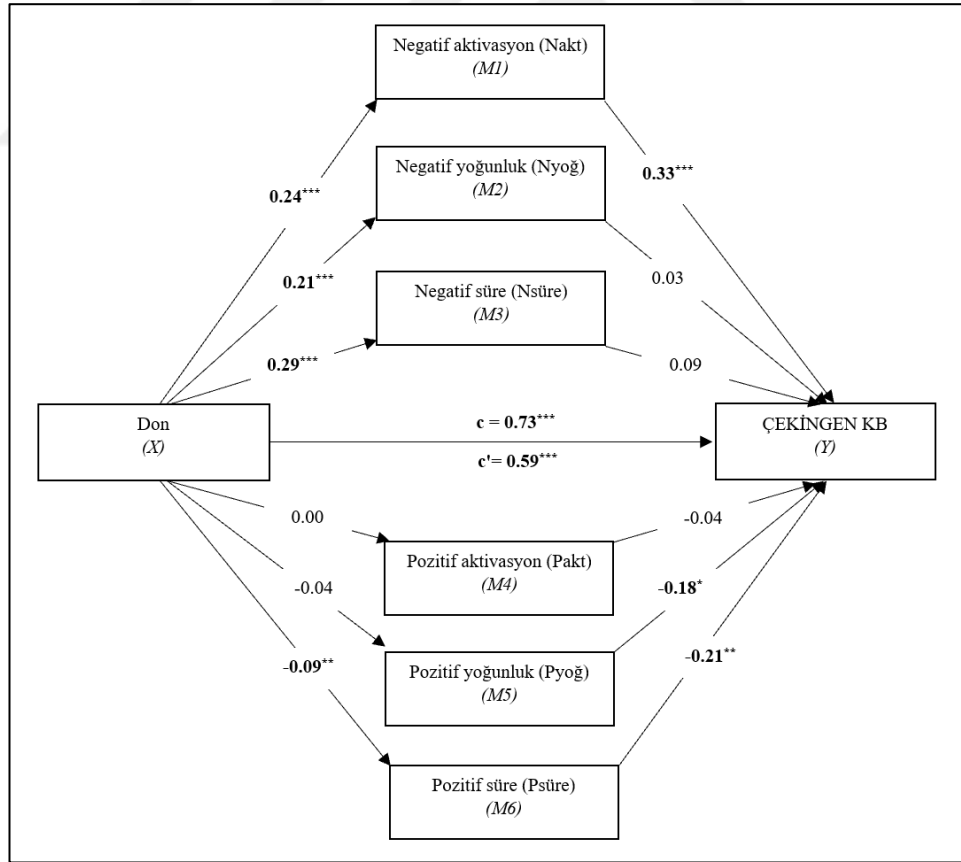
Çekingen Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.47$, $t= 8.93$, $p<0.001$, %95CI [0.3680, 0.5754]. "Kaç" alt ölçeği ile çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.05$, %95CI [0.0143, 0.0952]) ve "negatif süre" ($\beta= 0.04$, %95CI [0.0100, 0.0788]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.45). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta= 0.56$, $t=9.40$, $p<0.001$, %95CI [0.4425, 0.6759]).

Şekil 4.45: "Kaç" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Çekingen Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Çekingen Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.59$, $t= 14.40$, $p<0.001$, %95CI [0.5114, 0.6729]). "Don" alt ölçeği ile çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.08$, %95CI [0.0409, 0.1273]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0017, 0.0418]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.46). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta= 0.73$, $t=17.93$, $p<0.001$, %95CI [0.6532, 0.8139]).

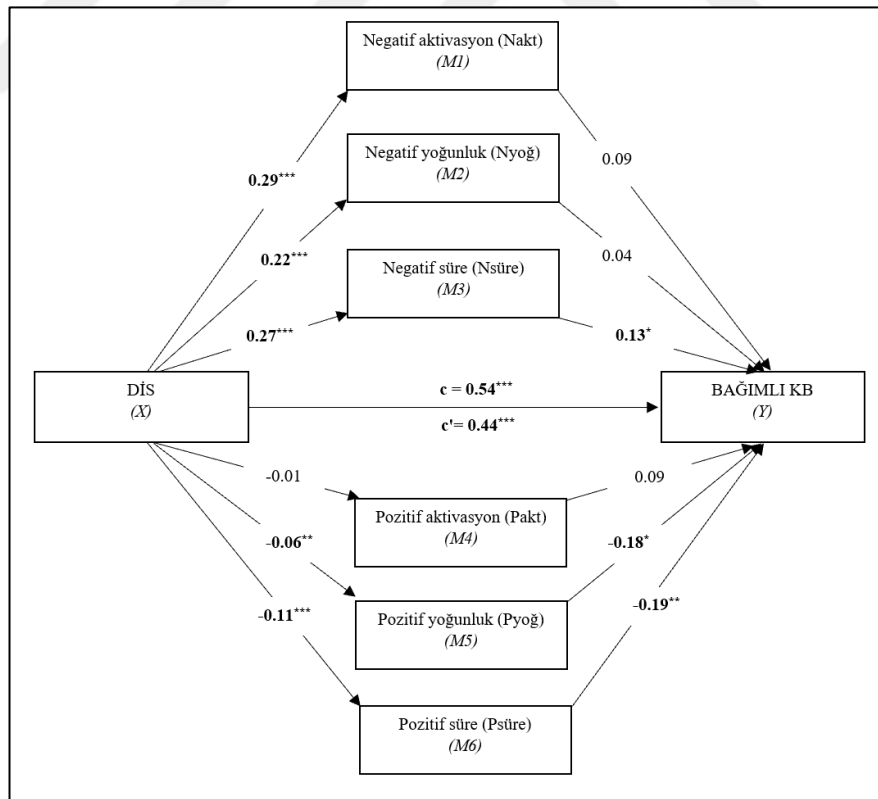

Şekil 4.46: "Don" alt ölçeği ve çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.1.3.10. Bağımlı Kişilik Bozukluğu

a) DİS ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

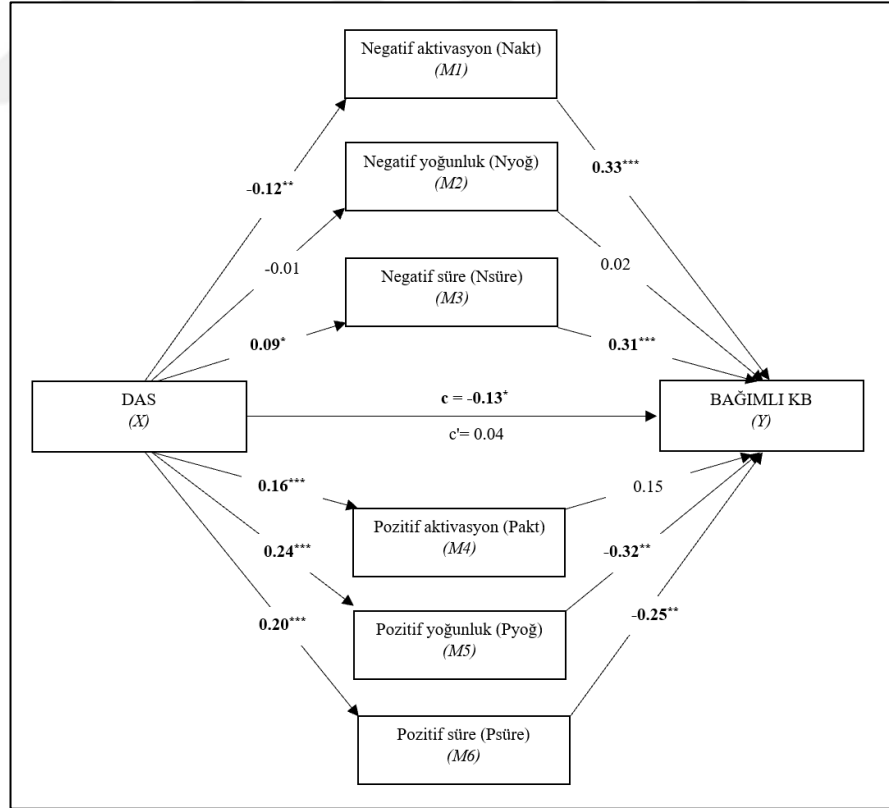
Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve "DİS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DİS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.44$, $t= 14.99$, $p<0.001$, %95CI [0.3846, 0.5006]). "DİS" alt ölçeği ile bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif yoğunluk" ($\beta= 0.01$, %95CI [0.0015, 0.0249]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0041, 0.0418]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DİS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.47). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta= 0.54$, $t=20.87$, $p<0.001$, %95CI [0.4942, 0.5969]).

Şekil 4.47: "DİS" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

b) DAS ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

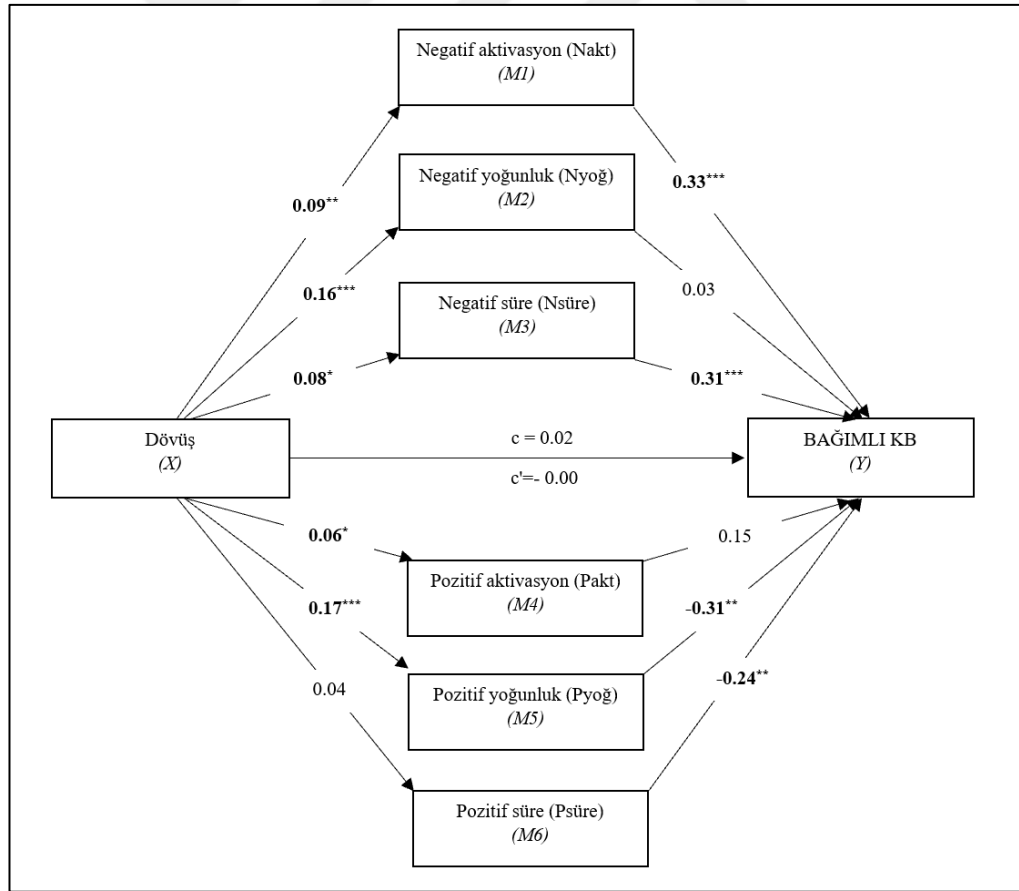
Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve "DAS" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "DAS" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta = 0.04$, $t = 0.81$, $p = 0.41$, %95CI [-0.0592, 0.1419]). "DAS" alt ölçeği ile bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta = -0.04$, %95CI [-0.0804, -0.0113]), "negatif süre" ($\beta = -0.03$, %95CI [-0.0631, -0.0020]), "pozitif yoğunluk" ($\beta = -0.08$, %95CI [-0.1268, -0.0314]) ve "pozitif süre" ($\beta = -0.05$, %95CI [-0.0956, -0.0134]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "DAS" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", pozitif aktivasyon") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.48). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta = -0.13$, $t = -2.32$, $p = 0.02$, %95CI [-0.2413, -0.0201]).

Şekil 4.48: "DAS" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

c) Dövüş Alt Ölçeği ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

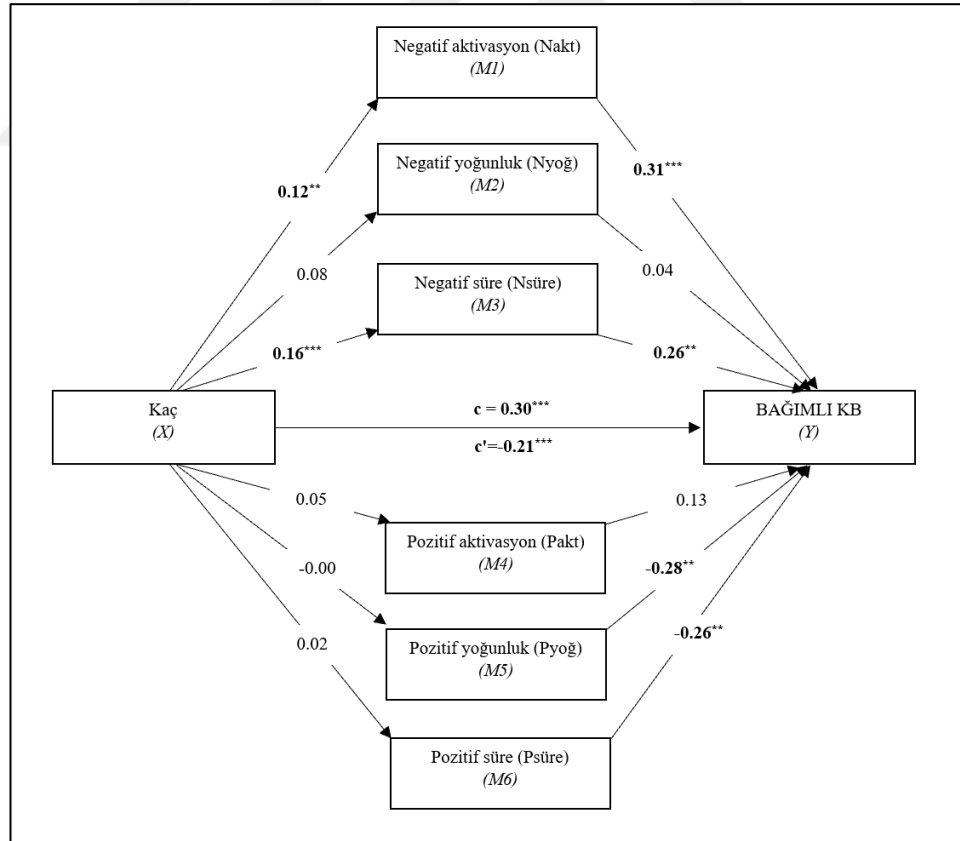
Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve "Dövüş" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Dövüş" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta= -0.00$, $t= -0.01$, $p=0.99$, %95CI [-0.0863, 0.0853]). "Dövüş" alt ölçeği ile bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.03$, %95CI [0.0050, 0.0609]), "negatif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0030, 0.0533]) ve "pozitif yoğunluk" ($\beta= -0.04$, %95CI [-0.0773, -0.0147]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Dövüş" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "pozitif aktivasyon", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.49). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta= 0.01$, $t=0.32$, $p=0.75$, %95CI [-0.0812, 0.1134]).

Şekil 4.49: "Dövüş" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

d) Kaç ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

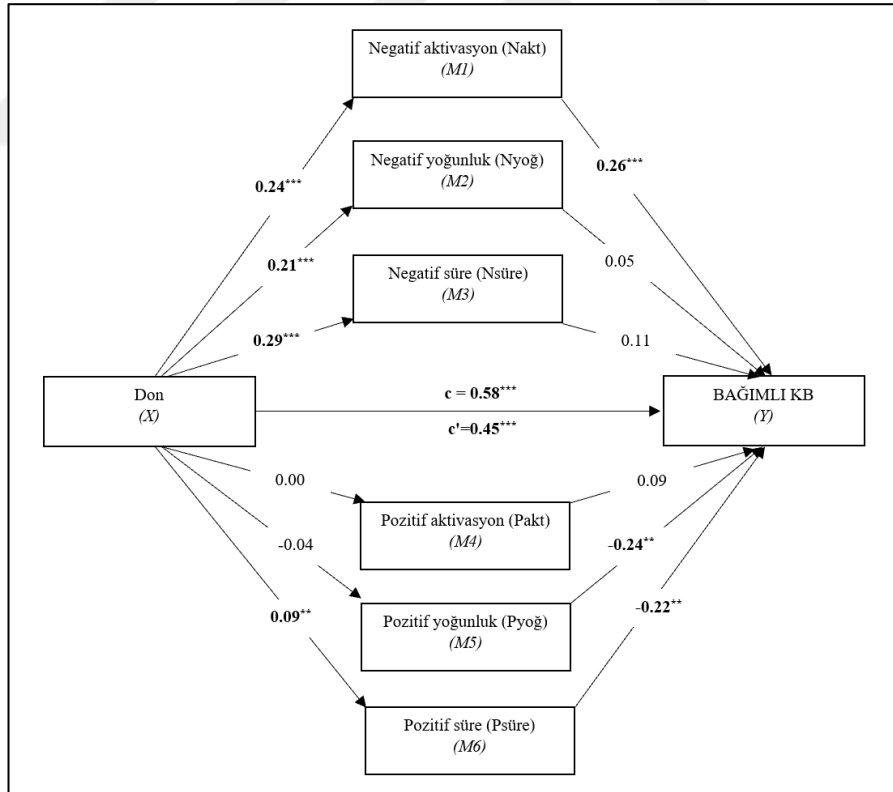
Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve "Kaç" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Kaç" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta = 0.21$, $t=4.48$, $p<0.001$, %95CI [0.1196, 0.3059]). "Kaç" alt ölçeği ile bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta = 0.04$, %95CI [0.0111, 0.0792]) ve "negatif süre" ($\beta = 0.04$, %95CI [0.0140, 0.0797]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Kaç" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.50). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta = 0.30$, $t=5.64$, $p<0.001$, %95CI [0.1971, 0.4077]).

Şekil 4.50: "Kaç" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

e) Don Alt Ölçeği ve Bağımlı Kişilik Bozukluğu Arasındaki İlişkide Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Aracı Rolü

Bağımlı Kişilik Bozukluğu ve "Don" arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği analiz sonucunda, "Don" alt ölçeğinin paranoid kişilik bozukluğu üzerindeki doğrudan etkisinin (c') anlamlı olduğu tespit edilmiştir ($\beta= 0.45$, $t=12.20$, $p<0.001$, %95CI [0.3747, 0.5185]). "Don" alt ölçeği ile bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ($\beta= 0.06$, %95CI [0.0306, 0.1032]) ve "pozitif süre" ($\beta= 0.02$, %95CI [0.0034, 0.0420]) değişkenlerine ait aracılık analiz sonucunun istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Don" alt ölçeği ile diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") dolaylı etkilerinin ise anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir (Şekil 4.51). Toplam etkinin (c) ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($\beta= 0.58$, $t=15.92$, $p<0.001$, %95CI [0.5128, 0.6571]).

Şekil 4.51: "Don" alt ölçeği ve bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ait β değerleri

4.2. İkinci Çalışma

4.2.1. Korelasyon Analizine İlişkin Bulgular

4.2.1.1. Dikkat Testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE, Kişilik Bozuklukları, Pekiştirici Duyarlılık Sistemleri ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kişilik bozuklukları, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Paranoid KB ile Stroop C testi ($p<0.05$), Stroop Direnç ($p<0.05$), İz Sürme B testi ($p<0.05$), İz Sürme B-A farkı ($p<0.01$), STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.05$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Şizotipal KB ile STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Şizoid KB ile Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Antisosyal KB ile KAS kategori dışı ($p<0.05$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Bordeline KB ile KAS perseverasyon ($p<0.05$), İz Sürme B testi ($p<0.05$), İz Sürme B-A farkı ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Histrionik KB ile İz Sürme B-A farkı ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.05$) arasında; Narsisistik KB ile STAI-I ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; OKKB ile Stroop B ($p<0.05$), Stroop direnç ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Çekingen KB ile STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Bağımlı KB ile Stroop A ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında pozitif yönlü korelasyon olduğu tespit edilmiştir. STAI-I ile BDE arasında pozitif yönlü korelasyon saptanmıştır ($p<0.01$), ancak STAI-I ile Aleksitimi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir ilişki bulunamamıştır. BDE ile Aleksitimi arasında pozitif yönlü bir korelasyon saptanmıştır ($p<0.01$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.8: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	PARANOID	SIZOTIPAL	SIZOID	ANTISOSYAL	BORDERLINE	HISTRIONİK	NARSİSİSTİK	OKKB	CEKİNGEN	BAGIMLI	STAI-I	ALEKSİTİMİ	BDE
KASPUAN	-0.19	-0.03	-0.07	-0.02	-0.19	-0.12	-0.07	-0.12	-0.19	-0.17	-0.11	0.03	-0.10
KAS	-0.01	-0.10	-0.07	-0.01	-0.21*	-0.03	0.00	-0.12	-0.08	-0.06	-0.05	-0.09	-0.04
PERSEVERASYON	-0.04	-0.09	0.00	0.21*	0.11	0.06	-0.03	0.07	-0.08	-0.02	0.01	-0.18	-0.05
KAS KATEGORİ DISI	0.06	0.07	0.02	-0.07	-0.04	-0.04	0.07	0.15	-0.06	-0.04	-0.15	-0.11	-0.12
SAYIİLERİ	-0.13	-0.10	0.00	-0.17	-0.12	-0.09	-0.02	-0.09	-0.02	-0.09	-0.05	0.03	-0.07
SAYIGERİ	-0.02	-0.10	0.02	-0.03	-0.02	-0.06	-0.07	-0.14	-0.09	-0.11	-0.04	0.05	0.10
STROOP A	0.10	0.10	0.05	0.01	0.10	0.02	0.05	0.13	0.14	0.22*	0.17	0.00	-0.02
STROOP B	0.02	0.04	0.08	-0.03	0.04	0.07	-0.06	0.14	0.12	0.18	0.06	0.03	0.02
STROOP C	0.22*	0.11	0.12	0.16	0.10	0.14	0.04	0.26*	0.11	0.07	0.09	-0.07	0.01
STROOP DÜZELTME	-0.04	-0.16	-0.08	0.06	-0.15	-0.19	-0.12	0.00	-0.10	-0.12	0.02	0.02	-0.02
STROOP HATA	0.01	-0.11	-0.04	0.07	-0.13	-0.15	-0.11	0.02	-0.08	-0.13	-0.01	0.01	-0.04
STROOP DİRENC	0.21*	0.09	0.07	0.18	0.07	0.10	0.06	0.21*	0.04	-0.03	0.05	-0.10	-0.01
İZ SURME A	-0.08	0.15	0.17	0.03	0.07	0.03	-0.07	0.21*	0.05	0.05	0.08	0.00	-0.02
İZ SURME B	0.21*	0.12	0.10	0.05	0.23*	0.21	0.12	0.18	0.06	0.12	0.15	-0.02	-0.02
İZ SURME B - A	0.26**	0.08	0.04	0.05	0.23*	0.23*	0.17	0.11	0.04	0.12	0.15	-0.03	-0.01
STAI-I	0.33**	0.29**	0.20	0.10	0.41**	0.27**	0.28**	0.39**	0.33**	0.39**	1.00	0.19	0.39**
ALEKSİTİMİ	0.24*	0.31**	0.35**	0.13	0.39**	0.10	0.10	0.31**	0.41**	0.39**	0.19	1.00	0.32**
BDE	0.51**	0.42**	0.36**	0.32**	0.55**	0.21*	0.40**	0.47**	0.58**	0.58**	0.39**	0.32**	1.00

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Duygusal tepkisellik bileşenleri, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Genel Negatif Duygusal Tepkisellik ile Stroop C testi ($p<0.01$), Stroop Direnç ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Negatif Aktivasyon ile KAS kategori dışı ($p<0.05$), Stroop C ($p<0.05$), Stroop Direnç ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Negatif Yoğunluk ile Stroop C ($p<0.05$), Stroop Direnç ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.05$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Negatif Süre ile Stroop A ($p<0.05$), Stroop C ($p<0.05$), STAI-I ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında pozitif yönlü korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik ile STAI-I ($p<0.01$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında; Pozitif Aktivasyon ile Stroop A ($p<0.05$), Aleksitimi ($p<0.05$) ve BDE ($p<0.05$) arasında, Pozitif Yoğunluk ile Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.05$) arasında, Pozitif Süre ile STAI-I ($p<0.05$), Aleksitimi ($p<0.01$) ve BDE ($p<0.01$) arasında negatif yönlü korelasyon saptanmıştır (Tablo 4.9).

Tablo 4.9: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	GENEL NEGATIF	GENEL POZİTİF	NEGAKT	NEGYOG	NEGSURE	POZAKT	POZYOG	POZSURE
KAS TOPLAM PUAN	-0.14	0.10	-0.14	-0.09	-0.14	0.18	0.05	0.03
KAS PERSEVERASYON	-0.20	0.14	-0.20	-0.16	-0.18	0.10	0.03	0.20
KAS KATEGORİ DISI	0.15	0.10	0.22*	0.04	0.12	0.14	0.10	0.02
KAS OZEL İSİM	0.07	0.08	0.14	0.03	0.00	0.06	0.06	0.08
SAYI İLERİ	-0.07	0.10	-0.01	-0.06	-0.11	0.14	0.00	0.11
SAYI GERİ	0.01	-0.11	-0.02	0.03	0.01	-0.06	-0.17	-0.05

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Tablo 4.9: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri (Devamı)

	GENEL NEGATIF	GENEL POZİTIF	NEGAKT	NEGYOG	NEGSURE	POZAKT	POZYOG	POZSURE
STROOP A	0.16	-0.14	0.04	0.17	0.22*	-0.24*	-0.02	-0.09
STROOP B	0.07	-0.02	0.01	0.10	0.08	-0.03	0.02	-0.05
STROOP C	0.27**	-0.05	0.21*	0.26*	0.26*	-0.09	0.02	-0.06
STROOP DÜZELTME	-0.04	0.05	0.01	-0.05	-0.09	0.07	-0.06	0.09
STROOP HATA	-0.02	0.05	0.05	-0.05	-0.07	0.07	-0.04	0.08
STROOP DİRENC	0.26*	-0.04	0.23*	0.23*	0.23*	-0.08	0.03	-0.04
İZ SURME A	0.04	0.04	0.04	0.07	0.00	-0.06	0.14	0.02
İZ SURME B	0.12	0.03	0.12	0.10	0.10	-0.06	0.01	0.11
İZ SURME B - A	0.12	0.02	0.16	0.09	0.11	-0.04	-0.05	0.11
STAI-I	0.36**	-0.25**	0.31**	0.27*	0.36**	-0.19	-0.17	-0.26*
ALEKSİTİMİ	0.16	-0.32**	0.05	0.19	0.20	-0.26*	-0.28**	-0.27**
BDE	0.48**	-0.31**	0.37**	0.44**	0.47**	-0.22*	-0.24*	-0.32**

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Pekiştireç duyarlılık alt ölçekleri, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda DİS ile STAI-I ($p < 0.01$), Aleksitimi ($p < 0.01$) ve BDE ($p < 0.01$) arasında pozitif yönlü; DAS ile STAI-I ($p < 0.05$) ve Aleksitimi ($p < 0.05$) arasında negatif yönlü; Kaç alt ölçeği ile Stroop Düzeltme ($p < 0.05$) ve Stroop Hata ($p < 0.05$) arasında negatif yönlü; Don alt ölçeği ile STAI-I ($p < 0.05$), Aleksitimi ($p < 0.01$) ve BDE ($p < 0.01$) arasında pozitif yönlü korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.10).

Tablo 4.10: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Pekiştiric Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	DIS	DAS	DÖVÜŞ	KAÇ	DON
KASPUAN	-0.08	0.01	-0.09	-0.10	-0.04
KAS PERSEVERASYON	-0.01	0.15	0.10	0.04	-0.06
KAS KATEGORİ DISI	0.08	-0.05	0.02	-0.06	-0.02
KAS OZEL İSİM	0.08	0.00	0.17	0.01	-0.11
SAYIİLERİ	0.03	-0.07	-0.10	0.18	0.12
SAYIGERİ	-0.03	0.04	0.15	-0.16	-0.06
STROOP A	0.17	-0.15	-0.14	-0.03	0.05
STROOP B	0.13	-0.10	-0.07	-0.14	0.03
STROOP C	0.12	-0.06	-0.11	0.07	0.06
STROOP DÜZELTME	-0.10	-0.01	0.08	-0.21*	-0.15
STROOP HATA	-0.11	-0.02	0.08	-0.22*	-0.16
STROOP DİRENC	0.05	0.00	-0.10	0.13	0.04
İZ SURME A	0.11	0.00	0.04	0.00	-0.03
İZ SURME B	0.10	-0.01	0.13	0.05	-0.11
İZ SURME B-A	0.06	-0.01	0.14	0.06	-0.12
STAI-I	0.37**	-0.23*	0.02	0.08	0.22*
ALEKSİTİMİ	0.31**	-0.24*	0.02	0.12	0.36**
BDE	0.46**	-0.19	0.10	0.13	0.48**

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Resim hatırlama puanları, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Nötr Resim ile Stroop C ($p<0.05$), Stroop Direnç ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Pozitif Resim ile Stroop A ($p<0.01$), Stroop B ($p<0.05$), Stroop C ($p<0.01$), Stroop Düzeltme ($p<0.05$), Stroop Hata ($p<0.05$) ve Stroop Direnç ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Negatif Resim ile Stroop C ($p<0.05$), Stroop Direnç ($p<0.05$), arasında negatif yönlü; Tikslenme Resim ile Stroop A ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Üzüntü Resim ile Stroop Direnç ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Öfke Resim ile Stroop C ($p<0.05$)

ve Stroop Direnç ($p<0.05$) arasında negatif yönlü korelasyon saptanmıştır (Tablo 4.11).

Resim tepki süreleri, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Nötr Resim doğru yanıt süresi ile İz Sürme A arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Nötr Resim yanlış yanıt süresi ile İz Sürme B-A ($p<0.05$) ve BDE ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Pozitif Resim doğru yanıt süresi ile Aleksitimi arasında negatif yönlü ($p<0.05$); Tiksime Resim doğru yanıt süresi ile Sayı Sayma (Geri) arasında negatif yönlü ($p<0.05$); Öfke Resim doğru yanıt süresi ile Stroop C arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Korku Resim yanlış yanıt süresi ile Stroop B arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.12).

Tablo 4.11: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Resim Hatırlama Puanları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	KAS PUAN	KAS PERSEVERASYON	KAS KATEGORİ DIŞI	KAS ÖZEL İSİM	SAYI İLERİ	SAYI GERİ	STROOP A	STROOP B	STROOP C	STROOP DÜZELTME	STROOP HATA	STROOP DİRENC	İZ SURME A	İZ SURME B	İZ SURME B-A	STAI-I	ALEKSİTİMİ	BDE
Nötr resim	0.10	-0.02	0.04	0.15	0.15	0.04	-0.04	-0.02	-0.21*	-0.19	-0.14	-0.22*	0.07	0.11	0.10	0.03	0.10	0.12
Pozitif resim	0.19	0.03	0.01	0.06	0.01	0.10	-0.28**	-0.22*	-0.33**	-0.21*	-0.22*	-0.28**	-0.08	-0.08	-0.05	0.08	-0.11	0.12
Negatif resim	0.19	-0.02	0.05	0.16	0.06	0.08	-0.15	-0.10	-0.24*	-0.09	-0.05	-0.23*	0.11	0.08	0.04	0.09	0.19	0.16
Tiksinme resim	0.09	-0.03	-0.04	0.11	0.04	-0.05	-0.23*	-0.15	-0.14	-0.15	-0.15	-0.14	0.11	0.10	0.07	-0.03	0.12	0.00
Üzüntü resim	0.19	-0.10	0.07	0.10	-0.01	0.12	0.04	0.08	-0.17	-0.02	0.00	-0.22*	0.04	0.04	0.02	0.12	0.18	0.18
Öfke resim	0.18	-0.12	0.13	0.14	0.05	0.02	-0.15	-0.09	-0.24*	-0.17	-0.12	-0.21*	0.09	0.06	0.03	0.02	0.12	0.00
Korku resim	0.07	0.14	-0.02	0.11	0.07	0.09	-0.10	-0.11	-0.11	0.04	0.07	-0.09	0.09	0.04	0.01	0.12	0.11	0.20

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Tablo 4.12: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Resim Tepki Süreleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	KAS PUAN	KAS PRSVRSYN	KAS KATEGORİ DİŞİ	KAS OZEL İSİM	SAYI İLERİ	SAYI GERİ	STROOP A	STROOP B	STROOP C	STROOP DÜZELTME	STROOP HATA	STROOP DİRENC	İZ SURME A	İZ SURME B	İZ SURME B-A	STAI-I	ALEKSİTİMİ	BDE
Nötr resim süre doğru ort	-0.02	-0.01	0.15	-0.01	-0.08	-0.01	0.10	-0.02	0.11	0.03	0.00	0.11	0.21*	0.01	-0.09	0.07	-0.10	-0.09
Nötr resim süre yanlış ort	-0.14	0.02	0.03	-0.15	-0.19	-0.11	0.06	0.10	0.17	0.09	0.07	0.14	0.02	-0.18	-0.21*	-0.08	-0.06	-0.21*
Pozitif resim süre doğru ort	0.07	-0.11	0.06	0.01	0.03	-0.08	0.02	0.06	0.05	-0.05	-0.05	0.02	0.15	-0.04	-0.11	-0.01	-0.26*	-0.07
Pozitif resim süre yanlış ort	0.03	0.02	0.00	0.05	0.07	-0.04	0.08	0.07	0.14	0.01	0.03	0.12	-0.02	-0.02	-0.02	-0.14	0.00	-0.19
Negatif resim süre doğru ort	0.10	0.02	0.08	-0.06	0.05	-0.09	0.07	-0.04	0.09	-0.04	-0.04	0.11	0.06	0.02	-0.01	-0.02	-0.12	-0.09
Negatif resim süre yanlış ort	-0.19	-0.05	-0.01	-0.17	-0.05	-0.10	0.11	0.16	0.19	-0.04	-0.06	0.13	-0.03	-0.05	-0.04	0.03	-0.12	-0.07
Tiksinme resim süre doğru ort	0.06	0.14	0.09	0.02	-0.15	-0.23*	0.13	0.06	0.18	0.07	0.06	0.16	0.10	0.10	0.07	-0.03	-0.17	0.04
Tiksinme resim süre yanlış ort	-0.02	0.04	-0.01	-0.09	0.00	0.02	0.14	0.09	0.11	0.12	0.10	0.10	-0.06	-0.13	-0.12	0.11	-0.04	0.04
Üzüntü resim süre doğru ort	0.06	-0.06	0.11	-0.04	-0.01	-0.06	0.03	-0.05	0.02	-0.02	-0.02	0.06	0.04	-0.03	-0.06	-0.01	-0.09	-0.14
Üzüntü resim süre yanlış ort	-0.15	0.01	-0.08	-0.11	-0.07	-0.13	0.00	0.01	0.15	-0.05	-0.06	0.15	0.03	0.00	-0.01	-0.08	-0.12	-0.14
Öfke resim süre doğru ort	0.10	-0.01	0.10	-0.10	0.10	-0.02	0.10	0.00	0.05	-0.11	-0.12	0.04	0.05	0.03	0.01	0.06	-0.05	-0.04
Öfke resim süre yanlış ort	-0.17	0.04	-0.14	-0.12	-0.09	-0.04	0.18	0.18	0.26*	0.06	0.03	0.19	-0.05	-0.07	-0.06	0.01	-0.08	0.07
Korku resim süre doğru ort	0.07	0.00	-0.05	-0.04	0.14	-0.03	-0.04	-0.08	0.04	-0.04	-0.02	0.07	0.00	-0.02	-0.03	-0.09	-0.04	-0.12
Korku resim süre yanlış ort	-0.08	-0.17	0.08	-0.14	-0.08	-0.05	0.23*	0.21*	0.09	-0.08	-0.09	0.01	-0.05	0.03	0.06	0.10	-0.13	-0.20

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

Kelime hatırlama puanları, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Nötr kelimeleri hatırlama puanı ile Stroop C arasında negatif yönlü ($p<0.01$), Stroop Düzeltme arasında negatif yönlü ($p<0.01$), Stroop hata arasında negatif yönlü ($p<0.01$) ve Stroop Direnç arasında negatif yönlü ($p<0.01$) korelasyon tespit edilmiştir. Pozitif kelimeleri hatırlama puanı ile Kas toplam puanı arasında pozitif yönlü ($p<0.01$), Stroop C arasında negatif yönlü ($p<0.01$), Stroop Düzeltme arasında negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop hata arasında negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop Direnç arasında negatif yönlü ($p<0.01$), STA-I ile negatif yönlü ($p<0.05$) korelasyon olduğu görülmüştür. Negatif kelimeleri hatırlama puanı ile Kas toplam puanı arasında pozitif yönlü ($p<0.05$), Kas perseverasyon ile negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop C arasında negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop Düzeltme arasında negatif yönlü ($p<0.01$), Stroop hata arasında negatif yönlü ($p<0.01$), Stroop Direnç arasında negatif yönlü ($p<0.05$) ve İz Sürme B testi ile negatif yönlü ($p<0.05$) korelasyon saptanmıştır. Tiksinme ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile Kas toplam puanı arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Stroop Düzeltme ile negatif yönlü ($p<0.05$) ve Stroop Hata ile negatif yönlü ($p<0.05$) korelasyon tespit edilmiştir. Üzüntü ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile Stroop A arasında negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop B ile negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop C ile negatif yönlü ($p<0.05$), Stroop Düzeltme ile negatif yönlü ($p<0.01$), Stroop Hata ile negatif yönlü ($p<0.01$), İz Sürme B testi ile negatif yönlü ($p<0.05$) ve İz Sürme B-A ile negatif yönlü ($p<0.01$) ilişki olduğu saptanmıştır. Öfke ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile Kas perseverasyon arasında negatif yönlü ($p<0.05$), Sayı Sayma (Geri) ile pozitif yönlü ($p<0.05$), İz Sürme B ile negatif yönlü ($p<0.01$) ve İz Sürme B-A arasında negatif yönlü ($p<0.05$) korelasyon tespit edilmiştir. Korku ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile Stroop Düzeltme arasında negatif yönlü ($p<0.05$) ilişki olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.13).

Tablo 4.13: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Kelime Hatırlama Puanları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	KAS PUAN	KAS PERSEVERASYON	KAS KATEGORİ DIŞI	KAS OZEL İSİM	SAYI İLERİ	SAYI GERİ	STROOP A	STROOP B	STROOP C	STROOP DÜZELTME	STROOP HATA	STROOP DİRENC	İZ SURME A	İZ SURME B	İZ SURME B-A	STAI-I	ALEKSİTİMİ	BDE
Nötr kelime	0.13	0.05	0.10	-0.06	0.07	0.09	-0.10	-0.02	-0.31**	-0.37**	-0.38**	-0.37**	-0.03	-0.14	-0.15	0.01	-0.03	0.14
Pozitif kelime	0.29**	-0.05	0.02	-0.07	0.16	0.16	-0.13	-0.09	-0.28**	-0.24*	-0.22*	-0.27**	-0.16	-0.13	-0.08	-0.25*	-0.02	0.02
Negatif kelime	0.24*	-0.25*	0.02	-0.03	-0.03	0.07	-0.16	-0.12	-0.27*	-0.30**	-0.31**	-0.25*	-0.03	-0.21*	-0.24	-0.05	0.06	0.08
Tiksinme kelime	0.26*	-0.16	-0.02	-0.10	0.06	-0.05	0.01	0.04	-0.14	-0.22*	-0.26*	-0.17	0.05	0.01	-0.01	0.08	0.19	-0.01
Üzüntü kelime	0.11	-0.06	-0.01	-0.01	-0.03	-0.01	-0.24*	-0.23*	-0.21*	-0.34**	-0.32**	-0.13	-0.01	-0.24*	-0.27**	-0.12	-0.14	0.07
Öfke kelime	0.06	-0.25*	0.04	-0.02	-0.07	0.21*	-0.09	-0.11	-0.14	0.08	0.04	-0.09	-0.19	-0.30**	-0.26*	-0.09	-0.07	-0.01
Korku kelime	0.11	-0.08	0.04	0.10	-0.03	-0.02	-0.08	0.02	-0.14	-0.25*	-0.20	-0.19	0.13	0.06	0.01	0.02	0.15	0.19

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Kelime tepki süreleri, dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi ve BDE ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Nötr kelime doğru yanıt süresi ile Stroop A ($p<0.01$), İz Sürme A ($p<0.05$), İz Sürme B ($p<0.01$), İz Sürme B-A ($p<0.01$) arasında pozitif yönlü; Nötr kelime yanlış yanıt süresi ile Stroop C ($p<0.05$) ve Stroop Direnç ($p<0.01$) arasında pozitif yönlü; Pozitif kelime yanlış yanıt süresi ile Aleksitimi ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Üzüntü Kelime doğru yanıt süresi ile Kas kategori ($p<0.05$) ve Sayı Sayma (Geri) ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü; Üzüntü Kelime yanlış yanıt süresi ile Stroop A ($p<0.01$), Stroop B ($p<0.05$), İz Sürme B ($p<0.01$) ve İz Sürme B-A ($p<0.01$) arasında pozitif yönlü; Öfke Kelime yanlış yanıt süresi ile Kas Perseverasyon ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü; Korku Kelime doğru yanıt süresi ile Kas Kategori ($p<0.05$) ve İz Sürme B ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü; Korku Kelime yanlış yanıt süresi ile BDE ($p<0.05$) arasında negatif yönlü korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.14).

Tablo 4.14: Dikkat testleri (KAS, Sayı Menzili, Stroop Testi, İz Sürme), STAI-I, Aleksitimi, BDE ve Kelime Tepki Süreleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	KAS PUAN	KAS PERSVRSYN	KAS KATEGORİ DİŞİ	KAS OZEL İSİM	SAYI İLERİ	SAYI GERİ	STROOP A	STROOP B	STROOP C	STROOP DÜZELTME	STROOP HATA	STROOP DİRENC	İZ SURME A	İZ SURME B	İZ SURME B-A	STAI-I	ALEKSİTİMİ	BDE
Nötr kelime süre doğru ort	-0.06	-0.08	0.20	0.10	-0.07	-0.15	0.28**	0.13	0.12	-0.05	0.00	0.06	0.24*	0.43**	0.39**	-0.02	-0.11	-0.10
Nötr kelime süre yanlış ort	-0.08	-0.09	-0.11	0.09	-0.09	-0.11	0.14	0.00	0.26*	0.06	0.05	0.28**	-0.01	0.09	0.11	0.07	0.08	-0.12
Pozitif kelime süre doğru ort	0.05	-0.11	0.11	-0.02	0.03	0.01	0.02	0.05	-0.10	0.01	0.00	-0.14	0.15	0.11	0.06	-0.01	-0.10	-0.11
Pozitif kelime süre yanlış ort	0.01	-0.16	-0.04	-0.06	0.01	0.03	0.01	0.09	0.03	0.16	0.17	-0.02	0.13	0.09	0.05	-0.07	-0.21*	-0.13
Negatif kelime süre doğru ort	-0.02	-0.16	0.19	0.00	0.00	0.05	0.12	0.07	-0.03	-0.02	-0.04	-0.07	0.17	0.20	0.15	-0.03	-0.01	-0.19
Negatif kelime süre yanlış ort	0.07	0.20	-0.08	0.03	0.14	0.02	0.11	0.07	0.06	0.07	0.06	0.04	-0.03	0.04	0.06	0.04	-0.03	0.01
Tiksinme kelime süre doğru ort	-0.14	-0.19	0.05	-0.01	-0.13	-0.05	0.10	0.10	0.02	-0.05	-0.07	-0.03	0.16	0.11	0.05	-0.03	0.13	-0.09
Tiksinme kelime süre yanlış ort	-0.11	0.04	0.00	0.09	0.00	0.15	-0.03	-0.05	-0.03	0.06	0.08	-0.01	-0.16	-0.12	-0.07	-0.02	-0.05	0.01
Üzüntü kelime süre doğru ort	0.08	-0.14	0.27*	-0.01	0.09	0.22*	0.04	-0.01	-0.15	0.11	0.11	-0.17	0.07	0.11	0.09	-0.08	-0.07	-0.18
Üzüntü kelime süre yanlış ort	-0.09	0.03	0.03	-0.02	0.03	0.05	0.30**	0.25*	0.17	0.19	0.18	0.08	0.12	0.29**	0.28**	0.19	0.14	-0.02
Öfke kelime süre doğru ort	0.05	-0.05	0.04	0.09	0.08	0.00	0.10	0.07	-0.06	-0.11	-0.13	-0.09	0.09	0.17	0.16	0.05	-0.15	-0.20
Öfke kelime süre yanlış ort	0.08	0.24*	-0.09	0.07	0.16	-0.13	0.07	0.17	0.03	-0.04	-0.03	-0.05	0.11	0.20	0.18	0.08	-0.03	0.03
Korku kelime süre doğru ort	0.00	0.01	0.26*	-0.06	0.03	-0.03	0.10	0.01	0.10	0.06	0.03	0.12	0.18	0.24*	0.20	-0.02	-0.03	-0.09
Korku kelime süre yanlış ort	-0.04	0.12	-0.07	-0.09	0.15	0.01	0.11	-0.01	0.15	0.12	0.06	0.17	-0.08	-0.04	-0.01	-0.07	-0.15	-0.22*

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.2.2. DİS ve DAS Değişkenlerine İlişkin Bağımsız Örneklem T-Testi Analizi Sonuçları

4.2.2.1. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Dikkat Testlerinin (Kas, Sayı Menzili, Stroop, İz Sürme) Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Dikkat testlerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda, DİS grubunun Stroop A testi ($t = 2,00$, $p = 0,05$) puanının DAS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Diğer dikkat testlerinin ise DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.15).

Tablo 4.15: DİS ve DAS değişkenlerine göre dikkat testlerinin (KAS, Sayı Menzili, Stroop, İz Sürme) karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort	ss	Ort	ss		
KASPUAN	66.34	17.27	69.30	18.16	-0.79	0.43
KASPERS	1.68	1.99	1.96	2.07	-0.64	0.52
KASKATE	0.20	0.59	0.20	0.58	0.07	0.94
KASOZEL	0.30	0.55	0.33	0.84	-0.20	0.84
SAYIİLER	6.27	1.02	6.15	1.15	0.52	0.60
SAYIGERİ	4.57	1.04	4.59	0.86	-0.09	0.93
STROOPA	33.67	5.72	31.32	5.44	2.00	0.05
STROOPB	26.43	4.48	24.98	4.77	1.48	0.14
STROOPC	58.54	9.52	56.61	12.96	0.80	0.43
STRDZLTM	1.91	2.01	1.74	2.05	0.40	0.69
STRHATA	2.11	2.07	2.00	2.21	0.25	0.80
STRDRENC	32.11	8.27	32.09	12.54	0.01	0.99
IZSURMEA	28.06	9.29	28.58	11.44	-0.24	0.81
IZSURMEB	68.20	28.77	64.68	24.26	0.63	0.53
IZSURME B-A	40.14	26.24	36.10	18.99	0.84	0.40

4.2.2.2. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Duygusal Tepkisellik Bileşenlerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Duygusal tepkisellik bileşenlerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda, DİS grubunun Genel Negatif Tepkisellik ($t = 5,14, p < 0,001$), Negatif Aktivasyon ($t = 5,01, p < 0,001$), Negatif Yoğunluk ($t = 3,39, p < 0,001$) ve Negatif Süre ($t = 4,86, p < 0,001$) puanlarının DAS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. DAS grubunun ise Genel Pozitif ($t = -2,20, p = 0,03$), Pozitif Yoğunluk ($t = -2,30, p = 0,02$) ve Pozitif Süre ($t = -2,35, p = 0,02$) puanlarının DİS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ise DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.16).

Tablo 4.16: DİS ve DAS değişkenlerine göre duygusal tepkisellik bileşenlerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort	ss	Ort	ss		
GENELNEGATIF	36.86	7.28	28.56	8.03	5.14	<0.001
GENELPOZ	34.55	6.61	37.29	5.14	-2.20	0.03
NEGAKT	12.48	2.72	9.27	3.32	5.01	<0.001
NEGYOG	12.66	2.66	10.42	3.53	3.39	<0.001
NEGSURE	11.73	2.77	8.87	2.80	4.86	<0.001
POZAKT	12.27	2.65	12.69	1.92	-0.87	0.39
POZYOG	11.84	2.21	12.84	1.90	-2.30	0.02
POZSURE	10.44	2.88	11.76	2.42	-2.35	0.02

4.2.2.3. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Kişilik Bozukluklarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kişilik bozukluklarının DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda,

DİS grubunun Paranoid KB ($t = 2.58, p = 0.01$), Borderline KB ($t = 4.76, p < 0.001$), Histrionik KB ($t = -5.52, p = 0.02$), Narsisistik KB ($t = 2.88, p < 0.001$), OKKB ($t = 5.76, p < 0.001$), Çekingen KB ($t = 9.31, p < 0.001$) ve Bağımlı KB ($t = 7.89, p < 0.001$) puanlarının DAS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer kişilik bozuklukları puanlarının ise DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.17).

Tablo 4.17: DİS ve DAS değişkenlerine göre kişilik bozukluklarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort	ss	Ort	ss		
Paranoid KB	19.73	4.68	17.11	4.95	2.58	0.01
Şizotipal KB	15.00	3.99	14.82	5.05	0.19	0.85
Şizoid KB	15.52	4.08	14.86	4.08	0.77	0.44
Antisosyal KB	13.56	4.37	13.25	4.09	0.34	0.73
Borderline KB	24.43	4.47	19.19	5.83	4.76	< 0.001
Histrionik KB	19.15	3.66	17.32	3.53	2.40	0.02
Narsisistik KB	23.47	3.23	21.31	3.84	2.88	< 0.001
OKKB	24.91	3.47	19.99	4.53	5.76	< 0.001
Çekingen KB	23.02	3.89	15.37	3.90	9.31	< 0.001
Bağımlı KB	17.45	3.87	11.68	3.05	7.89	< 0.001

4.2.3. Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

4.2.3.1. Resim Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Resim hatırlama puanları ve Pekiştireç Duyarlılık alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Negatif Resim ile Kaç alt ölçeği arasında pozitif yönlü

($p<0.05$); Tiksınme Resim ile Kaç alt ölçeği ile pozitif yönlü ($p<0.05$); Korku Resim ile Kaç alt ölçeği arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) korelasyon olduğu saptanmıştır (Tablo 4.18).

Tablo 4.18: Resim Hatırlama Puanları ile Pekiştirç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	DIS	DAS	DÖVÜŞ	KAÇ	DON
Nötr resim	0.18	-0.19	-0.11	0.17	0.04
Pozitif resim	-0.01	0.06	0.06	0.07	0.00
Negatif resim	0.17	-0.10	0.05	0.22*	0.15
Tiksınme resim	0.08	-0.07	0.06	0.23*	0.06
Üzüntü resim	0.12	-0.09	0.00	0.00	0.15
Öfke resim	0.06	0.00	0.03	0.04	-0.01
Korku resim	0.19	-0.10	0.04	0.30**	0.18

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

4.2.3.2. Resim Tepki Süreleri ile Pekiştirç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Resim tepki süreleri ve Pekiştirç Duyarlılık alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Negatif Resim doğru yanıt süresi ile Dövüş alt ölçeği arasında negatif yönlü ($p<0.05$); Öfke Resim doğru yanıt süresi ile DIS arasında pozitif yönlü ($p<0.05$), DAS ile negatif yönlü ($p<0.05$) ve Dövüş ile negatif yönlü ($p<0.05$); Korku Resim yanlış yanıt süresi ile Kaç alt ölçeği arasında negatif yönlü ($p<0.01$) korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.19).

Tablo 4.19: Resim Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	DIS	DAS	DÖVÜŞ	KAÇ	DON
Nötr resim süre doğru ort	0.09	-0.11	-0.18	0.07	0.03
Nötr resim süre yanlış ort	-0.06	0.10	0.07	0.07	0.02
Pozitif resim süre doğru ort	0.08	-0.04	-0.12	0.00	0.04
Pozitif resim süre yanlış ort	0.10	-0.21	0.08	-0.06	0.08
Negatif resim süre doğru ort	0.13	-0.13	-0.22*	0.11	0.06
Negatif resim süre yanlış ort	0.13	-0.05	-0.11	-0.04	0.14
Tiksinme resim süre doğru ort	0.07	0.01	-0.02	-0.13	-0.04
Tiksinme resim süre yanlış ort	-0.05	0.12	0.05	-0.18	0.02
Üzüntü resim süre doğru ort	0.04	-0.07	-0.16	0.01	0.01
Üzüntü resim süre yanlış ort	0.02	0.05	0.04	0.00	0.00
Öfke resim süre doğru ort	0.23*	-0.21*	-0.22*	0.20	0.11
Öfke resim süre yanlış ort	0.05	-0.06	-0.09	0.01	0.10
Korku resim süre doğru ort	0.02	-0.08	-0.20	0.15	0.06
Korku resim süre yanlış ort	-0.10	0.01	-0.09	-0.31**	-0.09

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

4.2.3.3. Kelime Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kelime hatırlama puanları ve Pekiştireç Duyarlılık alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Öfke ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile DAS arasında negatif yönlü ($p<0.05$) ve Korku ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile DİS arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) korelasyon saptanmıştır (Tablo 4.20).

Tablo 4.20: Kelime Hatırlama Puanları ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	DIS	DAS	DÖVÜŞ	KAÇ	DON
Nötr kelime	0.09	-0.08	-0.07	0.11	0.16
Pozitif kelime	-0.02	-0.17	-0.03	0.12	0.00
Negatif kelime	0.17	-0.18	-0.05	0.16	0.15
Tiksinme kelime	0.15	-0.18	-0.04	0.13	0.10
Üzüntü kelime	-0.15	0.17	0.00	0.09	0.11
Öfke kelime	0.13	-0.24*	-0.06	0.07	0.06
Korku kelime	0.27*	-0.11	0.01	0.08	0.08

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

4.2.3.4. Kelime Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kelime tepki süreleri ve Pekiştireç Duyarlılık alt ölçekleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Nötr kelime doğru yanıt süresi ile DİS arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) ve DAS ile negatif yönlü ($p<0.05$); Nötr kelime yanlış yanıt süresi ile DİS ($p<0.05$) ve Kaç ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü, DAS ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Üzüntü kelime doğru yanıt süresi ile DAS ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Öfke kelime doğru yanıt süresi ile DAS ($p<0.05$) arasında negatif yönlü; Öfke kelime yanlış yanıt süresi ile DAS ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü; Korku kelime yanlış yanıt süresi ile DİS ($p<0.05$) arasında negatif yönlü korelasyon belirlenmiştir (Tablo 4.21).

Tablo 4.21: Kelime Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	DIS	DAS	DÖVÜŞ	KAÇ	DON
Nötr kelime süre doğru ort	0.26*	-0.25*	-0.05	0.11	-0.08
Nötr kelime süre yanlış ort	0.22*	-0.33**	-0.04	0.24*	-0.05
Pozitif kelime süre doğru ort	0.05	-0.13	-0.17	0.10	-0.13
Pozitif kelime süre yanlış ort	-0.10	-0.14	-0.06	-0.09	-0.16

Tablo 4.21: Kelime Tepki Süreleri ile Pekiştireç Duyarlılık Alt Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Değerleri (Devamı)

	DIS	DAS	DÖVÜŞ	KAÇ	DON
Negatif kelime süre doğru ort	0.14	-0.17	0.00	0.00	-0.08
Negatif kelime süre yanlış ort	0.02	0.20	-0.01	-0.07	-0.01
Tiksinme kelime süre doğru ort	0.03	-0.02	-0.01	0.01	-0.07
Tiksinme kelime süre yanlış ort	0.00	0.05	0.00	-0.07	0.05
Üzüntü kelime süre doğru ort	0.13	-0.21*	0.08	-0.06	-0.10
Üzüntü kelime süre yanlış ort	0.11	-0.10	-0.02	-0.13	-0.20
Öfke kelime süre doğru ort	0.19	-0.22*	0.03	0.06	-0.08
Öfke kelime süre yanlış ort	-0.08	0.26*	0.09	0.01	-0.05
Korku kelime süre doğru ort	0.10	-0.07	-0.12	-0.06	0.02
Korku kelime süre yanlış ort	-0.22*	0.13	-0.10	0.00	-0.08

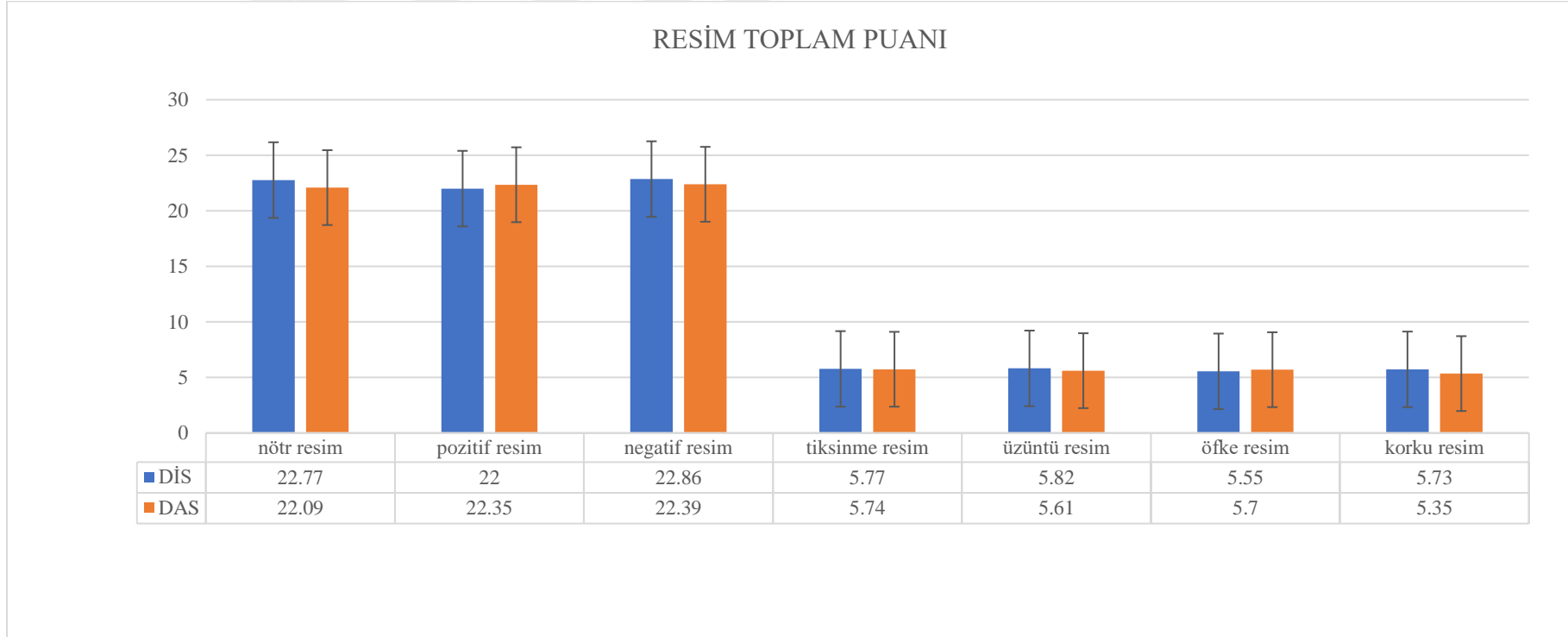
* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.2.3.5. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim hatırlama puanlarının DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda duygusal tepkisellik bileşenlerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.22) (Şekil 4.52).

Tablo 4.22: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.77	2.33	22.09	3.21	1.16	0.25
Pozitif resim	22.00	2.44	22.35	2.68	-0.64	0.52
Negatif resim	22.86	1.95	22.39	3.34	0.82	0.42
Tiksinme resim	5.77	0.64	5.74	0.80	0.22	0.83
Üzüntü resim	5.82	0.58	5.61	1.16	1.07	0.29
Öfke resim	5.55	1.04	5.70	0.94	-0.72	0.47
Korku resim	5.73	0.82	5.35	1.64	1.38	0.17

Şekil 4.52: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik

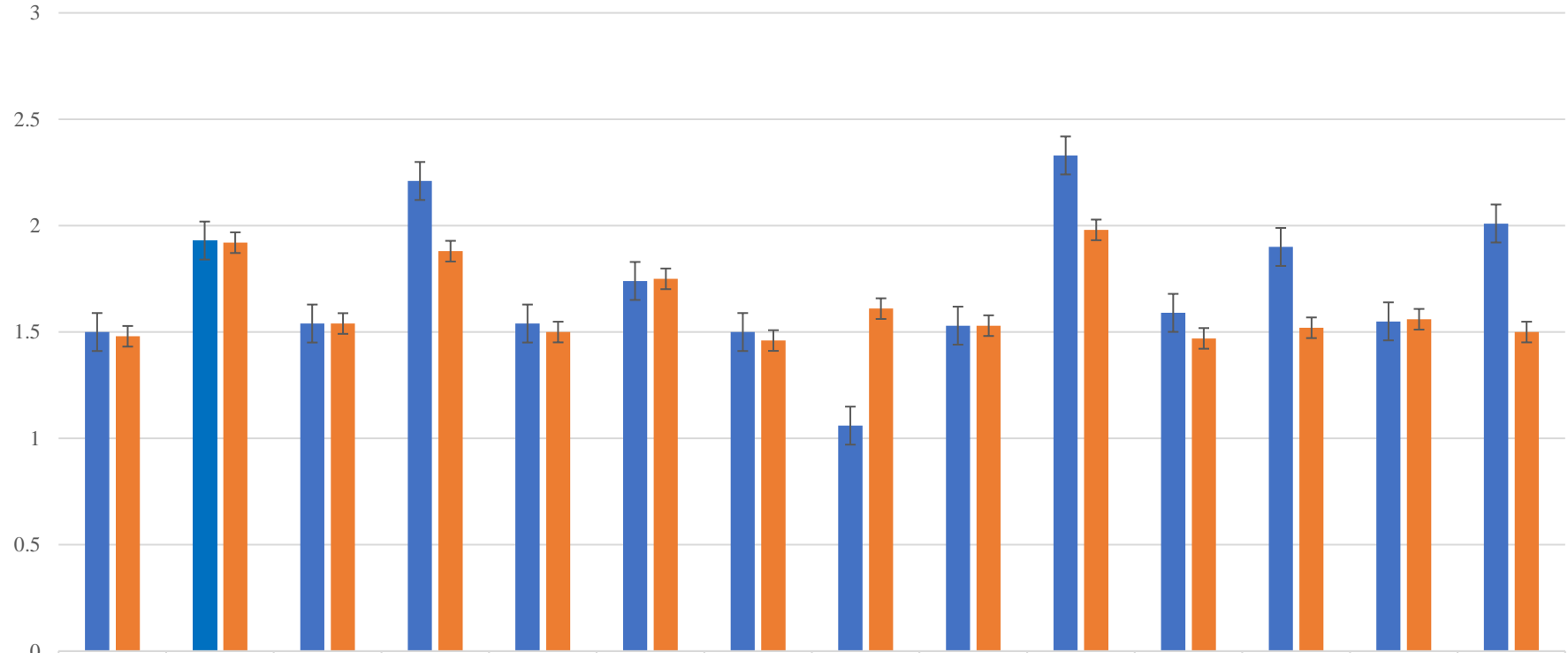
4.2.3.6. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda DİS grubunun Öfke Resim doğru yanıt süresinin DAS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t = 2,37, p = 0,02$). Diğer resim tepki sürelerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.23 (Şekil 4.53)).

Tablo 4.23: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.50	0.12	1.48	0.16	0.67	0.50
Nötr resim süre yanlış ort	1.93	0.70	1.92	0.69	0.04	0.97
Pozitif resim süre doğru ort	1.54	0.17	1.54	0.17	0.10	0.92
Pozitif resim süre yanlış ort	2.21	1.17	1.88	0.63	1.06	0.30
Negatif resim süre doğru ort	1.54	0.17	1.50	0.17	1.06	0.29
Negatif resim süre yanlış ort	1.74	0.82	1.75	0.83	-0.03	0.97
Tiksinme resim süre doğru ort	1.50	0.21	1.46	0.18	0.92	0.36
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.06	0.65	1.61	1.00	-0.01	0.61
Üzüntü resim süre doğru ort	1.53	0.23	1.53	0.19	0.02	0.98
Üzüntü resim süre yanlış ort	2.33	0.92	1.98	1.13	0.51	0.62
Öfke resim süre doğru ort	1.59	0.25	1.47	0.23	2.37	0.02
Öfke resim süre yanlış ort	1.90	0.57	1.52	0.32	1.31	0.22
Korku resim süre doğru ort	1.55	0.24	1.56	0.29	-0.25	0.80
Korku resim süre yanlış ort	2.01	1.02	1.50	0.28	1.09	0.33

RESİM SÜRE ORTALAMA PUANLARI

	nötr resim süre -doğru	nötr resim süre -yanlış	pozitif resim süre -doğru	pozitif resim süre -yanlış	negatif resim süre -doğru	negatif resim süre -yanlış	tikslenme resim süre -doğru	tikslenme resim süre -yanlış	üzüntü resim süre -doğru	üzüntü resim süre -yanlış	öfke resim süre -doğru	öfke resim süre -yanlış	korku resim süre -doğru	korku resim süre -yanlış
■ DİS	1.5	1.93	1.54	2.21	1.54	1.74	1.5	1.06	1.53	2.33	1.59	1.9	1.55	2.01
■ DAS	1.48	1.92	1.54	1.88	1.5	1.75	1.46	1.61	1.53	1.98	1.47	1.52	1.56	1.5

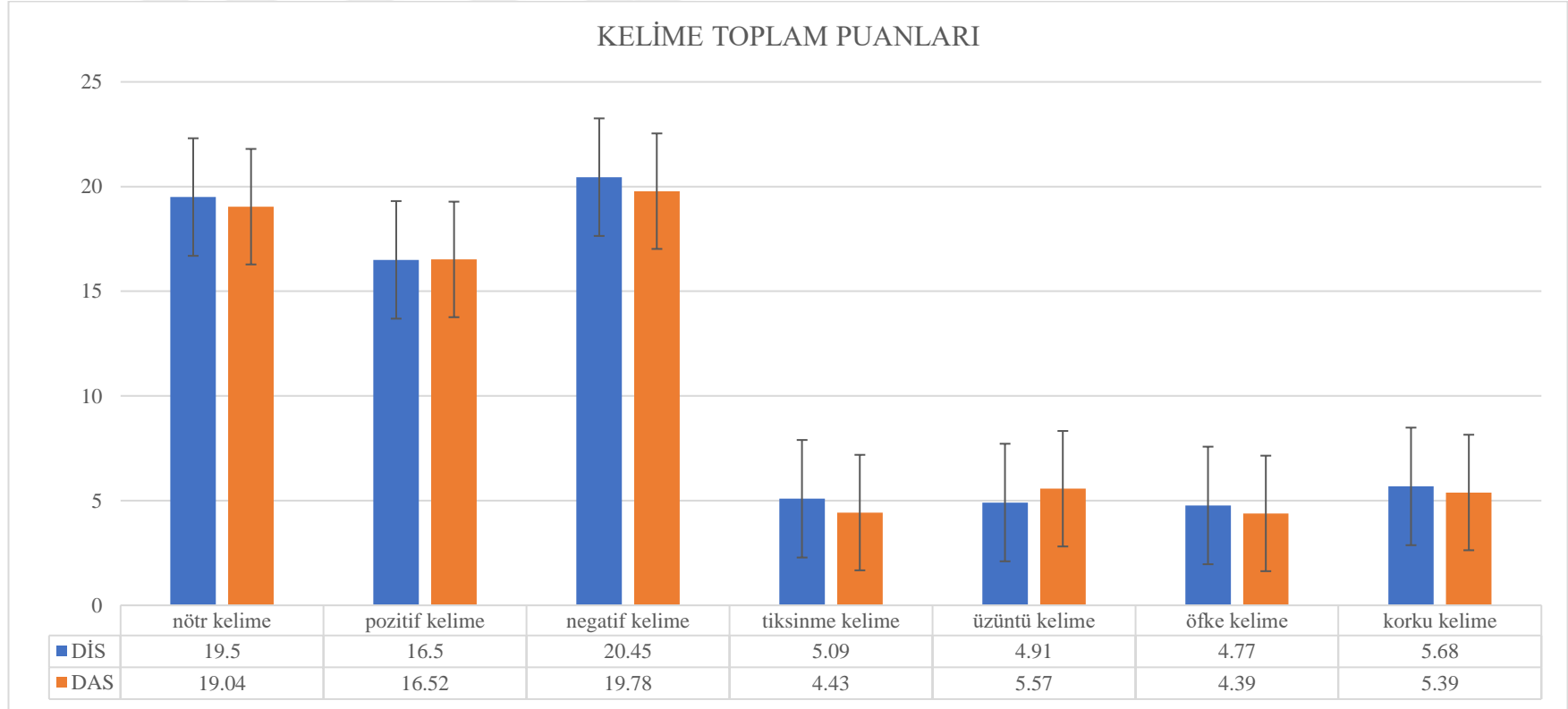
Şekil 4.53: DİS ve DAS değişkenlerine göre resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik

4.2.3.7. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime hatırlama puanlarının DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda DAS grubunun Üzüntü Kelime hatırlama puanının DİS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t = -2,41$, $p = 0,02$). Diğer kelime hatırlama puanlarının DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.24) (Şekil 4.54).

Tablo 4.24: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.50	2.77	19.04	3.72	0.66	0.51
Pozitif kelime	16.50	4.46	16.52	5.03	-0.02	0.98
Negatif kelime	20.45	3.08	19.78	3.48	0.97	0.34
Tiksinme kelime	5.09	1.33	4.43	1.93	1.87	0.06
Üzüntü kelime	4.91	1.64	5.57	0.83	-2.41	0.02
Öfke kelime	4.77	1.51	4.39	1.61	1.16	0.25
Korku kelime	5.68	0.86	5.39	1.26	1.28	0.21

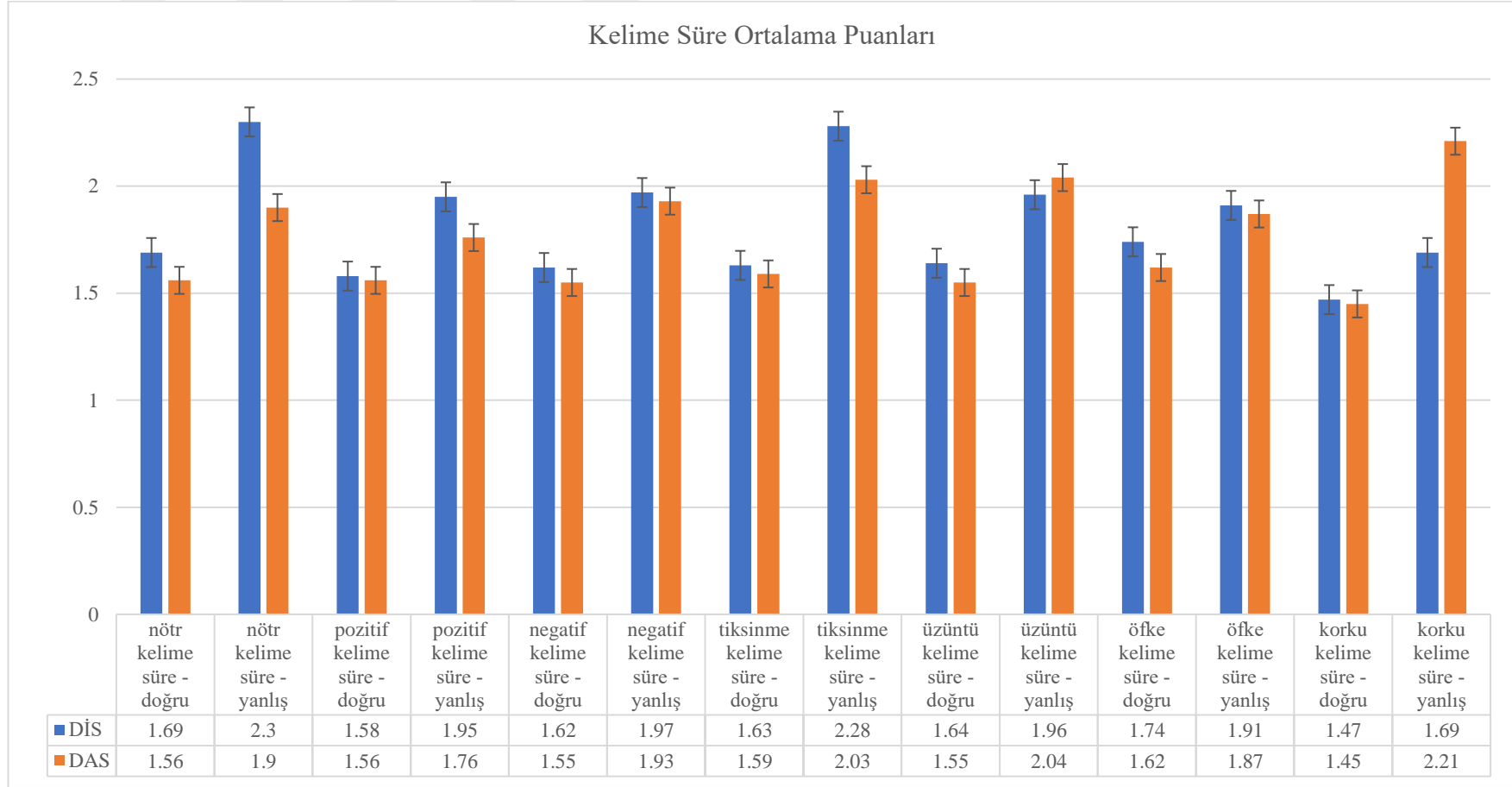
Şekil 4.54: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik

4.2.3.8. DİS ve DAS Değişkenlerine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda DİS grubunun Nötr Kelime doğru yanıt süresinin DAS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t = 2,43$, $p = 0,02$). Diğer kelime tepki sürelerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.25) (Şekil 4.55).

Tablo 4.25: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	DİS (N=44)		DAS (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.69	0.30	1.56	0.16	2.43	0.02
Nötr kelime süre yanlış ort	2.30	1.48	1.90	0.58	1.51	0.13
Pozitif kelime süre doğru ort	1.58	0.20	1.56	0.17	0.49	0.62
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.95	0.76	1.88	0.88	0.39	0.69
Negatif kelime süre doğru ort	1.62	0.27	1.55	0.24	1.20	0.23
Negatif kelime süre yanlış ort	1.97	0.73	1.93	0.67	0.20	0.84
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.63	0.37	1.59	0.59	0.39	0.70
Tiksinme kelime süre yanlış ort	2.28	1.13	2.03	0.89	0.77	0.45
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.64	0.39	1.55	0.32	1.16	0.25
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.96	0.79	2.04	0.50	-0.27	0.79
Öfke kelime süre doğru ort	1.74	0.36	1.62	0.30	1.61	0.11
Öfke kelime süre yanlış ort	1.91	0.72	1.87	1.05	0.13	0.89
Korku kelime süre doğru ort	1.47	0.25	1.45	0.18	0.40	0.69
Korku kelime süre yanlış ort	1.69	0.97	2.21	1.03	-0.99	0.34

Şekil 4.55: DİS ve DAS değişkenlerine göre kelime tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik

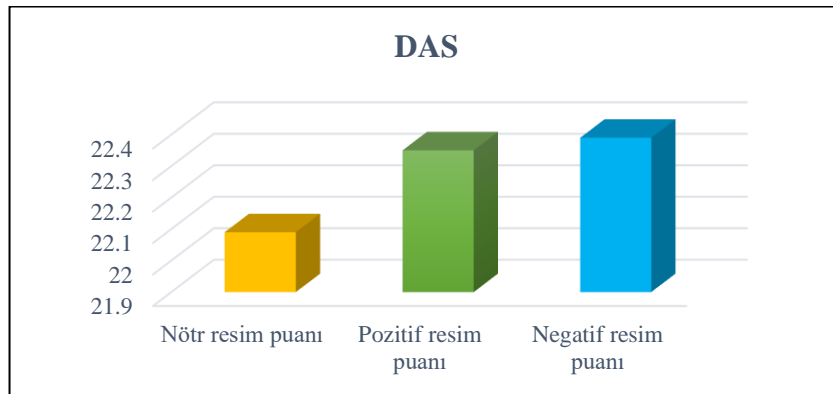
4.2.3.9. Pekiştirilme Duyarlılık Sistemlerinde Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılması

a) DAS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DAS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim puanlarının farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.26) (Şekil 4.56).

Tablo 4.26: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.09	3.21	-0.53	0.60	-1.26	0.74
Pozitif resim	22.35	2.67	-0.64	0.52	-1.26	0.65
Nötr resim	22.09	3.21	-0.09	0.92	-0.97	0.88
Negatif resim	22.39	3.34				

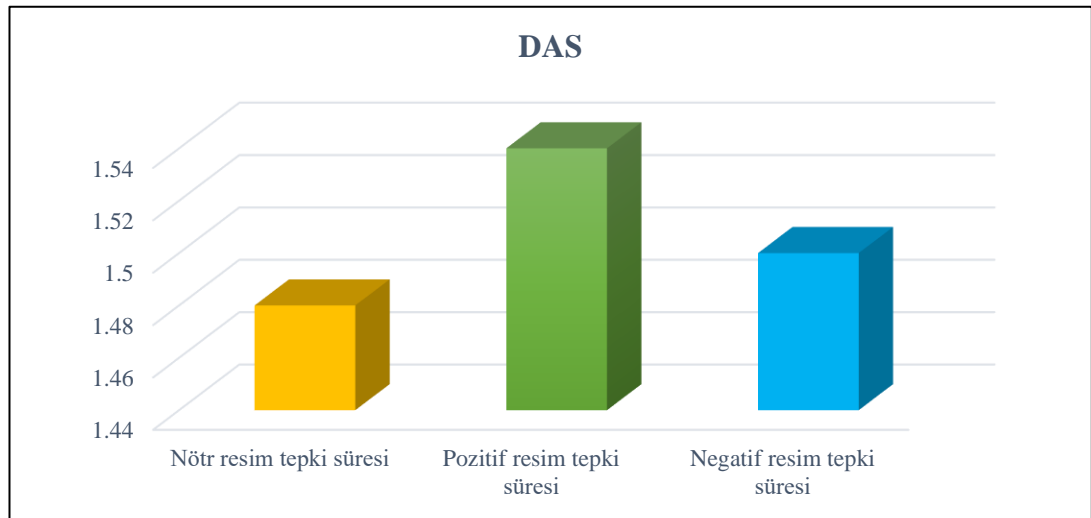
Şekil 4.56: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

b) DAS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DAS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin pozitif resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,38$, $p = 0,02$) (Tablo 4.27) (Şekil 4.57).

Tablo 4.27: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.48	0.16	-2.38	0.02	-0.12	-0.01
Pozitif resim	1.54	0.17				
Nötr resim	1.48	0.16	-0.86	0.39	-0.09	0.03
Negatif resim	1.50	0.17				
Pozitif resim	1.54	0.17	1.69	0.09	-0.01	0.08
Negatif resim	1.50	0.17				

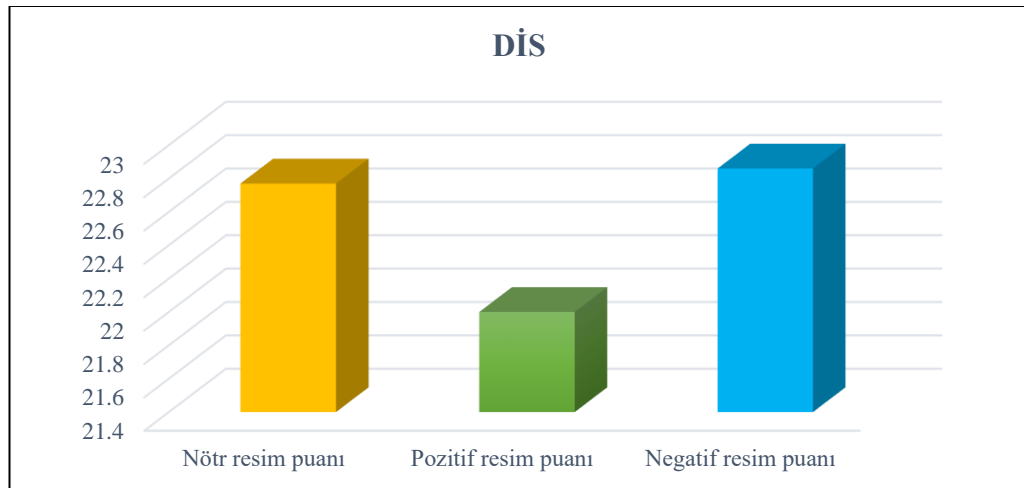
Şekil 4.57: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

c) DİS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DİS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda negatif resim hatırlama puanının pozitif resim hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,20$, $p = 0,03$) (Tablo 4.28) (Şekil 4.58).

Tablo 4.28: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=44)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.77	2.33	1.68	0.10	-0.16	1.70
Pozitif resim	22.00	2.44				
Nötr resim	22.77	2.33	-0.35	0.73	-0.61	0.43
Negatif resim	22.86	1.95				
Pozitif resim	22.00	2.44	-2.20	0.03	-0.07	-0.07
Negatif resim	22.86	1.95				

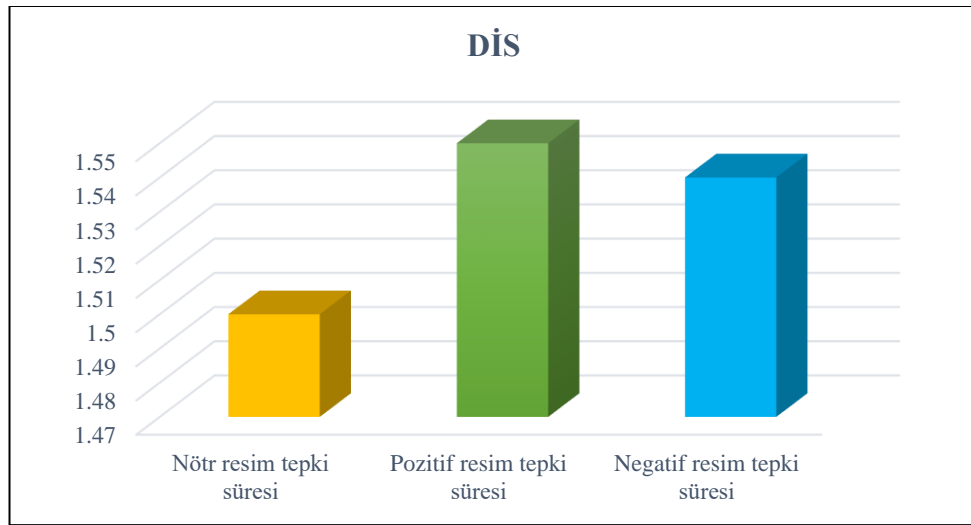
Şekil 4.58: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) DİS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DİS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin pozitif resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,02$, $p = 0,05$) (Tablo 4.29) (Şekil 4.59).

Tablo 4.29: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=44)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.50	0.12	-2.02	0.05	-0.09	-0.00
Pozitif resim	1.55	0.17				
Nötr resim	1.50	0.12	-1.97	0.06	-0.09	0.00
Negatif resim	1.54	0.17				
Pozitif resim	1.55	0.17	0.14	0.89	-0.04	0.05
Negatif resim	1.54	0.17				

Şekil 4.59: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

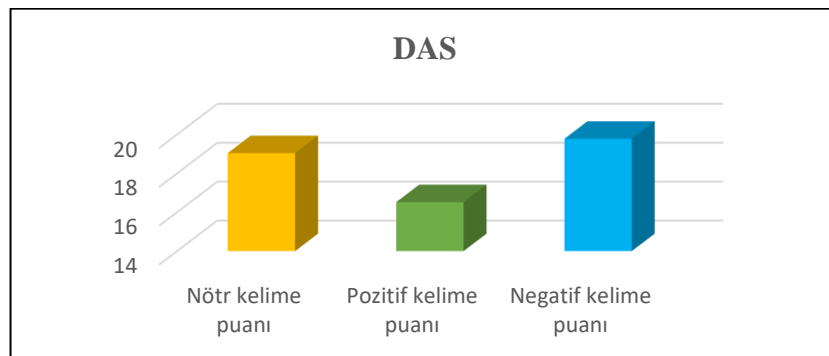
4.2.3.10. Pekiştirilmiş Duyarlılık Sistemlerinde Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılması

a) DAS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DAS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelimeleri hatırlama puanının pozitif kelimeleri hatırlama puanından ($t = 3,64, p = 0,001$) ve negatif kelimeleri hatırlama puanının pozitif kelimeleri hatırlama puanından ($t = -4,67, p < 0,001$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.30) (Şekil 4.60).

Tablo 4.30: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.04	3.72				
Pozitif kelime	16.52	5.03	3.64	0.001	1.13	3.92
Nötr kelime	19.04	3.72				
Negatif kelime	19.78	3.48	-1.15	0.25	-2.03	0.55
Pozitif kelime	16.52	5.03				
Negatif kelime	19.78	3.48	-4.67	<0.001	-4.67	-1.85

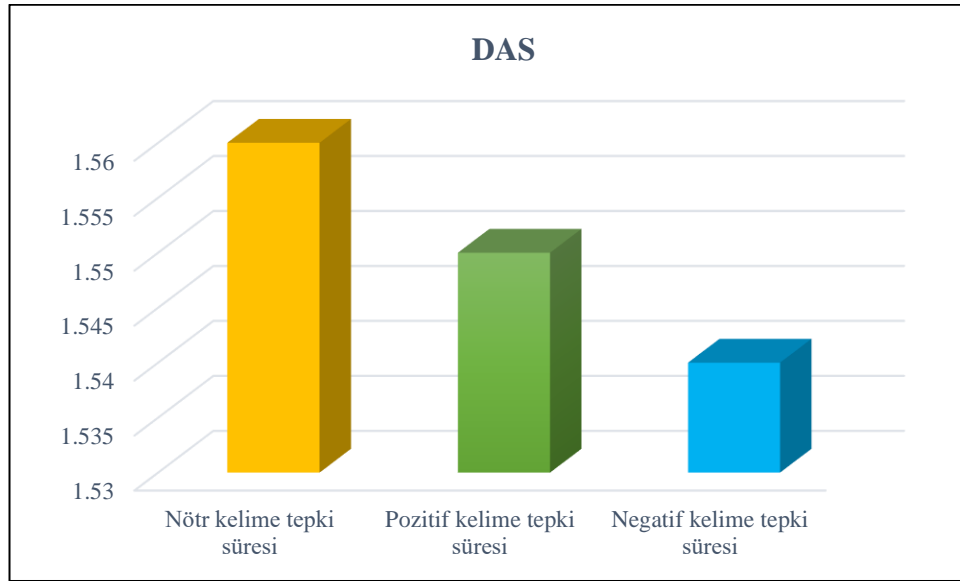
Şekil 4.60: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

b) DAS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DAS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda kelime tepki sürelerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.31) (Şekil 4.61).

Tablo 4.31: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.56	0.17	0.63	0.53	-0.03	0.05
Pozitif kelime	1.55	0.17	0.54	0.59	-0.05	0.09
Nötr kelime	1.56	0.17	0.12	0.90	-0.06	0.07
Negatif kelime	1.54	0.23				
Pozitif kelime	1.55	0.17				
Negatif kelime	1.54	0.23				

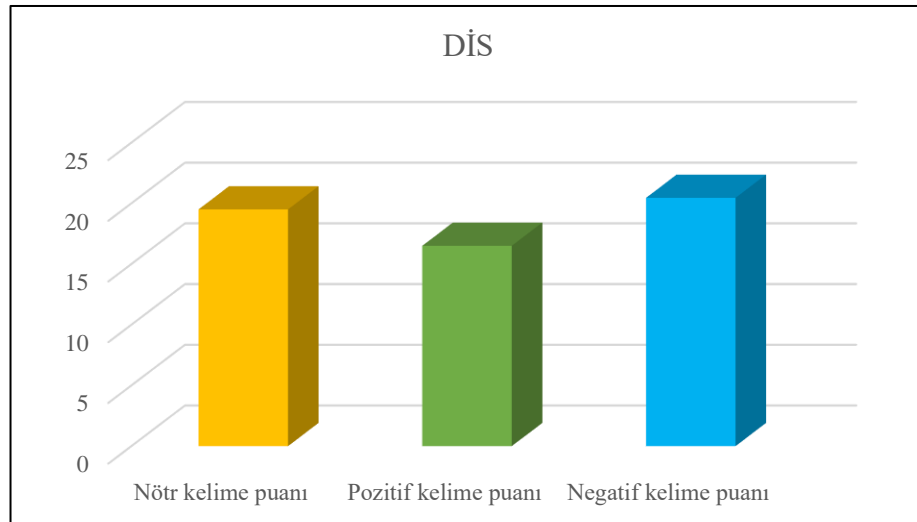
Şekil 4.61: DAS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelime tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

c) DİS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DİS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelime hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının pozitif kelime hatırlama puanından ($t = 5,14$, $p < 0,001$); negatif kelime hatırlama puanının nötr kelime hatırlama puanından ($t = -6,47$, $p < 0,001$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.32) (Şekil 4.62).

Tablo 4.32: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=44)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.50	2.77	5.14	<0.001	1.82	4.18
Pozitif kelime	16.50	4.46				
Nötr kelime	19.50	2.77	-1.97	0.06	-1.93	0.02
Negatif kelime	20.45	3.07				
Pozitif kelime	16.50	4.46	-6.47	<0.001	-5.19	-2.72
Negatif kelime	20.45	3.07				

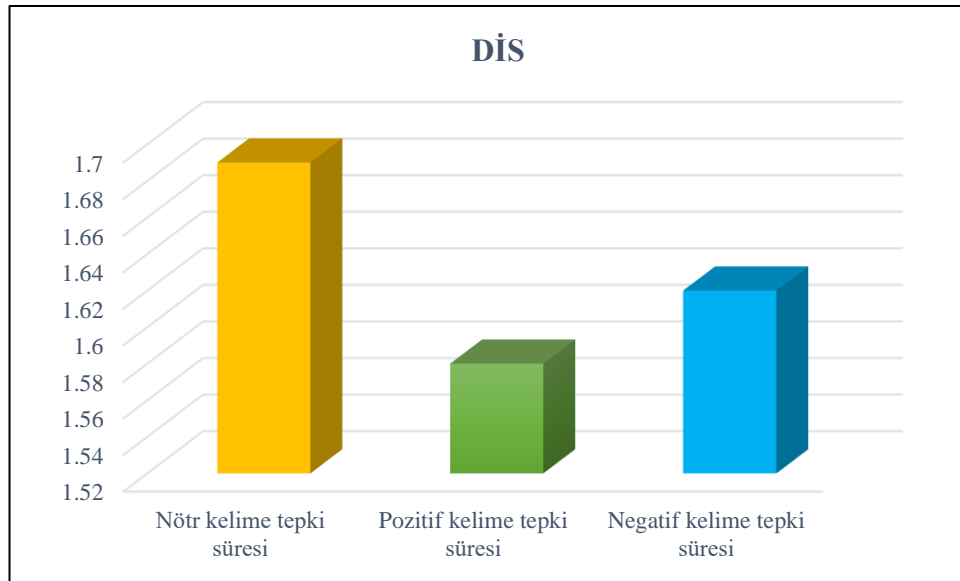
Şekil 4.62: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) DİS Puanı Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

DİS puanı yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelime hatırlama tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime tepki süresinin pozitif kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = 2,99$, $p = 0,004$) (Tablo 4.33) (Şekil 4.63).

Tablo 4.33: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.69	0.30	2.99	0.004	0.04	0.18
Pozitif kelime	1.58	0.20				
Nötr kelime	1.69	0.30	1.94	0.06	-0.00	0.14
Negatif kelime	1.62	0.27				
Pozitif kelime	1.58	0.20	-1.43	0.16	-0.09	0.02
Negatif kelime	1.62	0.27				

Şekil 4.63: DİS puanı yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resim tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4. Duygusal Tepkisellik Bileşenleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

4.2.4.1. Resim Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Resim hatırlama puanları ve Duygusal Tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Üzüntü Resim ile Genel Pozitif Tepkisellik arasında negatif yönlü korelasyon tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.34).

Tablo 4.34: Resim Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	GENEL NEGATIF	GENEL POZİTİF	NEGAKT	NEGYOG	NEGSURE	POZAKT	POZYOG	POZSURE
Nötr resim	-0.05	-0.12	-0.08	-0.04	0.00	-0.16	-0.12	-0.03
Pozitif resim	0.06	0.07	0.08	-0.01	0.09	0.11	0.12	-0.02
Negatif resim	0.12	-0.13	0.06	0.11	0.14	-0.16	-0.10	-0.08
Tiksinme resim	0.05	-0.13	-0.02	0.02	0.14	-0.10	-0.16	-0.07
Üzüntü resim	0.18	-0.21*	0.16	0.17	0.14	-0.21	-0.18	-0.16
Öfke resim	-0.09	-0.05	-0.08	-0.07	-0.08	-0.07	-0.02	-0.04
Korku resim	0.16	-0.01	0.09	0.15	0.18	-0.07	0.03	0.02

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

4.2.4.2. Resim Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Resim tepki süreleri ve Duygusal Tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda

Nötr Resim yanlış yanıt süresi ile Pozitif Yoğunluk arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) korelasyon olduğu saptanmıştır (Tablo 4.35).

Tablo 4.35: Resim Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	GENEL NEGATIF	GENEL POZİTİF	NEGAKT	NEGYOG	NEGSURE	POZAKT	POZYOG	POZSURE
Nötr resim süre doğru ort	0.08	-0.03	-0.04	0.06	0.19	-0.02	0.05	-0.10
Nötr resim süre yanlış ort	-0.03	0.15	-0.01	-0.06	0.00	0.11	0.21*	0.08
Pozitif resim süre doğru ort	0.17	0.06	0.16	0.14	0.14	0.05	0.13	0.00
Pozitif resim süre yanlış ort	0.00	-0.11	0.00	0.03	-0.04	-0.13	-0.15	-0.02
Negatif resim süre doğru ort	0.08	0.01	0.05	0.08	0.10	0.03	-0.01	0.00
Negatif resim süre yanlış ort	0.02	0.18	0.07	0.01	-0.02	0.18	0.13	0.16
Tiksinme resim süre doğru ort	0.18	0.06	0.19	0.11	0.17	0.13	0.02	0.01
Tiksinme resim süre yanlış ort	0.02	0.14	0.05	0.08	-0.07	0.09	0.15	0.12
Üzüntü resim süre doğru ort	0.04	0.02	-0.02	0.08	0.05	0.05	-0.01	0.01
Üzüntü resim süre yanlış ort	-0.04	0.20	-0.04	-0.05	-0.02	0.18	0.20	0.13
Öfke resim süre doğru ort	0.06	0.01	0.03	0.02	0.11	0.03	-0.04	0.02
Öfke resim süre yanlış ort	0.09	0.00	0.12	0.05	0.07	0.03	-0.02	0.00
Korku resim süre doğru ort	-0.01	-0.04	-0.01	0.01	-0.02	-0.08	0.00	-0.02
Korku resim süre yanlış ort	-0.07	-0.04	-0.05	-0.06	-0.08	0.06	-0.05	-0.09

* $p<0.05$ ** $p<0.01$

4.2.4.3. Kelime Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kelime hatırlama puanları ve Duygusal Tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Üzüntü kelime ile Pozitif Yoğunluk arasında pozitif yönlü ($p<0.01$) korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.36).

Tablo 4.36: Kelime Hatırlama Puanları ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	GENEL NEGATIF	GENEL POZİTİF	NEGAKT	NEGYOG	NEGSURE	POZAKT	POZYOG	POZSURE
Nötr kelime	0.07	0.01	-0.01	0.12	0.08	0.02	0.08	-0.04
Pozitif kelime	0.03	-0.13	-0.11	0.04	0.15	-0.09	-0.11	-0.12
Negatif kelime	0.12	-0.01	0.05	0.13	0.13	0.01	0.00	-0.04
Tiksinme kelime	0.12	-0.03	0.00	0.17	0.16	-0.07	-0.07	0.04
Üzüntü kelime	-0.06	0.17	-0.04	-0.09	-0.04	0.14	0.28**	0.05
Öfke kelime	0.10	-0.13	0.09	0.10	0.06	-0.04	-0.15	-0.14
Korku kelime	0.10	-0.01	0.08	0.09	0.10	0.03	-0.01	-0.03

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.2.4.4. Kelime Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kelime tepki süreleri ve Duygusal Tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda kelimeleri hatırlama tepki süreleri ile duygusal tepkisellik bileşenleri arasında korelasyon tespit edilmemiştir (Tablo 4.37).

Tablo 4.37: Kelime Tepki Süreleri ile Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki Korelasyon Değerleri

	GENEL NEGATIF	GENEL POZİTİF	NEGAKT	NEGYOG	NEGSURE	POZAKT	POZYOG	POZSURE
Nötr kelime süre doğru ort	0.09	0.05	0.04	0.05	0.15	0.02	0.07	0.04
Nötr kelime süre yanlış ort	0.08	-0.05	0.10	0.03	0.08	-0.06	-0.05	-0.01
Pozitif kelime süre doğru ort	-0.06	0.13	-0.11	-0.03	-0.01	0.14	0.10	0.09
Pozitif kelime süre yanlış ort	-0.06	0.04	-0.04	-0.01	-0.10	0.04	0.03	0.03
Negatif kelime süre doğru ort	-0.02	-0.01	-0.05	-0.04	0.03	0.01	-0.05	0.01
Negatif kelime süre yanlış ort	0.05	0.03	0.15	0.01	-0.04	-0.03	0.11	0.00
Tiksinme kelime süre doğru ort	-0.03	-0.05	-0.06	-0.04	0.03	-0.06	-0.07	-0.02
Tiksinme kelime süre yanlış ort	-0.06	-0.04	0.06	-0.13	-0.10	-0.03	0.03	-0.08
Üzüntü kelime süre doğru ort	-0.04	0.03	-0.03	-0.09	0.00	0.05	-0.04	0.05
Üzüntü kelime süre yanlış ort	0.08	-0.15	0.05	0.11	0.05	-0.16	-0.18	-0.06
Öfke kelime süre doğru ort	0.03	0.00	0.00	0.05	0.03	0.01	-0.01	0.00
Öfke kelime süre yanlış ort	0.02	0.08	0.03	0.01	0.01	0.04	0.12	0.05
Korku kelime süre doğru ort	-0.01	0.04	-0.06	-0.02	0.05	0.09	-0.01	0.01
Korku kelime süre yanlış ort	-0.17	0.06	-0.13	-0.15	-0.17	-0.04	0.04	0.13

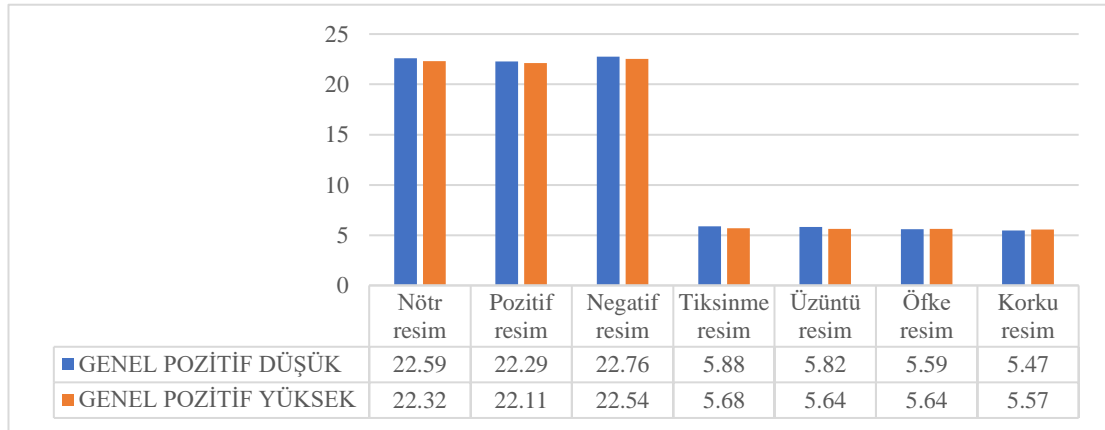
* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.2.4.5. Resim Hatırlama Puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim hatırlama puanlarının Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda resim hatırlama puanlarının Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.38) (Şekil 4.64).

Tablo 4.38: Resim hatırlama puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=34)		GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=56)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.59	3.66	22.32	2.18	0.43	0.66
Pozitif resim	22.29	2.21	22.11	2.76	0.34	0.74
Negatif resim	22.76	2.70	22.54	2.79	0.38	0.70
Tiksinme resim	5.88	0.48	5.68	0.83	1.30	0.19
Üzüntü resim	5.82	0.58	5.64	1.08	0.89	0.37
Öfke resim	5.59	1.07	5.64	0.94	-0.25	0.80
Korku resim	5.47	1.33	5.57	1.31	-0.35	0.72

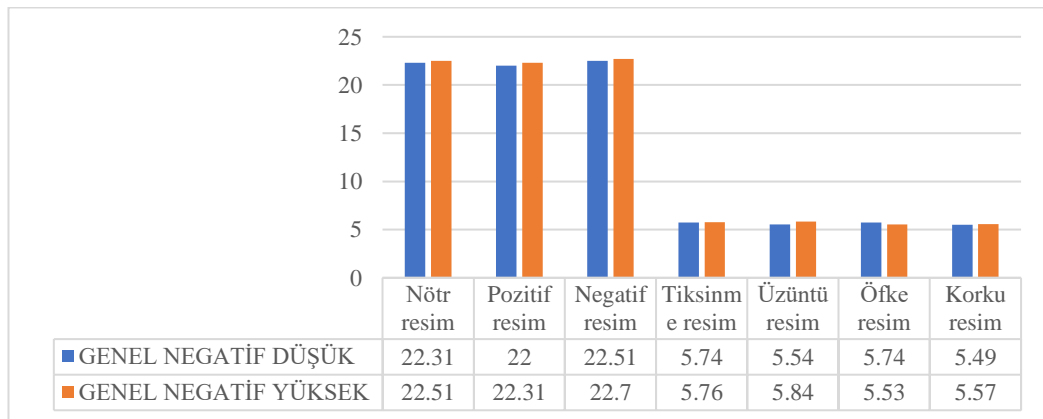
Şekil 4.64: Resim hatırlama puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4.6. Resim Hatırlama Puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim hatırlama puanlarının Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda resim hatırlama puanlarının Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.39) (Şekil 4.65).

Tablo 4.39: Resim hatırlama puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=39)		GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=51)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.31	2.22	22.51	3.22	-0.33	0.74
Pozitif resim	22.00	2.64	22.31	2.50	-0.57	0.57
Negatif resim	22.51	3.14	22.70	2.43	-0.33	0.74
Tiksinme resim	5.74	0.68	5.76	0.76	-0.14	0.89
Üzüntü resim	5.54	1.25	5.84	0.54	-1.42	0.16
Öfke resim	5.74	0.82	5.53	1.11	1.06	0.29
Korku resim	5.49	1.50	5.57	1.15	-0.29	0.77

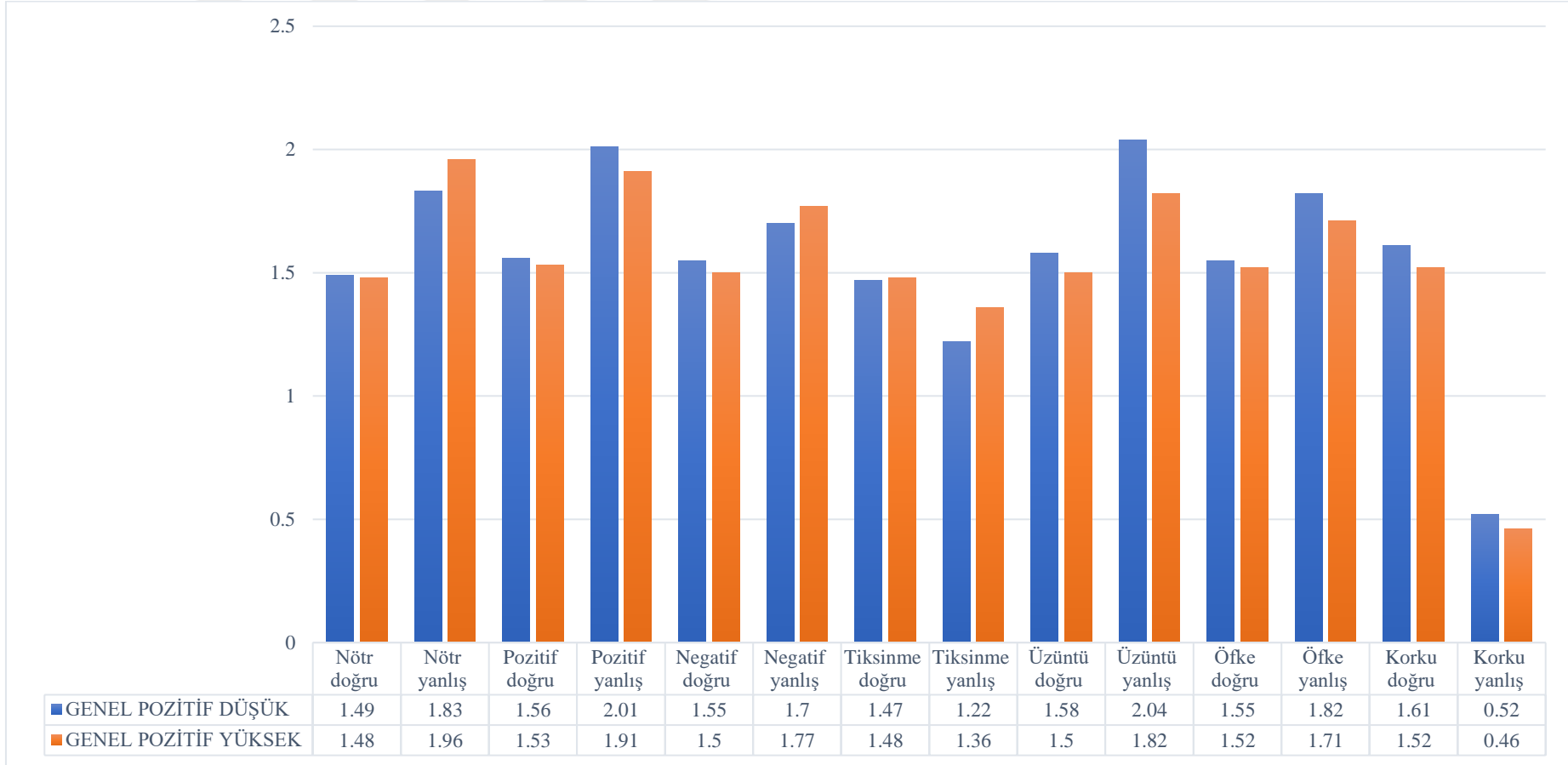
Şekil 4.65: Resim hatırlama puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4.7. Resim Tepki Sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda resim tepki sürelerinin Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.40) (Şekil 4.66).

Tablo 4.40: Resim tepki sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=34)		GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=56)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.49	0.15	1.48	0.14	0.27	0.79
Nötr resim süre yanlış ort	1.83	0.52	1.96	0.75	-0.52	0.61
Pozitif resim süre doğru ort	1.56	0.18	1.53	0.16	0.74	0.46
Pozitif resim süre yanlış ort	2.01	0.74	1.91	0.69	0.43	0.67
Negatif resim süre doğru ort	1.55	0.19	1.50	0.15	1.22	0.23
Negatif resim süre yanlış ort	1.70	0.56	1.77	0.91	-0.19	0.85
Tiksinme resim süre doğru ort	1.47	0.19	1.48	0.19	-0.19	0.85
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.22	0.02	1.36	0.96	-0.18	0.86
Üzüntü resim süre doğru ort	1.58	0.24	1.50	0.19	1.61	0.11
Üzüntü resim süre yanlış ort	2.04	0.34	1.82	0.91	0.40	0.70
Öfke resim süre doğru ort	1.55	0.28	1.52	0.23	0.68	0.50
Öfke resim süre yanlış ort	1.82	0.50	1.71	0.55	0.34	0.74
Korku resim süre doğru ort	1.61	0.34	1.52	0.21	1.32	0.19
Korku resim süre yanlış ort	0.52	0.83	0.46	0.75	0.13	0.89

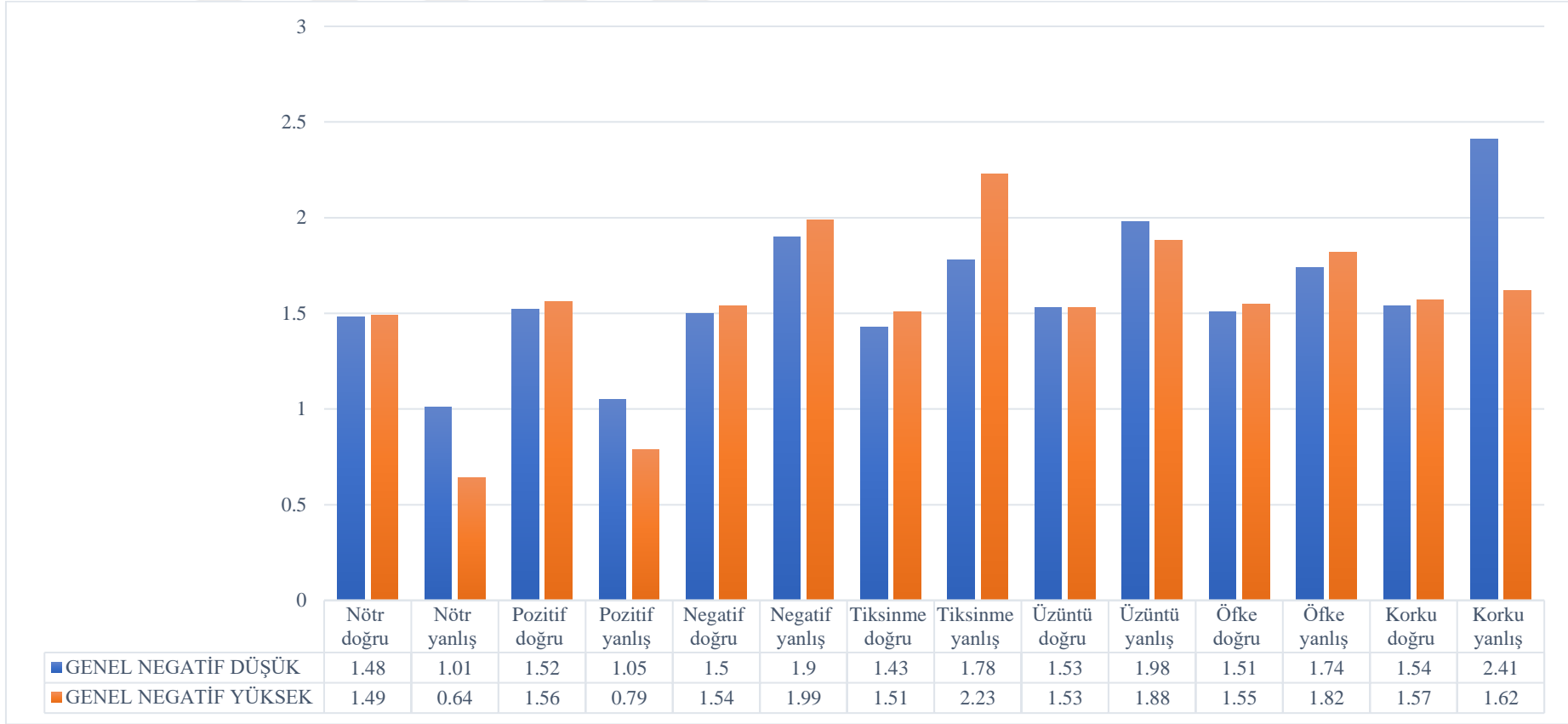
Şekil 4.66: Resim tepki sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4.8. Resim Tepki Sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda resim tepki sürelerinin Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.41) (Şekil 4.67).

Tablo 4.41: Resim tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=34)		GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=56)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
	Nötr resim süre doğru ort	1.48	0.14	1.49		
Nötr resim süre yanlış ort	1.01	1.23	0.64	0.89	1.54	0.13
Pozitif resim süre doğru ort	1.52	0.17	1.56	0.17	-1.13	0.26
Pozitif resim süre yanlış ort	1.05	1.09	0.79	1.23	1.04	0.30
Negatif resim süre doğru ort	1.50	0.17	1.54	0.16	-0.94	0.35
Negatif resim süre yanlış ort	1.90	0.58	1.99	0.78	-0.58	0.57
Tiksinme resim süre doğru ort	1.43	0.16	1.51	0.21	-1.89	0.06
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.78	0.56	2.23	0.98	-1.83	0.08
Üzüntü resim süre doğru ort	1.53	0.20	1.53	0.22	0.13	0.90
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.98	0.46	1.88	0.69	0.44	0.66
Öfke resim süre doğru ort	1.51	0.25	1.55	0.25	-0.61	0.54
Öfke resim süre yanlış ort	1.74	0.48	1.82	0.69	-0.44	0.66
Korku resim süre doğru ort	1.54	0.28	1.57	0.26	-0.63	0.53
Korku resim süre yanlış ort	2.41	1.06	1.62	0.84	1.65	0.12

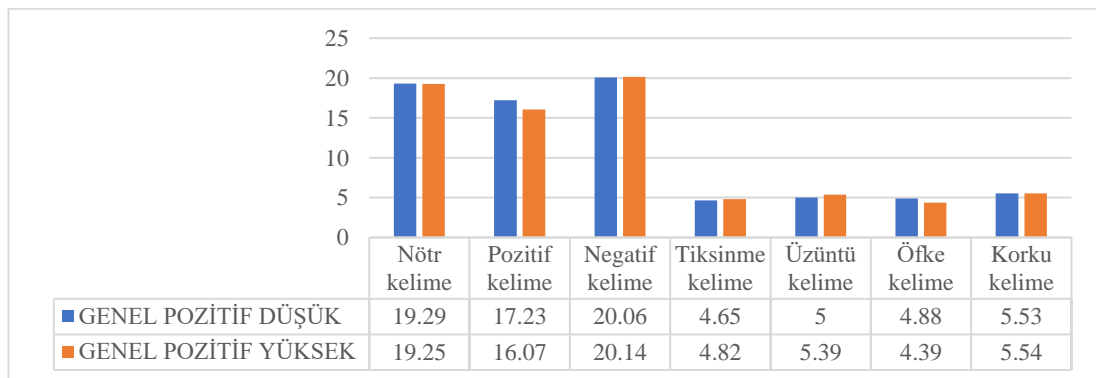
Şekil 4.67: Resim tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

4.2.4.9. Kelime Hatırlama Puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime hatırlama puanlarının Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kelime hatırlama puanlarının Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.42) (Şekil 4.68).

Tablo 4.42: Kelime hatırlama puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=34)		GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=56)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.29	3.26	19.25	3.31	0.06	0.95
Pozitif kelime	17.23	4.34	16.07	4.94	1.13	0.26
Negatif kelime	20.06	3.60	20.14	3.12	-0.12	0.91
Tiksinme kelime	4.65	1.61	4.82	1.74	-0.47	0.64
Üzüntü kelime	5.00	1.65	5.39	1.07	-1.37	0.17
Öfke kelime	4.88	1.22	4.39	1.72	1.45	0.15
Korku kelime	5.53	1.11	5.54	1.08	-0.03	0.98

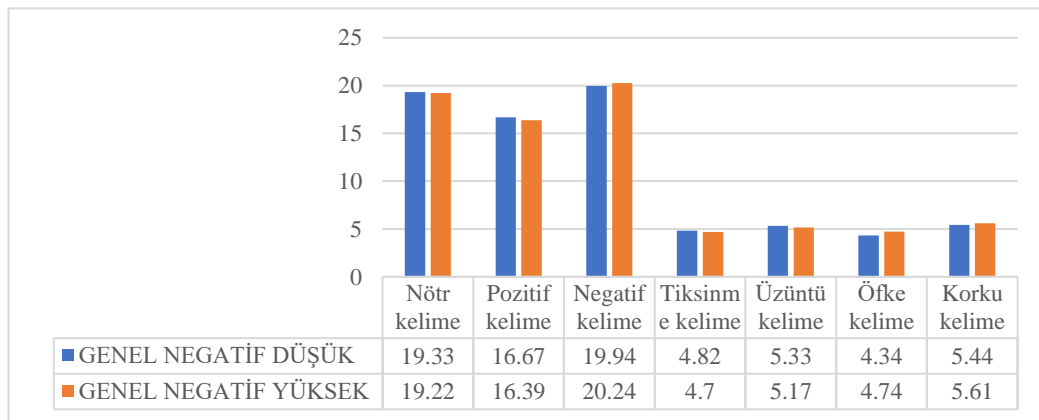
Şekil 4.68: Kelime hatırlama puanlarının “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4.10. Kelime Hatırlama Puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime hatırlama puanlarının Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kelime hatırlama puanlarının Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.43) (Şekil 4.69).

Tablo 4.43: Kelime hatırlama puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=34)		GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=56)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.33	3.35	19.22	3.25	0.17	0.87
Pozitif kelime	16.67	5.24	16.39	4.36	0.27	0.79
Negatif kelime	19.94	3.45	20.24	3.19	-0.41	0.68
Tiksinme kelime	4.82	1.76	4.70	1.64	0.32	0.75
Üzüntü kelime	5.33	1.15	5.17	1.45	0.55	0.58
Öfke kelime	4.34	1.71	4.74	1.44	-1.16	0.25
Korku kelime	5.44	1.21	5.61	0.98	-0.74	0.46

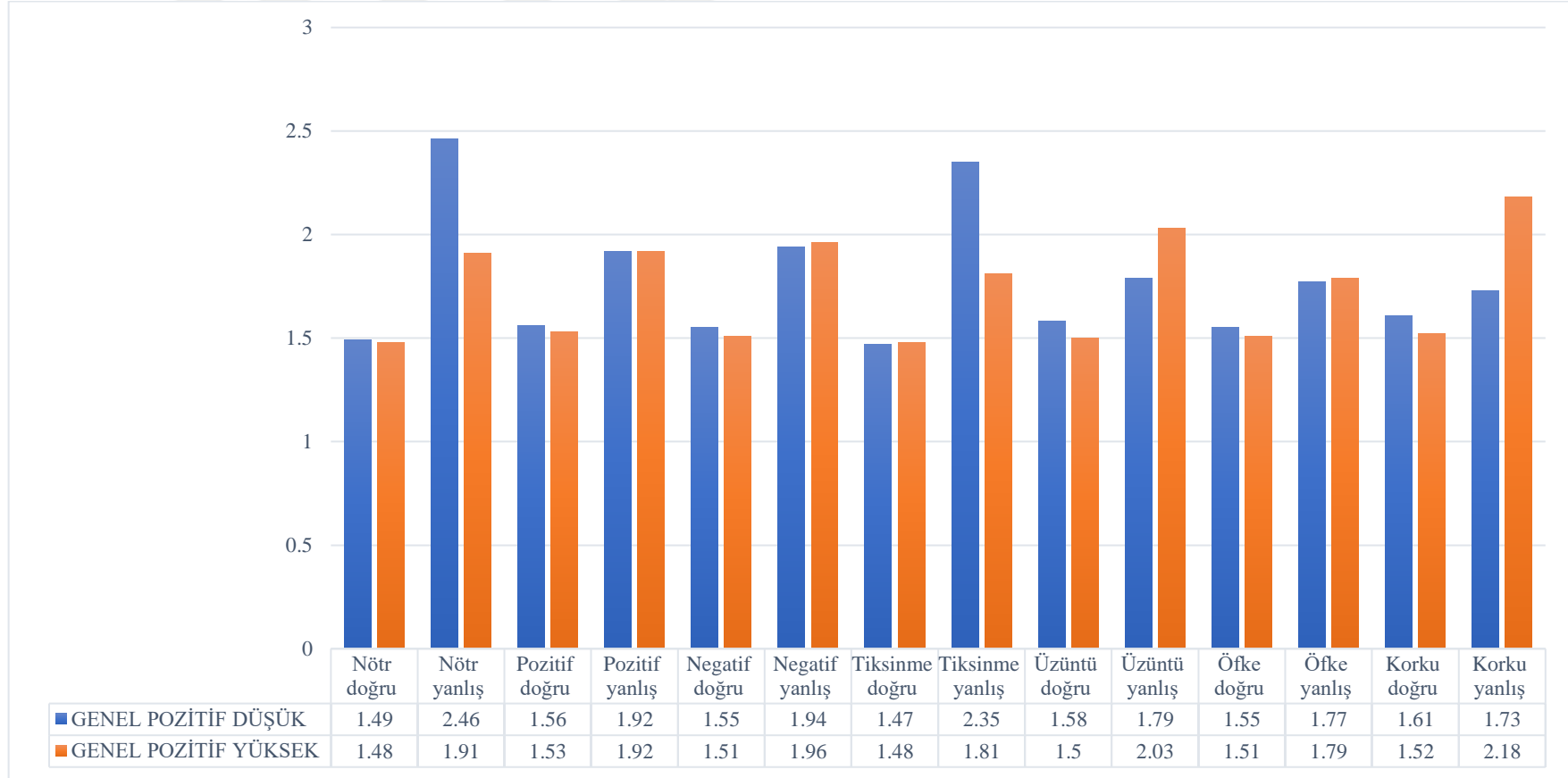
Şekil 4.69: Kelime hatırlama puanlarının “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4.11. Kelime Tepki Sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kelime tepki sürelerinin Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.44) (Şekil 4.70).

Tablo 4.44: Kelime tepki sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=40)		GENEL POZİTİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=50)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.49	0.15	1.48	0.13	0.27	0.79
Nötr kelime süre yanlış ort	2.46	1.71	1.91	0.58	1.67	0.10
Pozitif kelime süre doğru ort	1.56	0.18	1.53	0.16	0.74	0.46
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.92	0.58	1.92	0.95	0.00	0.99
Negatif kelime süre doğru ort	1.55	0.19	1.51	0.15	1.22	0.22
Negatif kelime süre yanlış ort	1.94	0.77	1.96	0.66	-0.14	0.89
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.47	0.19	1.48	0.19	-0.19	0.85
Tiksinme kelime süre yanlış ort	2.35	1.06	1.81	0.58	1.91	0.07
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.58	0.24	1.50	0.19	1.61	0.11
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.79	0.45	2.03	0.69	-1.03	0.31
Öfke kelime süre doğru ort	1.55	0.28	1.51	0.23	0.68	0.50
Öfke kelime süre yanlış ort	1.77	0.80	1.79	0.45	-0.13	0.89
Korku kelime süre doğru ort	1.61	0.34	1.52	0.21	1.32	0.19
Korku kelime süre yanlış ort	1.73	0.91	2.18	1.07	-0.84	0.42

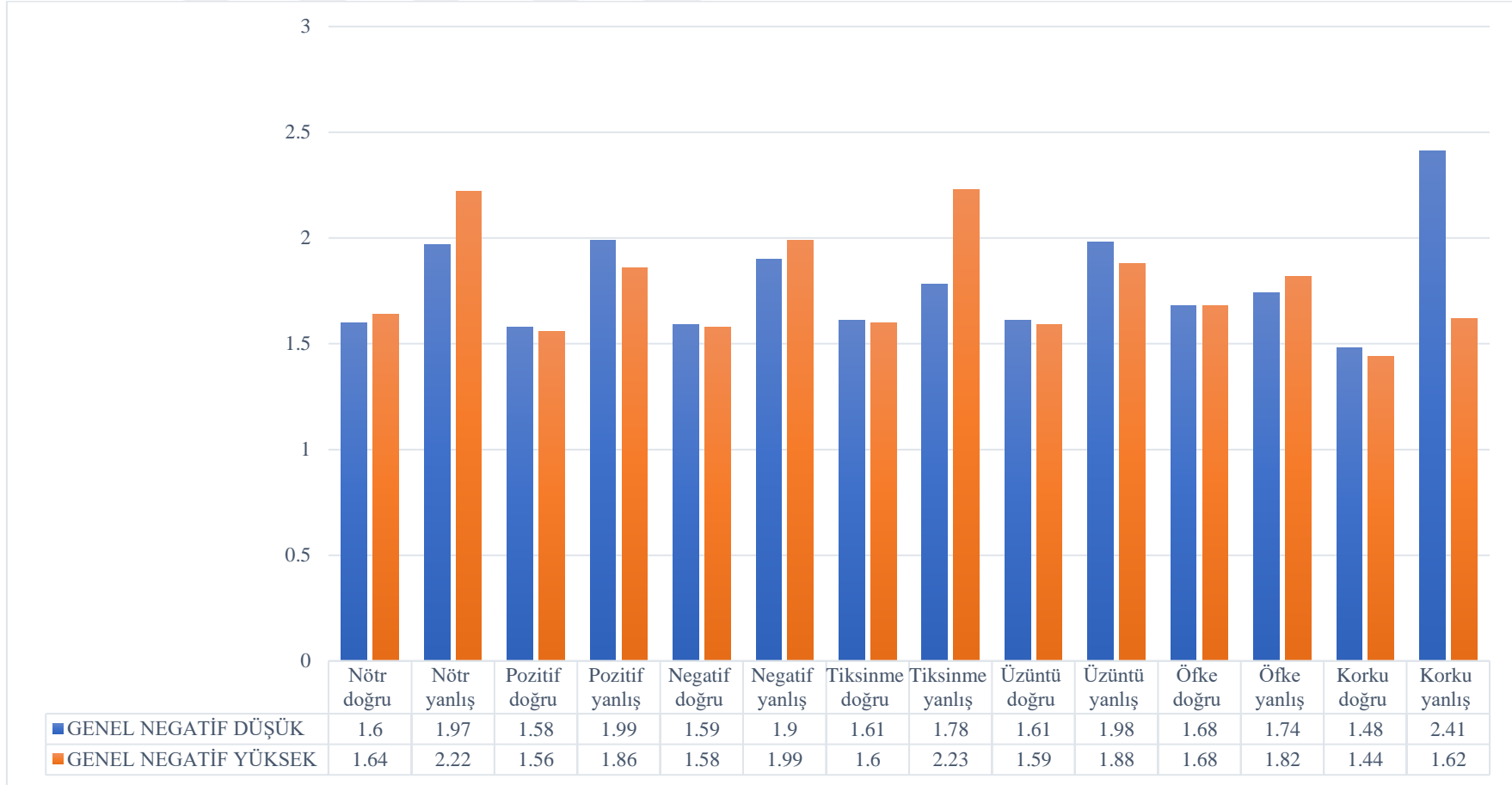
Şekil 4.70: Kelime tepki sürelerinin “Genel Pozitif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.4.12. Kelime Tepki Sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” Gruplarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kelime tepki sürelerinin Genel Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.45) (Şekil 4.71).

Tablo 4.45: Kelime tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK DÜŞÜK (N=40)		GENEL NEGATİF DUYGUSAL TEPKİSELLİK YÜKSEK (N=50)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.60	0.22	1.64	0.26	-0.91	0.37
Nötr kelime süre yanlış ort	1.97	0.57	2.22	1.46	-0.93	0.35
Pozitif kelime süre doğru ort	1.58	0.19	1.56	0.18	0.39	0.70
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.99	1.02	1.86	0.66	0.75	0.45
Negatif kelime süre doğru ort	1.59	0.30	1.58	0.21	0.26	0.80
Negatif kelime süre yanlış ort	1.90	0.58	1.99	0.78	-0.57	0.57
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.61	0.66	1.60	0.32	0.05	0.96
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.78	0.57	2.23	0.98	-1.82	0.08
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.61	0.42	1.59	0.31	0.25	0.80
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.98	0.46	1.88	0.69	0.44	0.66
Öfke kelime süre doğru ort	1.68	0.35	1.68	0.33	-0.07	0.94
Öfke kelime süre yanlış ort	1.74	0.48	1.82	0.69	-0.44	0.66
Korku kelime süre doğru ort	1.48	0.22	1.44	0.22	0.97	0.33
Korku kelime süre yanlış ort	2.41	1.06	1.62	0.84	1.65	0.12

Şekil 4.71: Kelime tepki sürelerinin “Genel Negatif Duygusal Tepkisellik” gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

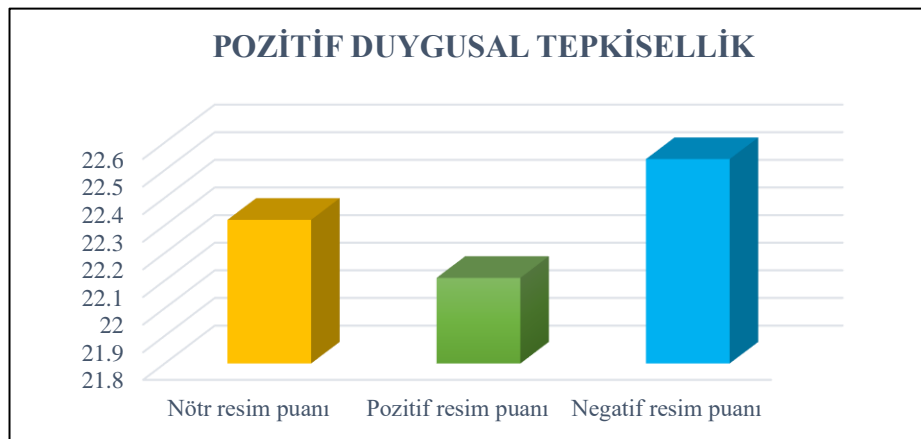
4.2.4.13. Duygusal Tepkisellik Türlerinde Resim Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması

a) Pozitif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.46) (Şekil 4.72).

Tablo 4.46: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.32	2.18	0.55	0.59	-0.57	0.99
Pozitif resim	22.11	2.76				
Nötr resim	22.32	2.18	-0.57	0.57	-0.96	0.53
Negatif resim	22.54	2.79				
Pozitif resim	22.11	2.76	-1.06	0.29	-1.24	0.38
Negatif resim	22.54	2.79				

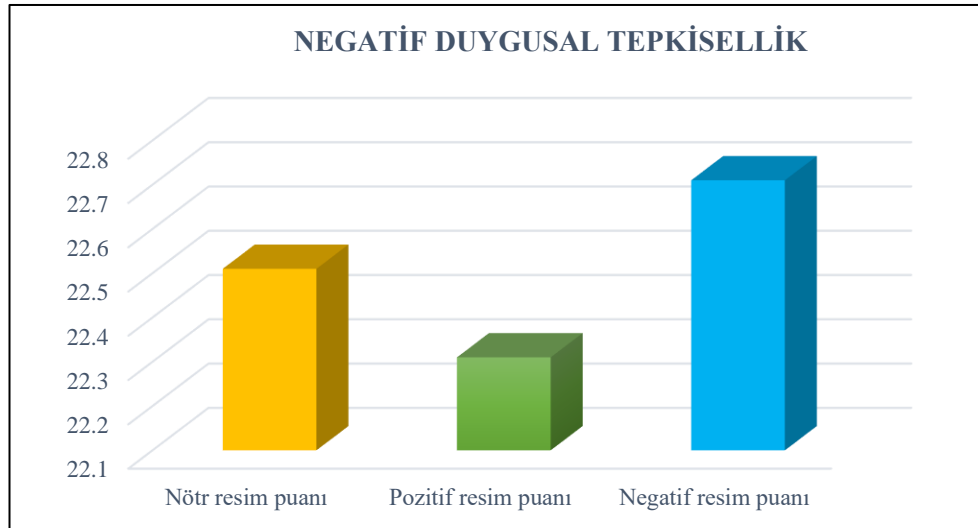
Şekil 4.72: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

b) Negatif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.47) (Şekil 4.73).

Tablo 4.47: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.51	3.22	0.40	0.69	-0.80	1.19
Pozitif resim	22.31	2.51				
Nötr resim	22.51	3.22	-0.61	0.55	-0.84	0.45
Negatif resim	22.71	2.43				
Pozitif resim	22.31	2.51	-0.96	0.34	-1.21	0.43
Negatif resim	22.71	2.43				

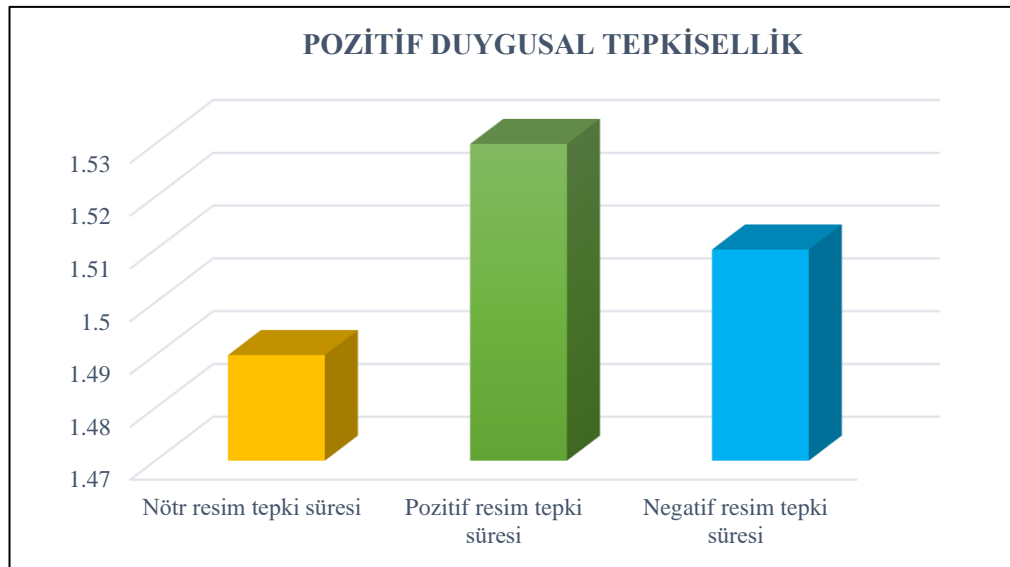
Şekil 4.73: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri ve kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

c) Pozitif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Süreleri Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin pozitif resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,45, p = 0,02$) (Tablo 4.48) (Şekil 4.74).

Tablo 4.48: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.49	0.14	-2.45	0.02	-0.09	-0.01
Pozitif resim	1.53	0.16				
Nötr resim	1.49	0.14	-0.99	0.33	-0.06	0.02
Negatif resim	1.51	0.15				
Pozitif resim	1.53	0.16	1.28	0.21	-0.02	0.07
Negatif resim	1.51	0.15				

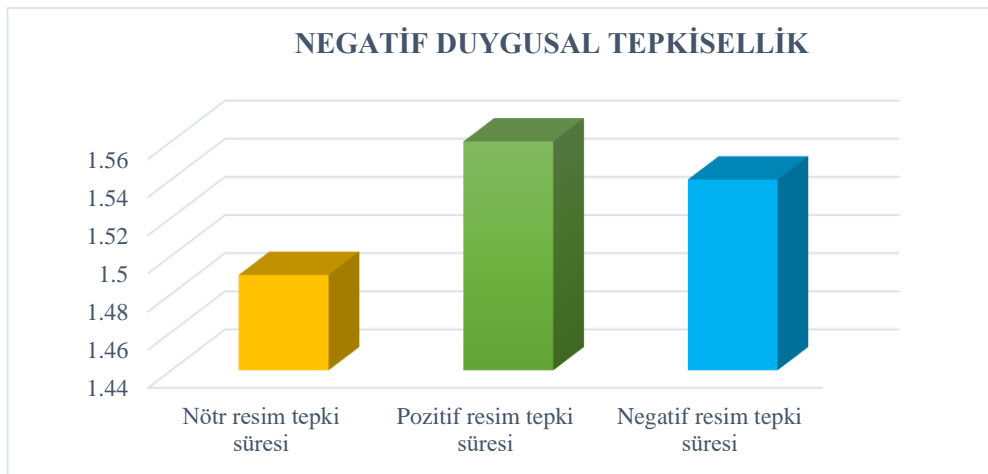
Şekil 4.74: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) Negatif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Süreleri Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin pozitif resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,64, p = 0,01$) (Tablo 4.49) (Şekil 4.75).

Tablo 4.49: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=51)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.49	0.15	-2.64	0.01	-0.12	-0.02
Pozitif resim	1.56	0.17				
Nötr resim	1.49	0.15	-1.67	0.10	-0.09	0.01
Negatif resim	1.54	0.16				
Pozitif resim	1.56	0.17	1.09	0.28	-0.02	0.07
Negatif resim	1.54	0.16				

Şekil 4.75: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

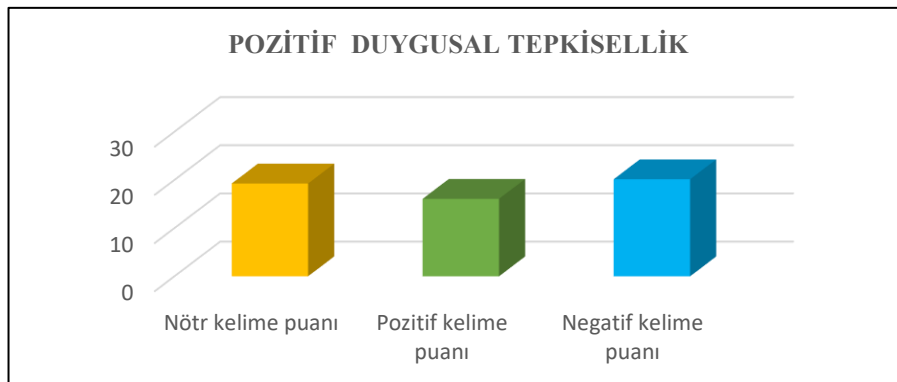
4.2.4.14. Duygusal Tepkisellik Türlerinde Kelime Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması

a) Pozitif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 5,58, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,40, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.50) (Şekil 4.76).

Tablo 4.50: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.25	3.32				
Pozitif kelime	16.07	4.94	5.58	<0.001	2.04	4.31
Nötr kelime	19.25	3.32				
Negatif kelime	20.14	3.12	-1.74	0.09	-1.91	0.13
Pozitif kelime	16.07	4.94				
Negatif kelime	20.14	3.12	-6.40	<0.001	-5.35	-2.79

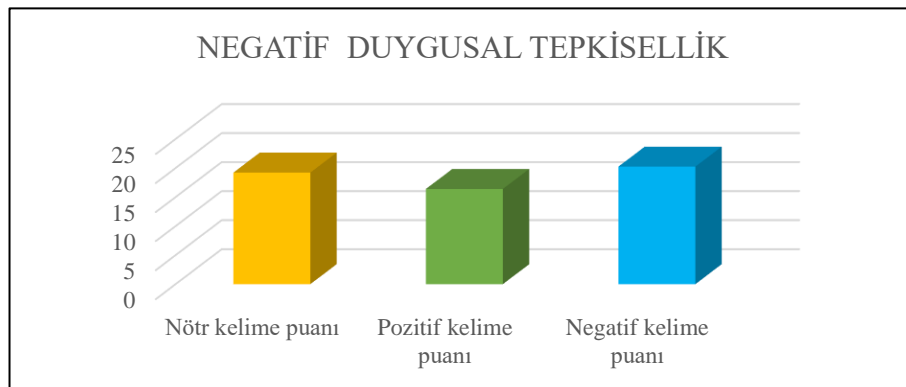
Şekil 4.76: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

b) Negatif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 4,99, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -7,05, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.51) (Şekil 4.77).

Tablo 4.51: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.21	3.25	4.99	<0.001	1.69	3.96
Pozitif kelime	16.39	4.36				
Nötr kelime	19.21	3.25	-1.96	0.06	-2.07	0.03
Negatif kelime	20.24	3.19				
Pozitif kelime	16.39	4.36	-7.05	<0.001	-4.94	-2.75
Negatif kelime	20.24	3.19				

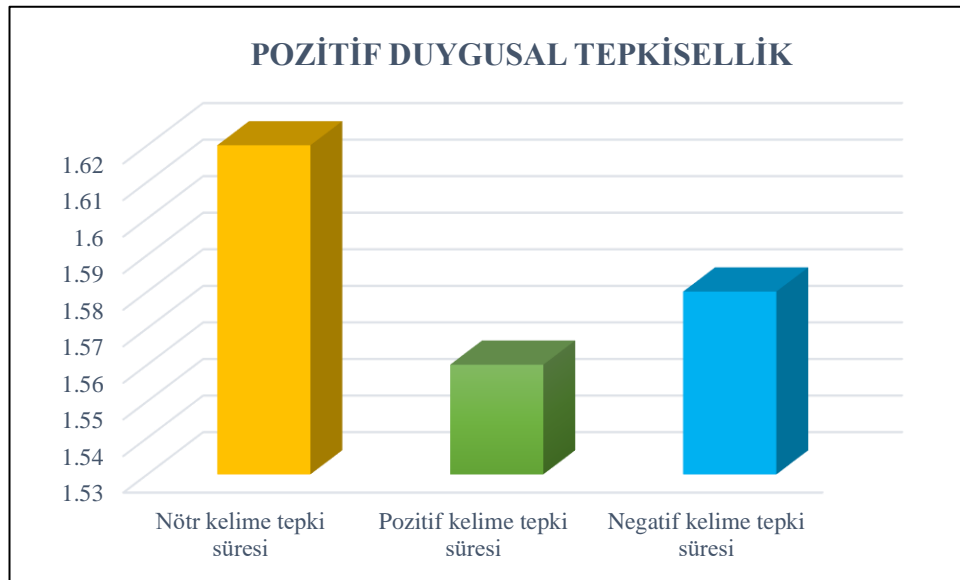
Şekil 4.77: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

c) Pozitif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Süreleri Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Pozitif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda kelime tepki sürelerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.52) (Şekil 4.78).

Tablo 4.52: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=56)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.62	0.27	1.88	0.06	-0.00	-0.11
Pozitif kelime	1.56	0.19				
Nötr kelime	1.62	0.27	0.97	0.33	-0.04	0.11
Negatif kelime	1.58	0.28				
Pozitif kelime	1.62	0.27	-0.74	0.46	-0.08	0.04
Negatif kelime	1.58	0.28				

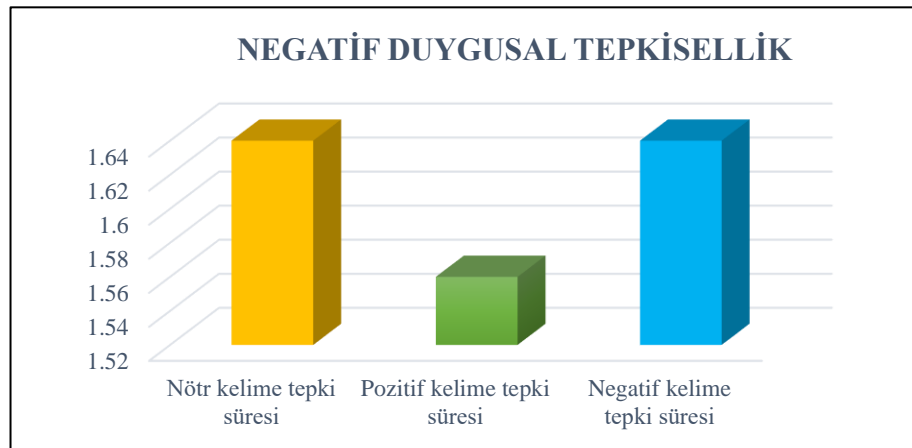
Şekil 4.78: Pozitif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) Negatif Duygusal Tepkisellik Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Süreleri Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Negatif Duygusal Tepkisellik düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin ($t = 2,51$, $p = 0,02$) ve negatif kelime tepki süresinin ($t = 2,32$, $p = 0,02$) pozitif kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.53) (Şekil 4.79).

Tablo 4.53: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=51)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.64	0.26	2.51	0.02	0.02	0.15
Pozitif kelime	1.56	0.18				
Nötr kelime	1.64	0.26	2.32	0.02	0.01	0.12
Negatif kelime	1.58	0.21				
Pozitif kelime	1.56	0.18	-0.76	0.45	-0.07	0.03
Negatif kelime	1.64	0.26				

Şekil 4.79: Negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki süreleri karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.5. Kişilik Bozuklukları ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

4.2.5.1. Resim Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Resim hatırlama puanları ve Kişilik Bozuklukları arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Nötr Resim ile Antisosyal KB arasında negatif yönlü ($p<0.05$); Pozitif Resim ile Şizoid KB arasında negatif yönlü ($p<0.05$); Tikslenme Resim ile Şizoid KB arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Üzüntü Resim ile Bağımlı KB arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Korku Resim ile Çekingen KB arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) korelasyon olduğu saptanmıştır (Tablo 4.54).

4.2.5.2. Resim Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Resim tepki süreleri ve Kişilik Bozuklukları arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Negatif Resim doğru yanıt süresi ile Çekingen KB arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Öfke Resim doğru yanıt süresi ile Çekingen KB arasında pozitif yönlü ($p<0.05$); Korku Resim doğru yanıt süresi ile Şizoid KB arasında pozitif yönlü ($p<0.05$) korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.55).

Tablo 4.54: Resim Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	PARANOİD	SİZOTİPAL	SİZOID	ANTİSOSYAL	BORDERLINE	HİSTRİYONİK	NARSİSİSTİK	OKKB	ÇEKİNGEN	BAGIMLI
Nötr resim	-0.01	0.02	-0.01	-0.24*	0.08	-0.04	-0.05	-0.02	0.11	0.08
Pozitif resim	-0.12	-0.09	-0.25*	-0.10	-0.05	-0.12	-0.01	-0.11	-0.07	0.02
Negatif resim	0.02	0.13	0.01	0.01	0.12	0.05	0.10	0.10	0.16	0.15
Tiksinme resim	-0.02	0.03	0.25*	-0.03	0.12	0.02	-0.04	0.12	0.10	0.07
Üzüntü resim	-0.06	0.10	-0.02	0.06	0.13	0.04	0.09	0.02	0.17	0.21*
Öfke resim	0.05	0.16	-0.07	0.03	0.03	0.05	0.03	0.04	-0.07	-0.06
Korku resim	0.05	0.06	-0.05	-0.02	0.07	0.03	0.15	0.09	0.21*	0.17

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Tablo 4.55: Resim Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	PARANOID	SIZOTIPAL	SIZOID	ANTISOSYAL	BORDERLINE	HISTRIONİK	NARSİSİTİK	OKKB	CEKİNGEN	BAGIMLI
Nötr resim süre doğru ort	-0.16	-0.04	-0.01	-0.03	0.10	-0.12	0.02	0.05	0.05	0.14
Nötr resim süre yanlış ort	-0.03	-0.07	-0.14	0.05	-0.12	0.00	0.00	0.03	-0.06	-0.04
Pozitif resim süre doğru ort	-0.07	0.08	-0.02	-0.05	0.07	0.02	0.07	0.10	0.14	0.06
Pozitif resim süre yanlış ort	0.16	0.02	0.15	0.14	0.04	0.10	0.06	0.09	0.10	0.00
Negatif resim süre doğru ort	-0.08	0.03	0.15	-0.04	0.08	-0.05	0.09	0.13	0.22*	0.09
Negatif resim süre yanlış ort	0.06	-0.15	-0.11	-0.09	0.02	0.06	-0.09	-0.03	0.08	0.03
Tiksinme resim süre doğru ort	0.01	0.02	0.11	0.08	0.02	-0.04	0.00	0.15	0.09	0.03
Tiksinme resim süre yanlış ort	0.18	0.08	-0.17	0.05	-0.04	-0.05	0.03	-0.06	-0.05	0.02
Üzüntü resim süre doğru ort	-0.11	0.00	-0.05	-0.05	-0.02	-0.14	-0.03	0.00	0.12	0.02
Üzüntü resim süre yanlış ort	0.11	-0.06	-0.08	-0.02	-0.07	0.01	-0.06	0.04	-0.05	-0.12
Öfke resim süre doğru ort	-0.07	-0.04	0.08	-0.11	0.14	0.02	0.17	0.19	0.27*	0.14
Öfke resim süre yanlış ort	-0.05	-0.17	0.07	-0.12	0.02	0.00	-0.07	-0.03	0.16	0.15
Korku resim süre doğru ort	-0.04	0.11	0.27*	0.01	0.09	0.01	0.08	0.05	0.14	0.04
Korku resim süre yanlış ort	-0.04	-0.07	0.03	0.02	-0.02	0.03	-0.09	-0.13	-0.14	-0.04

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.2.5.3. Kelime Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kelime hatırlama puanları ve Kişilik Bozuklukları arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Korku kelime ile Şizotipal KB ($p<0.05$), Borderline KB ($p<0.05$) ve Histrionik KB ($p<0.05$) arasında pozitif yönlü korelasyon tespit edilmiştir (Tablo 4.56).

4.2.5.4. Kelime Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

Kelime tepki süreleri ve Kişilik Bozuklukları arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı analizi sonucunda Pozitif kelime doğru yanıt süresi ile Paranoid KB arasında negatif yönlü ($p<0.05$); Korku Kelime yanlış yanıt süresi ile Borderline KB ($p<0.01$) ve Histrionik KB ($p<0.01$) arasında negatif yönlü korelasyon olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.57).

Tablo 4.56: Kelime Hatırlama Puanları ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	PARANOID	SIZOTİPAL	SIZOID	ANTİSOSYAL	BORDERLINE	HİSTRİYONİK	NARSİSİSTİK	OKKB	CEKİNGEN	BAGIMLI
Nötr kelime	-0.02	0.02	0.01	-0.03	0.00	-0.02	0.07	-0.02	0.11	0.14
Pozitif kelime	0.00	0.03	0.05	-0.02	0.05	-0.01	0.05	-0.03	0.00	-0.02
Negatif kelime	-0.01	0.02	-0.12	-0.05	0.12	0.12	0.10	0.08	0.11	0.07
Tiksinme kelime	-0.05	0.01	-0.06	-0.05	0.10	0.02	0.01	0.05	0.11	0.12
Üzüntü kelime	0.00	-0.04	-0.20	-0.05	-0.08	0.12	0.01	-0.05	-0.10	-0.11
Öfke kelime	-0.09	-0.08	-0.01	0.00	0.03	-0.05	0.07	0.03	0.11	0.01
Korku kelime	0.18	0.23*	-0.02	-0.01	0.26*	0.26*	0.17	0.19	0.13	0.16

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

Tablo 4.57: Kelime Tepki Süreleri ile Kişilik Bozuklukları Arasındaki Korelasyon Değerleri

	PARANOID	SIZOTPAL	SIZOID	ANTISOSYAL	BORDERLINE	HISTRIONİK	NARSİSİSTİK	OKKB	CEKİNGEN	BAGIMLI
Nötr kelime süre doğru ort	-0.01	-0.11	-0.01	-0.01	0.12	0.00	-0.03	0.01	0.15	0.16
Nötr kelime süre yanlış ort	-0.02	-0.10	-0.03	-0.14	0.03	0.06	0.08	0.19	0.08	-0.02
Pozitif kelime süre doğru ort	-0.23*	-0.06	-0.01	-0.11	-0.02	-0.04	0.03	0.01	0.00	-0.04
Pozitif kelime süre yanlış ort	-0.17	-0.11	-0.06	-0.06	-0.06	-0.07	-0.07	-0.03	-0.10	-0.13
Negatif kelime süre doğru ort	-0.12	-0.06	0.04	0.05	0.10	-0.03	0.08	0.06	0.06	0.07
Negatif kelime süre yanlış ort	0.07	0.14	0.06	-0.01	-0.01	-0.04	-0.02	-0.09	0.02	0.09
Tiksinme kelime süre doğru ort	-0.04	0.03	0.09	0.07	0.07	-0.03	0.10	0.15	0.06	0.04
Tiksinme kelime süre yanlış ort	0.08	0.05	0.01	0.02	-0.04	0.02	0.04	-0.07	0.02	-0.01
Üzüntü kelime süre doğru ort	-0.13	-0.19	-0.07	0.00	0.02	-0.08	-0.11	-0.11	-0.06	0.05
Üzüntü kelime süre yanlış ort	-0.04	0.08	0.17	0.03	0.15	-0.11	-0.08	0.06	0.01	0.12
Öfke kelime süre doğru ort	-0.11	0.04	0.05	-0.01	0.12	0.01	0.15	0.06	0.07	0.02
Öfke kelime süre yanlış ort	0.05	0.15	0.05	-0.02	-0.02	0.00	0.03	-0.04	-0.08	-0.01
Korku kelime süre doğru ort	-0.06	-0.06	0.02	0.09	0.11	0.04	0.15	0.03	0.11	0.10
Korku kelime süre yanlış ort	-0.18	-0.20	0.03	-0.10	-0.34**	-0.30**	-0.15	-0.20	-0.09	-0.16

* $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

4.2.6. Kişilik Bozuklukları ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

4.2.6.1. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Resim Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim hatırlama puanlarının kişilik bozukluklarının düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Şizoid KB düzeyi yüksek olan grubun Tiksınme Resim puanının Şizoid KB düzeyi düşük olan gruba gruba göre ($t = 2,17, p = 0,03$); Çekingen KB düzeyi yüksek olan grubun Korku Resim puanının Çekingen KB düzeyi düşük olan gruba göre ($t = 1,99, p = 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Diğer resim hatırlama puanlarının kişilik bozuklukları düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.58) (Şekil 4.80).

Tablo 4.58: Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	PARANOID YÜKSEK (N=47)		PARANOID DÜŞÜK (N=43)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.30	3.39	22.56	2.06	-0.44	0.66
Pozitif resim	21.87	2.62	22.51	2.47	-1.19	0.24
Negatif resim	22.47	2.68	22.79	2.83	-0.56	0.58
Tiksınme resim	5.70	0.83	5.81	0.59	-0.73	0.47
Üzüntü resim	5.66	0.87	5.77	0.99	-0.55	0.58
Öfke resim	5.53	1.12	5.72	0.83	-0.90	0.37
Korku resim	5.57	1.17	5.49	1.45	0.31	0.76

Tablo 4.58: Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (devamı)

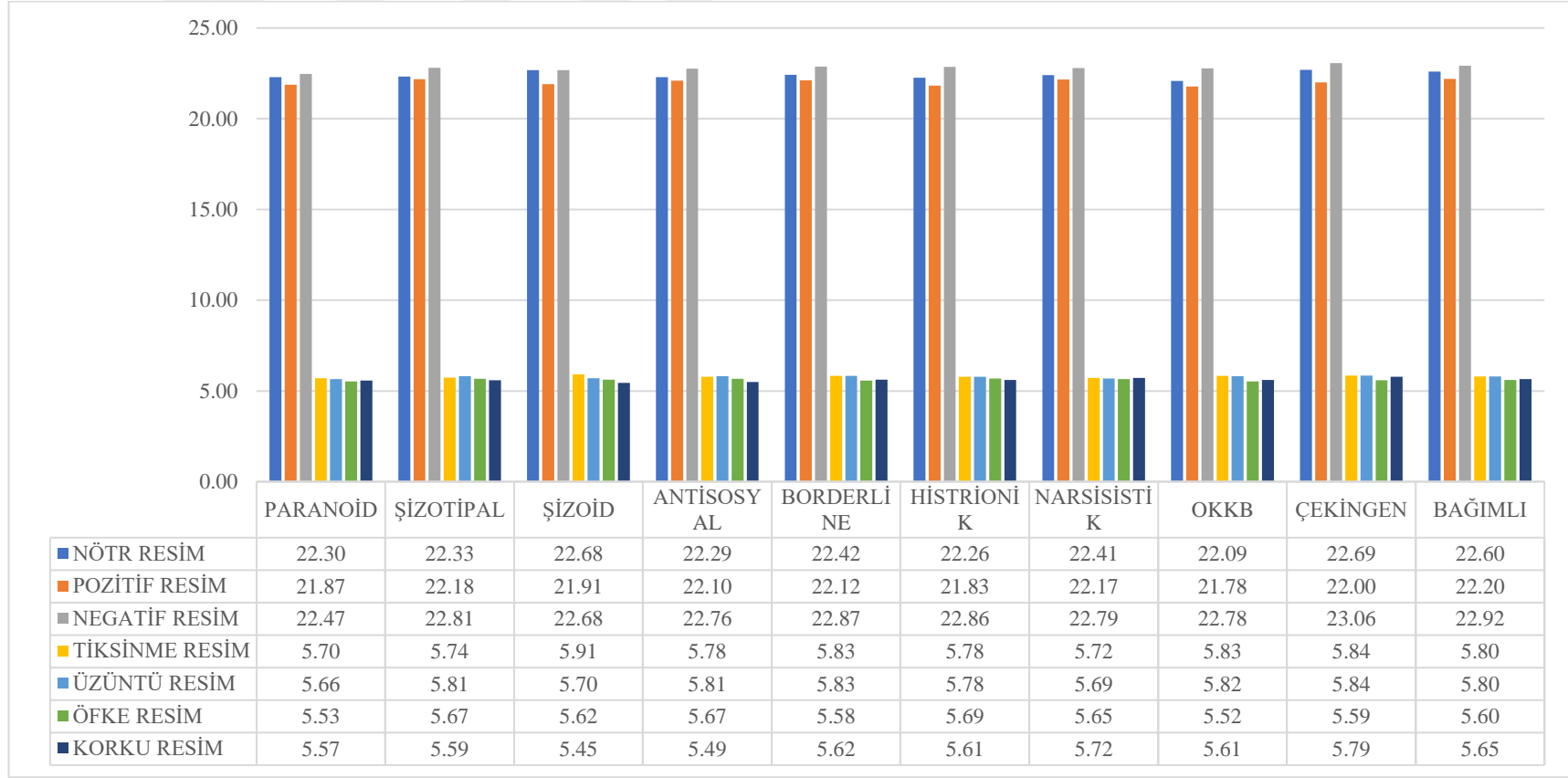
	ŞİZOTİPAL YÜKSEK (N=54)		ŞİZOTİPAL DÜŞÜK (N=36)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.33	3.22	22.56	2.12	-0.36	0.72
Pozitif resim	22.18	2.56	22.17	2.59	0.03	0.97
Negatif resim	22.81	2.38	22.33	3.22	0.82	0.42
Tiksinme resim	5.74	0.78	5.78	0.64	-0.24	0.81
Üzüntü resim	5.81	0.59	5.56	1.27	1.14	0.19
Öfke resim	5.67	0.93	5.56	1.08	0.52	0.61
Korku resim	5.59	1.12	5.44	1.56	0.52	0.60
	ŞİZOİD YÜKSEK (N=47)		ŞİZOİD DÜŞÜK (N=43)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.68	2.37	22.14	3.25	0.91	0.37
Pozitif resim	21.91	2.80	22.46	2.26	-1.02	0.31
Negatif resim	22.68	3.10	22.56	2.32	0.21	0.83
Tiksinme resim	5.91	0.41	5.58	0.93	2.17	0.03
Üzüntü resim	5.70	1.10	5.72	0.70	-0.09	0.92
Öfke resim	5.62	0.99	5.63	1.00	-0.05	0.95
Korku resim	5.45	1.60	5.63	0.90	-0.65	0.52
	ANTİSOSYAL YÜKSEK (N=55)		ANTİSOSYAL DÜŞÜK (N=35)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.29	3.21	22.63	2.10	-0.55	0.58
Pozitif resim	22.10	2.51	22.29	2.66	-0.32	0.75
Negatif resim	22.76	2.45	22.40	3.17	0.611	0.54
Tiksinme resim	5.78	0.63	5.71	0.86	0.43	0.67
Üzüntü resim	5.81	0.58	5.54	1.29	1.18	0.17
Öfke resim	5.67	1.00	5.54	1.29	0.61	0.55
Korku resim	5.49	1.23	5.60	1.44	-0.38	0.70

Tablo 4.58. Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (devamı)

	BORDERLINE YÜKSEK (N=48)		BORDERLINE DÜŞÜK (N=42)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.42	3.03	22.43	2.59	-0.02	0.98
Pozitif resim	22.12	2.49	22.24	2.66	-0.21	0.83
Negatif resim	22.87	2.05	22.33	3.36	0.93	0.83
Tiksinme resim	5.83	0.55	5.67	0.87	1.06	0.37
Üzüntü resim	5.83	0.55	5.57	1.21	1.28	0.20
Öfke resim	5.58	1.00	5.67	0.97	-0.39	0.69
Korku resim	5.62	1.06	5.42	1.54	0.71	0.48
	HISTRİONİK YÜKSEK (N=46)		HISTRİONİK DÜŞÜK (N=44)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.26	3.11	22.59	2.49	-0.55	0.58
Pozitif resim	21.83	2.56	22.55	2.52	-1.34	0.18
Negatif resim	22.86	2.05	22.36	3.32	0.87	0.39
Tiksinme resim	5.78	0.62	5.72	0.82	0.36	0.72
Üzüntü resim	5.78	0.62	5.63	1.16	0.75	0.46
Öfke resim	5.69	0.83	5.54	1.13	0.72	0.47
Korku resim	5.61	1.08	5.45	1.51	0.56	0.58
	NARSİSİSTİK YÜKSEK (N=58)		NARSİSİSTİK DÜŞÜK (N=32)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.41	3.12	22.44	2.20	-0.04	0.97
Pozitif resim	22.17	2.43	22.19	2.79	-0.03	0.97
Negatif resim	22.79	2.39	22.31	3.30	0.79	0.43
Tiksinme resim	5.72	0.79	5.81	0.59	-0.55	0.58
Üzüntü resim	5.69	0.82	5.75	1.11	-0.29	0.77
Öfke resim	5.65	1.00	5.56	0.98	0.42	0.67
Korku resim	5.72	0.79	5.18	1.89	1.53	0.13

Tablo 4.58. Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (devamı)

	OKKB YÜKSEK (N=46)		OKKB DÜŞÜK (N=44)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim	22.09	3.42	22.77	1.98	-1.15	0.25
Pozitif resim	21.78	2.67	22.59	2.38	-1.51	0.13
Negatif resim	22.78	2.43	22.45	3.04	0.57	0.57
Tiksinme resim	5.83	0.57	5.68	0.86	0.95	0.35
Üzüntü resim	5.82	0.57	5.59	1.187	1.21	0.24
Öfke resim	5.52	1.13	5.73	0.82	-0.98	0.33
Korku resim	5.61	1.16	5.45	1.45	0.34	0.57
	ÇEKİNGEN YÜKSEK (N=49)		ÇEKİNGEN DÜŞÜK (41)			
	Ort.	ss	Ort.	ss	t	p
Nötr resim	22.69	2.32	22.09	3.31	0.9	0.32
Pozitif resim	22.00	2.48	22.39	2.65	-0.72	0.47
Negatif resim	23.06	1.87	22.09	3.46	1.59	0.11
Tiksinme resim	5.84	0.55	5.66	0.88	1.12	0.27
Üzüntü resim	5.84	0.55	5.56	1.22	1.33	0.19
Öfke resim	5.59	0.99	5.65	0.99	-0.32	0.75
Korku resim	5.79	0.73	5.21	1.73	1.99	0.05
	BAĞIMLI YÜKSEK (N=50)		BAĞIMLI DÜŞÜK (N=40)			
	Ort.	ss	Ort.	ss	t	p
Nötr resim	22.60	2.39	22.20	3.29	0.67	0.51
Pozitif resim	22.20	2.47	22.15	2.69	0.09	0.92
Negatif resim	22.92	1.90	22.25	3.51	1.09	0.28
Tiksinme resim	5.80	0.61	5.70	0.85	0.65	0.52
Üzüntü resim	5.80	0.60	5.60	1.22	0.95	0.35
Öfke resim	5.60	1.21	5.60	0.98	-0.24	0.81
Korku resim	5.65	1.00	5.72	0.81	1.42	0.16

Şekil 4.80: Kişilik bozuklukları düzeyine göre resim hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik

Not: Grafikte yer alan değerler kişilik bozukluklarında yüksek grubun ortalamasına ait değerlerdir.

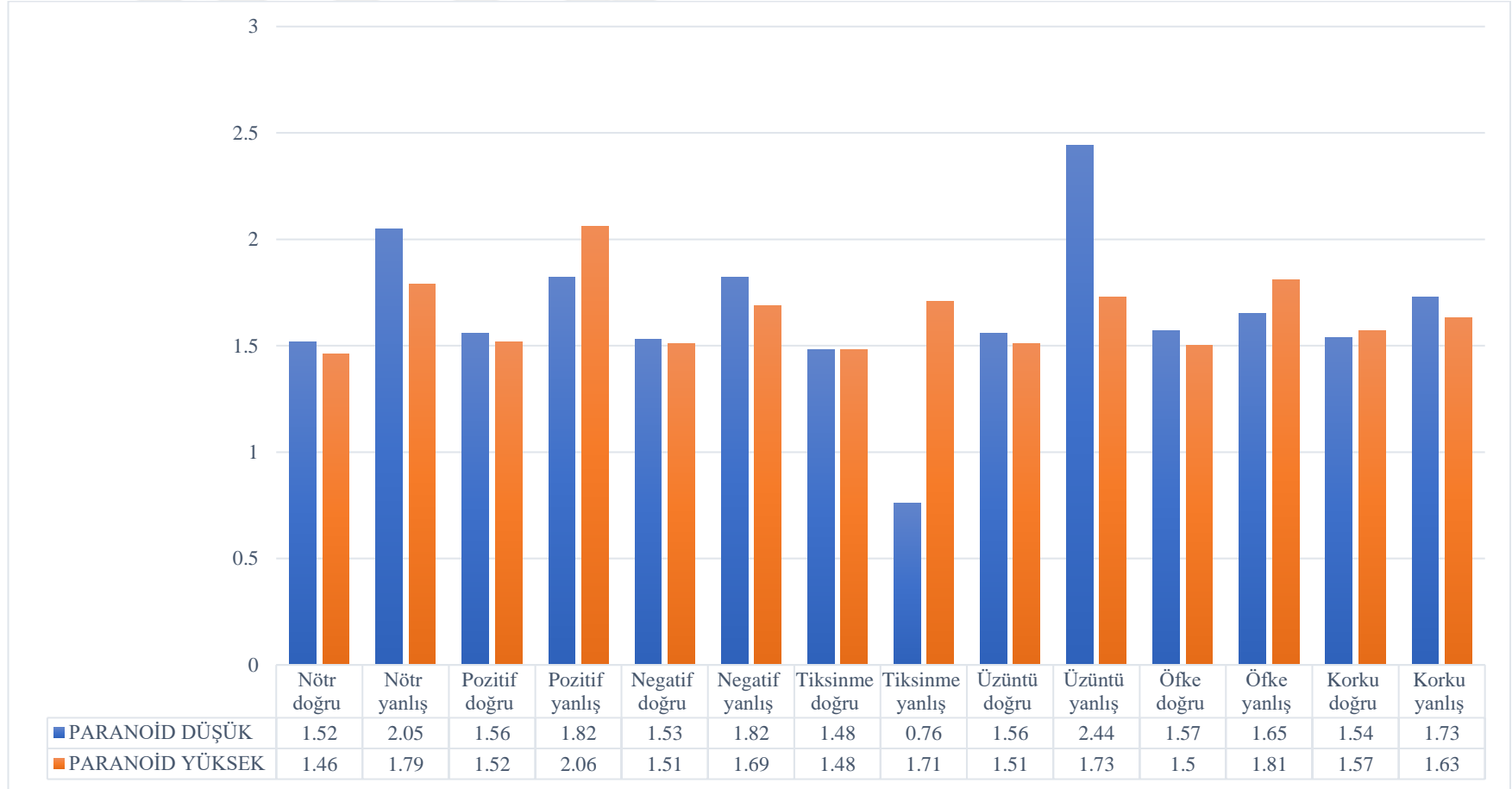
4.2.6.2. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

a) Paranoid KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Paranoid KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Paranoid KB düzeyi düşük olan grubun Nötr Resim doğru yanıt süresinin Paranoid KB düzeyi yüksek olan gruba göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = 1,99, p = 0,05$) (Tablo 4.59) (Şekil 4.81).

Tablo 4.59: Resim tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	PARANOİD DÜŞÜK (N=44)		PARANOİD YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.52	0.16	1.46	0.12	1.99	0.05
Nötr resim süre yanlış ort	2.05	0.83	1.79	0.50	1.15	0.26
Pozitif resim süre doğru ort	1.56	0.18	1.52	0.16	1.18	0.24
Pozitif resim süre yanlış ort	1.82	0.49	2.06	0.83	-1.09	0.28
Negatif resim süre doğru ort	1.53	0.18	1.51	0.16	0.66	0.51
Negatif resim süre yanlış ort	1.82	1.06	1.69	0.59	0.44	0.66
Tiksinme resim süre doğru ort	1.48	0.18	1.48	0.21	0.06	0.96
Tiksinme resim süre yanlış ort	0.76	0.52	1.71	0.83	-2.01	0.08
Üzüntü resim süre doğru ort	1.56	0.22	1.51	0.20	1.09	0.28
Üzüntü resim süre yanlış ort	2.44	1.55	1.73	0.47	1.21	0.27
Öfke resim süre doğru ort	1.57	0.25	1.50	0.24	1.28	0.20
Öfke resim süre yanlış ort	1.65	0.38	1.81	0.59	-0.56	0.58
Korku resim süre doğru ort	1.54	0.27	1.57	0.27	-0.54	0.59
Korku resim süre yanlış ort	1.73	0.26	1.63	0.93	0.27	0.79

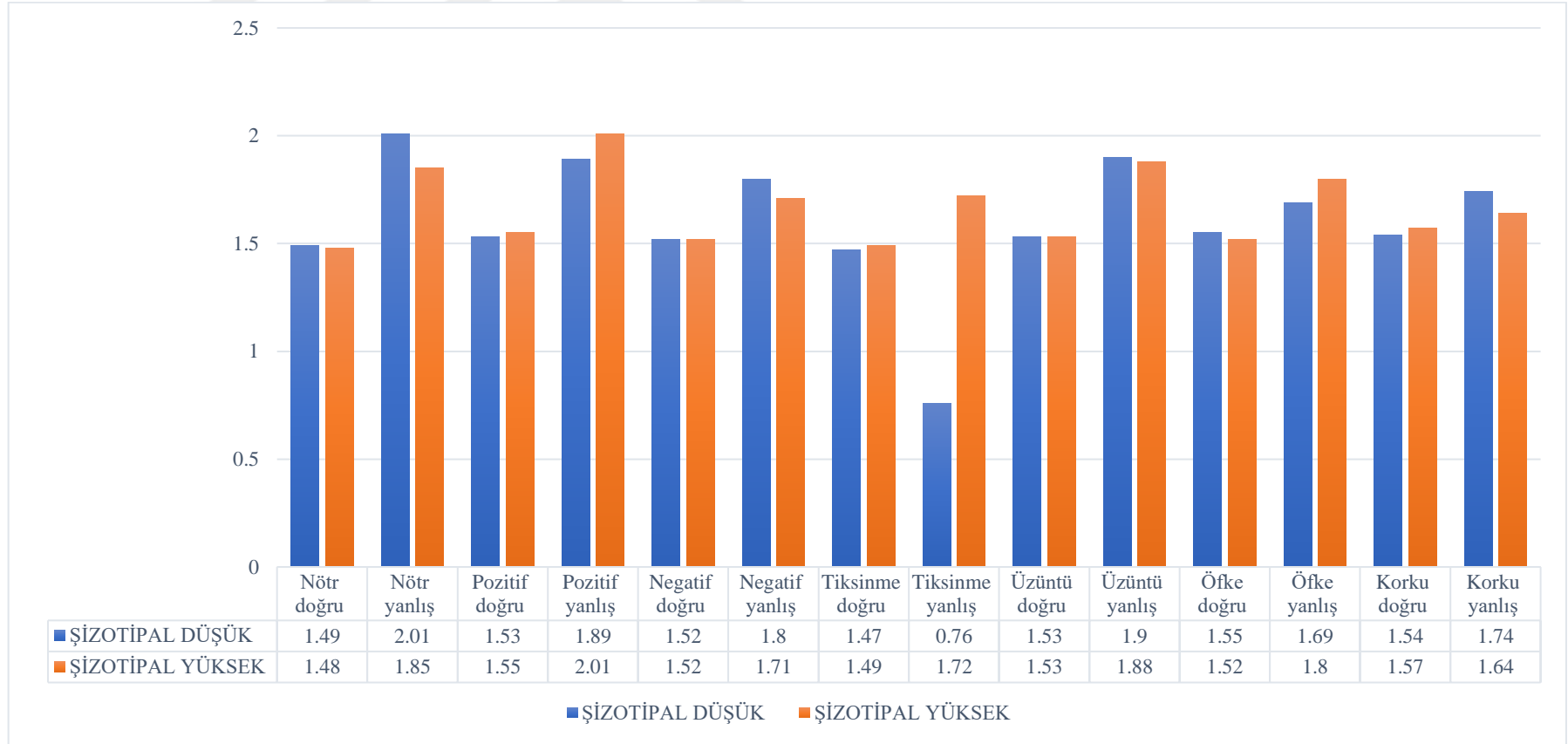
Şekil 4.81: Resim tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

b) Şizotipal KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Şizotipal KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Şizotipal KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.60) (Şekil 4.82).

Tablo 4.60: Resim tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ŞİZOTİPAL DÜŞÜK (N=44)		ŞİZOTİPAL YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.49	0.13	1.48	0.14	0.21	0.83
Nötr resim süre yanlış ort	2.01	0.91	1.85	0.49	0.61	0.55
Pozitif resim süre doğru ort	1.53	0.15	1.55	0.18	-0.69	0.49
Pozitif resim süre yanlış ort	1.89	0.63	2.01	0.77	-0.53	0.60
Negatif resim süre doğru ort	1.52	0.13	1.52	0.19	-0.15	0.88
Negatif resim süre yanlış ort	1.80	1.03	1.71	0.59	0.30	0.76
Tiksinme resim süre doğru ort	1.47	0.18	1.49	0.20	-0.44	0.65
Tiksinme resim süre yanlış ort	0.76	0.52	1.72	0.84	-2.02	0.08
Üzüntü resim süre doğru ort	1.53	0.19	1.53	0.22	-0.15	0.88
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.90	1.09	1.88	0.48	0.03	0.98
Öfke resim süre doğru ort	1.55	0.21	1.52	0.27	0.43	0.67
Öfke resim süre yanlış ort	1.69	0.40	1.80	0.62	-0.38	0.71
Korku resim süre doğru ort	1.54	0.23	1.57	0.29	-0.41	0.68
Korku resim süre yanlış ort	1.74	0.29	1.64	0.86	0.28	0.78

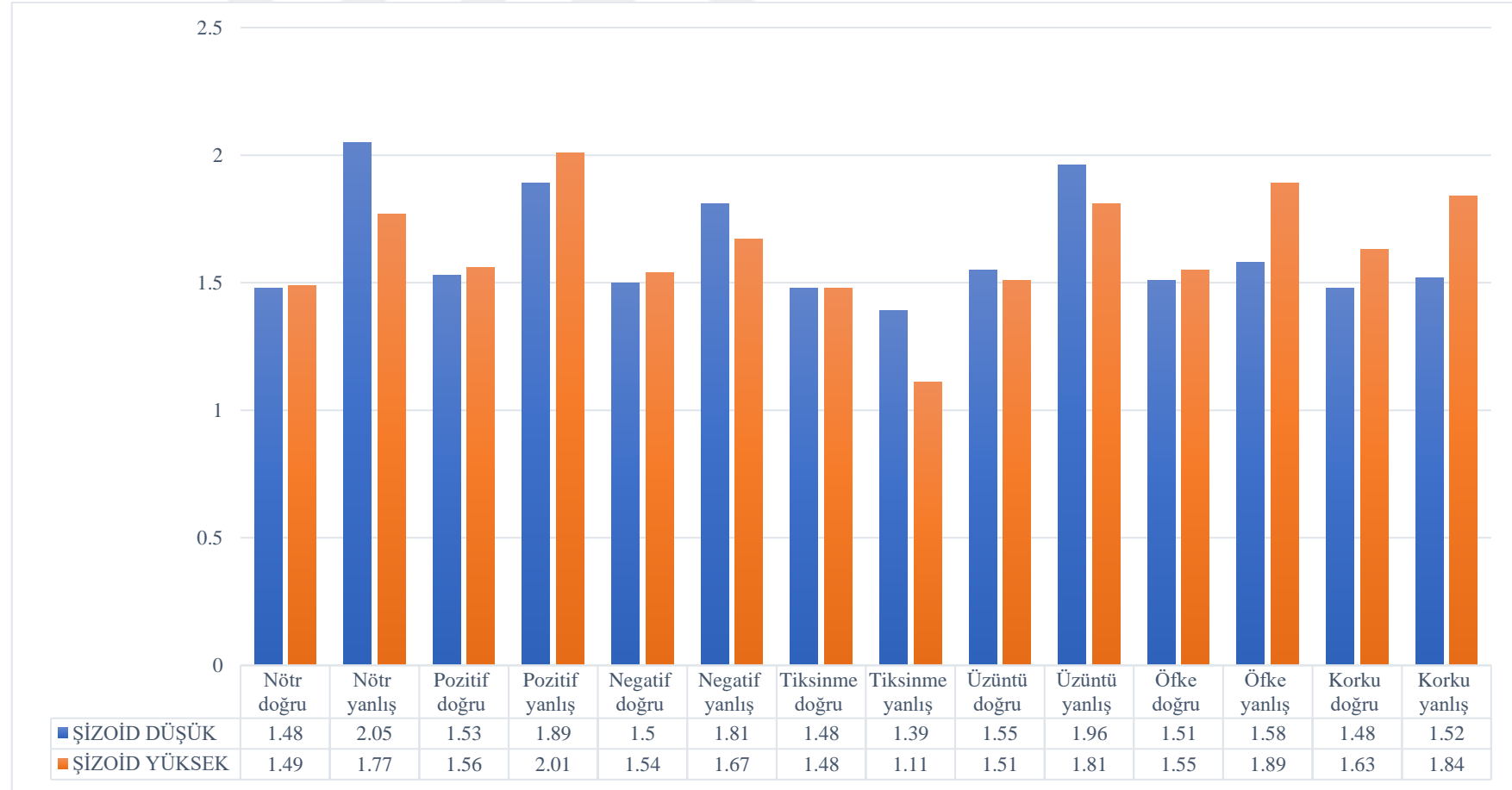
Şekil 4.82: Resim tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

c) Şizoid KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Şizoid KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Şizoid KB düzeyi yüksek olan grubun Korku Resim doğru yanıt süresinin Şizoid KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,73$, $p = 0,01$) (Tablo 4.61) (Şekil 4.83).

Tablo 4.61: Resim tepki sürelerinin Şizoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ŞİZOID DÜŞÜK (N=44)		ŞİZOID YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.48	0.16	1.49	0.12	-0.23	0.82
Nötr resim süre yanlış ort	2.05	0.80	1.77	0.50	1.20	0.24
Pozitif resim süre doğru ort	1.53	0.13	1.56	0.20	-0.77	0.44
Pozitif resim süre yanlış ort	1.89	0.53	2.01	0.83	-0.54	0.59
Negatif resim süre doğru ort	1.50	0.16	1.54	0.18	-1.08	0.28
Negatif resim süre yanlış ort	1.81	1.00	1.67	0.50	0.43	0.67
Tiksinme resim süre doğru ort	1.48	0.19	1.48	0.20	-0.04	0.96
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.39	0.95	1.11	0.19	0.39	0.70
Üzüntü resim süre doğru ort	1.55	0.20	1.51	0.22	0.69	0.49
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.96	0.96	1.81	0.50	0.28	0.79
Öfke resim süre doğru ort	1.51	0.25	1.55	0.24	-0.80	0.43
Öfke resim süre yanlış ort	1.58	0.62	1.89	0.39	-1.13	0.28
Korku resim süre doğru ort	1.48	0.21	1.63	0.29	-2.73	0.01
Korku resim süre yanlış ort	1.52	0.40	1.84	0.85	-0.90	0.38

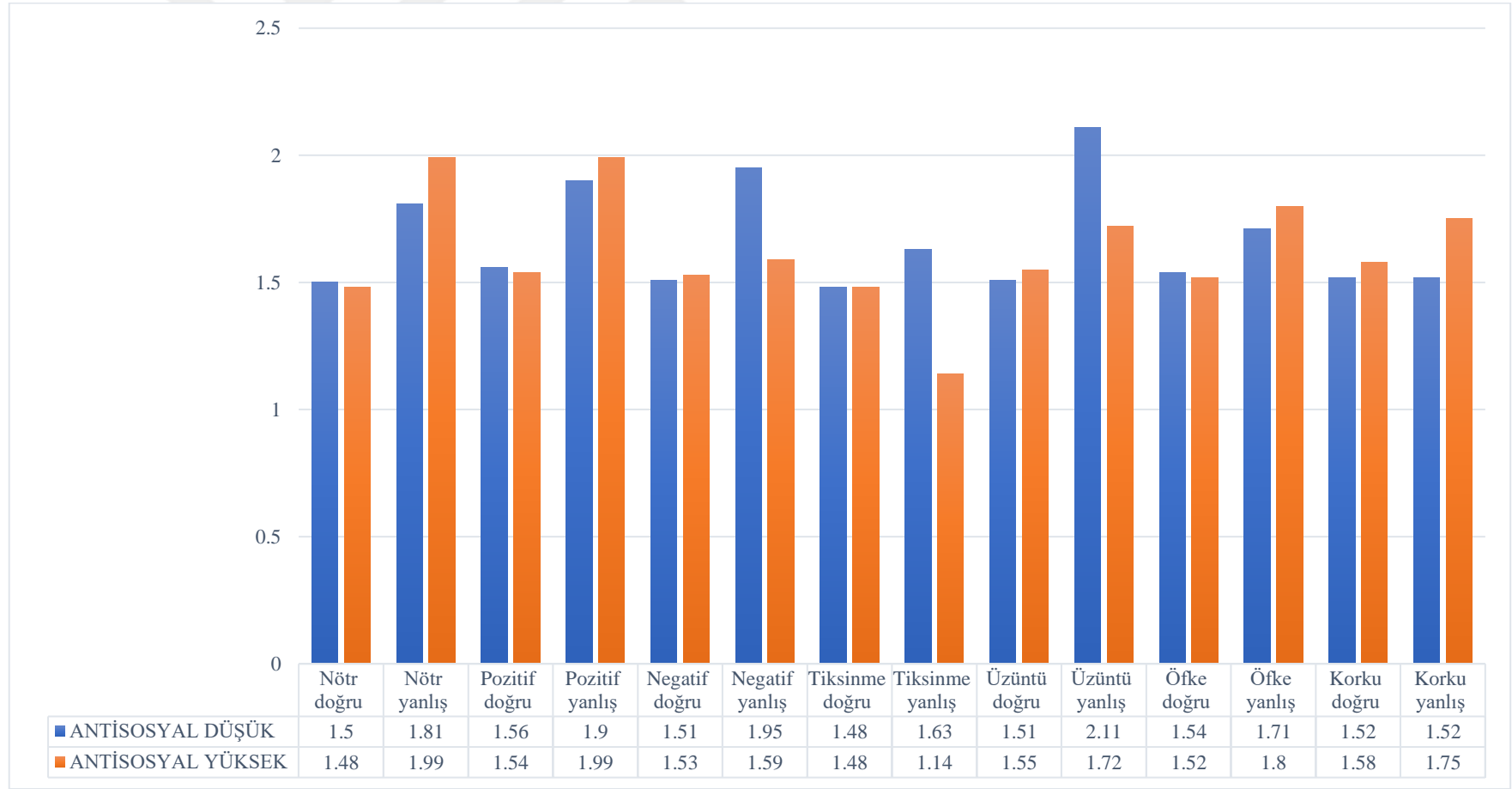
Şekil 4.83: Resim tepki sürelerinin Şizod KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) Antisosyal KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Antisosyal KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Antisosyal KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.62) (Şekil 4.84).

Tablo 4.62: Resim tepki sürelerinin Antisosyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ANTİSOSYAL DÜŞÜK (N=44)		ANTİSOSYAL YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.50	0.11	1.48	0.15	0.52	0.60
Nötr resim süre yanlış ort	1.81	0.72	1.99	0.67	-0.76	0.45
Pozitif resim süre doğru ort	1.56	0.16	1.54	0.17	0.54	0.59
Pozitif resim süre yanlış ort	1.90	0.52	1.99	0.80	-0.35	0.73
Negatif resim süre doğru ort	1.51	0.14	1.53	0.18	-0.46	0.64
Negatif resim süre yanlış ort	1.95	1.10	1.59	0.48	1.10	0.29
Tiksinme resim süre doğru ort	1.48	0.19	1.48	0.19	0.02	0.98
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.63	1.34	1.14	0.17	0.87	0.41
Üzüntü resim süre doğru ort	1.51	0.18	1.55	0.23	-0.87	0.38
Üzüntü resim süre yanlış ort	2.11	1.02	1.72	0.51	0.76	0.47
Öfke resim süre doğru ort	1.54	0.23	1.52	0.20	0.39	0.69
Öfke resim süre yanlış ort	1.71	0.59	1.80	0.44	-0.32	0.75
Korku resim süre doğru ort	1.52	0.20	1.58	0.30	-0.90	0.37
Korku resim süre yanlış ort	1.52	0.41	1.75	0.75	-0.57	0.58

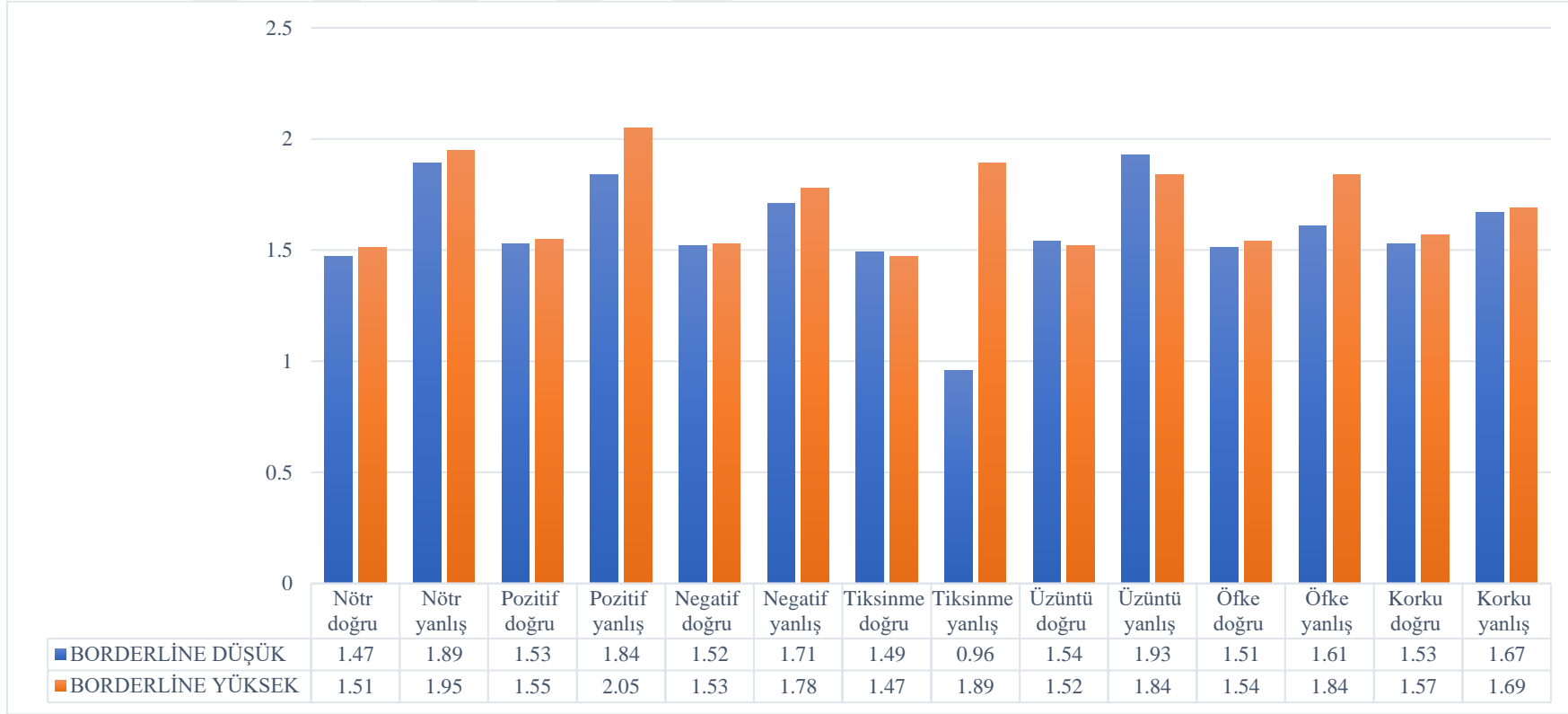
Şekil 4.84: Resim tepki sürelerinin Antisozyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

e) Borderline KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Borderline KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Borderline KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.63) (Şekil 4.85).

Tablo 4.63: Resim tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	BORDERLINE DÜŞÜK (N=44)		BORDERLINE YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.47	0.13	1.51	0.15	-1.22	0.22
Nötr resim süre yanlış ort	1.89	0.75	1.95	0.65	-0.24	0.81
Pozitif resim süre doğru ort	1.53	0.18	1.55	0.15	-0.63	0.53
Pozitif resim süre yanlış ort	1.84	0.48	2.05	0.84	-0.99	0.33
Negatif resim süre doğru ort	1.52	0.18	1.53	0.16	-0.27	0.78
Negatif resim süre yanlış ort	1.71	1.05	1.78	0.57	-0.25	0.80
Tiksinme resim süre doğru ort	1.49	0.18	1.47	0.20	0.46	0.65
Tiksinme resim süre yanlış ort	0.96	0.50	1.89	1.01	-1.95	0.08
Üzüntü resim süre doğru ort	1.54	0.23	1.52	0.19	0.40	0.69
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.93	0.99	1.84	0.44	0.17	0.87
Öfke resim süre doğru ort	1.51	0.25	1.54	0.24	-0.64	0.52
Öfke resim süre yanlış ort	1.61	0.35	1.84	0.59	-0.78	0.45
Korku resim süre doğru ort	1.53	0.27	1.57	0.26	-0.82	0.41
Korku resim süre yanlış ort	1.67	0.41	1.69	0.88	-0.08	0.94

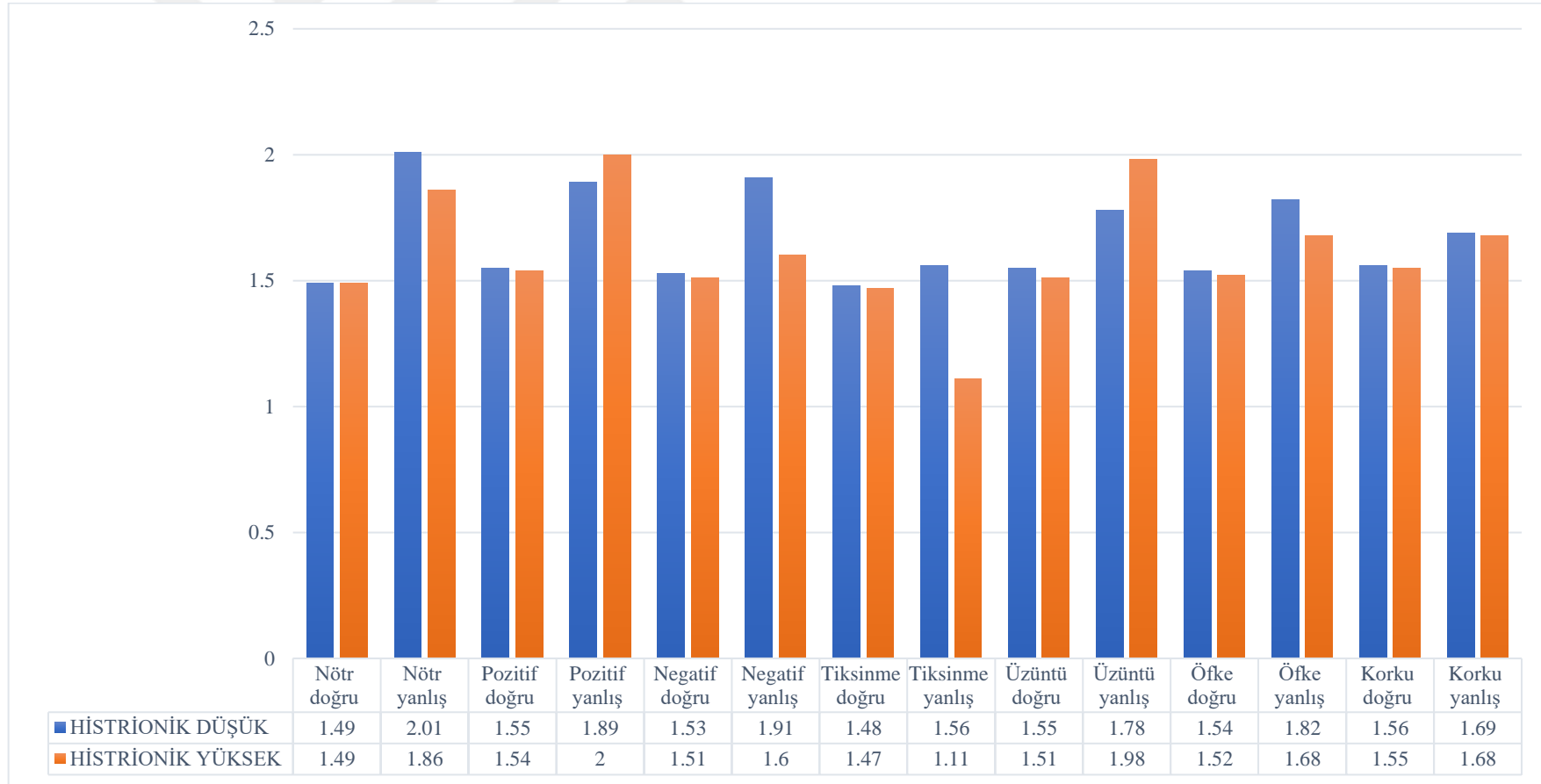
Şekil 4.85: Resim tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

f) Histrionik KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Histrionik KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Histrionik KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.64) (Şekil 4.86).

Tablo 4.64: Resim tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	HİSTRİONİK DÜŞÜK (N=44)		HİSTRİONİK YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.49	0.13	1.49	0.16	0.10	0.92
Nötr resim süre yanlış ort	2.01	0.76	1.86	0.64	0.64	0.52
Pozitif resim süre doğru ort	1.55	0.17	1.54	0.16	0.14	0.89
Pozitif resim süre yanlış ort	1.89	0.52	2.00	0.82	-0.47	0.64
Negatif resim süre doğru ort	1.53	0.17	1.51	0.16	0.57	0.57
Negatif resim süre yanlış ort	1.91	0.81	1.60	0.82	1.06	0.30
Tiksinme resim süre doğru ort	1.48	0.17	1.47	0.21	0.12	0.90
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.56	1.03	1.11	0.65	0.82	0.43
Üzüntü resim süre doğru ort	1.55	0.23	1.51	0.19	0.77	0.44
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.78	0.47	1.98	0.97	-0.37	0.72
Öfke resim süre doğru ort	1.54	0.22	1.52	0.26	0.53	0.59
Öfke resim süre yanlış ort	1.82	0.34	1.68	0.69	0.44	0.67
Korku resim süre doğru ort	1.56	0.26	1.55	0.27	0.14	0.88
Korku resim süre yanlış ort	1.69	0.41	1.68	0.88	0.01	0.99

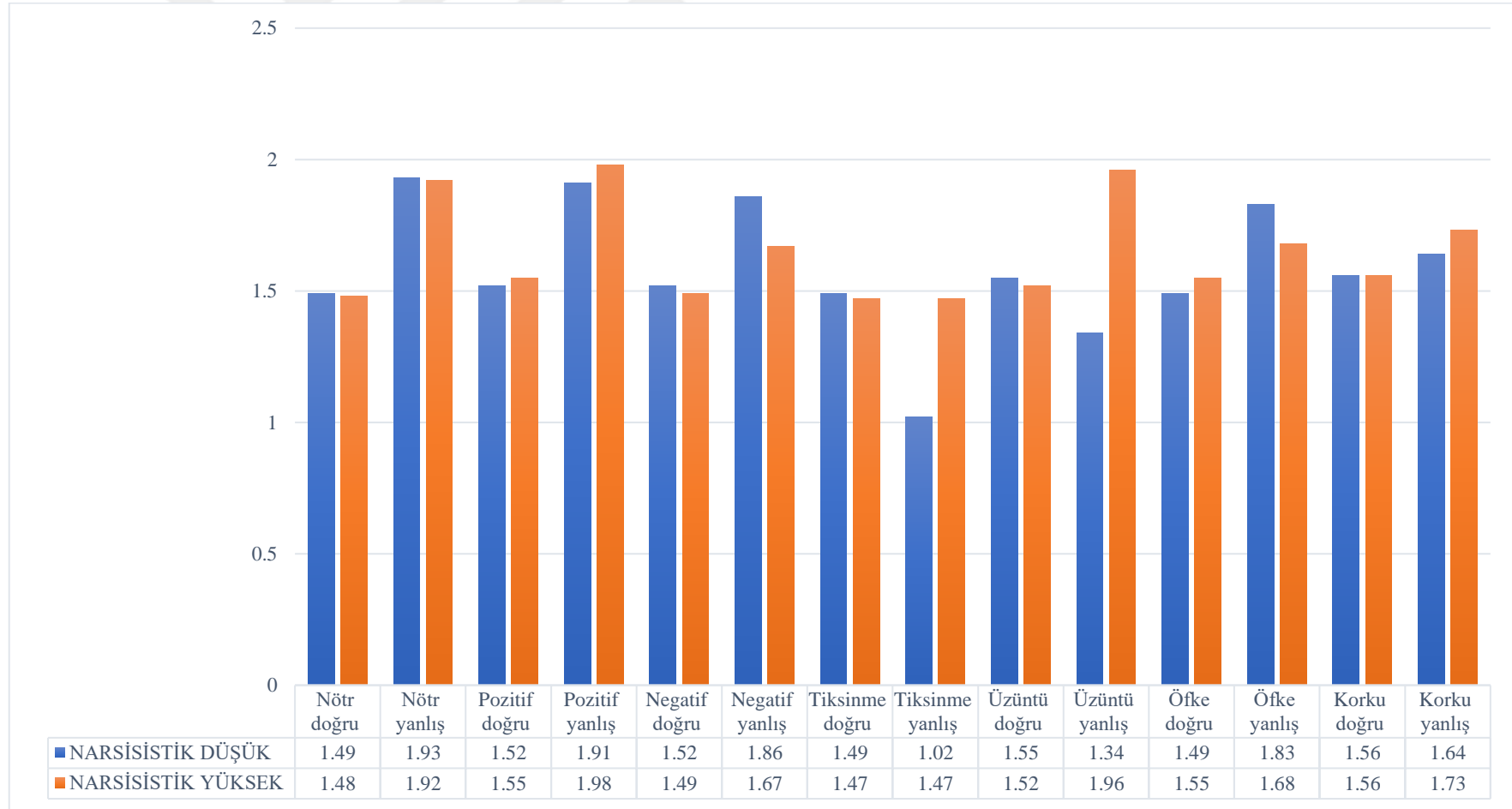
Şekil 4.86: Resim tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

g) Narsisistik KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Narsisistik KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Narsisistik KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.65) (Şekil 4.87).

Tablo 4.65: Resim tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	NARSİSİSTİK		NARSİSİSTİK		t	p
	DÜŞÜK (N=44)		YÜKSEK (N=46)			
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.49	0.14	1.48	0.14	0.08	0.93
Nötr resim süre yanlış ort	1.93	0.76	1.92	0.66	0.03	0.98
Pozitif resim süre doğru ort	1.52	0.13	1.55	0.18	-0.75	0.45
Pozitif resim süre yanlış ort	1.91	0.66	1.98	0.74	-0.29	0.77
Negatif resim süre doğru ort	1.52	0.12	1.49	0.18	-0.17	0.86
Negatif resim süre yanlış ort	1.86	0.86	1.67	0.81	0.58	0.56
Tiksinme resim süre doğru ort	1.49	0.16	1.47	0.20	0.58	0.56
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.02	0.15	1.47	1.00	-0.76	0.47
Üzüntü resim süre doğru ort	1.55	0.21	1.52	0.21	0.58	0.56
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.34	0.00	1.96	0.77	-0.75	0.48
Öfke resim süre doğru ort	1.49	0.14	1.55	0.28	-1.09	0.27
Öfke resim süre yanlış ort	1.83	0.56	1.68	0.49	0.49	0.63
Korku resim süre doğru ort	1.56	0.25	1.56	0.27	-0.04	0.97
Korku resim süre yanlış ort	1.64	0.14	1.73	0.96	-0.24	0.81

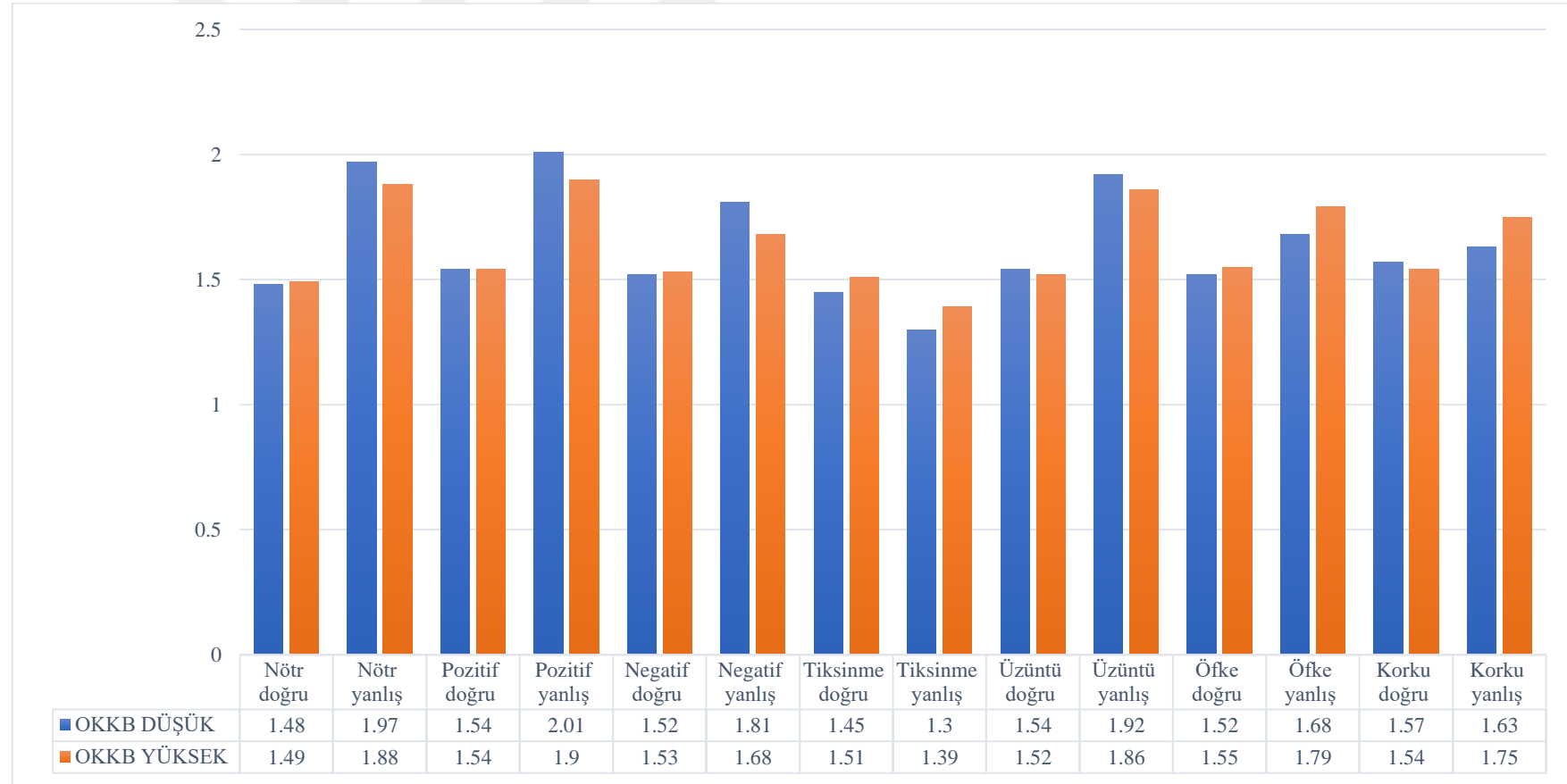
Şekil 4.87: Resim tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

h) OKKB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin OKKB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin OKKB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.66) (Şekil 4.88).

Tablo 4.66: Resim tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	OKKB DÜŞÜK (N=44)		OKKB YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.48	0.16	1.49	0.12	-0.48	0.63
Nötr resim süre yanlış ort	1.97	0.76	1.88	0.64	0.39	0.70
Pozitif resim süre doğru ort	1.54	0.17	1.54	0.17	0.02	0.98
Pozitif resim süre yanlış ort	2.01	0.70	1.90	0.71	0.58	0.56
Negatif resim süre doğru ort	1.52	0.17	1.53	0.17	-0.23	0.82
Negatif resim süre yanlış ort	1.81	1.01	1.68	0.53	0.42	0.67
Tiksinme resim süre doğru ort	1.45	0.19	1.51	0.19	-1.49	0.14
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.30	1.12	1.39	0.24	-0.14	0.89
Üzüntü resim süre doğru ort	1.54	0.20	1.52	0.22	0.45	0.66
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.92	0.98	1.86	0.46	0.11	0.92
Öfke resim süre doğru ort	1.52	0.24	1.55	0.25	-0.57	0.57
Öfke resim süre yanlış ort	1.68	0.45	1.79	0.57	-0.36	0.72
Korku resim süre doğru ort	1.57	0.27	1.54	0.26	0.55	0.58
Korku resim süre yanlış ort	1.63	0.37	1.75	0.97	-0.31	0.76

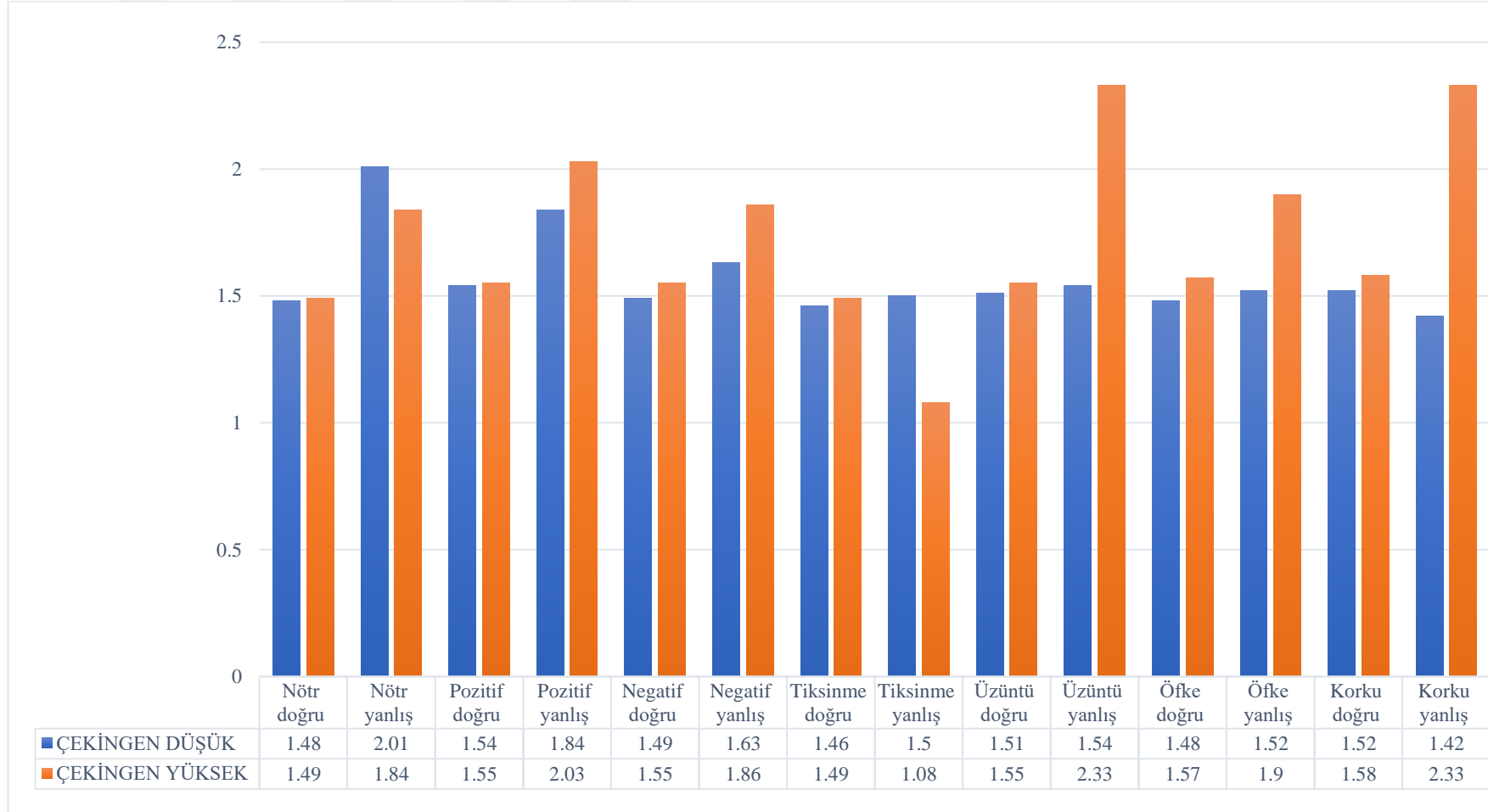
Şekil 4.88: Resim tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

i) Çekingen KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Çekingen KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Çekingen KB düzeyi yüksek grubunun Korku Resim yanlış yanıt süresinin Çekingen KB düzeyi düşük gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.67) (Şekil 4.89).

Tablo 4.67: Resim tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ÇEKİNGEN DÜŞÜK (N=44)		ÇEKİNGEN YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.48	0.14	1.49	0.15	-0.80	0.42
Nötr resim süre yanlış ort	2.01	0.83	1.84	0.52	0.76	0.45
Pozitif resim süre doğru ort	1.54	0.17	1.55	0.17	-0.27	0.78
Pozitif resim süre yanlış ort	1.84	0.56	2.03	0.79	-0.81	0.42
Negatif resim süre doğru ort	1.49	0.17	1.55	0.16	-1.66	0.10
Negatif resim süre yanlış ort	1.63	0.84	1.86	0.81	-0.77	0.45
Tiksinme resim süre doğru ort	1.46	0.16	1.49	0.21	-0.83	0.40
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.50	0.93	1.08	0.75	0.75	0.47
Üzüntü resim süre doğru ort	1.51	0.20	1.55	0.21	-0.88	0.38
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.54	0.38	2.33	0.92	-1.77	0.12
Öfke resim süre doğru ort	1.48	0.24	1.57	0.25	-1.79	0.07
Öfke resim süre yanlış ort	1.52	0.32	1.90	0.57	-1.31	0.22
Korku resim süre doğru ort	1.52	0.30	1.58	0.24	-1.07	0.28
Korku resim süre yanlış ort	1.42	0.36	2.33	0.83	-2.94	0.01

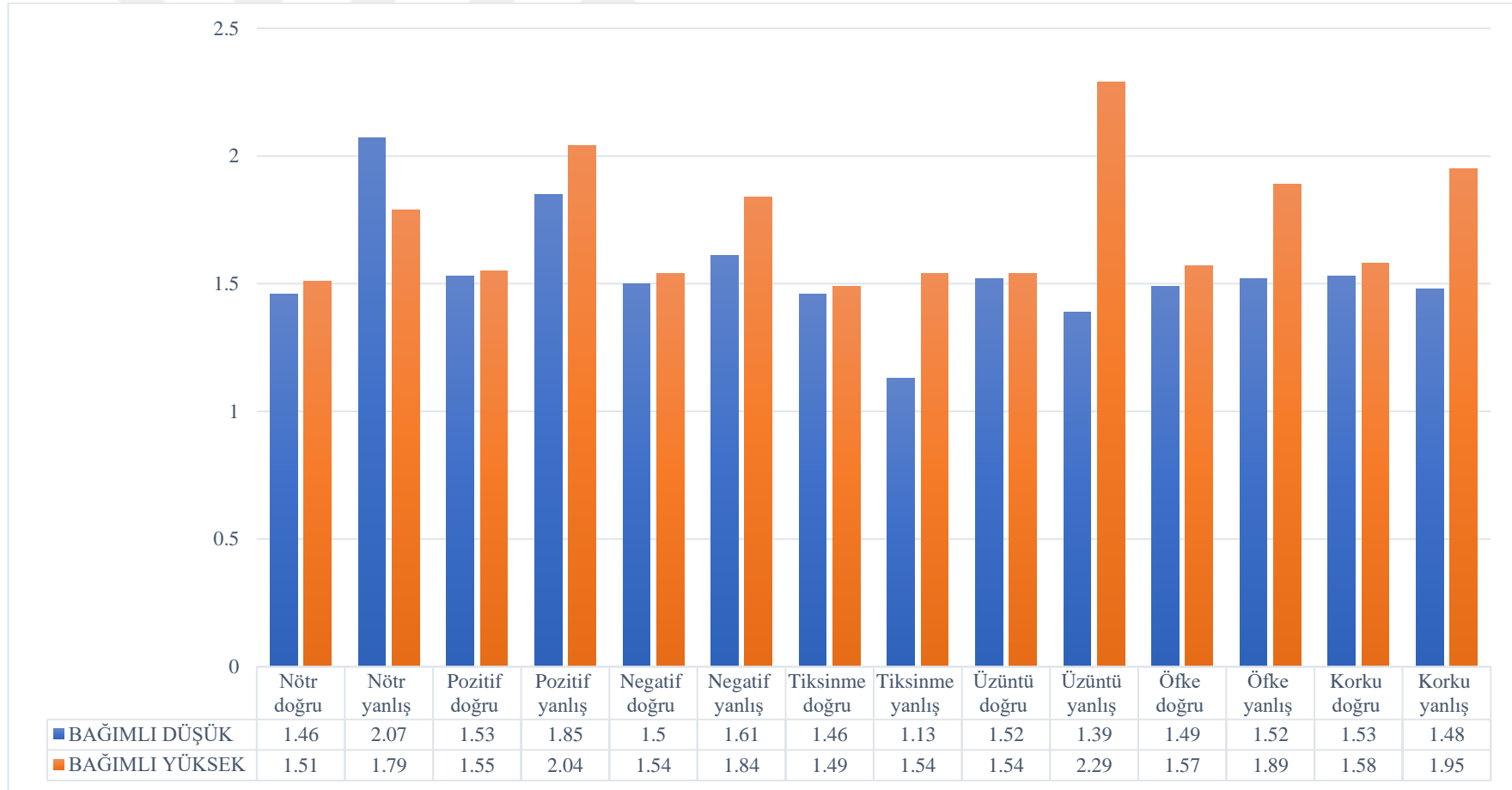
Şekil 4.89: Resim tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

j) Bağımlı KB Düzeyine Göre Resim Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Resim tepki sürelerinin Bağımlı KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Bağımlı KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.68) (Şekil 4.90).

Tablo 4.68: Resim tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	BAĞIMLI DÜŞÜK (N=44)		BAĞIMLI YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr resim süre doğru ort	1.46	0.14	1.51	0.14	-1.85	0.07
Nötr resim süre yanlış ort	2.07	0.85	1.79	0.49	1.20	0.24
Pozitif resim süre doğru ort	1.53	0.15	1.55	0.18	-0.68	0.50
Pozitif resim süre yanlış ort	1.85	0.64	2.04	0.76	-0.84	0.41
Negatif resim süre doğru ort	1.50	0.13	1.54	0.19	-1.34	0.19
Negatif resim süre yanlış ort	1.61	0.84	1.84	0.81	-0.74	0.47
Tiksinme resim süre doğru ort	1.46	0.17	1.49	0.21	-0.88	0.38
Tiksinme resim süre yanlış ort	1.13	0.19	1.54	1.21	-0.75	0.47
Üzüntü resim süre doğru ort	1.52	0.24	1.54	0.24	-0.40	0.69
Üzüntü resim süre yanlış ort	1.39	0.20	2.29	0.80	-2.19	0.06
Öfke resim süre doğru ort	1.49	0.21	1.57	0.27	-1.52	0.13
Öfke resim süre yanlış ort	1.52	0.32	1.89	0.57	-1.31	0.22
Korku resim süre doğru ort	1.53	0.25	1.58	0.28	-0.89	0.38
Korku resim süre yanlış ort	1.48	0.29	1.95	0.92	-1.37	0.19

Şekil 4.90: Resim tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

4.2.6.3. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Kelime Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime hatırlama puanlarının kişilik bozuklukları düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Borderline KB düzeyi yüksek olan grubun Korku kelime hatırlama puanının Borderline KB düzeyi düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = 2,00, p = 0,05$). Histronik KB düzeyi yüksek grubun Negatif Kelime hatırlama puanının ($t = 2,14, p = 0,03$) ve Korku Kelime hatırlama puanının ($t = 2,26, p = 0,03$) Histronik KB düzeyi düşük gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.69) (Şekil 4.91).

Tablo 4.69: Kişilik bozuklukları düzeyine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	PARANOİD YÜKSEK (N=47)		PARANOİD DÜŞÜK (N=43)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	18.89	3.27	19.67	3.26	-1.31	0.26
Pozitif kelime	16.29	4.93	16.74	4.55	-0.45	0.66
Negatif kelime	19.78	3.71	20.46	2.75	-0.98	0.33
Tiksinme kelime	4.55	1.85	4.97	1.47	-1.19	0.24
Üzüntü kelime	5.14	1.60	5.34	0.94	-0.71	0.48
Öfke kelime	4.47	1.63	4.69	1.50	-0.69	0.49
Korku kelime	5.61	1.07	5.44	1.09	0.76	0.45

Tablo 4.69: Kişilik bozuklukları düzeyine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (devamı)

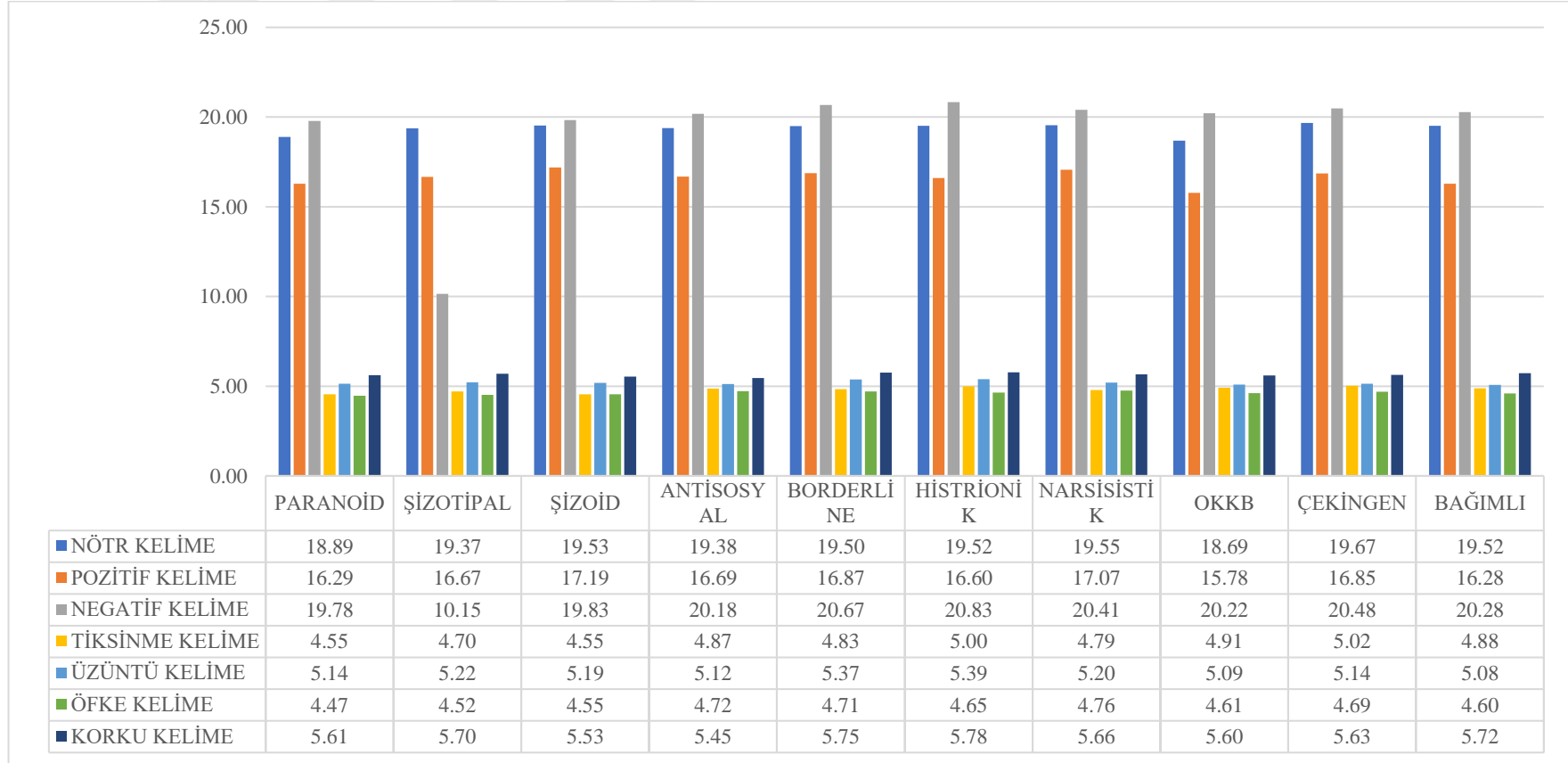
	ŞİZOTİPAL YÜKSEK (N=54)		ŞİZOTİPAL DÜŞÜK (N=36)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.37	3.27	19.11	3.33	0.37	0.72
Pozitif kelime	16.67	4.81	16.28	4.69	0.38	0.71
Negatif kelime	10.15	3.25	10.05	3.39	0.13	0.89
Tiksinme kelime	4.70	1.56	4.83	1.87	-0.36	0.72
Üzüntü kelime	5.22	1.47	5.28	1.08	-0.19	0.85
Öfke kelime	4.52	1.51	4.67	1.66	-0.44	0.66
Korku kelime	5.70	0.90	5.28	1.28	1.73	0.09
	ŞİZOID YÜKSEK (N=47)		ŞİZOID DÜŞÜK (N=43)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.53	3.34	18.97	3.22	0.80	0.43
Pozitif kelime	17.19	4.16	15.77	5.24	1.43	0.16
Negatif kelime	19.83	3.84	20.41	2.56	-0.85	0.40
Tiksinme kelime	4.55	1.85	4.97	1.47	-1.19	0.24
Üzüntü kelime	5.19	1.54	5.30	1.05	-0.39	0.69
Öfke kelime	4.55	1.70	4.60	1,41	-0.15	0.88
Korku kelime	5.53	1.03	5.53	1.14	-0.01	0.99
	ANTİSOSYAL YÜKSEK (N=55)		ANTİSOSYAL DÜŞÜK (N=35)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.38	3.54	19.08	2.84	0.41	0.68
Pozitif kelime	16.69	4.76	16.22	4.74	0.45	0.65
Negatif kelime	20.18	3.15	20.00	3.53	0.25	0.80
Tiksinme kelime	4.87	1.37	4.57	2.09	0.76	0.45
Üzüntü kelime	5.12	1.52	5.42	0.92	-1.17	0.25
Öfke kelime	4.72	1.46	4.34	1.71	1.14	0.26
Korku kelime	5.45	1.18	5.65	0.90	-0.86	0.39

Tablo 4.69: Kişilik bozuklukları düzeyine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (devamı)

	BORDERLINE YÜKSEK (N=48)		BORDERLINE DÜŞÜK (N=42)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.50	3.36	19.00	3.19	0.72	0.47
Pozitif kelime	16.87	4.62	16.09	4.87	0.77	0.44
Negatif kelime	20.67	2.80	19.47	3.69	1.73	0.08
Tiksinme kelime	4.83	1.59	4.67	1.80	0.47	0.64
Üzüntü kelime	5.37	1.10	5.09	1.54	0.99	0.32
Öfke kelime	4.71	1.46	4.42	1.68	0.84	0.40
Korku kelime	5.75	0.78	5.28	1.31	2.00	0.05
	HISTRIONİK YÜKSEK (N=46)		HISTRIONİK DÜŞÜK (N=44)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.52	3.55	19.00	2.97	0.75	0.45
Pozitif kelime	16.60	5.09	16.40	4.39	0.20	0.84
Negatif kelime	20.83	2.72	19.36	3.68	2.15	0.03
Tiksinme kelime	5.00	1.45	4.50	1.89	1.41	0.16
Üzüntü kelime	5.39	1.10	5.09	1.52	1.07	0.28
Öfke kelime	4.65	1.46	4.50	1.68	0.46	0.65
Korku kelime	5.78	0.75	5.27	1.30	2.26	0.03
	NARSİSİSTİK YÜKSEK (N=58)		NARSİSİSTİK DÜŞÜK (N=32)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.55	3.07	18.75	3.61	1.11	0.27
Pozitif kelime	17.07	4.54	15.50	4.98	1.51	0.13
Negatif kelime	20.41	3.64	19.56	2.47	1.18	0.24
Tiksinme kelime	4.79	1.71	4.68	1.65	0.28	0.78
Üzüntü kelime	5.20	1.49	5.31	0.96	-0.36	0.72
Öfke kelime	4.76	1.49	4.25	1.66	1.49	0.14
Korku kelime	5.66	1.00	5.31	1.20	1.37	0.18

Tablo 4.69: Kişilik bozuklukları düzeyine göre kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (devamı)

	OKKB YÜKSEK (N=46)		OKKB DÜŞÜK (N=44)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	18.69	3.16	19.86	3.32	-1.71	0.09
Pozitif kelime	15.78	4.54	17.27	4.86	-1.50	0.14
Negatif kelime	20.22	3.43	20.00	3.16	0.31	0.76
Tiksinme kelime	4.91	1.56	4.59	1.80	0.91	0.37
Üzüntü kelime	5.09	1.56	5.41	1.01	-1.15	0.25
Öfke kelime	4.61	1.62	4.54	1.51	0.19	0.85
Korku kelime	5.60	0.99	5.45	1.17	0.67	0.50
	ÇEKİNGEN YÜKSEK (N=49)		ÇEKİNGEN DÜŞÜK (N=41)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.67	2.89	18.78	3.65	1.29	0.20
Pozitif kelime	16.85	1.49	16.09	5.03	0.75	0.45
Negatif kelime	20.48	3.12	19.66	3.46	1.19	0.24
Tiksinme kelime	5.02	1.36	4.44	1.97	1.65	0.10
Üzüntü kelime	5.14	1.58	5.37	0.94	-0.79	0.43
Öfke kelime	4.69	1.61	4.43	1.52	0.77	0.45
Korku kelime	5.63	0.88	5.41	1.28	0.92	0.36
	BAĞIMLI YÜKSEK (N=50)		BAĞIMLI DÜŞÜK (N=40)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime	19.52	2.98	18.95	3.62	0.82	0.42
Pozitif kelime	16.28	4.66	16.80	4.87	-0.52	0.61
Negatif kelime	20.28	3.02	19.90	3.62	0.54	0.59
Tiksinme kelime	4.88	1.52	4.60	1.87	0.78	0.43
Üzüntü kelime	5.08	1.57	5.45	0.90	-1.39	0.17
Öfke kelime	4.60	1.58	4.55	0.81	0.15	0.88
Korku kelime	5.72	0.81	5.30	1.32	176	0.08

Şekil 4.91: Kişilik bozukluklarına ait kelime hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik

Not: Grafikte yer alan değerler kişilik bozukluklarında yüksek grubun ortalamasına ait değerlerdir.

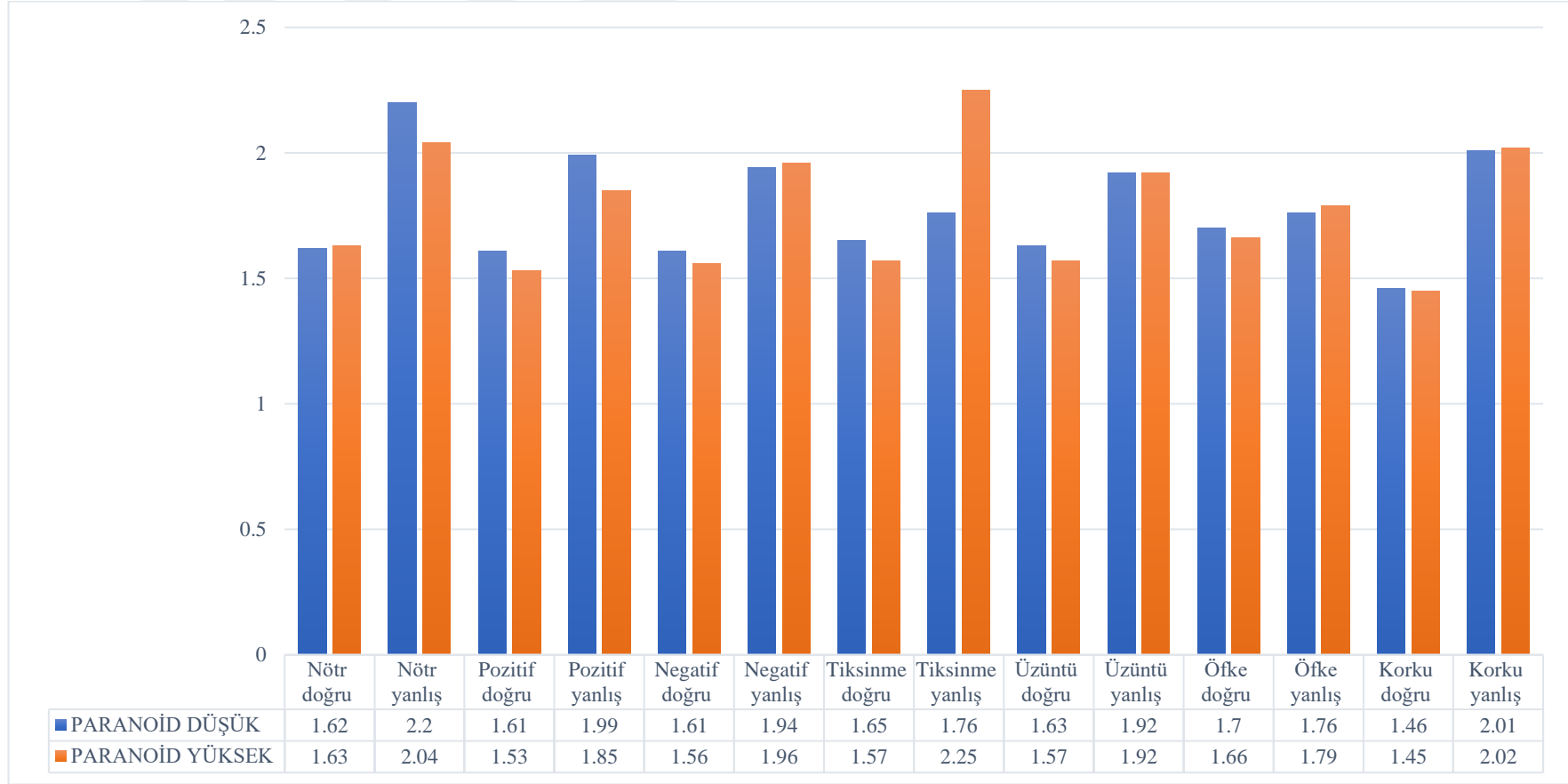
4.2.6.4. Kişilik Bozuklukları Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

a) Paranoid KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Paranoid KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Paranoid KB düzeyi düşük olan grubun Pozitif kelime doğru yanıt süresinin Paranoid KB düzeyi yüksek olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = 2,15, p = 0,03$). Paranoid KB düzeyi yüksek olan grubun ise Tiksinme kelime yanlış yanıt süresinin Paranoid KB düzeyi düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,05, p = 0,04$) (Tablo 4.70) (Şekil 4.92).

Tablo 4.70: Kelime tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	PARANOİD DÜŞÜK (N=43)		PARANOİD YÜKSEK (N=47)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.62	0.19	1.63	0.28	-0.09	0.93
Nötr kelime süre yanlış ort	2.20	1.34	2.04	0.99	0.64	0.53
Pozitif kelime süre doğru ort	1.61	0.19	1.53	0.18	2.15	0.03
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.99	0.96	1.85	0.69	0.76	0.45
Negatif kelime süre doğru ort	1.61	0.28	1.56	0.23	1.00	0.32
Negatif kelime süre yanlış ort	1.94	0.68	1.96	0.72	-0.12	0.90
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.65	0.63	1.57	0.32	0.74	0.46
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.76	0.44	2.25	1.02	-2.05	0.04
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.63	0.38	1.57	0.33	0.78	0.44
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.92	0.49	1.92	0.72	0.03	0.98
Öfke kelime süre doğru ort	1.70	0.34	1.66	0.33	0.68	0.50
Öfke kelime süre yanlış ort	1.76	0.45	1.79	0.69	-0.20	0.84
Korku kelime süre doğru ort	1.46	0.19	1.45	0.24	0.20	0.84
Korku kelime süre yanlış ort	2.01	1.01	2.02	1.10	-0.01	0.99

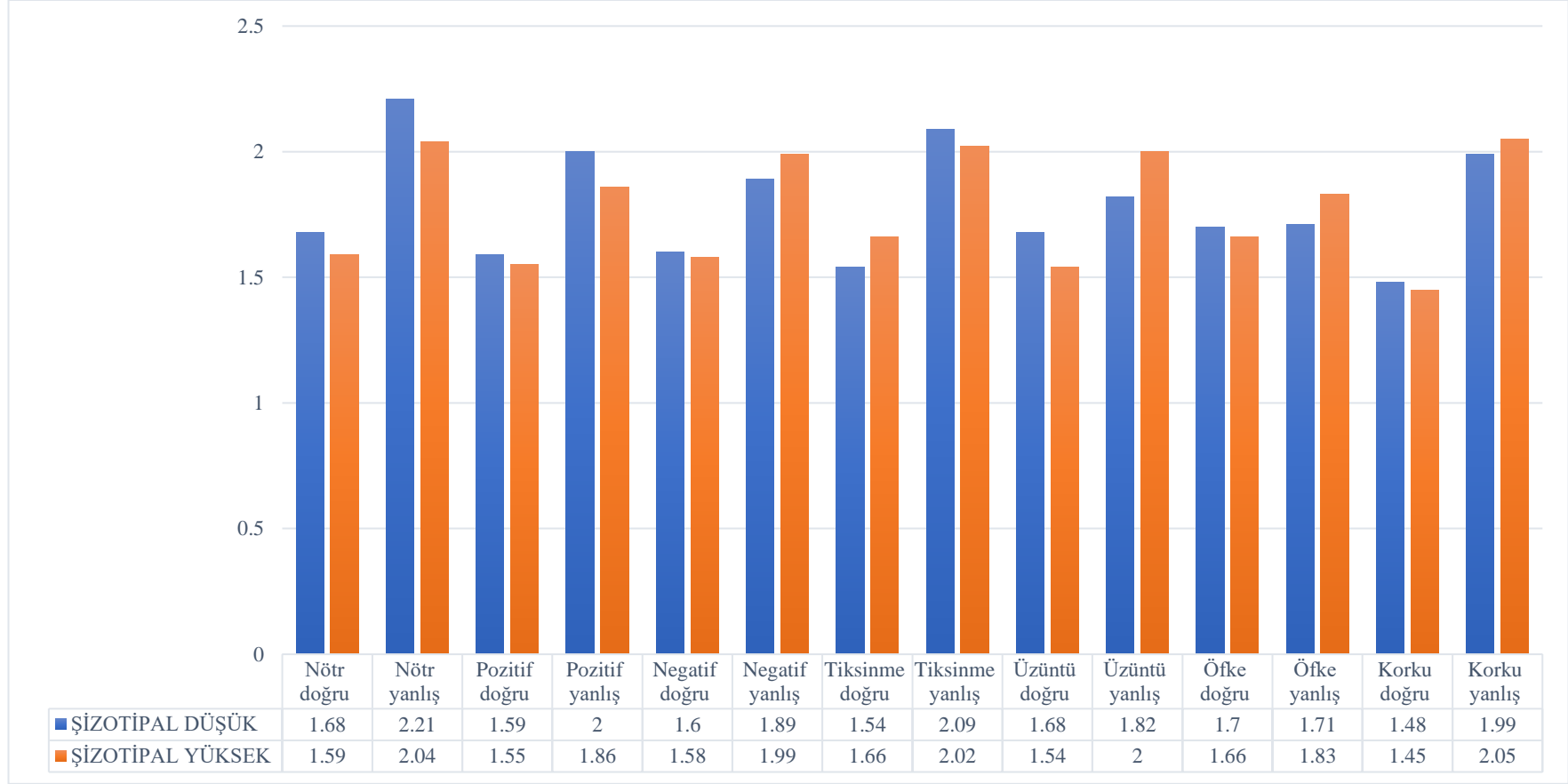
Şekil 4.92: Kelime tepki sürelerinin Paranoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçlar

b) Şizotipal KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Şizotipal KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kelime tepki sürelerinin Şizotipal KB düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.71) (Şekil 4.93).

Tablo 4.71: Kelime tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ŞİZOTİPAL DÜŞÜK (N=36)		ŞİZOTİPAL YÜKSEK (N=54)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.68	0.29	1.59	0.20	1.77	0.08
Nötr kelime süre yanlış ort	2.21	1.33	2.04	1.03	0.65	0.52
Pozitif kelime süre doğru ort	1.59	0.18	1.55	0.18	1.14	0.26
Pozitif kelime süre yanlış ort	2.00	0.98	1.86	0.70	0.78	0.44
Negatif kelime süre doğru ort	1.60	0.26	1.58	0.25	0.37	0.71
Negatif kelime süre yanlış ort	1.89	0.58	1.99	0.77	-0.59	0.55
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.54	0.30	1.66	0.58	-1.09	0.27
Tiksinme kelime süre yanlış ort	2.09	0.87	2.02	0.86	0.25	0.80
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.68	0.41	1.54	0.31	1.79	0.08
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.82	0.36	2.00	0.74	-0.80	0.43
Öfke kelime süre doğru ort	1.70	0.30	1.66	0.35	0.52	0.60
Öfke kelime süre yanlış ort	1.71	0.44	1.83	0.66	-0.67	0.51
Korku kelime süre doğru ort	1.48	0.24	1.45	0.20	0.58	0.56
Korku kelime süre yanlış ort	1.99	0.93	2.05	1.21	-0.13	0.90

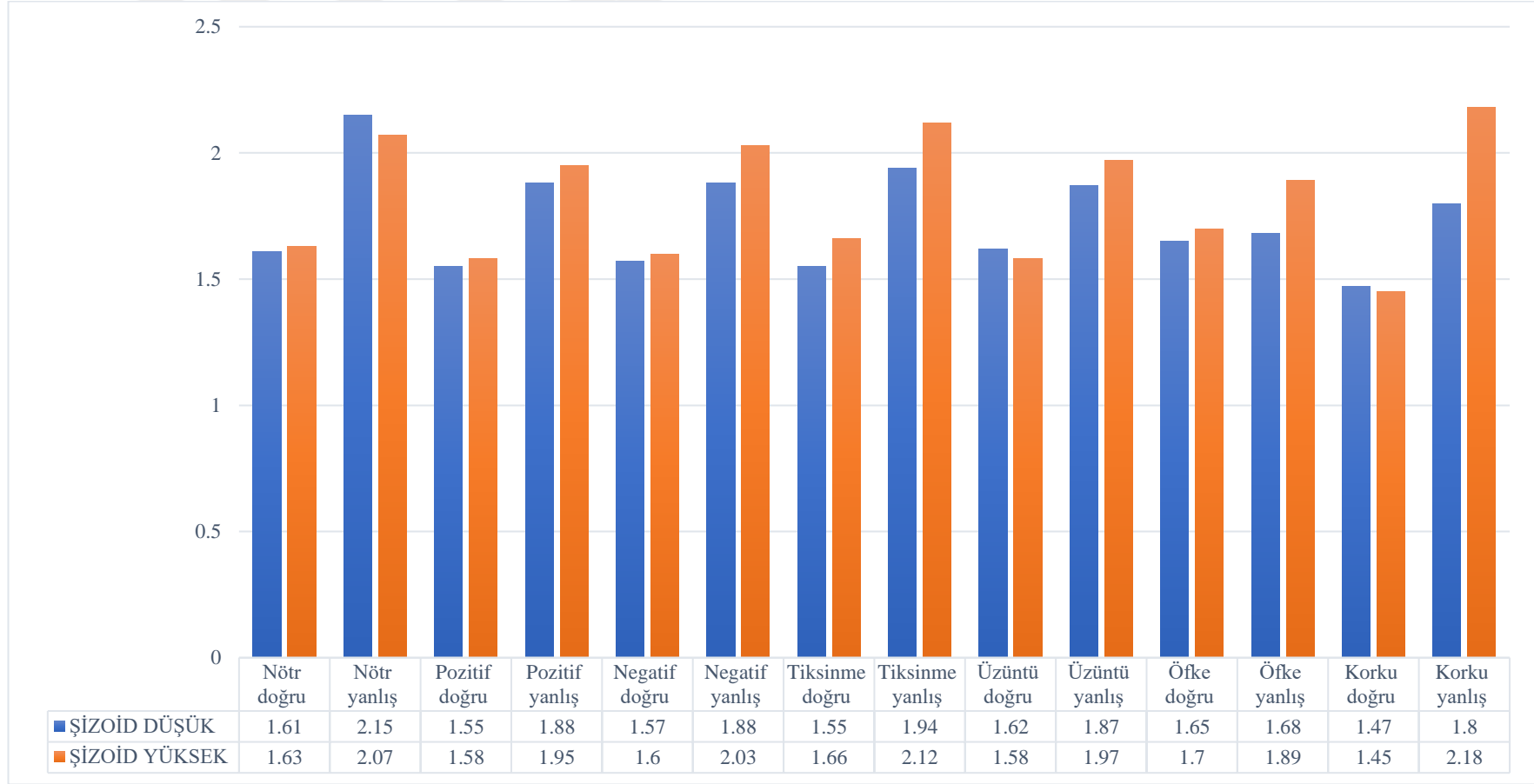
Şekil 4.93: Kelime tepki sürelerinin Şizotipal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

c) Şizoid KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Şizoid KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda kelime tepki sürelerinin Şizoid KB düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.72) (Şekil 4.94).

Tablo 4.72: Kelime tepki sürelerinin Şizoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ŞİZÖİD DÜŞÜK		ŞİZÖİD YÜKSEK		t	p
	(N=43)		(N=47)			
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.61	0.29	1.63	0.19	-0.42	0.67
Nötr kelime süre yanlış ort	2.15	1.23	2.07	1.10	0.29	0.77
Pozitif kelime süre doğru ort	1.55	0.20	1.58	0.17	-0.66	0.51
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.88	0.96	1.95	0.68	-0.37	0.71
Negatif kelime süre doğru ort	1.57	0.26	1.60	0.25	-0.55	0.59
Negatif kelime süre yanlış ort	1.88	0.72	2.03	0.68	-0.91	0.36
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.55	0.31	1.66	0.61	-1.08	0.28
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.94	0.78	2.12	0.91	-0.65	0.52
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.62	0.39	1.58	0.33	0.52	0.60
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.87	0.69	1.97	0.50	-0.40	0.69
Öfke kelime süre doğru ort	1.65	0.33	1.70	0.34	-0.77	0.44
Öfke kelime süre yanlış ort	1.68	0.44	1.89	0.71	-1.19	0.24
Korku kelime süre doğru ort	1.47	0.23	1.45	0.21	0.39	0.70
Korku kelime süre yanlış ort	1.80	1.02	2.18	1.02	-0.74	0.47

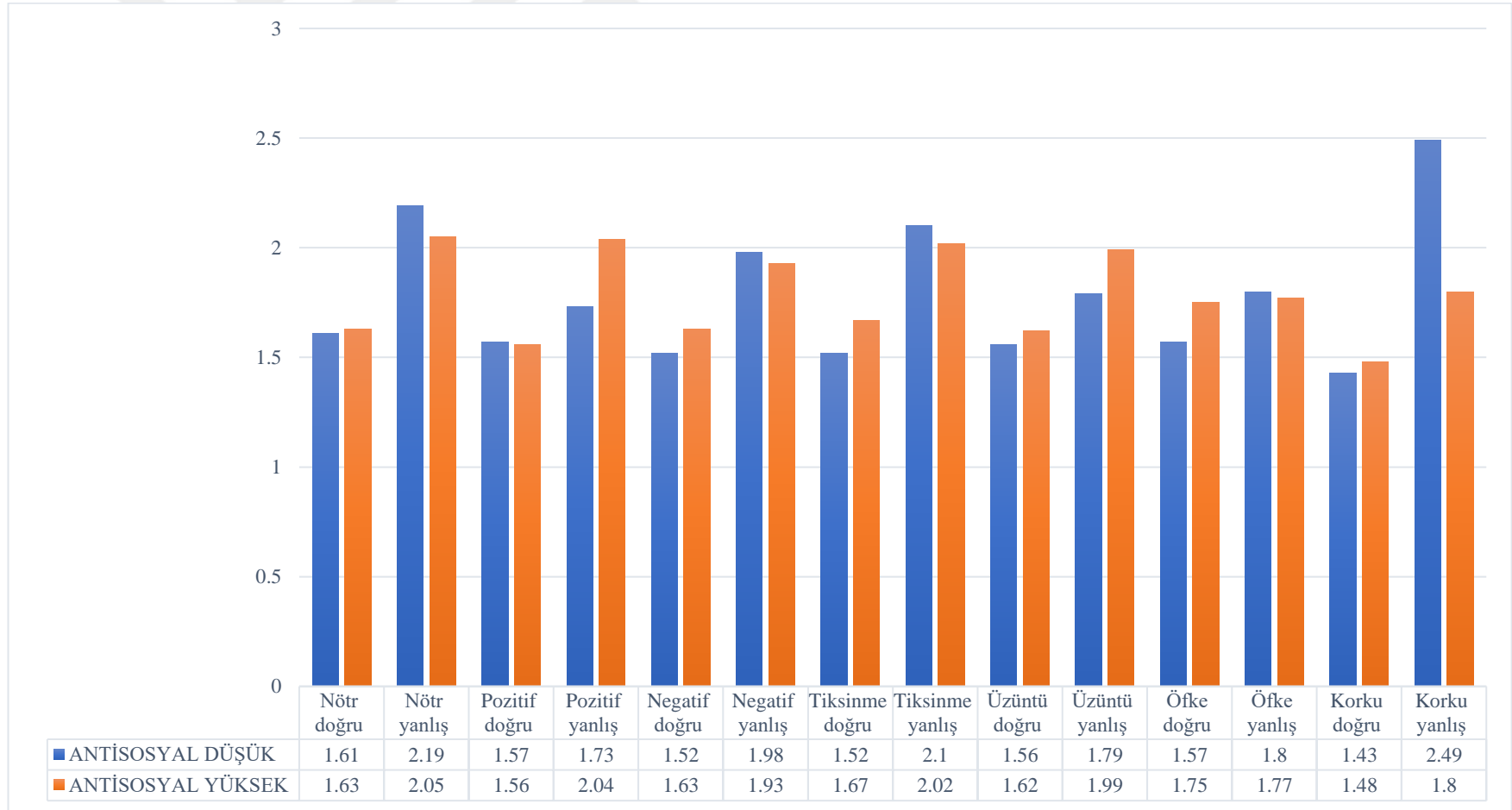
Şekil 4.94: Kelime tepki sürelerinin Şizoid KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) Antisosyal KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Antisosyal KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Antisosyal KB düzeyi yüksek olan grubun Negatif Kelime ($t = -1,97, p = 0,05$) ve Öfke Kelime ($t = -2,50, p = 0,01$) doğru yanıt süresinin Antisosyal KB düzeyi düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.73) (Şekil 4.95).

Tablo 4.73: Kelime tepki sürelerinin Antisosyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ANTİSOSYAL DÜŞÜK (N=35)		ANTİSOSYAL YÜKSEK (N=55)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.61	0.21	1.63	0.27	-0.50	0.62
Nötr kelime süre yanlış ort	2.19	1.39	2.05	0.98	0.50	0.62
Pozitif kelime süre doğru ort	1.57	0.20	1.56	0.18	0.34	0.74
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.73	0.57	2.04	0.95	-1.88	0.06
Negatif kelime süre doğru ort	1.52	0.18	1.63	0.29	-1.97	0.05
Negatif kelime süre yanlış ort	1.98	0.63	1.93	0.74	0.27	0.79
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.52	0.28	1.67	0.58	-1.45	0.15
Tiksinme kelime süre yanlış ort	2.10	0.84	2.02	0.87	0.27	0.79
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.56	0.37	1.62	0.35	-0.71	0.48
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.79	0.60	1.99	0.60	-0.86	0.39
Öfke kelime süre doğru ort	1.57	0.23	1.75	0.37	-2.50	0.01
Öfke kelime süre yanlış ort	1.80	0.76	1.77	0.42	0.15	0.88
Korku kelime süre doğru ort	1.43	0.19	1.48	0.23	-0.94	0.35
Korku kelime süre yanlış ort	2.49	0.94	1.80	1.00	1.30	0.22

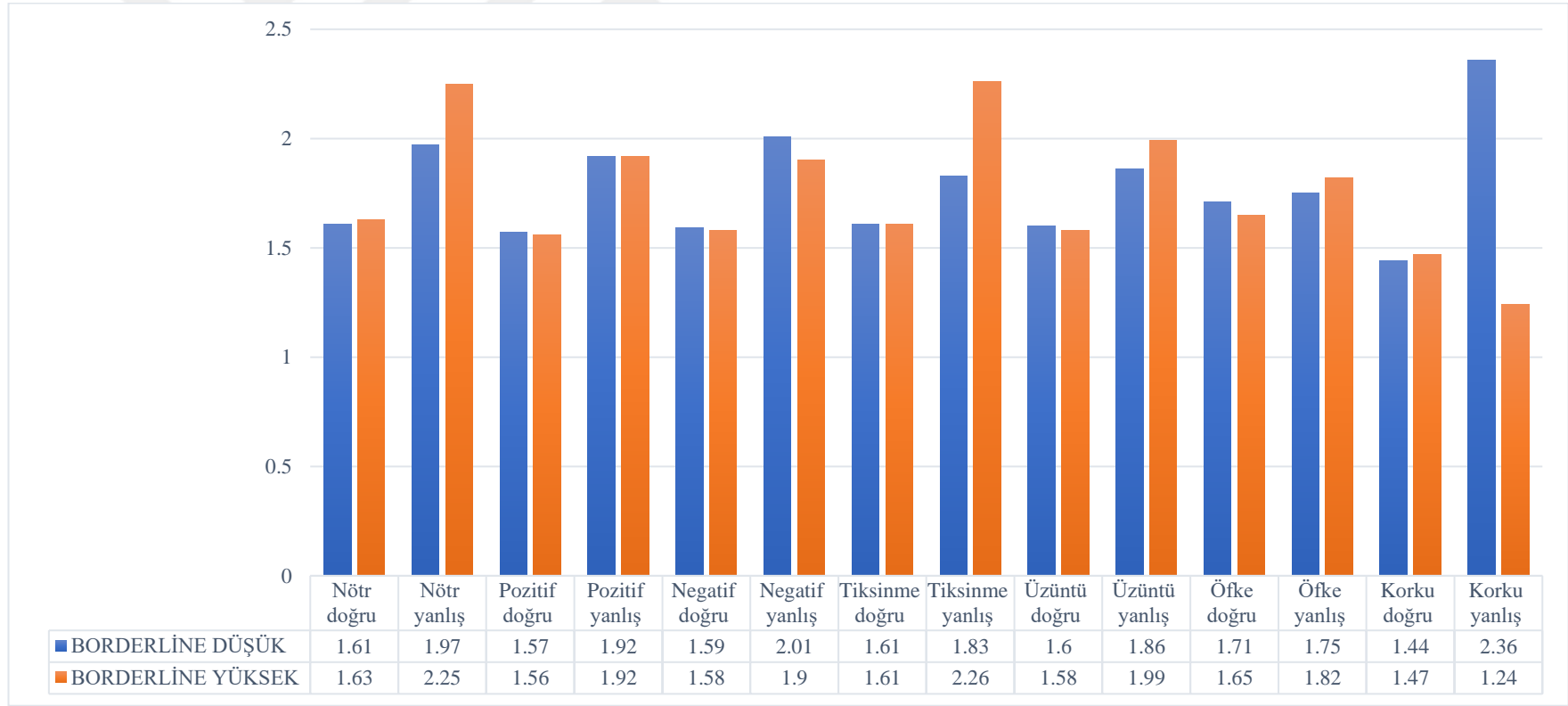
Şekil 4.95: Kelime tepki sürelerinin Antisozyal KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

e) Borderline KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Borderline KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Borderline KB düzeyi düşük olan grubun Korku Kelime ($t = 3,09$, $p = 0,01$) yanlış yanıt süresinin Bordeline KB düzeyi yüksek olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.74) (Şekil 4.96).

Tablo 4.74: Kelime tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	BORDERLİNE DÜŞÜK (N=42)		BORDERLİNE YÜKSEK (N=48)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
	Nötr kelime süre doğru ort	1.61	0.21	1.63		
Nötr kelime süre yanlış ort	1.97	0.60	2.25	1.51	-1.06	0.29
Pozitif kelime süre doğru ort	1.57	0.19	1.56	0.18	0.18	0.86
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.92	0.91	1.92	0.76	-0.00	1.00
Negatif kelime süre doğru ort	1.59	0.27	1.58	0.24	0.24	0.81
Negatif kelime süre yanlış ort	2.01	0.70	1.90	0.69	0.67	0.50
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.61	0.62	1.61	0.34	0.01	0.99
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.83	0.74	2.26	0.92	-1.60	0.12
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.60	0.37	1.58	0.35	0.21	0.84
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.86	0.56	1.99	0.66	-0.52	0.61
Öfke kelime süre doğru ort	1.71	0.36	1.65	0.31	0.73	0.47
Öfke kelime süre yanlış ort	1.75	0.48	1.82	0.69	-0.38	0.70
Korku kelime süre doğru ort	1.44	0.21	1.47	0.23	-0.63	0.53
Korku kelime süre yanlış ort	2.36	0.99	1.24	0.46	3.09	0.01

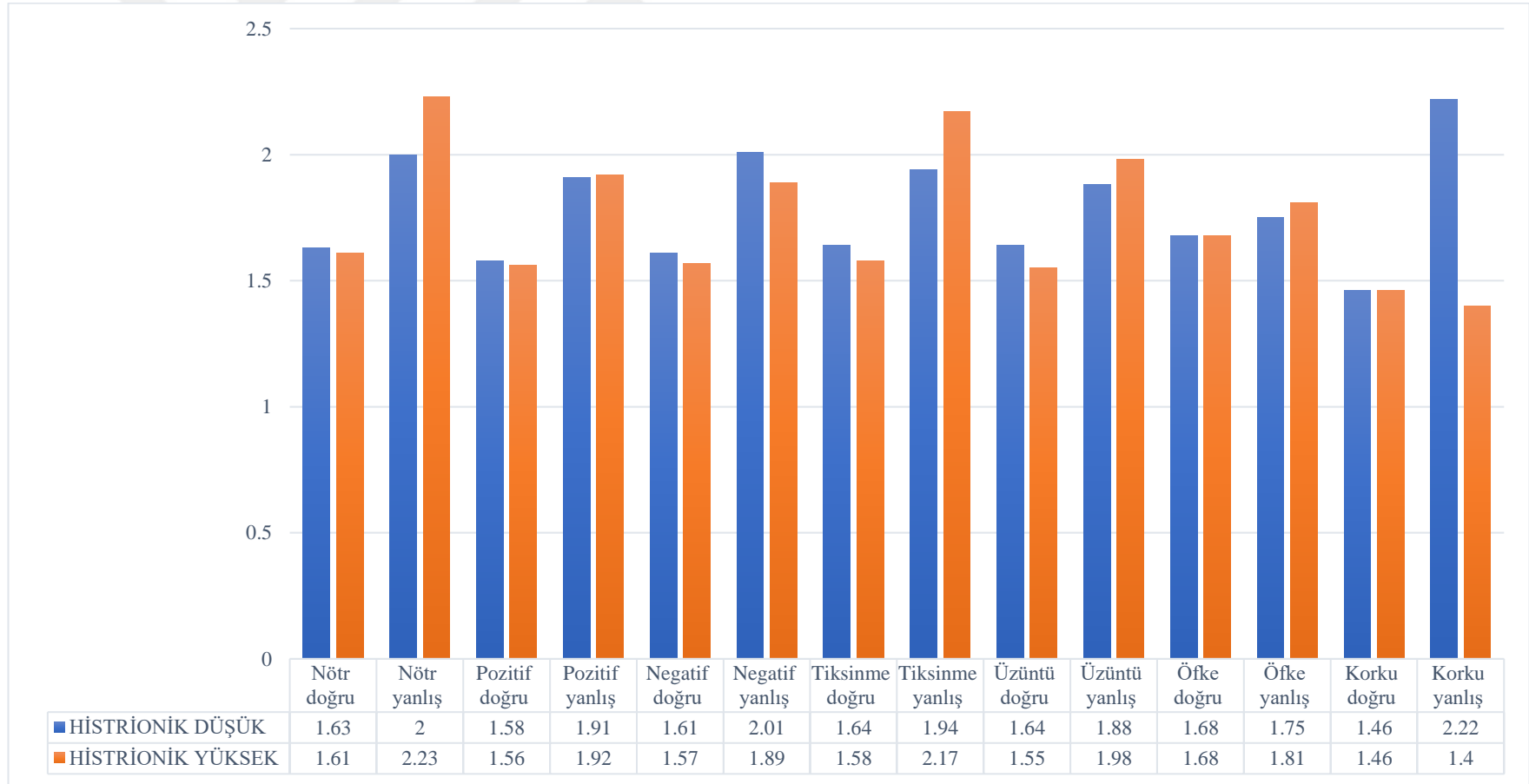
Şekil 4.96: Kelime tepki sürelerinin Borderline KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

f) Histrionik KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Histrionik KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Histrionik KB düzeyine göre farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.75) (Şekil 4.97).

Tablo 4.75: Kelime tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	HİSTRİONİK DÜŞÜK (N=44)		HİSTRİONİK YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.63	0.20	1.61	0.28	0.36	0.72
Nötr kelime süre yanlış ort	2.00	0.57	2.23	1.56	-0.88	0.38
Pozitif kelime süre doğru ort	1.58	0.17	1.56	0.19	0.40	0.69
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.91	0.86	1.92	0.80	-0.04	0.97
Negatif kelime süre doğru ort	1.61	0.28	1.57	0.23	0.76	0.45
Negatif kelime süre yanlış ort	2.01	0.68	1.89	0.72	0.66	0.51
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.64	0.61	1.58	0.35	0.58	0.56
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.94	0.71	2.17	1.01	-0.85	0.40
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.64	0.40	1.55	0.31	1.23	0.22
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.88	0.52	1.98	0.72	-0.44	0.66
Öfke kelime süre doğru ort	1.68	0.34	1.68	0.33	0.05	0.95
Öfke kelime süre yanlış ort	1.75	0.45	1.81	0.71	-0.33	0.75
Korku kelime süre doğru ort	1.46	0.22	1.46	0.22	-0.18	0.86
Korku kelime süre yanlış ort	2.22	1.05	1.40	0.54	1.44	0.17

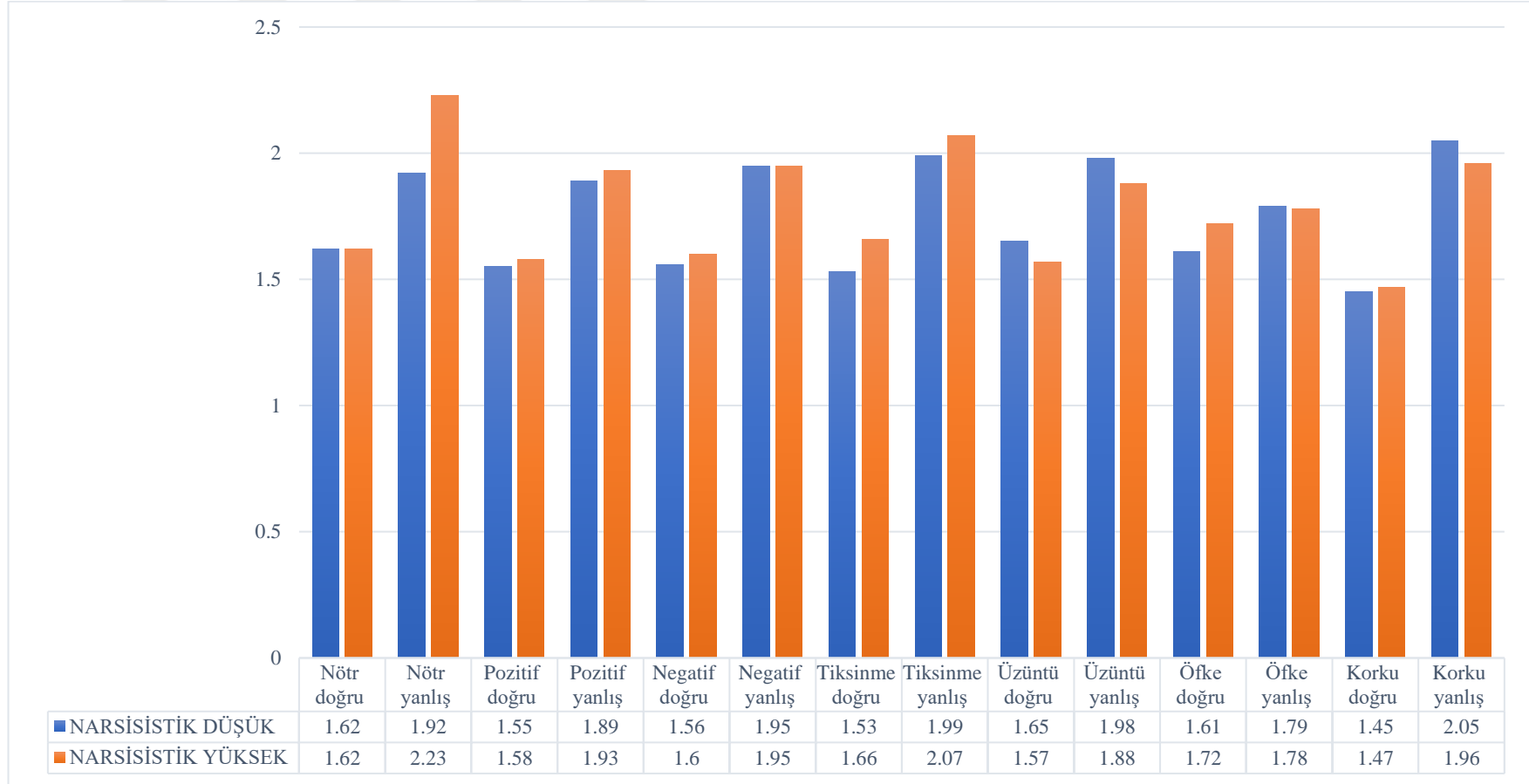
Şekil 4.97: Kelime tepki sürelerinin Histrionik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

g) Narsisistik KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Narsisistik KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda tepki sürelerinin Narsisistik KB düzeyine göre farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.76) (Şekil 4.98).

Tablo 4.76: Kelime tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	NARSİSİSTİK DÜŞÜK (N=32)		NARSİSİSTİK YÜKSEK (N=58)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.62	0.21	1.62	0.26	-0.04	0.97
Nötr kelime süre yanlış ort	1.92	0.42	2.23	1.42	-1.44	0.15
Pozitif kelime süre doğru ort	1.55	0.16	1.58	0.20	-0.72	0.48
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.89	0.89	1.93	0.79	-0.22	0.83
Negatif kelime süre doğru ort	1.56	0.22	1.60	0.27	-0.70	0.49
Negatif kelime süre yanlış ort	1.95	0.62	1.95	0.76	0.00	0.99
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.53	0.24	1.66	0.59	-1.21	0.23
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.99	0.82	2.07	0.89	-0.26	0.80
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.65	0.59	1.57	0.33	1.03	0.31
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.98	0.66	1.88	0.57	0.44	0.66
Öfke kelime süre doğru ort	1.61	0.29	1.72	0.35	-1.53	0.13
Öfke kelime süre yanlış ort	1.79	0.39	1.78	0.71	0.07	0.95
Korku kelime süre doğru ort	1.45	0.23	1.47	0.22	-0.41	0.68
Korku kelime süre yanlış ort	2.05	1.06	1.96	1.01	0.18	0.86

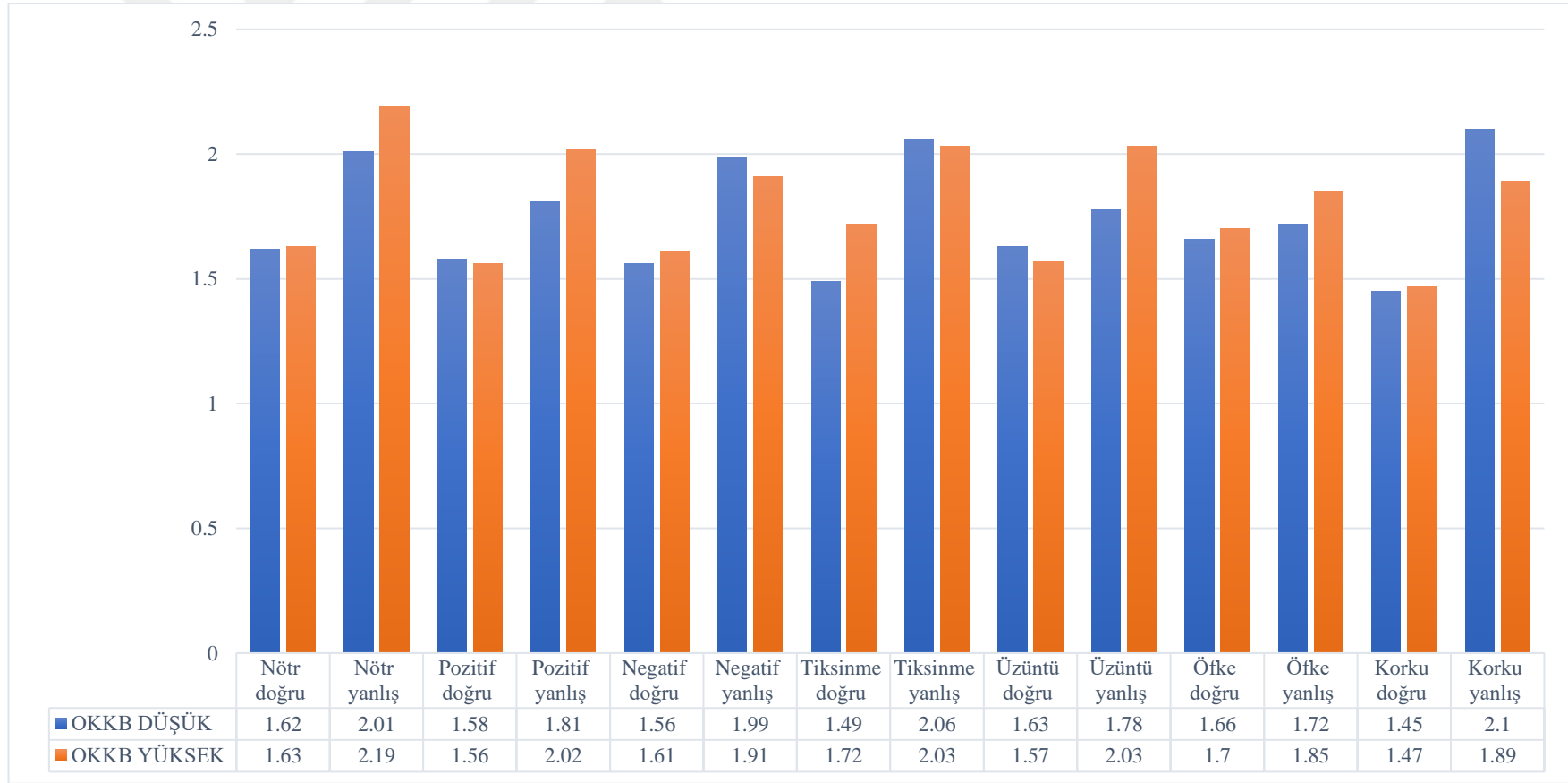
Şekil 4.98: Kelime tepki sürelerinin Narsisistik KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

h) OKKB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin OKKB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda OKKB düzeyi yüksek olan grubun Tiksınme Kelime ($t = -2,30, p = 0,01$) doğru yanıt süresinin OKKB düzeyi düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.77) (Şekil 4.99).

Tablo 4.77: Kelime tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	OKKB DÜŞÜK (N=44)		OKKB YÜKSEK (N=46)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.62	0.21	1.63	0.27	-0.22	0.83
Nötr kelime süre yanlış ort	2.01	0.60	2.19	1.47	-0.71	0.48
Pozitif kelime süre doğru ort	1.58	0.19	1.56	0.18	0.42	0.68
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.81	0.86	2.02	0.79	-1.24	0.22
Negatif kelime süre doğru ort	1.56	0.24	1.61	0.26	-1.07	0.29
Negatif kelime süre yanlış ort	1.99	0.73	1.91	0.67	0.49	0.63
Tiksınme kelime süre doğru ort	1.49	0.26	1.72	0.62	-2.30	0.02
Tiksınme kelime süre yanlış ort	2.06	0.79	2.03	0.94	0.08	0.93
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.63	0.41	1.57	0.31	0.82	0.42
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.78	0.43	2.03	0.70	-1.04	0.31
Öfke kelime süre doğru ort	1.66	0.32	1.70	0.35	-0.50	0.62
Öfke kelime süre yanlış ort	1.72	0.42	1.85	0.73	-0.78	0.44
Korku kelime süre doğru ort	1.45	0.21	1.47	0.22	-0.43	0.67
Korku kelime süre yanlış ort	2.10	0.89	1.89	1.20	0.40	0.69

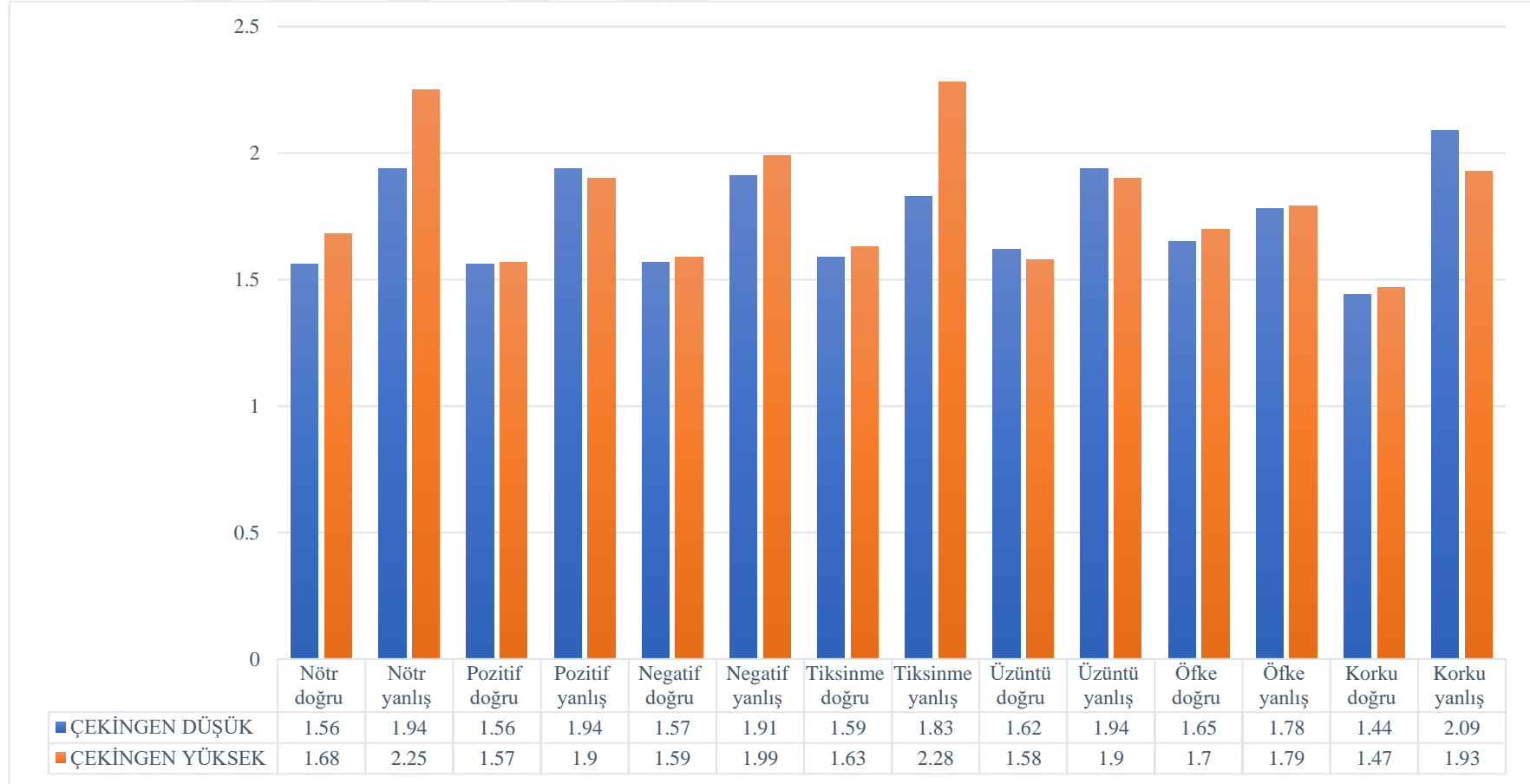
Şekil 4.99: Kelime tepki sürelerinin OKKB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçlar

i) Çekingen KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Çekingen KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Çekingen KB düzeyi yüksek olan grubun Nötr Kelime ($t = -2,27$, $p = 0,02$) yanlış yanıt süresinin Çekingen KB düzeyi düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.78) (Şekil 4.100).

Tablo 4.78: Kelime tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	ÇEKİNGEN DÜŞÜK (N=41)		ÇEKİNGEN YÜKSEK (N=49)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
	Nötr kelime süre doğru ort	1.56	0.18	1.68		
Nötr kelime süre yanlış ort	1.94	0.57	2.25	1.47	-1.18	0.24
Pozitif kelime süre doğru ort	1.56	0.19	1.57	0.18	-0.21	0.83
Pozitif kelime süre yanlış ort	1.94	0.98	1.90	0.67	0.18	0.86
Negatif kelime süre doğru ort	1.57	0.27	1.59	0.24	-0.40	0.69
Negatif kelime süre yanlış ort	1.91	0.55	1.99	0.81	-0.55	0.59
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.59	0.64	1.63	0.33	-0.37	0.71
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.83	0.46	2.28	1.10	-1.66	0.10
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.62	0.37	1.58	0.35	0.49	0.62
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.94	0.56	1.90	0.65	0.19	0.86
Öfke kelime süre doğru ort	1.65	0.30	1.70	0.36	-0.71	0.48
Öfke kelime süre yanlış ort	1.78	0.47	1.79	0.72	-0.04	0.97
Korku kelime süre doğru ort	1.44	0.18	1.47	0.24	-0.62	0.54
Korku kelime süre yanlış ort	2.09	0.99	1.93	1.08	0.32	0.76

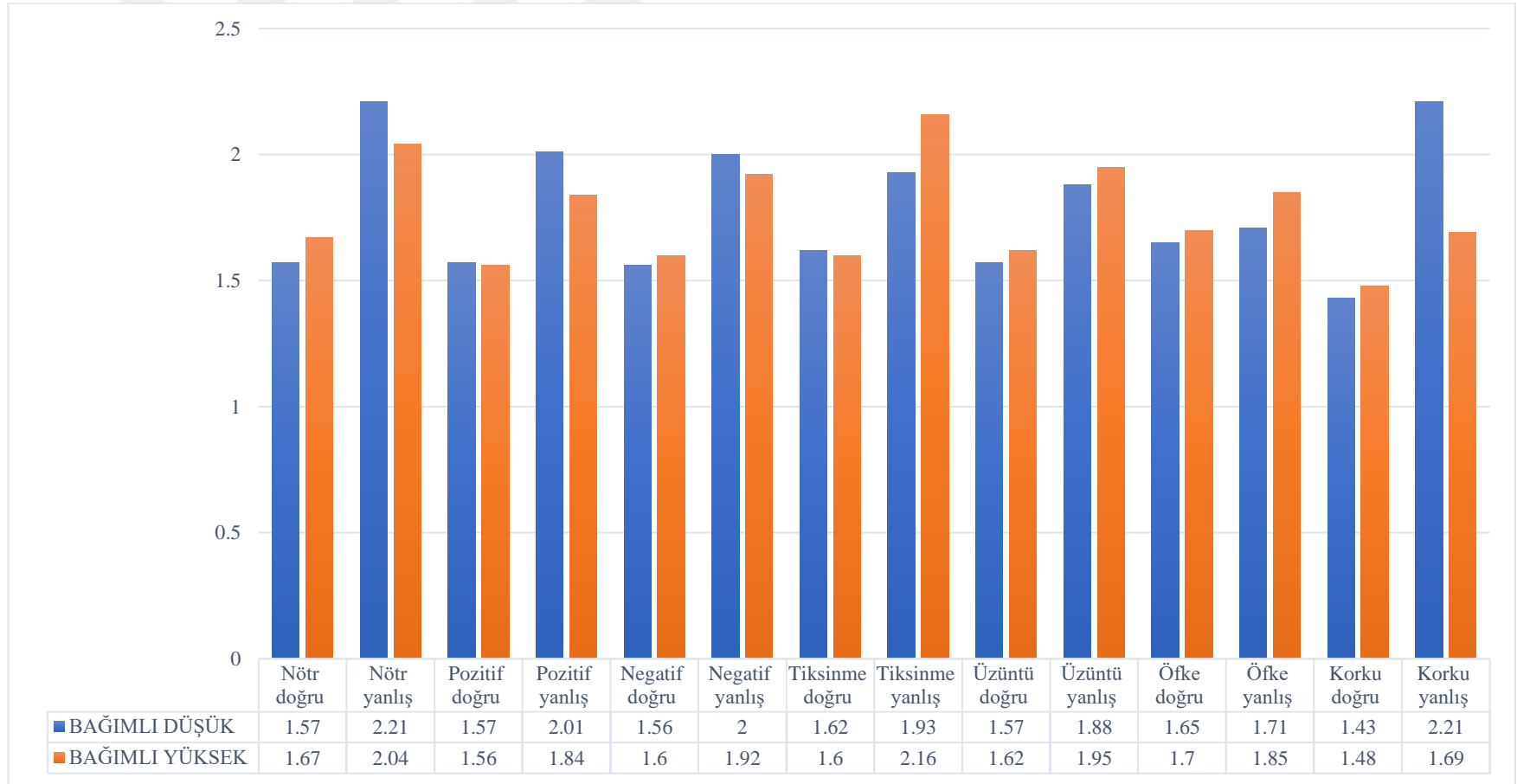
Şekil 4.100: Kelime tepki sürelerinin Çekingen KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

j) Bağımlı KB Düzeyine Göre Kelime Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Kelime tepki sürelerinin Bağımlı KB düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grubun Nötr Kelime ($t = -2,08, p = 0,04$) doğru yanıt süresinin Bağımlı KB düzeyi düşük olan gruba göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.79) (Şekil 4.101).

Tablo 4.79: Kelime tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

	BAĞIMLI DÜŞÜK (N=40)		BAĞIMLI YÜKSEK (N=50)		t	p
	Ort.	ss	Ort.	ss		
Nötr kelime süre doğru ort	1.57	0.17	1.67	0.28	-2.08	0.04
Nötr kelime süre yanlış ort	2.21	1.35	2.04	0.99	0.63	0.53
Pozitif kelime süre doğru ort	1.57	0.19	1.56	0.18	0.36	0.72
Pozitif kelime süre yanlış ort	2.01	1.02	1.84	0.63	0.92	0.38
Negatif kelime süre doğru ort	1.56	0.28	1.60	0.23	-0.69	0.49
Negatif kelime süre yanlış ort	2.00	0.74	1.92	0.67	0.53	0.60
Tiksinme kelime süre doğru ort	1.62	0.64	1.60	0.33	0.17	0.86
Tiksinme kelime süre yanlış ort	1.93	0.63	2.16	1.03	-0.81	0.42
Üzüntü kelime süre doğru ort	1.57	0.38	1.62	0.34	-0.71	0.48
Üzüntü kelime süre yanlış ort	1.88	0.59	1.95	0.62	-0.31	0.76
Öfke kelime süre doğru ort	1.65	0.33	1.70	0.33	-0.77	0.44
Öfke kelime süre yanlış ort	1.71	0.49	1.85	0.67	-0.78	0.44
Korku kelime süre doğru ort	1.43	0.19	1.48	0.24	-1.11	0.27
Korku kelime süre yanlış ort	2.21	1.02	1.69	0.97	0.99	0.34

Şekil 4.101: Kelime tepki sürelerinin Bağımlı KB gruplarına göre karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

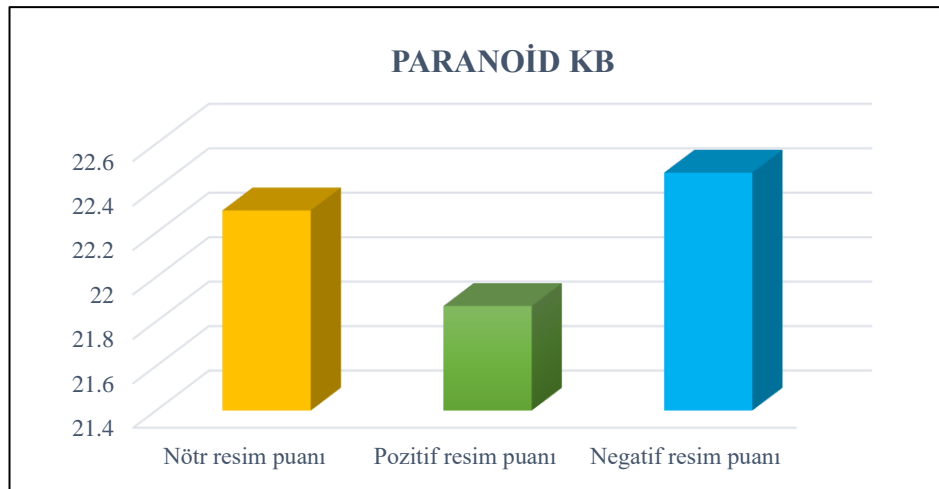
4.2.6.5. Kişilik Bozuklukları Türlerinde Resim Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması

a) Paranoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Paranoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.80) (Şekil 4.102).

Tablo 4.80: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.30	3.38	0.80	0.43	-0.64	1.49
Pozitif resim	21.87	2.62	-0.43	0.67	-0.97	0.63
Nötr resim	22.30	3.38	-1.32	0.19	-1.50	0.31
Negatif resim	22.47	2.68				
Pozitif resim	21.87	2.62				
Negatif resim	22.47	2.68				

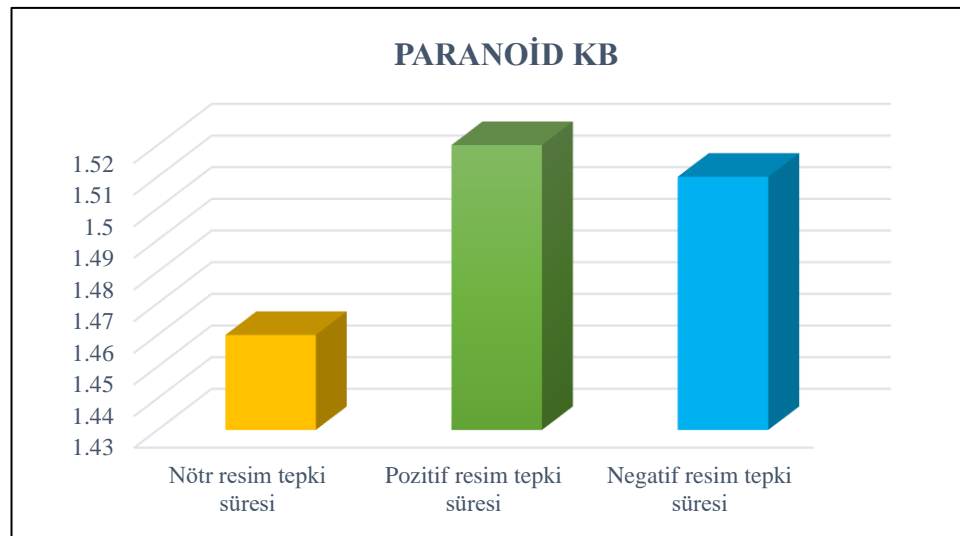
Şekil 4.102: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

b) Paranoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Paranoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif kelime tepki süresinin ($t = -2,92, p = 0,01$) ve negatif resim tepki süresinin ($t = -2,30, p = 0,03$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.81) (Şekil 4.103).

Tablo 4.81: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.46	0.12	-2.92	0.01	-0.11	-0.02
Pozitif resim	1.52	0.16				
Nötr resim	1.46	0.12	-2.30	0.03	-0.09	-0.01
Negatif resim	1.51	0.16				
Pozitif resim	1.52	0.16	0.55	0.58	-0.03	0.06
Negatif resim	1.51	0.16				

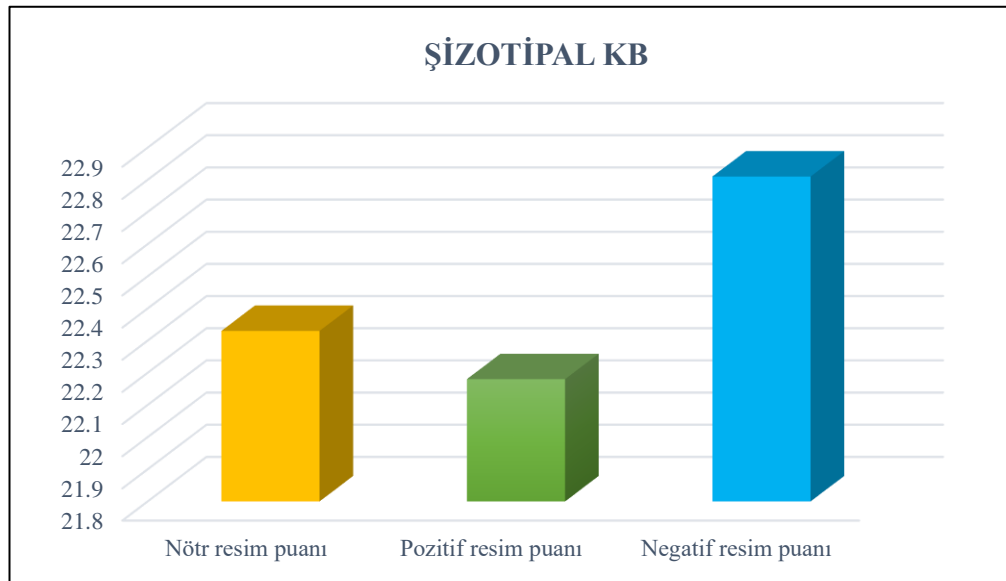
Şekil 4.103: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

c) Şizotipal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.82) (Şekil 4.104).

Tablo 4.82: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.33	3.22	0.32	0.75	-0.77	1.07
Pozitif resim	22.18	2.55				
Nötr resim	22.33	3.22	-1.44	0.15	-1.15	0.19
Negatif resim	22.81	2.38				
Pozitif resim	22.18	2.55	-1.54	0.13	-1.45	0.19
Negatif resim	22.81	2.38				

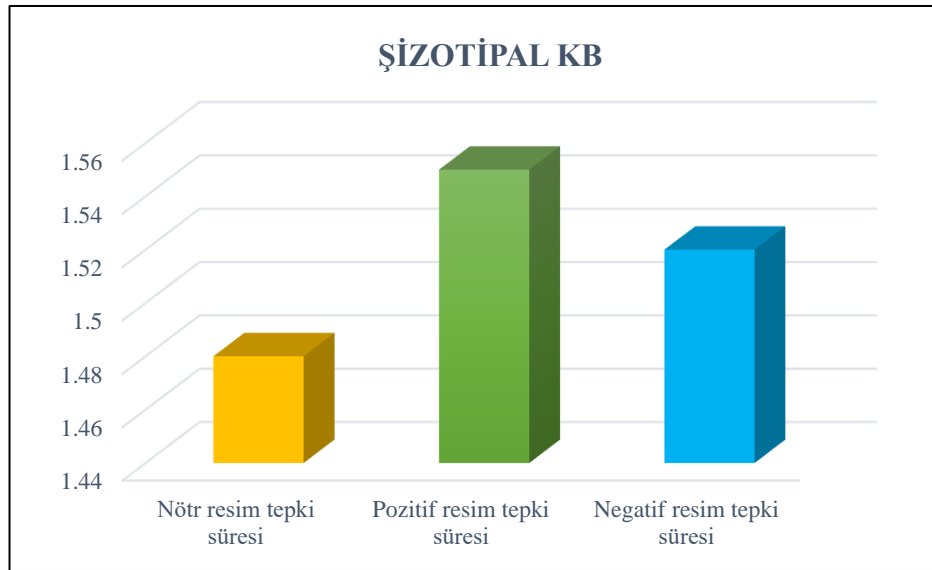
Şekil 4.104: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) Şizotipal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin pozitif resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,80$, $p = 0,01$) (Tablo 4.83) (Şekil 4.105).

Tablo 4.83: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.48	0.15	-2.80	0.01	-0.12	-0.02
Pozitif resim	1.55	0.18				
Nötr resim	1.48	0.15	-1.50	0.14	-0.09	0.01
Negatif resim	1.52	0.19				
Pozitif resim	1.55	0.18	1.37	0.18	-0.01	0.07
Negatif resim	1.52	0.19				

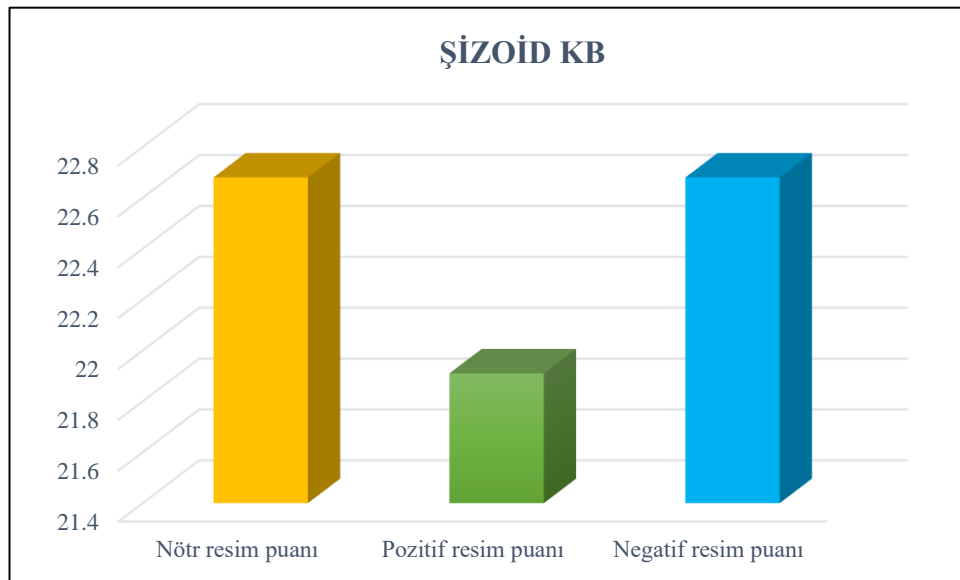
Şekil 4.105: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

e) Şizoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.84) (Şekil 4.106).

Tablo 4.84: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.68	2.37	1.77	0.08	-0.10	1.64
Pozitif resim	21.91	2.79				
Nötr resim	22.68	2.37	0.00	1.00	-0.81	0.81
Negatif resim	22.68	3.10				
Pozitif resim	21.91	2.79	-1.77	0.08	-1.64	0.10
Negatif resim	22.68	3.10				

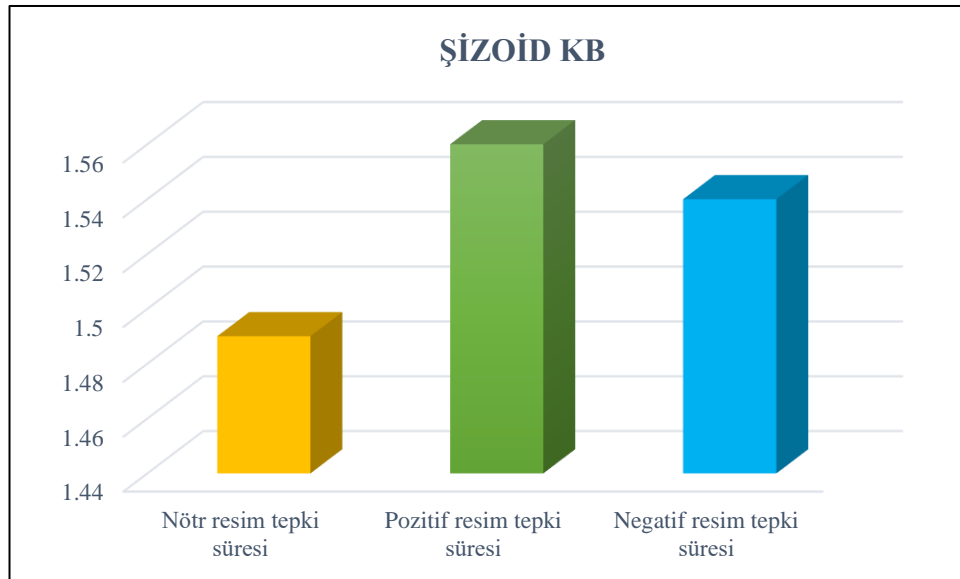
Şekil 4.106: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

f) Şizoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim tepki süresinin ($t = -2,57, p = 0,01$) ve negatif resim tepki süresinin ($t = -2,01, p = 0,05$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.85) (Şekil 4.107).

Tablo 4.85: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.49	0.12	-2.57	0.01	-0.12	-0.01
Pozitif resim	1.56	0.19				
Nötr resim	1.49	0.12	-2.01	0.05	-0.09	-0.00
Negatif resim	1.54	0.18				
Pozitif resim	1.56	0.19	0.69	0.49	-0.03	0.06
Negatif resim	1.54	0.18				

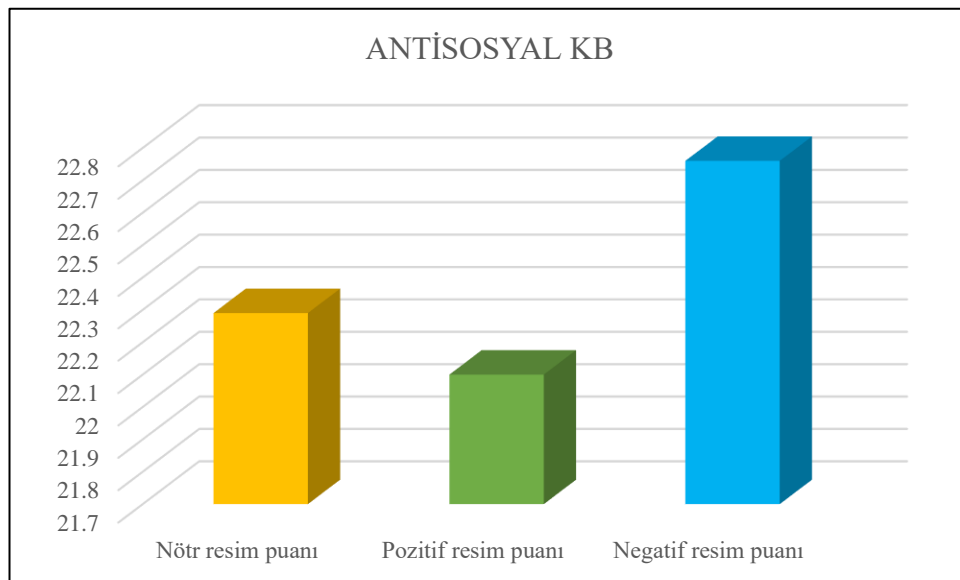
Şekil 4.107: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

g) Antisosyal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Antisosyal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.86) (Şekil 4.108).

Tablo 4.86: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.29	3.21	0.37	0.71	-0.79	1.16
Pozitif resim	22.10	2.50				
Nötr resim	22.29	3.21	-1.42	0.16	-1.14	0.19
Negatif resim	22.76	2.45				
Pozitif resim	22.10	2.50	-1.57	0.12	-1.48	0.17
Negatif resim	22.76	2.45				

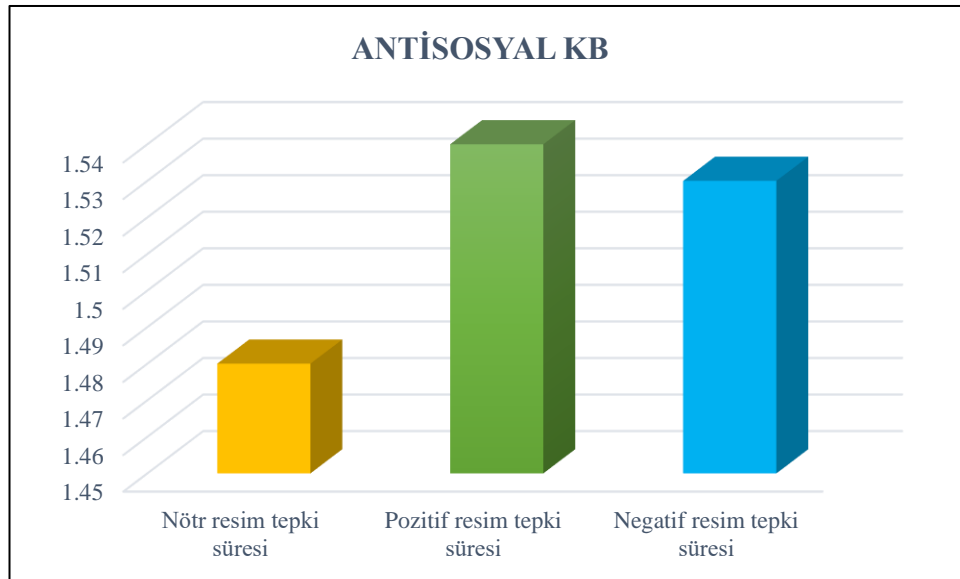
Şekil 4.108: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

h) Antisosyal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Antisosyal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim tepki süresinin ($t = -2,22$, $p = 0,03$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.87) (Şekil 4.109).

Tablo 4.87: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.48	0.16	-2.22	0.03	-1.10	-0.01
Pozitif resim	1.54	0.17				
Nötr resim	1.48	0.16	-1.86	0.07	-0.09	0.00
Negatif resim	1.53	0.19				
Pozitif resim	1.54	0.17	0.38	0.71	-0.03	0.04
Negatif resim	1.53	0.19				

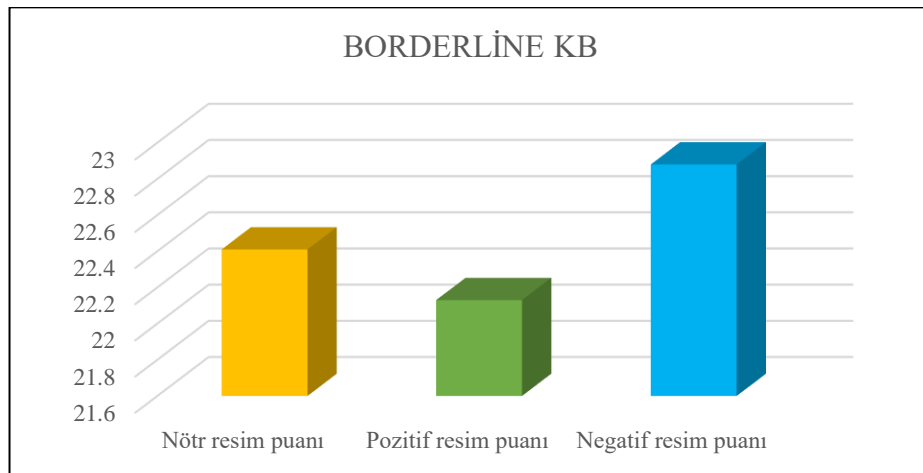
Şekil 4.109: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

i) Borderline KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Borderline KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr, pozitif ve negatif resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.88) (Şekil 4.110).

Tablo 4.88: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.41	3.03	0.57	0.57	-0.73	1.32
Pozitif resim	22.13	2.49				
Nötr resim	22.41	3.03	-1.33	0.19	-1.15	0.23
Negatif resim	22.88	2.06				
Pozitif resim	22.13	2.49	-1.88	0.07	-1.55	0.05
Negatif resim	22.88	2.06				

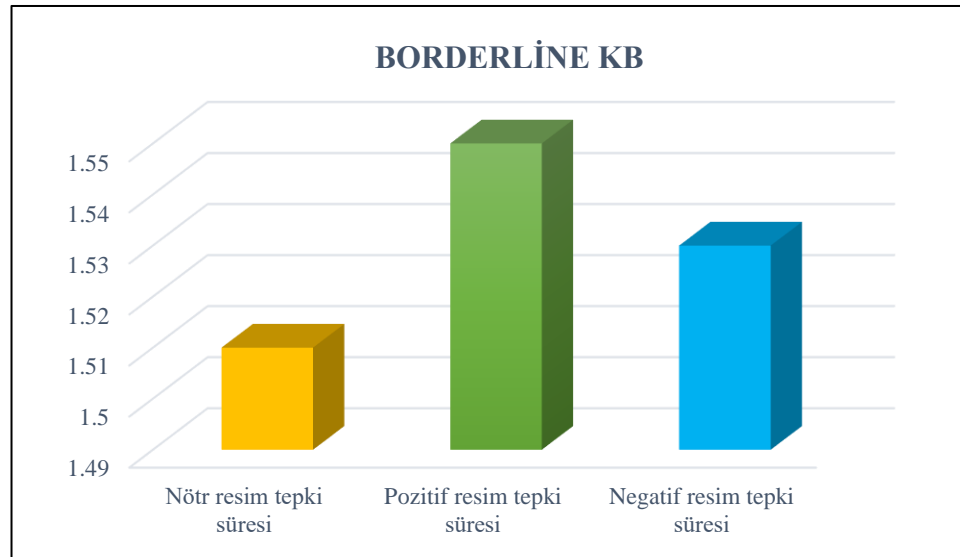
Şekil 4.110: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

j) Borderline KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Borderline KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim tepki süresinin ($t = -1,99$, $p = 0,05$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.89) (Şekil 4.111).

Tablo 4.89: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=48)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.51	0.15	-1.99	0.05	-0.09	0.00
Pozitif resim	1.55	0.15				
Nötr resim	1.51	0.15	-0.78	0.44	-0.08	0.03
Negatif resim	1.53	0.16				
Pozitif resim	1.55	0.15	1.18	0.24	-0.02	0.07
Negatif resim	1.53	0.16				

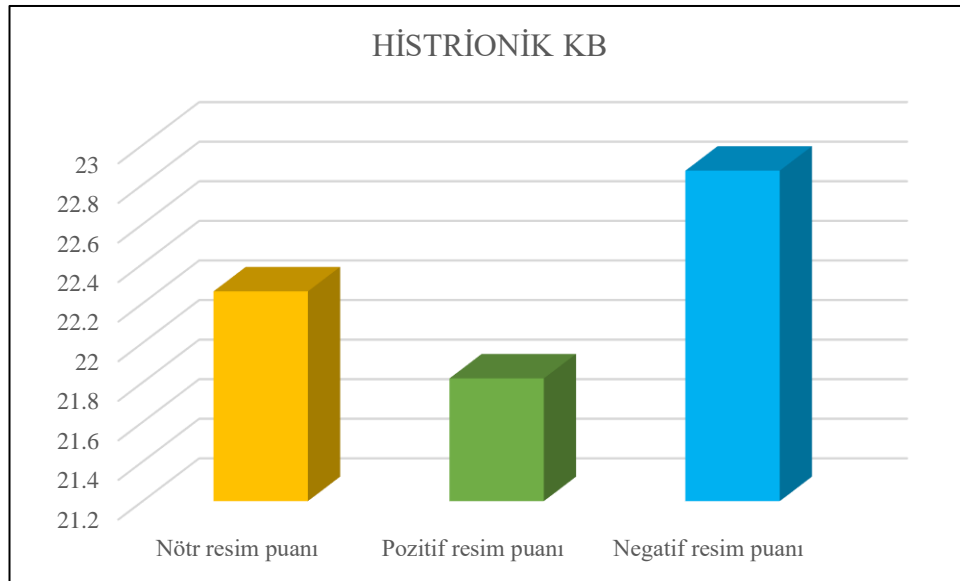
Şekil 4.111: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

k) Histrionik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Histrionik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda negatif resim hatırlama puanının pozitif resim hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır ($t = -2,57$, $p = 0,01$) (Tablo 4.90) (Şekil 4.112).

Tablo 4.90: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri ve kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.26	3.11	0.82	0.42	-0.63	1.50
Pozitif resim	21.82	2.56				
Nötr resim	22.26	3.11	-1.61	0.11	-1.37	0.15
Negatif resim	22.87	2.05				
Pozitif resim	21.82	2.56	-2.57	0.01	-1.86	-0.22
Negatif resim	22.87	2.05				

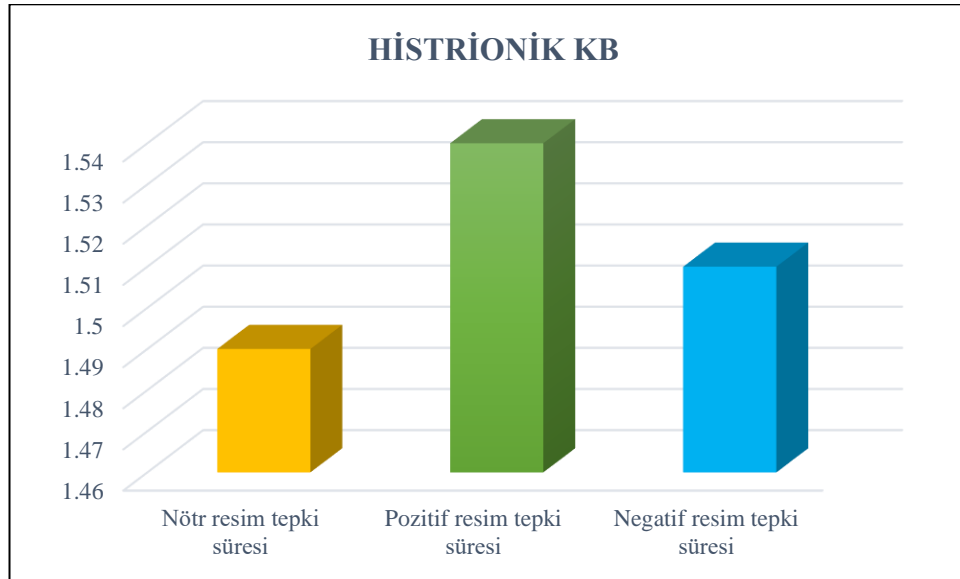
Şekil 4.112: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

l) Histrionik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Histrionik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim tepki süresinin ($t = -2,05$, $p = 0,05$) nötr resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.91) (Şekil 4.113).

Tablo 4.91: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.49	0.16	-2.05	0.05	-0.11	-0.01
Pozitif resim	1.54	0.17				
Nötr resim	1.49	0.16	-0.94	0.35	-0.08	0.03
Negatif resim	1.51	0.16				
Pozitif resim	1.54	0.17	1.20	0.24	-0.02	0.08
Negatif resim	1.51	0.16				

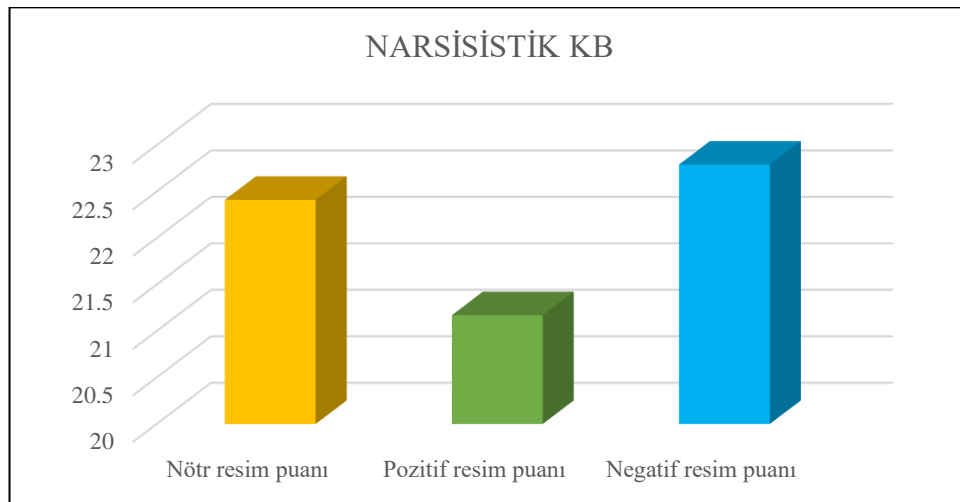
Şekil 4.113: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

m) Narsisistik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Narsisistik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.92) (Şekil 4.114).

Tablo 4.92: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.41	3.13	0.55	0.58	-0.63	1.11
Pozitif resim	22.17	2.44	-1.16	0.25	-1.04	0.28
Nötr resim	22.41	3.13	-1.63	0.11	-1.39	0.14
Negatif resim	22.79	2.40				
Pozitif resim	22.17	2.44				
Negatif resim	22.79	2.40				

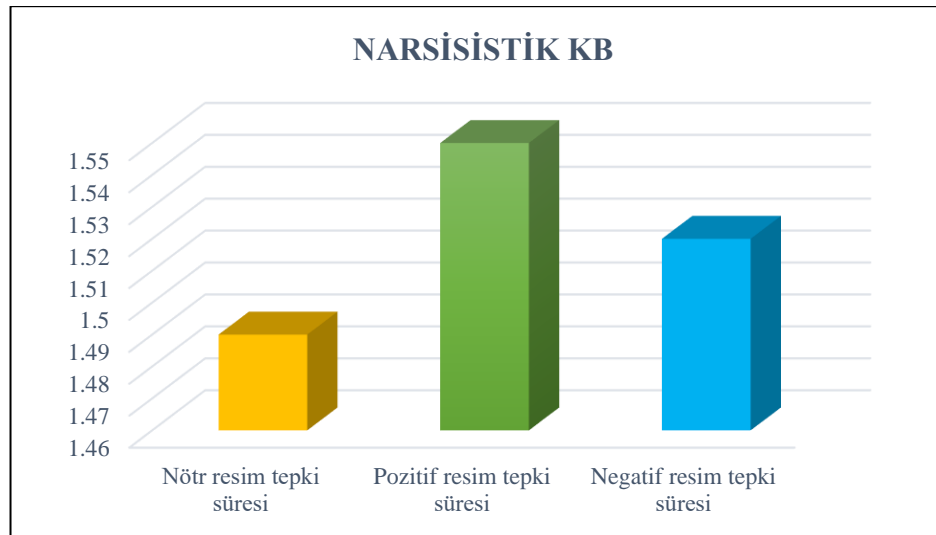
Şekil 4.114: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

n) Narsisistik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Narsisistik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim tepki süresinin ($t = -2,84, p = 0,01$) nötr resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.93) (Şekil 4.115).

Tablo 4.93: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.49	0.14	-2.84	0.01	-0.11	-0.02
Pozitif resim	1.55	0.19				
Nötr resim	1.49	0.14	-1.48	0.15	0.09	0.01
Negatif resim	1.52	0.19				
Pozitif resim	1.55	0.19	1.31	0.19	0.01	0.07
Negatif resim	1.52	0.19				

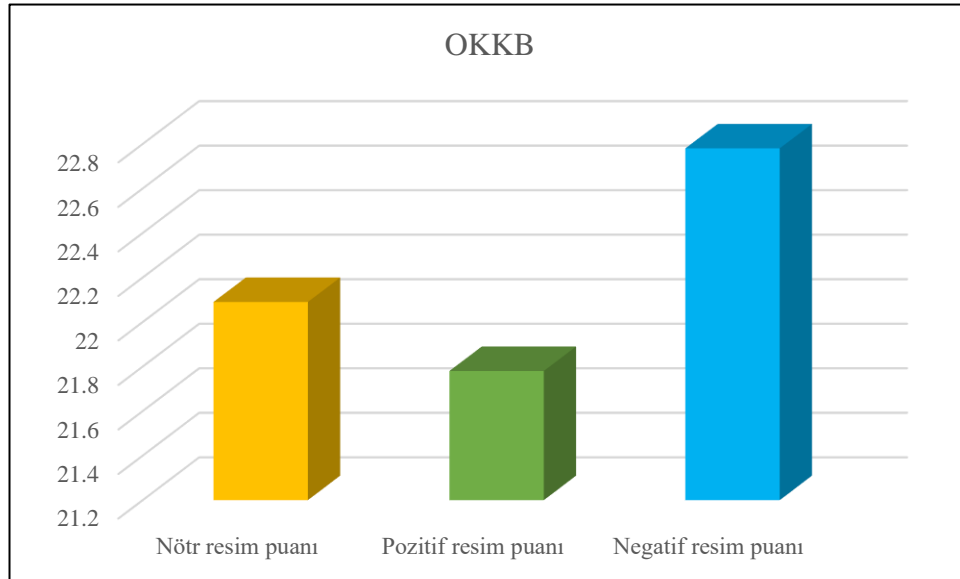
Şekil 4.115: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

o) OKKB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

OKKB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.94) (Şekil 4.116).

Tablo 4.94: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.09	3.42	0.54	0.59	-0.82	1.43
Pozitif resim	21.78	2.67	-1.94	0.06	-1.42	0.03
Nötr resim	22.09	3.42	-2.19	0.03	-1.92	-0.08
Negatif resim	22.78	2.44				
Pozitif resim	21.78	2.67				
Negatif resim	22.78	2.44				

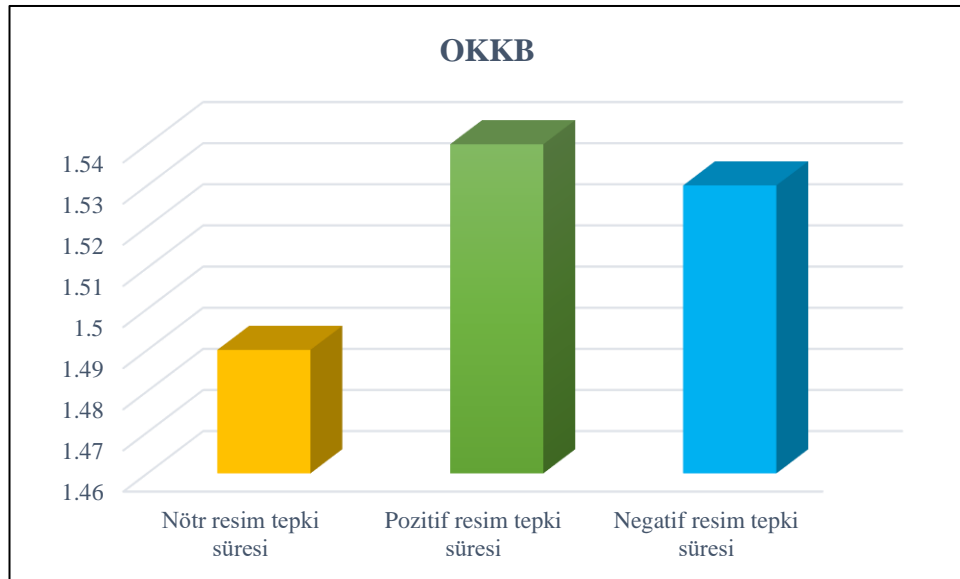
Şekil 4.116: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

p) OKKB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

OKKB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim tepki süresinin ($t = -2,09$, $p = 0,04$) nötr resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.95) (Şekil 4.117).

Tablo 4.95: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.49	0.12	-2.09	0.04	-0.09	-0.00
Pozitif resim	1.54	0.17				
Nötr resim	1.49	0.12	-1.36	0.18	0.08	0.01
Negatif resim	1.53	0.17				
Pozitif resim	1.54	0.17	0.69	0.49	-0.03	0.06
Negatif resim	1.53	0.17				

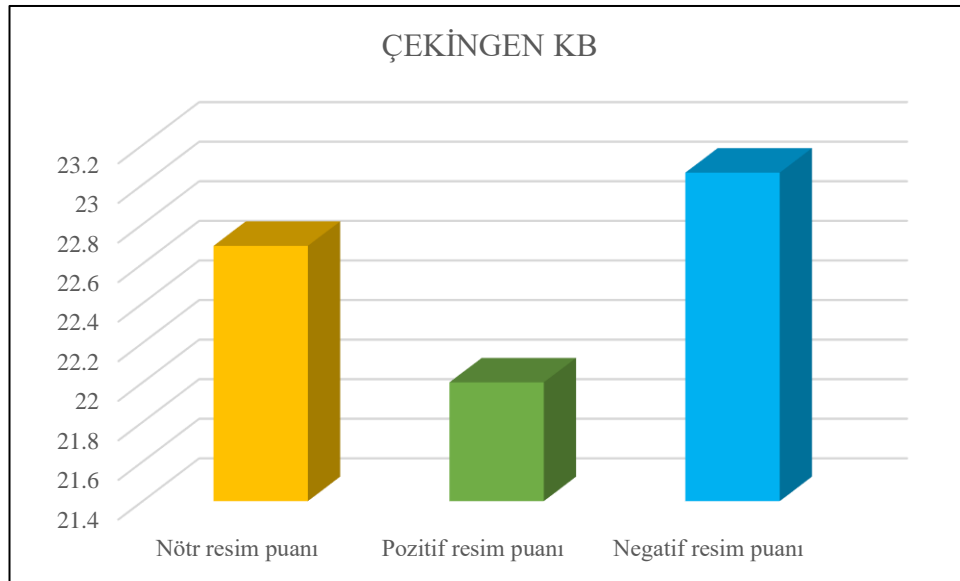
Şekil 4.117: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

r) Çekingen KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Çekingen KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif resim hatırlama puanından negatif resim hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($t = -2,74, p = 0,01$) (Tablo 4.96) (Şekil 4.118).

Tablo 4.96: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.69	2.33	1.69	0.09	-0.13	1.52
Pozitif resim	22.00	2.48				
Nötr resim	22.69	2.33	-1.42	0.16	-0.88	0.15
Negatif resim	23.06	1.87				
Pozitif resim	22.00	2.48	-2.74	0.01	-1.84	-0.28
Negatif resim	23.06	1.87				

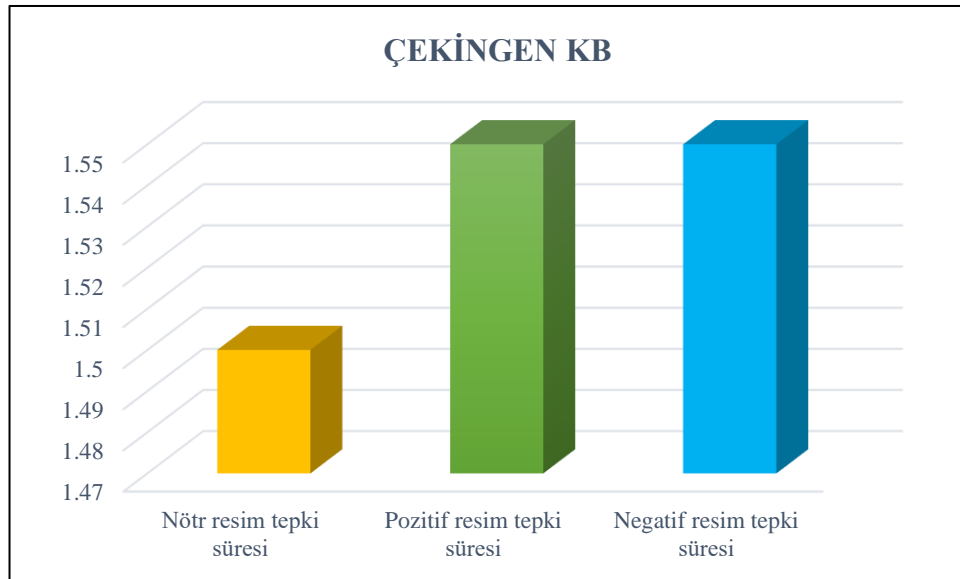
Şekil 4.118: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

s) Çekingen KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Çekingen KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda negatif resim tepki süresinin ($t = -1,98$, $p = 0,05$) nötr resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.97) (Şekil 4.119).

Tablo 4.97: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.50	0.15	-1.94	0.06	-0.09	0.01
Pozitif resim	1.55	0.17				
Nötr resim	1.50	0.15	-1.98	0.05	-0.10	0.00
Negatif resim	1.55	0.16				
Pozitif resim	1.55	0.17	-0.07	0.95	-0.05	0.04
Negatif resim	1.55	0.16				

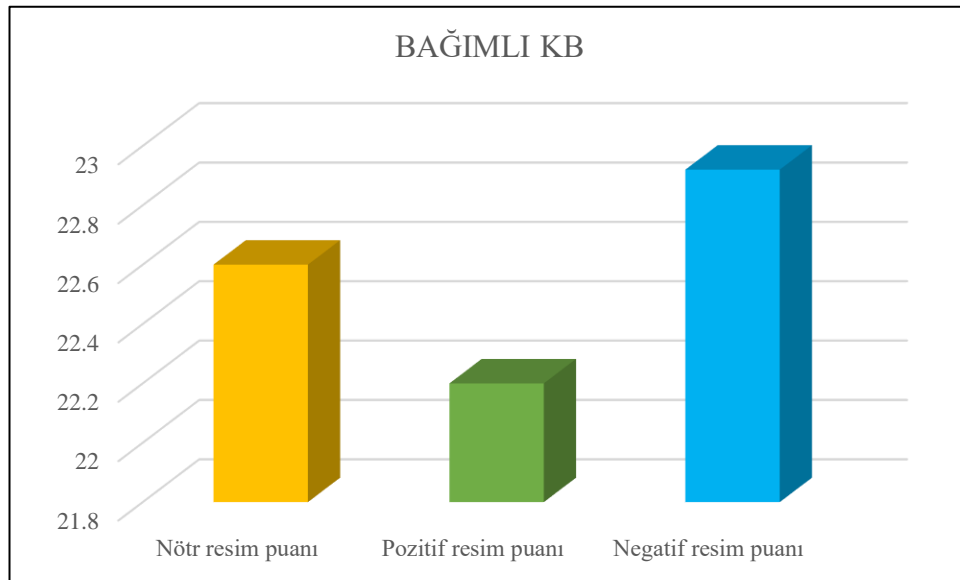
Şekil 4.119: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

t) Bağımlı KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda resim hatırlama puanlarının farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.98) (Şekil 4.120).

Tablo 4.98: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	22.60	2.40	0.98	0.33	-0.42	1.22
Pozitif resim	22.20	2.47				
Nötr resim	22.60	2.40	-1.21	0.23	-0.85	0.21
Negatif resim	22.92	1.90				
Pozitif resim	22.20	2.47	-1.91	0.06	-1.48	0.04
Negatif resim	22.92	1.90				

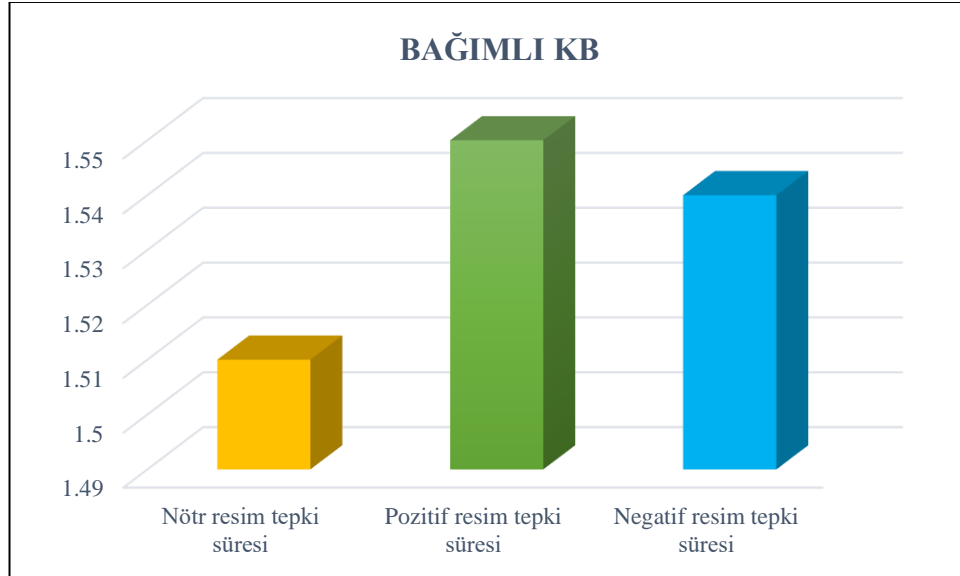
Şekil 4.120: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

u) Bağımlı KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Resimler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda resim puanlarının farklılaşmadığı saptanmıştır (Tablo 4.99) (Şekil 4.121).

Tablo 4.99: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=50)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr resim	1.51	0.14	-1.65	0.11	-0.09	0.01
Pozitif resim	1.55	0.18	-1.17	0.25	-0.08	0.02
Nötr resim	1.51	0.14	0.49	0.63	-0.03	0.05
Negatif resim	1.54	0.19				

Şekil 4.121: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif resimler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

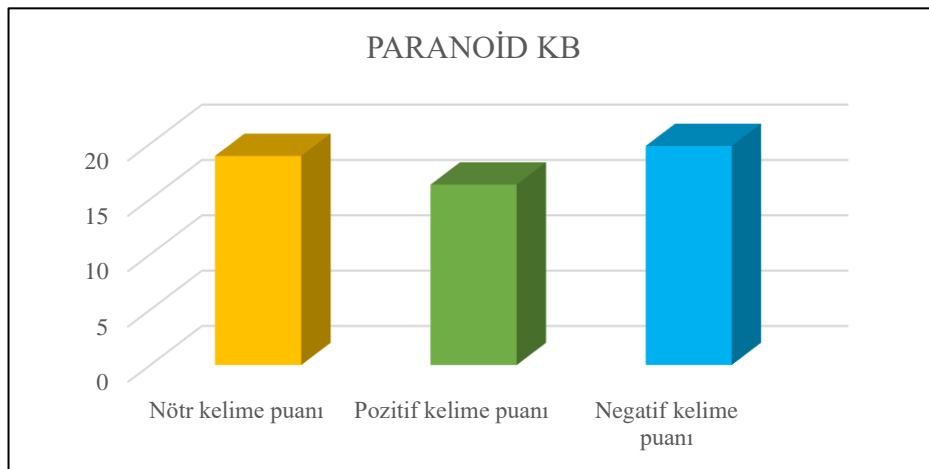
4.2.6.6. Kişilik Bozuklukları Türlerinde Kelime Hatırlama ve Tepki Sürelerinin Karşılaştırılması

a) Paranoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Paranoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr resim tepki süresinin ($t = 4,17, p < 0,001$) ve negatif kelime tepki süresinin ($t = -5,00, p < 0,001$) pozitif kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.100) (Şekil 4.122).

Tablo 4.100: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	18.89	3.27	4.17	<0.001	1.34	3.84
Pozitif kelime	16.30	4.93	-1.50	0.14	-2.09	0.30
Nötr kelime	18.89	3.27	-5.00	<0.001	-4.89	-2.08
Negatif kelime	19.79	3.71				
Pozitif kelime	16.30	4.93				
Negatif kelime	19.79	3.71				

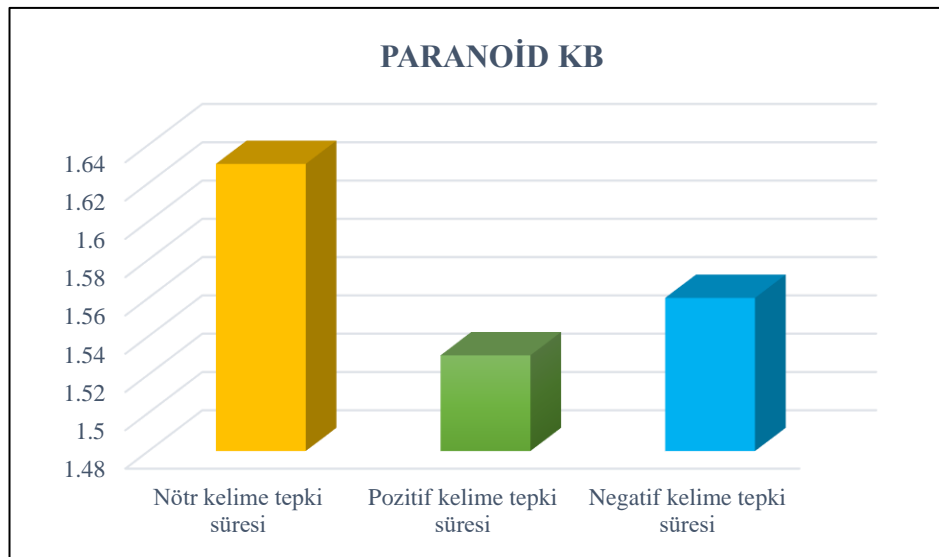
Şekil 4.122: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

b) Paranoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Paranoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif kelime tepki süresinin ($t = 2,81, p = 0,01$) ve negatif kelime tepki süresinin ($t = 2,11, p = 0,04$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.101) (Şekil 4.123).

Tablo 4.101: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.63	0.28	2.81	0.01	0.03	0.17
Pozitif kelime	1.53	0.17				
Nötr kelime	1.63	0.28	2.11	0.04	0.01	0.13
Negatif kelime	1.56	0.23				
Pozitif kelime	1.53	0.17	-1.30	0.20	-0.08	0.02
Negatif kelime	1.56	0.23				

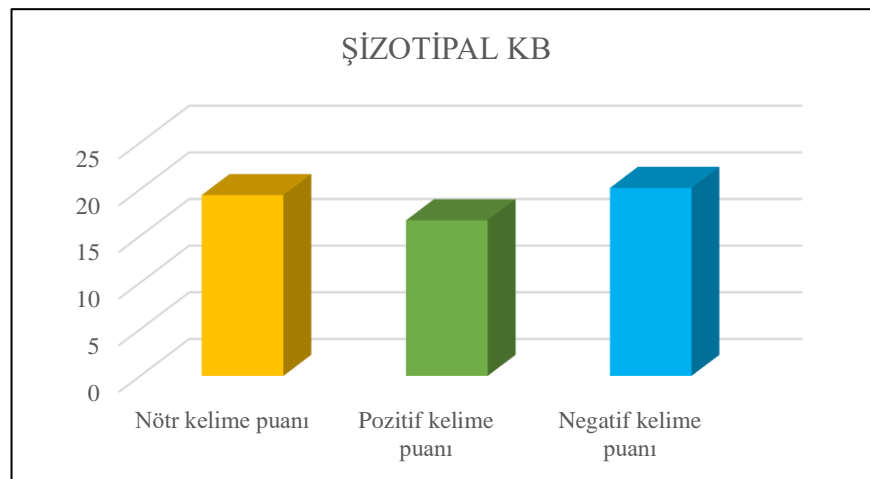
Şekil 4.123: Paranoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

c) Şizotipal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 4,75, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -5,58, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.102) (Şekil 4.124).

Tablo 4.102: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.37	3.27	4.75	<0.001	1.56	3.85
Pozitif kelime	16.67	4.80	-1.42	0.16	-1.88	0.32
Nötr kelime	19.37	3.27	-5.58	<0.001	-4.73	-2.23
Negatif kelime	20.15	3.24				
Pozitif kelime	16.67	4.80				
Negatif kelime	20.15	3.24				

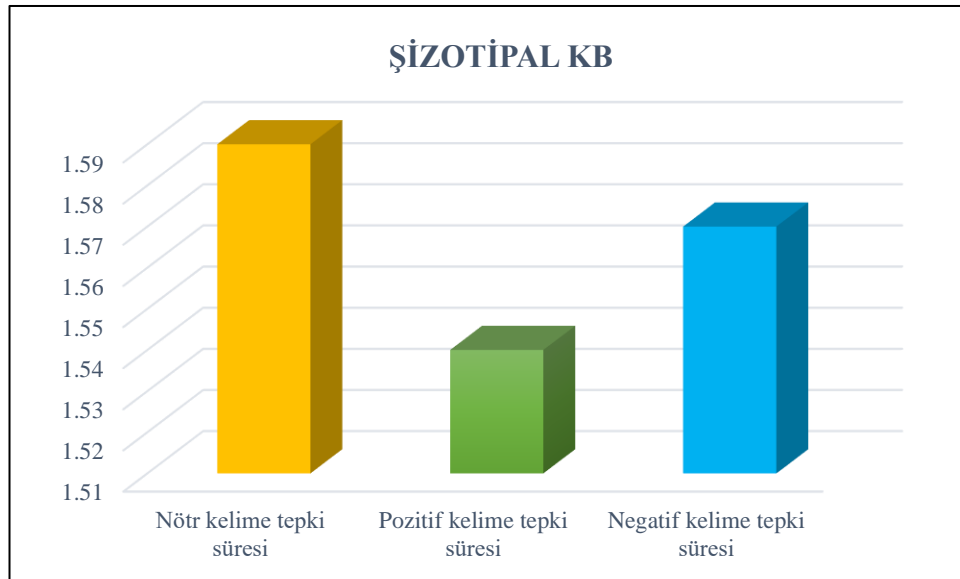
Şekil 4.124: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

d) Şizotipal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime tepki süresinin pozitif kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir ($t= 2,02$, $p = 0,05$) (Tablo 4.103) (Şekil 4.125).

Tablo 4.103: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=54)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.59	0.20	2.02	0.05	0.00	0.09
Pozitif kelime	1.54	0.18				
Nötr kelime	1.59	0.20	0.59	0.56	-0.04	0.07
Negatif kelime	1.57	0.25				
Pozitif kelime	1.54	0.18	-0.97	0.34	-0.09	0.03
Negatif kelime	1.57	0.25				

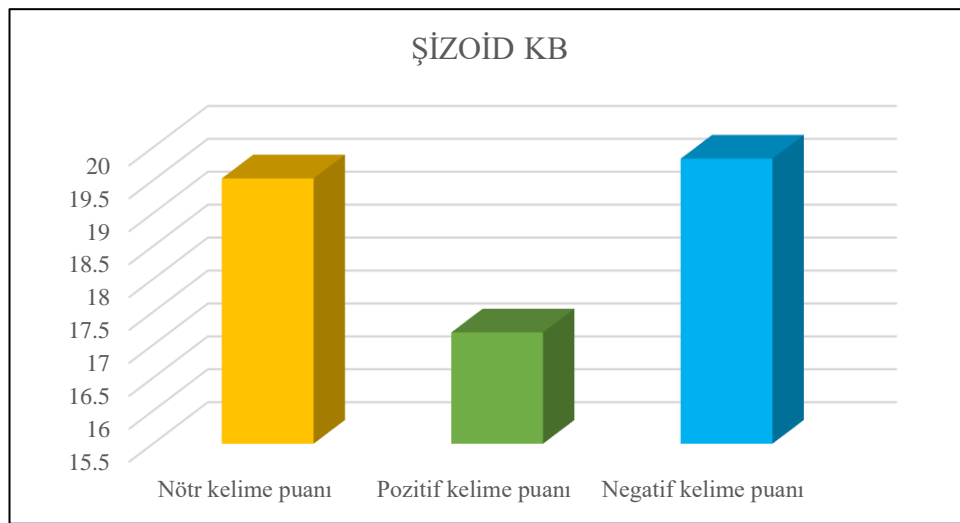
Şekil 4.125: Şizotipal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

e) Şizoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 3,82, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -4,19, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.104) (Şekil 4.126).

Tablo 4.104: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.53	3.34	3.82	<0.001	1.10	3.57
Pozitif kelime	17.19	4.16	-0.47	0.64	-1.58	0.98
Nötr kelime	19.53	3.34	-4.19	<0.001	-3.91	-1.37
Negatif kelime	19.83	3.84				
Pozitif kelime	17.19	4.16				
Negatif kelime	19.83	3.84				

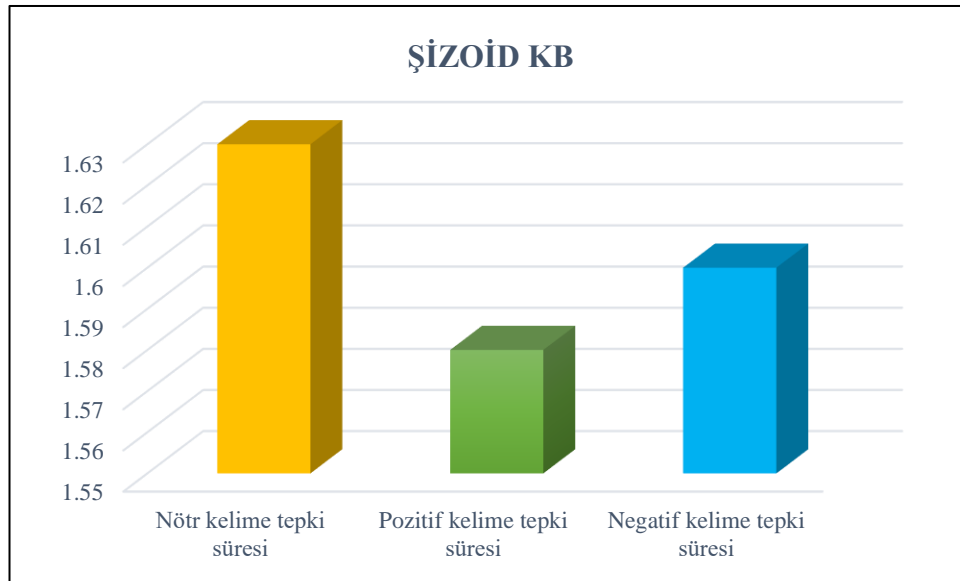
Şekil 4.126: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

f) Şizoid KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Şizoid KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif kelime tepki süresinin ($t = 2,19$, $p = 0,03$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.105) (Şekil 4.127).

Tablo 4.105: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=47)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.63	0.19	2.19	0.03	0.00	0.11
Pozitif kelime	1.58	0.17				
Nötr kelime	1.63	0.19	1.09	0.28	-0.03	0.10
Negatif kelime	1.60	0.25				
Pozitif kelime	1.58	0.17	-0.57	0.57	-0.09	0.05
Negatif kelime	1.60	0.25				

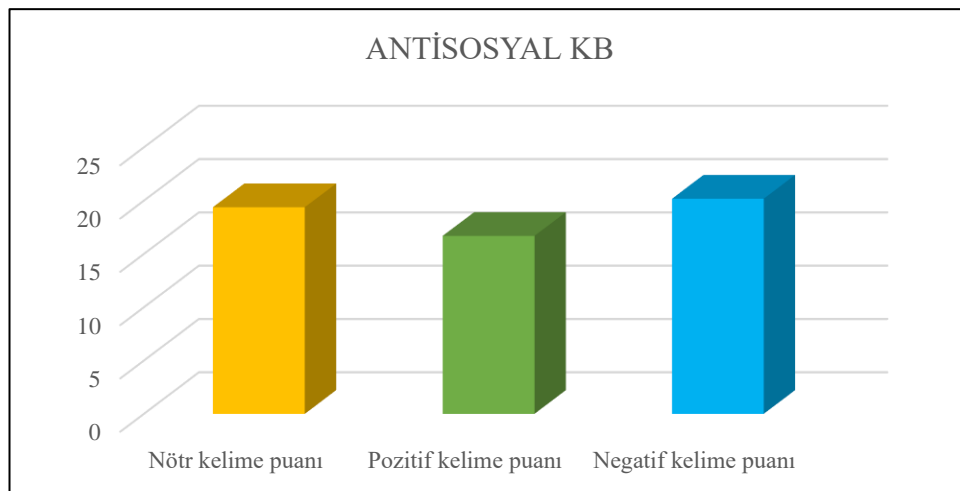
Şekil 4.127: Şizoid KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

g) Antisosyal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Antisosyal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t=4,75$, $p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,47$, $p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.106) (Şekil 4.128).

Tablo 4.106: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.38	3.54	4.75	<0.001	1.55	3.83
Pozitif kelime	16.69	4.76	-1.58	0.12	-1.81	0.21
Nötr kelime	19.38	3.54	-6.47	<0.001	-4.57	-2.41
Negatif kelime	20.18	3.16				
Pozitif kelime	16.69	4.76				
Negatif kelime	20.18	3.16				

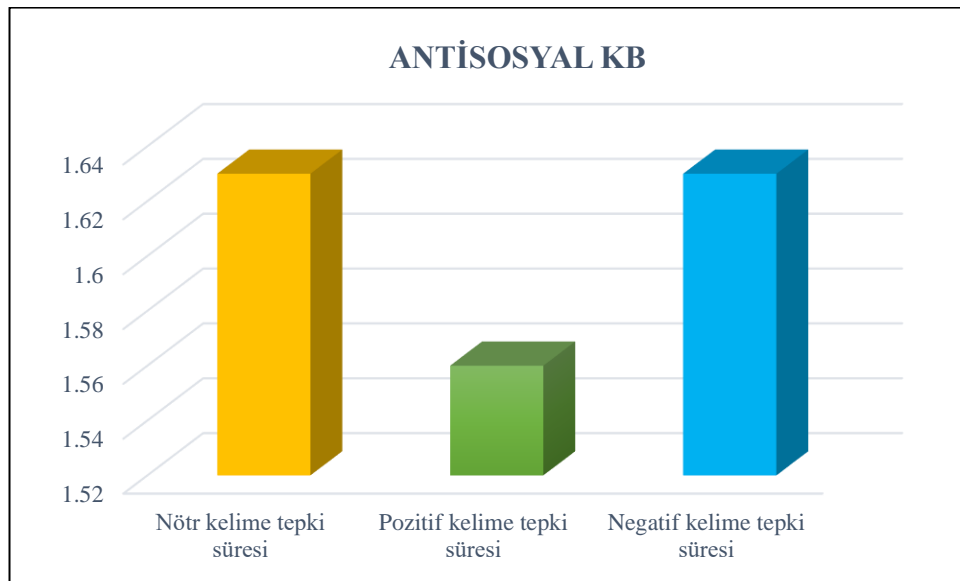
Şekil 4.128: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

h) Antisosyal KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Antisosyal KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime tepki süresinin ($t = 2,43$, $p = 0,02$) ve negatif kelime tepki süresinin ($t = -2,34$, $p = 0,02$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.107) (Şekil 4.129).

Tablo 4.107: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.63	0.27	2.43	0.02	0.01	0.13
Pozitif kelime	1.56	0.18				
Nötr kelime	1.63	0.27	0.23	0.82	-0.06	0.08
Negatif kelime	1.63	0.29				
Pozitif kelime	1.56	0.18	-2.34	0.02	-0.12	-0.01
Negatif kelime	1.63	0.29				

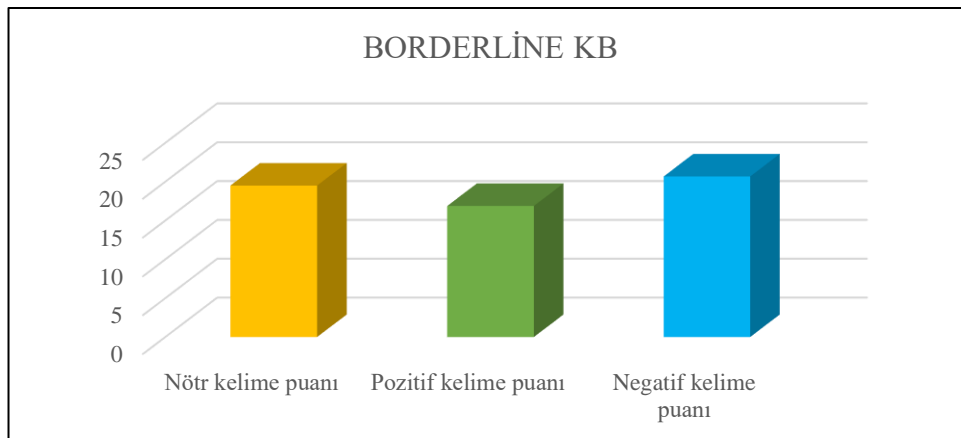
Şekil 4.129: Antisosyal KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

i) Borderline KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Borderline KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 4,14, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,63, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından; negatif kelime hatırlama puanının ($t = -2,17, p = 0,03$) nötr kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.108) (Şekil 4.130).

Tablo 4.108: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.50	3.36	4.14	<0.001	1.35	3.89
Pozitif kelime	16.87	4.63	-2.17	0.03	-2.25	-0.08
Nötr kelime	19.50	3.36	-6.63	<0.001	-4.94	-2.64
Negatif kelime	20.67	2.81				
Pozitif kelime	16.87	4.63				
Negatif kelime	20.67	2.81				

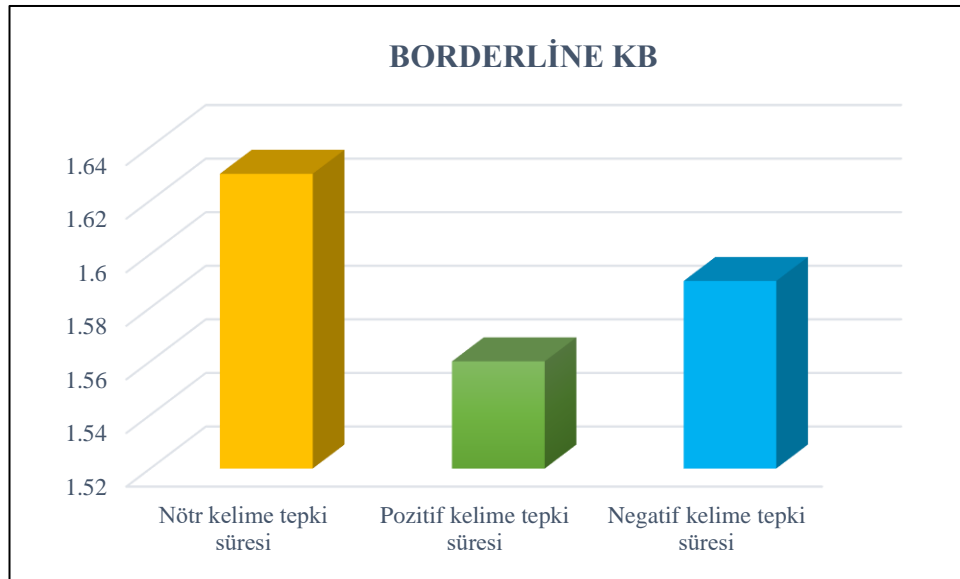
Şekil 4.130: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

j) Borderline KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Borderline KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif kelime tepki süresinin ($t = 2,13$, $p = 0,04$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.109) (Şekil 4.131).

Tablo 4.109: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=48)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.63	0.27	2.13	0.04	0.01	0.13
Pozitif kelime	1.56	0.18				
Nötr kelime	1.63	0.27	1.65	0.11	-0.01	0.12
Negatif kelime	1.59	0.24				
Pozitif kelime	1.56	0.18	-0.62	0.54	-0.06	0.03
Negatif kelime	1.59	0.24				

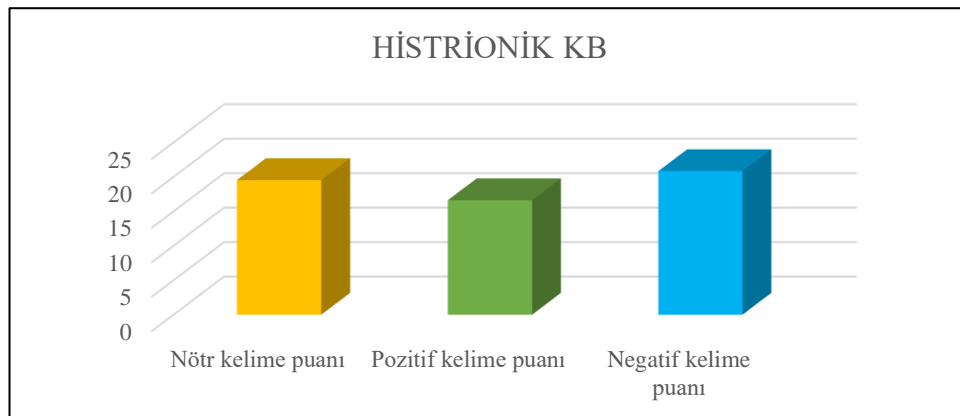
Şekil 4.131: Borderline KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

k) Histrionik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Histrionik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 4,57, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,74, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından; negatif kelime hatırlama puanının ($t = -2,28, p = 0,03$) nötr kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.110) (Şekil 4.132).

Tablo 4.110: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.52	3.55	4.57	<0.001	1.63	4.19
Pozitif kelime	16.61	5.09	-2.28	0.03	-2.45	-0.16
Nötr kelime	19.52	3.55	-6.74	<0.001	-5.48	-2.96
Negatif kelime	20.83	2.71				
Pozitif kelime	16.61	5.09				
Negatif kelime	20.83	2.71				

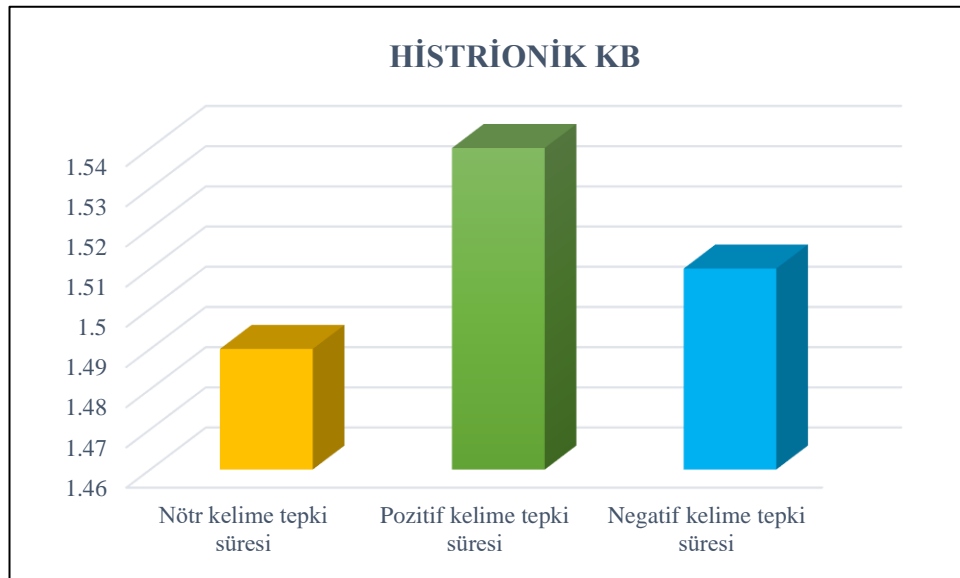
Şekil 4.132: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

l) Histrionik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Histrionik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda kelime tepki sürelerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.111) (Şekil 4.133).

Tablo 4.111: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.61	0.28	1.70	0.09	-0.01	0.12
Pozitif kelime	1.56	0.20				
Nötr kelime	1.61	0.28	1.46	0.15	-0.02	0.12
Negatif kelime	1.56	0.23				
Pozitif kelime	1.56	0.20	-0.25	0.81	-0.05	0.04
Negatif kelime	1.56	0.23				

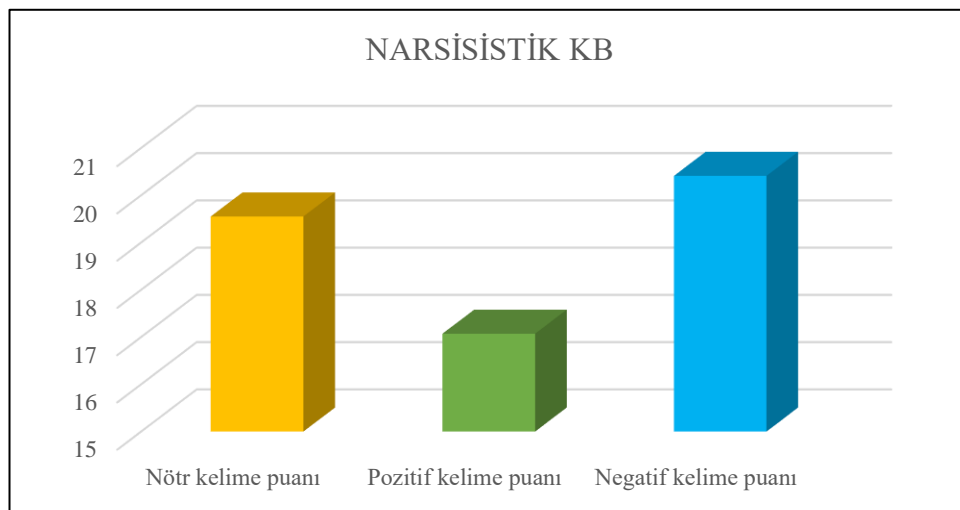
Şekil 4.133: Histrionik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

m) Narsisistik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Narsisistik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 4,81, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,19, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.112) (Şekil 4.134).

Tablo 4.112: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.55	3.06	4.81	<0.001	1.45	3.52
Pozitif kelime	17.07	4.54	-1.75	0.08	-1.85	0.12
Nötr kelime	19.55	3.06	-6.19	<0.001	-4.43	-2.26
Negatif kelime	20.41	3.64				
Pozitif kelime	17.07	4.54				
Negatif kelime	20.41	3.64				

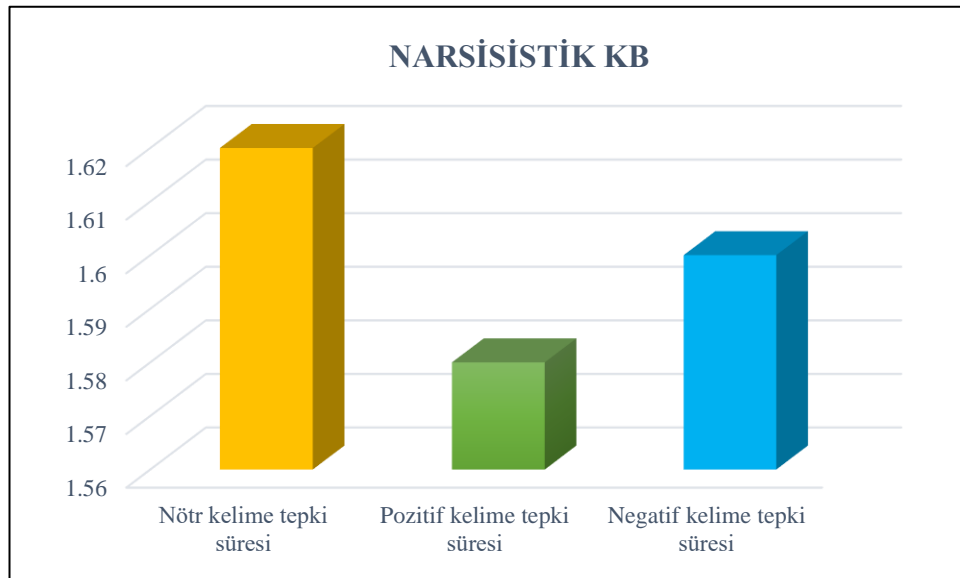
Şekil 4.134: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin grafik sonuçları

n) Narsisistik KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Narsisistik KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda kelime tepki sürelerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir (Tablo 4.113) (Şekil 4.135).

Tablo 4.113: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=58)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.62	0.26	1.61	0.11	-0.01	0.11
Pozitif kelime	1.58	0.20				
Nötr kelime	1.62	0.26	0.75	0.46	-0.04	0.09
Negatif kelime	1.60	0.27				
Pozitif kelime	1.58	0.20	-0.75	0.46	-0.08	0.04
Negatif kelime	1.60	0.27				

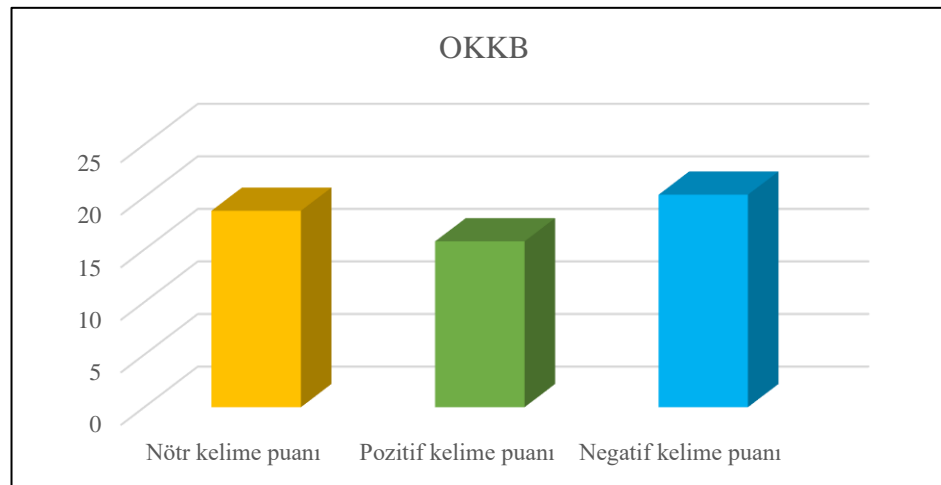
Şekil 4.135: Narsisistik KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

o) OKKB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

OKKB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 4,79, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -3,23, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından; negatif kelime hatırlama puanının ($t = -0,27, p = 0,02$) nötr kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.114) (Şekil 4.136).

Tablo 4.114: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	18.69	3.16	4.79	<0.001	1.68	4.14
Pozitif kelime	15.78	4.54				
Nötr kelime	18.69	3.16	-0.27	0.02	-2.77	-0.27
Negatif kelime	20.22	3.43				
Pozitif kelime	15.78	4.54	-3.23	<0.001	-5.64	-3.23
Negatif kelime	20.22	3.43				

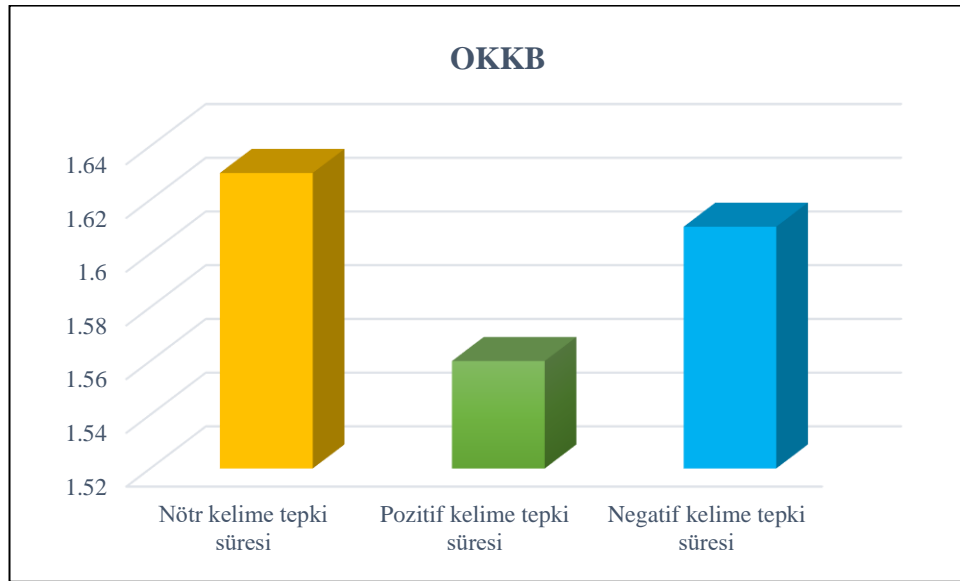
Şekil 4.136: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

p) OKKB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

OKKB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda pozitif kelime tepki süresinin ($t = 2,01$, $p = 0,05$) nötr resim tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.115) (Şekil 4.137).

Tablo 4.115: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=46)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.63	0.27	2.01	0.05	0.00	0.14
Pozitif kelime	1.56	0.18				
Nötr kelime	1.63	0.27	0.41	0.68	-0.06	0.09
Negatif kelime	1.61	0.26				
Pozitif kelime	1.56	0.18	-1.66	0.10	-0.11	0.01
Negatif kelime	1.61	0.26				

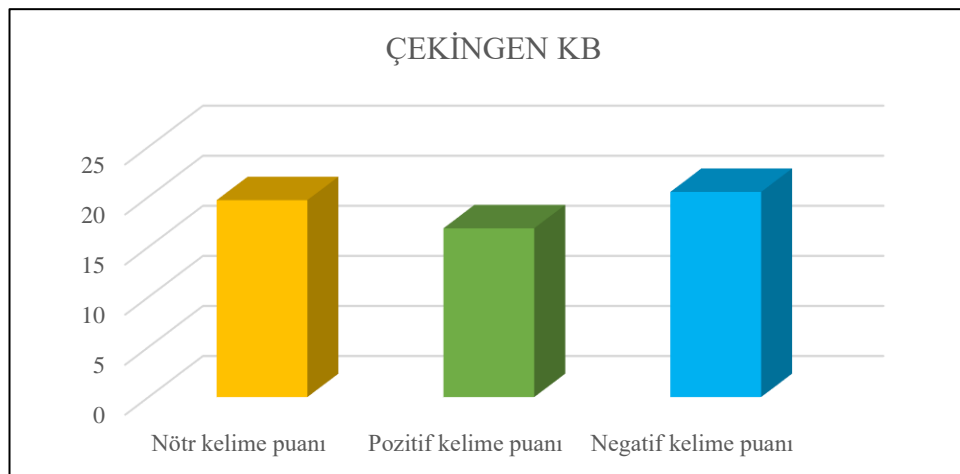
Şekil 4.137: OKKB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

r) Çekingen KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Çekingen KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 5,47, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,06, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.116) (Şekil 4.138).

Tablo 4.116: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.67	2.89	5.47	<0.001	1.78	3.85
Pozitif kelime	16.86	4.49	-1.63	0.11	-1.82	0.19
Nötr kelime	19.67	2.89	-6.06	<0.001	-4.84	-2.43
Negatif kelime	20.49	3.12				

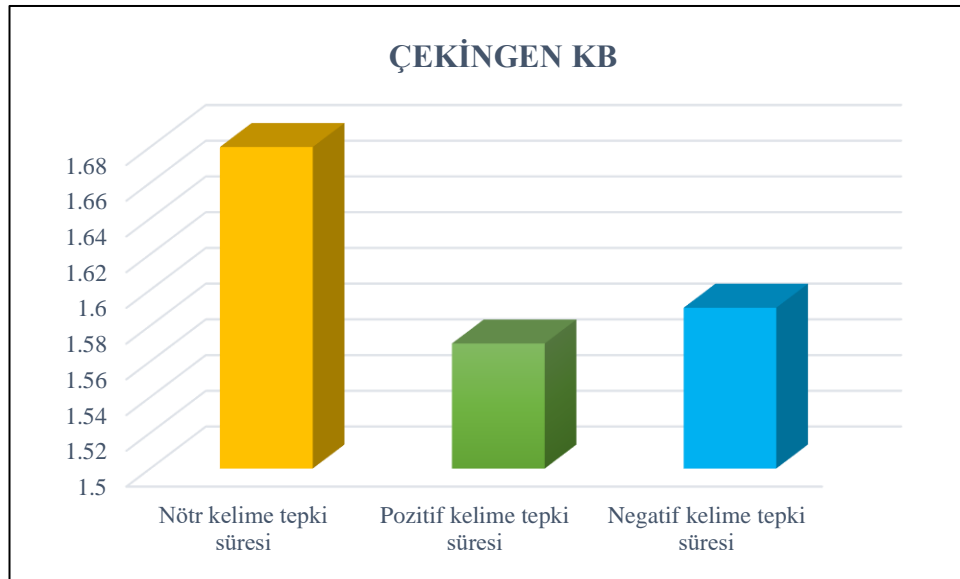
Şekil 4.138: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

s) Çekingen KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Çekingen KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda negatif kelime tepki süresinin ($t = -0,95, p = 0,01$) ve pozitif kelime tepki süresinin ($t = 3,22, p = 0,002$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.117) (Şekil 4.139).

Tablo 4.117: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=49)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.68	0.28	3.22	0.002	0.04	0.17
Pozitif kelime	1.57	0.18				
Nötr kelime	1.68	0.28	2.67	0.01	0.02	0.14
Negatif kelime	1.59	0.24				
Pozitif kelime	1.57	0.18	-0.95	0.35	-0.07	0.03
Negatif kelime	1.59	0.24				

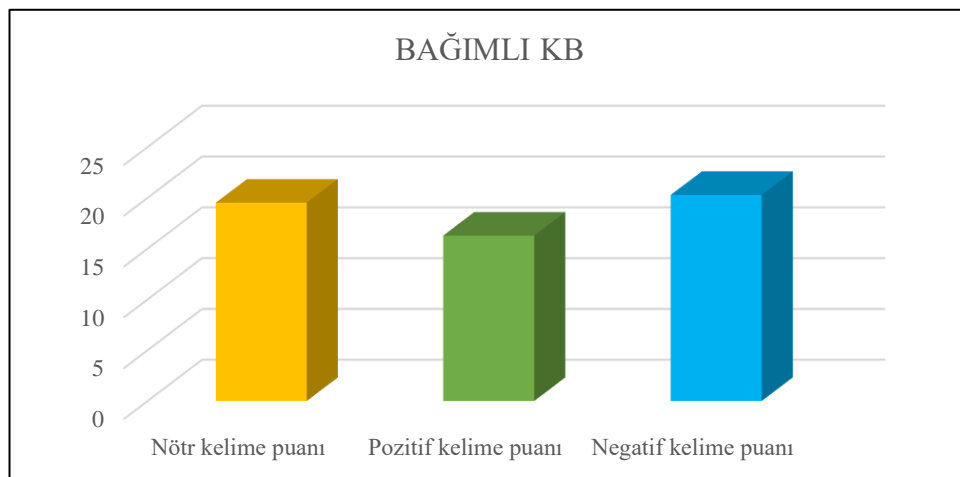
Şekil 4.139: Çekingen KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

t) Bağımlı KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimleri Hatırlama Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda nötr kelime hatırlama puanının ($t = 5,79, p < 0,001$) ve negatif kelime hatırlama puanının ($t = -6,31, p < 0,001$) pozitif kelime hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.118) (Şekil 4.140).

Tablo 4.118: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=55)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	19.52	2.98	5.79	<0.001	2.11	4.36
Pozitif kelime	16.28	4.66	-1.66	0.10	-1.68	0.16
Nötr kelime	19.52	2.98	-6.31	<0.001	-5.27	-2.73
Negatif kelime	20.28	3.02				
Pozitif kelime	16.28	4.66				
Negatif kelime	20.28	3.02				

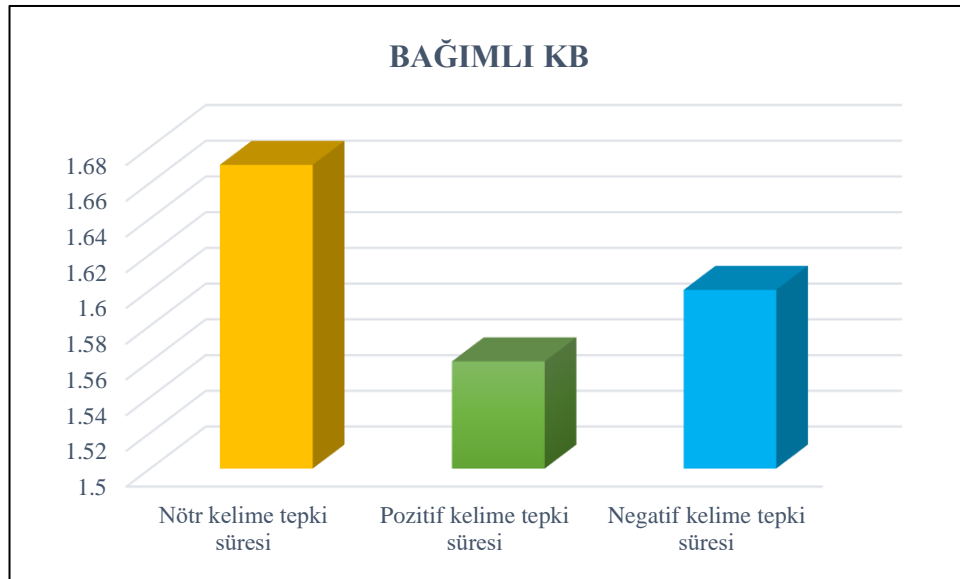
Şekil 4.140: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

u) Bağımlı KB Düzeyi Yüksek Katılımcıların Nötr, Pozitif ve Negatif Kelimeler İçin Tepki Sürelerinin Karşılaştırılmasına İlişkin T-Testi Analiz Sonuçları

Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grupta nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin grup içinde farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan t-testi sonucunda negatif kelime tepki süresinin ($t = 2,29, p = 0,03$) ve pozitif kelime tepki süresinin ($t = 3,40, p = 0,001$) nötr kelime tepki süresinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olduğu saptanmıştır (Tablo 4.119) (Şekil 4.141).

Tablo 4.119: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeleri hatırlama tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları (N=50)

	Ort.	ss	t	p	%95 güven aralığı	
					Düşük	Yüksek
Nötr kelime	1.67	0.29	3.40	0.001	0.04	0.17
Pozitif kelime	1.56	0.18				
Nötr kelime	1.67	0.29	2.29	0.03	0.01	0.13
Negatif kelime	1.60	0.23				
Pozitif kelime	1.56	0.18	-1.68	0.09	-0.09	0.01
Negatif kelime	1.60	0.23				

Şekil 4.141: Bağımlı KB düzeyi yüksek katılımcıların nötr, pozitif ve negatif kelimeler için tepki sürelerinin karşılaştırılmasına ilişkin t-testi analiz sonuçları

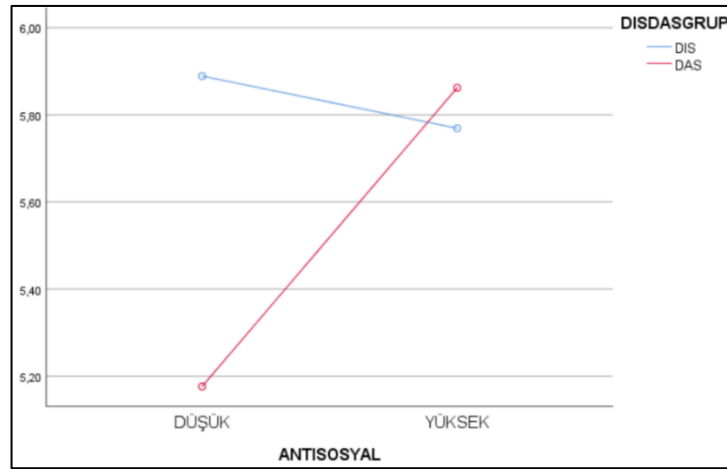
4.2.7. Faktöriyel ANOVA Analizine İlişkin Bulgular

DİS/DAS sistemlerinin ve kişilik bozukluklarının öğrenme performansı üzerinde etkileşim etkisinin olup olmadığının belirlenmesi amacıyla faktöriyel ANOVA analizi uygulanmıştır.

Yapılan analiz sonucunda DİS/DAS sistemleri ile Antisosyal KB'nin üzüntü ile ilişkili kelimelerin hatırlama puanları üzerinde etkileşim etkisinin olduğu tespit edilmiştir ($F=4,23$, $p = 0,04$). Buna göre DAS grubunda yer alan katılımcıların Antisosyal KB düzeyi arttıkça üzüntü-kelime puanlarının DİS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla yükseldiği saptanmıştır (Tablo 4.120) (Şekil 4.142).

Tablo 4.120: “Üzüntü-kelime” puanları üzerinde Antisosyal KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar

Yordayıcı Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Intercept	2749.99	1	2749.99	3363.57	<0.001	0.98
DİS/DAS	2.05	1	2.05	2.51	0.11	0.03
Antisosyal	1.71	1	1.71	2.09	0.15	0.02
DİS/DAS x Antisosyal	3.46	1	3.46	4.23	0.04	0.05
Hata	70.31	86	0.82			

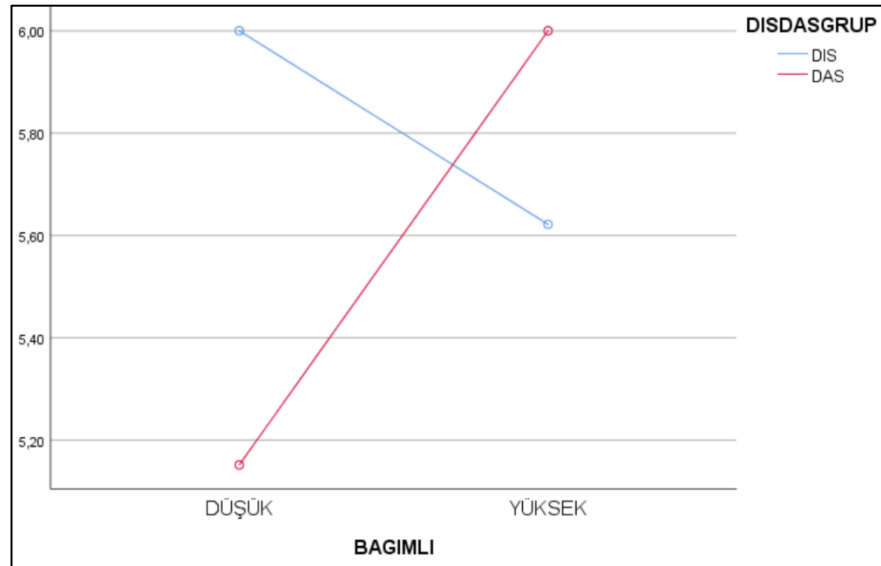

Şekil 4.142: “Üzüntü-kelime” puanları üzerinde Antisosyal KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik

DİS/DAS sistemleri ile Bağımlı KB'nin korku ile ilişkili kelimelerin hatırlama puanları üzerinde etkileşim etkisinin olduğu tespit edilmiştir ($F = 4,92, p = 0,03$). Buna göre DAS grubunda yer alan katılımcıların Bağımlı KB düzeyi arttıkça korku-kelime puanlarının DİS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla yükseldiği saptanmıştır (Tablo 4.121) (Şekil 4.143).

Tablo 4.121: “Korku-kelime” puanları üzerinde Bağımlı KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar

Yordayıcı Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	<i>p</i>	Kısmi η^2
Intercept	1871.51	3	1871.51	1695.51	<.001	0.95
DİS/DAS	0.80	1	0.80	0.72	0.40	0.01
Bağımlı	0.80	1	0.80	0.72	0.40	0.01
DİS/DAS x Bağımlı	5.43	1	5.43	4.92	0.03	0.05
Hata	94.95	86	1.10			

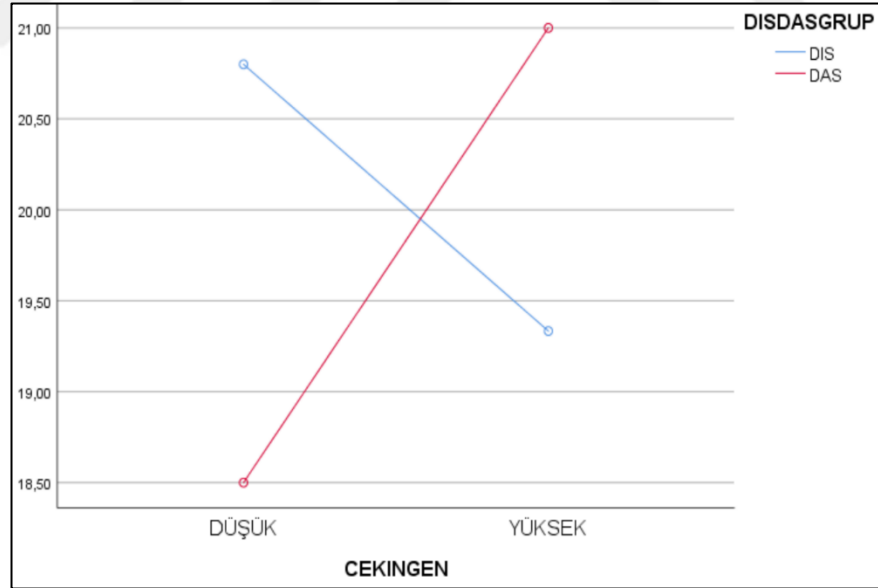

Şekil 4.143: “Korku-kelime” puanları üzerinde Bağımlı KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik

DİS/DAS sistemleri ile Çekingen KB'nin nötr kelimelerin hatırlama puanları üzerinde etkileşim etkisinin olduğu tespit edilmiştir ($F = 4,29$, $p = 0,04$). Buna göre DAS grubunda yer alan katılımcıların Çekingen KB düzeyi arttıkça nötr-kelime puanlarının DİS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla yükseldiği saptanmıştır (Tablo 4.122) (Şekil 4.144).

Tablo 4.122: “Nötr-kelime” puanları üzerinde Çekingen KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar

Yordayıcı Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Intercept	17943.21	1	17943.21	1729.05	<0.001	0.95
DİS-DAS	1.14	1	1.14	0.11	0.74	0.00
Çekingen	3.02	1	3.02	0.29	0.59	0.00
DİS-DAS x Çekingen	44.52	1	44.52	4.29	0.04	0.05
Hata	892.47	86	10.38			

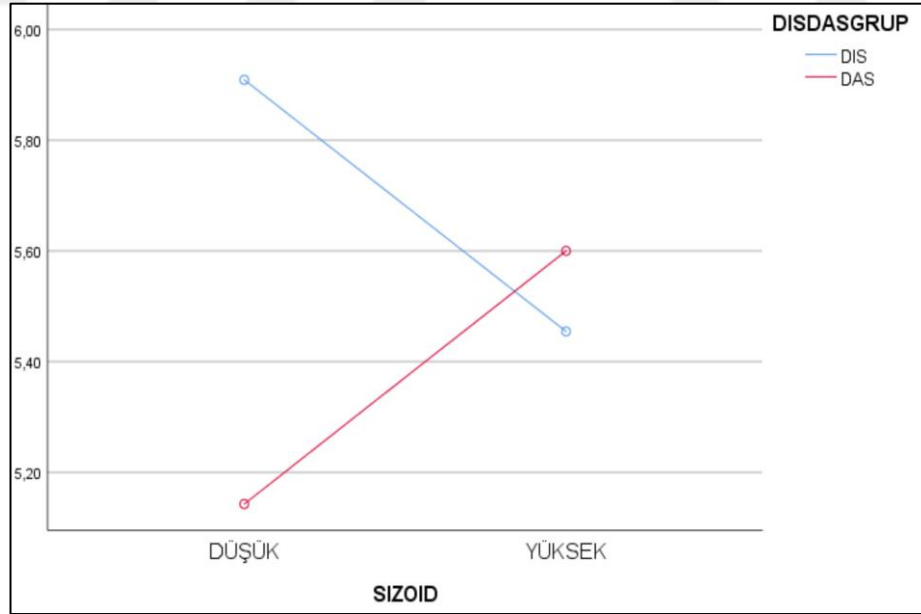

Şekil 4.144: “Nötr-kelime” puanları üzerinde Çekingen KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik

DİS/DAS sistemleri ile Şizoid KB'nin korku ile ilişkili kelimelerin hatırlama puanları üzerinde etkileşim etkisinin olduğu tespit edilmiştir ($F = 4,09$, $p = 0,04$). Buna göre DAS grubunda yer alan katılımcıların Şizoid KB düzeyi arttıkça korku-kelime puanlarının DİS grubuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla yükseldiği saptanmıştır (Tablo 4.123) (Şekil 4.145).

Tablo 4.123: “Korku-kelime” puanları üzerinde Şizoid KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait sonuçlar

Yordayıcı Değişken	Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	p	Kısmi η^2
Intercept	2737.37	1	2737.37	2406.00	<0.001	0.96
DİS/DAS	2.16	1	2.16	1.89	0.17	0.02
Şizoid	3.78	1	3.78	0.00	0.99	0.00
DİS/DAS x Şizoid	4.66	1	4.66	4.09	0.04	0.04
Hata	97.84	86	1.14			

Şekil 4.145: “Korku-kelime” puanları üzerinde Şizoid KB ve DİS/DAS etkileşim etkisine ait grafik

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada kişilik bozuklukları, çalışma belleği, pekiştireç duyarlılığı ve duygusal tepkisellik arasındaki ilişki araştırılmıştır. Bu doğrultuda iki çalışmaya yer verilmiştir. İlk olarak kişilik bozuklukları ve pekiştireç duyarlılığı arasındaki ilişkide duygusal tepkiselliğin aracı rolü incelenmiştir. İkinci çalışmada ise katılımcılar, birinci çalışmaya katılmış kişilerin DİS ve DAS puanlarına göre belirlenmiştir. DİS ve DAS puanları bir standart sapma değerinin üzerinde olan kişiler çalışmaya davet edilerek deneysel bir çalışma yürütülmüştür. Pozitif, nötr ve negatif duygu içerikli resimlerin ve kelimelerin yer aldığı ikinci çalışmada katılımcıların hatırlama puanları ve tepki süreleri değerlendirilmiştir. Duygu türlerine göre görsel ve sözel bellek performansları ve yanıt süreleri kişilik bozuklukları, pekiştireç duyarlılığı ve duygusal tepkisellik açısından incelenmiştir. Son olarak pekiştireç duyarlılığının, duyguların ve kişilik bozukluklarının görsel ve sözel bellek performansı üzerindeki etkileşim etkisi araştırılmıştır. Bu bölümde elde edilen bulgular alanyazında yer alan çalışmalar doğrultusunda değerlendirilmiştir.

5.1. Birinci Çalışma

Kişilik bozukluklarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız örneklem t-testi analizi sonucunda Şizotipal KB, Şizoid KB ve Antisosyal KB’de erkek katılımcıların puanlarının kadın katılımcıların puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur. Kadın katılımcıların puanlarının ise Çekingen KB’de erkek katılımcılara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Diğer kişilik bozukluklarında kadın ve erkek katılımcılar arasında bir fark bulunamamıştır. Kişilik bozukluklarının cinsiyete göre karşılaştırılması sonucunda elde edilen bulguların alanyazında bulunan sonuçlar ile uyumlu görülmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013; Klonsky vd., 2002). Antisosyal KB’nin erkeklerde daha yüksek oranda görülmesi testosteron hormonu ve monoamin oksidaz A geni (MAOA-LPR) ile ilişkili olarak açıklanmaktadır (Sjöberg vd., 2008). Çekingen KB genellikle yargılanmaktan duyduğu kaygı nedeniyle bireylerin diğerlerinin yanında kendini güvende hissetmemesi ve sosyal izolasyonla

karakterize bir kişilik bozukluğudur (Eggum vd., 2009). Yapılan çok sayıda çalışmada kadınlarda kaygı düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ortaya konmaktadır (McLean vd., 2011; Pigott, 1999). Bu doğrultuda kadınlarda yüksek kaygı düzeyi ile Çekingen KB görülme sıklığının bağlantılı olduğu söylenebilir.

Yapılan analizler sonucunda pekiştireç duyarlılık sistemlerinin (DİS, DAS, Dövüş, Kaç, Don) tamamının cinsiyete göre farklılaştığı saptanmıştır. DİS, Kaç ve Don alt ölçeklerinde kadın katılımcıların puanı erkek katılımcılara göre daha yüksek bulunmuştur. Erkek katılımcıların ise DAS ve Dövüş alt ölçek puanlarının kadın katılımcılara göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Balaban ve Bilge (2021a) tarafından Pekiştireç Duyarlılık Ölçeği adaptasyon çalışmasında benzer sonuçların elde edildiği görülmektedir. Revize edilen PDT'e göre DİS kaygı DKDS ise korku ile ilişkili sistemlerdir. Buna göre kadınlarda kaygı ve korku düzeyinin erkeklere göre daha yüksek olması, sempatik sinir sisteminin daha hızlı aktive olması ile ilişkili olarak DİS aktivasyon düzeyinin de artmasında etkili olmaktadır (McNaughton ve Corr, 2008).

Duygusal tepkisellik bileşenlerinden “pozitif süre” hariç diğer bileşenlerde (genel negatif duygusal tepkisellik, genel pozitif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon, negatif yoğunluk, negatif süre, pozitif aktivasyon, pozitif yoğunluk) kadın katılımcıların daha yüksek puanlar elde ettikleri görülmüştür. Elde edilen bulguların Larionow ve arkadaşları (2022) tarafından yürütülen çalışma sonuçları ile uyumlu olduğu görülmektedir. Ancak alanyazında duygusal tepkisellik bileşenlerinin cinsiyete göre farklılık göstermediğinin tespit edildiği çalışmalar da yer almaktadır (Balaban ve Bilge, 2021b). Alanyazında çelişkili sonuçların bulunması duygusal tepkisellik bileşenlerinin cinsiyete ek olarak feminen ve maskülen özelliklerle de ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Klonsky ve arkadaşları (2002) tarafından yürütülen çalışmada feminen özelliklere sahip erkeklerde antisosyal kişilik özelliklerinin görülmediği, bağımlı kişilik ile feminen özellikler arasında yüksek korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Bu doğrultuda cinsiyete göre karşılaştırma yapılan çalışmalarda ayrıca feminen ve maskülen özelliklerin de değerlendirilmesi önerilebilir.

5.1.1. Kişilik Bozuklukları ile Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ve Duygusal Tepkisellik Bileşenleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Kişilik bozuklukları, pekiştireç duyarlılık sistemleri ve duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyonu belirlemek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayı yöntemi kullanılmıştır. Kişilik bozukluklarını yordayan değişkenleri tespit etmek için ise hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Buna göre regresyon analizinde ilk adımda biyolojik temelli olduğu bilinen pekiştireç duyarlılık sistemleri, ikinci adımda ise duygusal tepkisellik bileşenleri analize dahil edilmiştir. Son olarak duygusal tepkisellik bileşenlerinin kişilik bozuklukları ve pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki ilişkiler üzerinde aracı rolünü incelemek için PROCESS Macro V.3.4. programında bulunan model 4 (Hayes, 2018) kullanılarak paralel çoklu aracı modeli uygulanmıştır. Paralel çoklu aracı modelde tüm değişkenler tek bir modelde yer almakla beraber her aracı değişkenin aracılık rolü ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Yapılan analizler sonucunda her bir kişilik bozukluğu için farklı profillerin elde edildiği görülmüştür.

Pekiştireç duyarlılık sistemleri ile duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde DİS'in genel negatif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon, negatif yoğunluk ve negatif süre ile pozitif yönde; genel pozitif duygusal tepkisellik, pozitif yoğunluk ve pozitif süre ile negatif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. DAS ile genel negatif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon ve negatif süre arasında negatif yönde; genel pozitif duygusal tepkisellik, pozitif aktivasyon, pozitif aktivasyon ve pozitif süre arasında pozitif yönde korelasyon tespit edilmiştir. Dövüş alt ölçeği ile genel negatif duygusal tepkisellik, genel pozitif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon ve pozitif yoğunluk arasında pozitif yönde korelasyon saptanmıştır. Kaç alt ölçeği ile genel negatif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon, negatif yoğunluk, negatif süre arasında pozitif yönlü ilişki olduğu bulunmuştur. Don alt ölçeği ile genel negatif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon, negatif yoğunluk ve negatif süre arasında pozitif yönde; genel pozitif duygusal tepkisellik ve pozitif süre arasında negatif yönde ilişki olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre DİS, Kaç ve Don alt ölçeklerinde negatif duyguların aktivasyonunun daha hızlı olduğu, negatif duyguların daha yoğun hissedildiği ve daha uzun sürdüğü görülmektedir. Pozitif duyguların aktivasyonu ise daha yavaş gerçekleşmektedir ve pozitif duygular yoğunluk ve süre açısından daha az hissedilmektedir. DAS düzeyi yüksek katılımcılar

ise negatif duyguları daha az yoğunlukta ve daha kısa sürede yaşarken, pozitif duyguların aktivasyonu bu bireylerde daha hızlı gerçekleşmektedir ve pozitif duygular daha yoğun ve daha uzun süre hissedilmektedir.

Hundt ve arkadaşları (2013) tarafından yürütülen araştırmada çalışmamızda elde edilen sonuçlara benzer bulguların yer aldığı görülmektedir. Bu çalışmada ödüle ve cezaya duyarlılık düzeyi pozitif ve negatif duygulanım arasındaki ilişki incelenmiş ve cezaya duyarlılık (DİS) ile negatif duygulanım arasında pozitif yönde, pozitif duygulanım ile negatif yönde; ödüle duyarlılık (DAS) ile pozitif duygulanım arasında pozitif yönde korelasyon saptanmıştır. Stoeber ve Corr (2015) tarafından yapılan başka bir çalışmada ise DİS ve DKDS sistemlerinin negatif duygulanım; DAS'ın pozitif duygulanım ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda DİS ve DAS sistemleri ile ilgili elde edilen bulguların alanyazın ile uyumlu olduğu görülmektedir ancak bu çalışmalarda DKDS sistemi tek boyut olarak değerlendirildiği için Dövüş, Kaç ve Don sistemlerine yönelik ayrı değerlendirmeler bulunmamaktadır. Nitekim çalışmamızda dövüş alt ölçeğinin hem negatif duygusal tepkisellik hem pozitif duygusal tepkisellik ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu sonuç dövüş alt ölçeğinin DAS ile eş zamanlı aktivasyonunun olabileceğini düşündürmektedir.

Duygusal tepkisellik bileşenleri (genel negatif duygusal tepkisellik, genel pozitif duygusal tepkisellik, negatif aktivasyon, negatif yoğunluk, negatif süre, pozitif aktivasyon, pozitif yoğunluk) ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişki incelendiğinde “genel negatif duygusal tepkiselliğin” tüm kişilik bozuklukları ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu bulunmuştur. “Genel pozitif tepkiselliğin” ise Histrionik KB ve Narsistik KB ile ilişkili olmadığı, diğer kişilik bozuklukları (Paranoid KB, Şizotipal KB, Şizoid KB, Antisosyal KB, Borderline KB, Obsesif-kompulsif KB, Çekingen KB, Bağımlı KB) ile negatif yönde korelasyona sahip olduğu tespit edilmiştir. Duygusal tepkiselliğin alt bileşenleri incelendiğinde ise negatif aktivasyon, negatif yoğunluk ve negatif süre ile tüm kişilik bozuklukları arasında pozitif yönde korelasyon saptanmıştır. Elde edilen bu bulgulara göre negatif duygusal tepkisellik düzeyi arttıkça kişilik bozuklukları düzeyinin arttığı söylenebilir. Elde edilen sonuçların alanyazında yer alan çalışmalar ile uyumlu olduğu görülmektedir (Claes vd., 2009; Stepp vd., 2016). Negatif duygusal tepkisellik düzeyi arttıkça borderline kişilik bozukluğu semptomlarının arttığının gösterildiği çalışmalar bulunmaktadır (Stepp vd., 2016).

Pozitif aktivasyon ile Şizotipal KB, Şizoid KB, Antisosyal KB, Borderline KB, OKKB, Çekingen KB ve Bağımlı KB arasında negatif yönde korelasyon bulunmuştur. Buna göre bu kişilik bozukluklarında pozitif duyguların aktivasyonu için eşik değerin yüksek olduğu düşünülebilir. Pozitif yoğunluk ile Şizoid KB, Antisosyal KB, Borderline KB, Obsesif-Kompulsif KB, Çekingen KB ve Bağımlı KB arasında ise negatif yönde bir ilişki saptanmıştır. Bu doğrultuda Şizoid KB, Antisosyal KB, Borderline KB, OKKB, Çekingen KB ve Bağımlı KB için duyguların düşük yoğunlukta hissedildiği söylenebilir. Pozitif süre ile tüm kişilik bozukluklarının ise negatif yönde korelasyona sahip olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, kişilik bozukluklarında pozitif duygulanım süresinin düşük olduğunu göstermektedir. Reichenberger ve arkadaşlarının (2017) borderline kişilik bozukluğunda negatif ve pozitif uyarılara verilen tepkileri değerlendirdikleri çalışmada, borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin pozitif uyarılara karşı kontrol grubuna göre daha düşük düzeyde mutlulukla ve ilgiyle yanıt verdikleri tespit edilmiştir. Chu, Victo ve Klonsky (2016) tarafından yapılan başka bir çalışmada borderline kişilik bozukluğu semptomları ile negatif duygusal tepkiselliğin bileşenleri olan aktivasyon, süre ve yoğunluk arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmiştir. Aynı çalışmada pozitif duygusal tepkisellik bileşenlerinden aktivasyon ve sürenin artması ile borderline kişilik bozukluğu semptomlarının azalması arasında ilişki saptanmıştır. Bu bulguların çalışmamızda elde edilen sonuçlar ile uyumlu olduğu görülmektedir.

A kümesinde yer alan Paranoid KB ile DİS, DAS, Dövüş, Kaç ve Don bileşenleri arasında pozitif yönde korelasyon olduğu saptanmıştır. Şizotipal KB'nin Kaç alt ölçeği hariç DİS, DAS, Dövüş ve Don alt ölçekleri ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu bulunmuştur. Paranoid KB ve Şizotipal KB'nin hem DİS hem DAS ile pozitif yönde korelasyon göstermesi DİS ve DAS sistemlerinin birbirinden ayrı ancak bağlantılı sistemler olduğu görüşünü (McNaughton ve Corr, 2008) desteklemektedir. DİS ile ilişkili kaygının ve DAS ile ilişkili dürtüsellik ve ödül arayışının her iki kişilik bozukluğunda da etkin faktörler olduğu düşünülebilir. Şizoid KB ile Dövüş ve Kaç alt ölçekleri arasında korelasyon tespit edilmemiştir. Ancak Şizoid KB ile DİS ve Don alt ölçekleri arasında pozitif yönde, DAS alt ölçeği arasında negatif yönde korelasyon olduğu saptanmıştır. Şizoid KB'de DAS ile negatif korelasyon görülmesi, Şizoid kişilik bozukluğu görülen kişilerde ödüle karşı duyarlılık seviyesinin düşük olduğunu

düşündürmektedir. DİS seviyesi arttıkça Şizoid KB düzeyinin artması ise şizoid kişilik bozukluğunun kaygı ile bağlantılı olduğunu göstermektedir.

Paranoid KB'yi en fazla yordayan değişkenlerin %19 yordama düzeyi ile DİS ve %16 yordama düzeyi ile Dövüş alt ölçekleri olduğu saptanmıştır. Bunların dışında sırasıyla negatif yoğunluk, pozitif süre, DAS ve Don alt ölçekleri Paranoid KB için yordayıcı değişkenler olarak tespit edilmiştir. Tüm yordayıcı değişkenlerin Paranoid KB'de toplam varyansın %43'ünü açıkladığı görülmektedir. DİS'in kaygı ile yüksek düzeyde ilişkili olması Paranoid KB'de görülen şüphecilik, korku ve çekingen davranışlarla örtüşmektedir. Jani ve Molaee (2016) tarafından yapılan araştırmada çalışmamızdaki bulgularla uyumlu olarak DİS ve DAS sistemlerinin Paranoid KB için yordayıcı değişkenler olduğu bulunmuştur. Ancak bu çalışmada Carver ve White (1994) tarafından geliştirilen DİS/DAS ölçeğinin kullanılması, DKDS alt boyutlarının Paranoid KB için yordayıcılık düzeyleri hakkında bilgi sunmamaktadır. Paranoid kişilik bozukluğu olan kişilerin genellikle hassas ve tartışmacı oldukları bilinmektedir. Dövüş alt ölçeği tehdit edici bir objenin varlığında ortaya konan bir tepkidir (McNaughton ve Corr, 2008). Dolayısıyla dövüş alt ölçeğinin Paranoid KB için yordayıcı değişkenlerden biri olması alanyazınla uyumlu görülmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013).

Aracılık analizlerinde DİS ile Paranoid KB arasındaki ilişkide “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı rolünün olduğu tespit edilmiştir. DİS ile Paranoid KB arasındaki ilişkide DİS'e ait doğrudan etkinin pozitif ve anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda DİS ile Paranoid KB arasındaki ilişkide negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin dolaylı etkisinin bu iki değişken arasındaki ilişkiyi artırmaya yönelik etkisinin olduğu görülmektedir. Pozitif aktivasyonun ise ilişki üzerinde negatif yönde bir etkiye sahip olduğu ve pozitif duyguların aktivasyonunda görülen azalmanın DİS ile Paranoid KB arasındaki ilişkinin artması arasında bağlantı bulunduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, DİS aktivasyonunun yüksek olduğu kişilerde negatif duyguların yoğun olması ve pozitif duyguların kısa sürede sonlanarak uzun süre devam etmemesinin Paranoid KB'de görülen aşırı şüphecilik ve korku (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) duygularının artmasına yönelik etkiye sahip olduğunu düşündürmektedir. DAS ile Paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”, “negatif süre” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgulara göre DAS ile Paranoid KB ve negatif

duygusal tepkisellik bileşenleri arasında negatif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Negatif duygusal tepkisellik bileşenleri ile Paranoid KB arasındaki pozitif korelasyon değerleri DAS ile Paranoid KB arasındaki ilişkide negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin Paranoid KB düzeyinin artmasına yönelik bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Pozitif duygusal tepkisellik bileşenlerinin ise DAS ile Paranoid KB arasındaki negatif yönlü ilişki üzerinde Paranoid KB düzeyinin azalmasına yönelik bir aracı rolünün olduğu görülmektedir. Paranoid KB’de özellikle çevresel tehditlere karşı görülen aşırı hassasiyet bazı durumlarda saldırgan davranışların geliştirilmesinde etkili olabilmektedir (Akhtar, 1990). Dürtüsellik ile bağlantılı olduğu bilinen DAS’ın (Gray, 1981) aşırı aktivasyonu ile beraber negatif duyguların hızlı aktivasyonunun ve uzun süre devam etmesinin dürtüsellik düzeyini artırdığı ve antisosyal davranışların ortaya çıkmasına neden olduğu (Lam vd., 2021; Johnson vd., 2004) düşünülebilir. Dövüş alt ölçeği ile Paranoid kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolüne ilişkin yapılan analiz sonucunda “negatif yoğunluk” ve “negatif süre” bileşenlerinin aracı rolü tespit edilmiştir. “Negatif yoğunluk” ve “negatif süre”nin aracı rolünün tespit edildiği modellerde bağımsız değişken, aracı değişken ve bağımlı değişken arasındaki tüm yolların pozitif olduğu görülmektedir. Buna göre dövüş alt ölçeği ile Paranoid KB arasındaki ilişkide negatif duyguların daha yoğun yaşanması ve daha uzun sürmesinin, Paranoid KB düzeyinin artışı üzerinde dolaylı etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Dövüş alt ölçeği ile Paranoid KB arasındaki ilişkide DAS ve Paranoid KB arasındaki ilişkiden farklı olarak “negatif yoğunluk” bileşeninin aracı rolünün olduğu görülmektedir. DAS ve Dövüş boyutlarının pozitif korelasyona sahip olduğu dikkate alındığında Paranoid KB’de görülen saldırgan davranışların (Lam vd., 2021; Johnson vd., 2004) sadece DAS ve dürtüsellik boyutu ile değil aynı zamanda Dövüş alt boyutu ve negatif duyguların yoğunluğu ile ilişkili olduğu söylenebilir. Kaç alt ölçeği ile Paranoid KB arasındaki ilişkide “negatif süre” bileşeninin aracı role sahip olduğu bulunmuştur. Negatif sürenin aracı değişken olarak tespit edildiği modelde tüm yolların pozitif olduğu belirlenmiştir. Bu bulgulara göre DKDS ile bağlantılı “kaç” alt ölçeği puanı yüksek olan kişilerde negatif duyguların devam süresi arttıkça Paranoid KB düzeyinde artış olmaktadır. Kaç alt boyutu DKDS’de yer alan, tehdit edici objeden uzaklaşılacak kadar mesafenin olduğu durumlarda devreye giren bir sistem olarak tanımlanmaktadır (McNaughton ve Corr, 2008). Buna göre çevresel tehditlere karşı hassas oldukları bilinen Paranoid kişilik bozukluğu olan kişilerde (Akhtar, 1990) negatif uyarının süresine bağlı olarak tehdit

edici objeden ya da durumdan uzaklaşma davranışı gösterdikleri söylenebilir. Don alt ölçeği ile Paranoid KB arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” değişkenlerinin aracı rolü tespit edilmiştir. “Negatif yoğunluğun” aracılık rolünün tespit edildiği modelde tüm yolların pozitif; “pozitif sürenin” aracı rolünün saptandığı modelde ise tüm yolların negatif olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre negatif yoğunluğun fazla olmasının ve pozitif sürenin ise az olmasının Paranoid KB düzeyini artırmaya yönelik etkisinin olduğu görülmektedir.

Şizotipal KB için DİS ve DAS’ın eşit düzeylerde yordayıcılık gösterdiği saptanmıştır (%9). Daha sonra sırasıyla pozitif süre, negatif yoğunluk, Don, Dövüş ve son olarak pozitif aktivasyonun Şizotipal KB için yordayıcı olduğu bulunmuştur. Yordayıcı değişkenlerin Şizotipal KB’de toplam varyansın %29’unu açıkladığı tespit edilmiştir. Şizotipal KB için hem DİS ve DAS’ın yordayıcı olması, bu kişilerde DİS’le bağlantılı kaygı düzeyinin ve DAS ile bağlantılı ödüle duyarlılık ve dürtüsellik düzeyinin yüksek olabileceğini düşündürmektedir. Şizotipal KB’de şüphecilik yaygın olarak görülmektedir (Maróthia ve Kéri, 2018), dolayısıyla bu özellik DİS seviyesinin yüksek olması ile ilişkili olabilir. Jani ve Molae (2016) tarafından yürütülen çalışmada Şizotipal KB için DİS’in yordayıcı değişkenlerden biri olduğu saptanmıştır, ancak aynı çalışmada DAS’ın Şizotipal KB için yordayıcı olmadığı saptanmıştır. Alanyazında A kümesi kişilik bozuklukları ile DİS ve DAS sistemleri arasındaki ilişki ile ilgili farklı sonuçların olduğu görülmektedir, örneğin Ross ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan çalışmada Paranoid KB, Şizoid KB ve Şizotipal KB’nin DİS ve DAS sistemleri ile korelasyonu bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda Şizotipal KB ile DİS ve DAS sistemleri arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenleri gibi üçüncü değişkenlerin etkili olduğu düşünülebilir.

Aracılık analizlerinde DİS ile Şizotipal KB arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolü incelenmiş ve “negatif aktivasyon”, “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı rolü tespit edilmiştir. DAS ile şizotipal kişilik bozukluğunun arasındaki ilişkide “pozitif süre” hariç diğer duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk") aracı rolü saptanmamıştır. Dövüş alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı

rolünün incelendiği analiz sonucunda “negatif yoğunluk” bileşeninin aracı role sahip olduğu bulunmuştur. Don alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide ise “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. “Negatif yoğunluğun” aracı rolünün tespit edildiği modelde tüm yolların pozitif, “pozitif sürenin” aracı rolünün olduğu modelde ise tüm yolların negatif olduğu görülmüştür. Kaç alt ölçeği ile şizotipal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinden hiçbirinin aracı role sahip olmadığı belirlenmiştir. Aracılık analizinde sınanan modeller incelendiğinde Şizotipal KB ile pekiştireç duyarlılık sistemleri arasında “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin en fazla aracılık etkisi olan değişkenler olduğu görülmektedir. Buna göre pekiştireç duyarlılık sistemleri ile Şizotipal KB arasındaki yollarda negatif duyguların yoğun olarak hissedilmesinin ve pozitif duyguların kısa sürede sonlanmasının Şizotipal KB düzeyinin artmasına yönelik etkisinin olduğu görülmektedir. Alanyazında Şizotipal KB’nin pozitif duygulanımın düşük düzeyde olduğu bilinen depresyon (Werner-Seidler vd., 2013; Watson, Clark ve Carey, 1988) ve negatif duygularla yüksek düzeyde ilişkili olduğunu saptanan anksiyete (Watson, Clark ve Carey, 1988) ile pozitif yönde korelasyon gösterdiği çalışmalar bulunmaktadır (Yoon, Kang ve Kwon, 2008). Bu bağlamda Şizotipal KB görülen kişilerde Şizotipal KB ile komorbidite gösteren depresyon ve anksiyetenin tedavisinde özellikle negatif duyguların yoğunluğunun azaltılmasına ve pozitif duyguların daha uzun süre devam etmesini sağlamaya yönelik terapi yaklaşımlarının etkili olacağı düşünülmektedir.

Şizoid KB’yi en fazla yordayan değişkenin %18 yordama düzeyi ile pozitif süre olduğu görülmüştür. Pozitif süreye ek olarak negatif süre, pozitif aktivasyon ve Don alt ölçeğinin de yordayıcı değişkenler arasında yer aldığı saptanmıştır. Şizoid KB için yordayıcı değişkenlerin toplam varyansın %25’ini açıkladığı tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Şizoid KB’yi en fazla yordayan değişkenin pozitif duyguların çok kısa sürmesi olduğu görülmektedir. Şizoid KB görülen kişilerin genellikle yakın ilişkilerden kaçınmaları ve soğuk görünmeleri (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) pozitif duyguları sürdürmekte yaşadıkları zorluk ile ilişkili olabilir. Bu bağlamda terapilerde Şizoid KB için pozitif duygunun sürdürülmesine yönelik müdahalelerde bulunulması terapi süreci açısından yararlı olabilir.

Aracılık analizlerinde DİS ile Şizoid KB arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinden “pozitif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip

olduğu tespit edilmiştir. DAS ile Şizoid KB arasındaki ilişkide ise "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk" ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dövüş alt ölçeği ile Şizoid KB arasındaki ilişkide "negatif süre" ve "pozitif yoğunluk" değişkenlerinin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Kaç alt ölçeği ile Şizoid KB arasındaki ilişkide "negatif süre"nin aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Modelde yer alan tüm yolların pozitif olduğu görülmektedir. Don alt ölçeği ile Şizoid KB arasındaki ilişkide "negatif süre" ve "pozitif süre" bileşenlerinin dolaylı etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. "Negatif süre"nin aracı rolünün tespit edildiği modelde tüm yolların pozitif değerlere; "pozitif süre"nin aracı rolünün saptandığı modelde ise tüm yolların negatif değerlere sahip olduğu görülmektedir. Şizoid kişilik bozukluğu olan bireylerde duygusal dalgalanmalar çok görünmemekle beraber bu kişiler genellikle sosyal ilişkilerden uzak durur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Şizoid KB'de duygudurum ile ilgili stabilite, duyguların yoğunluk ve aktivasyon açısından düşük düzeyde olduğuna işaret etmektedir. Yapılan aracılık analizinde elde edilen bulgularda özellikle duyguların devam etme süresinin Şizoid KB ile pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki ilişkilerde aracı rolünün olması dikkat çekmektedir. Duyguların devam süresinin belirlenmesinde duygu düzenleme stratejilerinin etkili olduğu bilinmektedir (Verduyn vd., 2009; Verduyn, Van Mechelen ve Tuerlinckx, 2011). Örneğin ruminasyon negatif duyguların daha uzun süre devam etmesine neden olurken (Verduyn vd., 2009; Nolen-.hoeksema, 1991), yeniden değerlendirme duygu süresini kısaltmaktadır (Verduyn, Van Mechelen ve Tuerlinckx, 2011). Ayrıca gelen uyarının kişinin hedefleri, değerleri veya benlik algısı ile uyuşmaması durumunda, negatif duyguların daha uzun süre devam ettiği görülmektedir. Buna göre terapide Şizoid KB'de negatif duyguların devam süresinin azaltılmasına ve pozitif duyguların daha uzun süre devam etmesini sağlayacak yöntemlerin kullanılmasının tedavi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

B kümesi kişilik bozukluklarının pekiştireç duyarlılık sistemleri ile korelasyon değerleri incelendiğinde Antisosyal KB'nin "Kaç" alt ölçeği hariç diğer pekiştireç duyarlılık sistemleri ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu belirlenmiştir. Borderline KB, Histrionik KB ve Narsistik KB'nin ise tüm pekiştireç duyarlılık sistemleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulguların alanyazında yer alan çalışmalarla kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Bilge ve

Sertel Berk (2017) tarafından yapılan bir çalışmada Borderline KB ve Narsisistik KB puanlarının hem DİS hem DAS ile pozitif korelasyona sahip olduğu, Antisosyal KB ve Histrionik KB'nin ise sadece DAS ile ilişkili olduğu sonucu elde edilmiştir. İki çalışma arasındaki temel farkın orijinal teoriye göre hazırlanmış DİS/DAS ölçeği (Carver ve White, 1994; Şişman, 2012) ve revize edilen PDT'ye göre hazırlanmış PDÖ (Smederevac vd., 2014; Balaban ve Bilge, 2021a) olduğu söylenebilir. DİS/DAS ölçeğinde korku ve kaygı DİS alt ölçeği olarak bir arada değerlendirilmektedir. PDÖ'de ise kaygı ile ilişkili davranışlar DİS alt ölçeği, korku ile ilişkili davranışlar ise Dövüş, Kaç ve Don alt ölçekleri ile değerlendirilmektedir.

Antisosyal KB'yi en fazla yordayan değişken %17'lik yordama düzeyi ile Dövüş alt ölçeği olarak tespit edilmiştir. Daha sonra sırasıyla pozitif süre, DAS, Don, pozitif aktivasyon, negatif yoğunluk ve Kaç alt ölçekleri Antisosyal KB için yordayıcı değişken olarak saptanmıştır. Tüm yordayıcı değişkenler Antisosyal KB için toplam varyansın %31'ini açıklamaktadır. Antisosyal KB'nin karakteristik özellikleri arasında kurallara karşı gelmek, başkalarını önemsememek ve hile yapmak gibi davranışlar yer almaktadır (Martin vd., 2019). Dövüş alt ölçeğinin Antisosyal KB için yordayıcı olması, bu kişilerin diğerlerini tehdit olarak algıladığını düşündürmektedir. Taylor ve arkadaşları (2006) tarafından yürütülen bir çalışmada yüksek düzeyde DAS ile antisosyal kişilik özellikleri arasında bağlantı olduğu saptanmıştır. Çalışmamızda elde edilen sonuçlar alanyazınla uyumlu olarak antisosyal kişilik bozukluğu için DKDS'de yer alan "dövüş" alt boyutuna ek olarak pozitif duyguların aktivasyonu ve devam süresi ve ayrıca DAS'ın yüksek düzeyde aktivasyonunun yordayıcı olduğunu göstermektedir.

Aracılık analizlerinde DİS ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün incelendiği çalışmada "negatif yoğunluk" ve "pozitif süre" bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda "negatif yoğunluk" bileşenin aracı rolünün tespit edildiği modelde DİS ile "negatif yoğunluk" ve "negatif yoğunluk" ile antisosyal KB arasındaki yolların pozitif değerlere; "pozitif sürenin" aracı rolünün saptandığı modellerde ise DİS ile "pozitif süre" ve "pozitif süre" ile antisosyal KB arasındaki yolların negatif değerlere sahip olduğu görülmüştür. DAS ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif aktivasyon" ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Aracılık rolünün tespit edildiği tüm

modellerde DAS ile “pozitif aktivasyon ve “pozitif süre” arasındaki yolların pozitif, aracı değişkenler ile antisosyal KB arasındaki yolların ise negatif olduğu görülmektedir. Dövüş alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif süre" ve "pozitif yoğunluk” değişkenlerinin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Kaç alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif süre”nin aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Modelde yer alan tüm yolların pozitif olduğu görülmektedir. Don alt ölçeği ile antisosyal kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde “negatif yoğunluğun” aracı rolünün olduğu modelde tüm yolların pozitif değerlerde, “pozitif süre”nin olduğu modelde tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir.

Borderline KB için en çok yordayan değişkenin %28 yordama düzeyine sahip DİS olduğu tespit edilmiştir. Borderline KB'nin yordayıcı sayısı açısından en fazla yordayıcı değişkene sahip kişilik bozukluğu olduğu görülmektedir. DİS'e ek olarak sırasıyla negatif yoğunluk, Dövüş, pozitif süre, Don, DAS, negatif aktivasyon, pozitif aktivasyon ve Kaç alt ölçeklerinin Borderline KB için yordayıcı olduğu bulunmuştur. Yordayıcı değişkenlerin Borderline KB'de toplam varyansın %51'ini açıkladığı tespit edilmiştir. Borderline KB terkedilme korkusunun çok yoğun olduğu ve aynı zamanda dürtüsel davranışların sıklıkla görüldüğü bir kişilik bozukluğudur (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Elde edilen sonuçlara göre Borderline KB'de görülen korku ve kaygının temel nedenlerinden birinin DİS aktivasyonunun yüksek düzeyde olması olduğu düşünülebilir. Regresyon analizi sonucunda en fazla yordayıcı değişkenin elde edildiği kişilik bozukluğu türünün Borderline KB olduğu görülmüştür.

Aracılık analizinde DİS ile Borderline KB arasındaki ilişkide “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. DAS ile Borderline KB arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon", “negatif süre” ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Aracılık rolünün tespit edildiği modellerde DAS ile “negatif aktivasyon” ve “negatif süre”, “pozitif süre ile Borderline KB arasındaki yolların negatif değerlerde; DAS ile “pozitif süre”, “negatif aktivasyon” ile Borderline KB ve “negatif süre” ile Borderline KB arasındaki yolların ise pozitif değerlerde olduğu görülmektedir. Dövüş alt ölçeği ile Borderline KB arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”, "negatif yoğunluk” ve "negatif süre" değişkenlerinin aracı rolünün

olduğu saptanmıştır. Kaç alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon” ve “negatif süre”nin aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Don alt ölçeği ile borderline kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”, “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde “negatif aktivasyonun” ve “negatif yoğunluğun” aracı rollerinin olduğu modellerde tüm yolların pozitif değerlerde, “pozitif süre”nin olduğu modelde tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir.

Histrionik KB’yi en çok yordayan değişkenler %20 yordama düzeyi ile DİS ve %12 yordama düzeyi ile Dövüş olarak tespit edilmiştir. Histrionik KB için yordayıcı olan diğer değişkenler DAS, negatif aktivasyon, Don ve pozitif süre olarak bulunmuştur. Tüm değişkenlerin Histrionik KB’de varyansın toplam %39’unu açıkladığı saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar Histrionik kişilik bozukluğu olan kişilerde DİS’e bağlı olarak kaygı ve “Dövüş” alt ölçeğine bağlı olarak tehditlere karşı genellikle savunma durumunda olduklarını düşündürmektedir. Dolayısıyla ilgi çekmek için sergiledikleri baştan çıkarıcı davranışlar çevrelerinde tehdit olarak algıladıkları nesnelere dolayı duydukları kaygı ile ilişkili olabilir. Alanyazında Histrionik KB’nin yüksek düzeyde DİS ile bağlantılı olduğunun gösterildiği çalışmalar (Taylor vd., 2006) bulunmakla beraber Histrionik KB ve DİS arasında korelasyon olmadığına dair bulguların elde edildiği çalışmaların (Bilge ve Sertel-Berk, 2017) da olduğu görülmektedir. Bilge ve Sertel-Berk (2017) tarafından yapılan çalışmada Histrionik KB ile DAS arasında pozitif yönde korelasyon olduğu ve DAS’ın yordayıcı değişkenlerden biri olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda elde edilen sonuçların farklı olmasının temel nedeninin DİS ve DAS sistemlerini değerlendirmek için kullanılan ölçekler olduğu düşünülmektedir. Bilge ve Sertel-Berk’in (2017) çalışmasında orijinal PDT’ne göre geliştirilmiş olan DİS/DAS ölçeği (Carver ve White, 1994) kullanılırken, çalışmamızda revize edilen PDT’ye göre geliştirilmiş PDÖ (Balaban ve Bilge, 2021a) kullanılmıştır. İki ölçekte teorik olarak DİS ve DKDS sistemlerinin fonksiyonlarının farklılaştığı görülmektedir (Gray ve McNaughton, 2000).

Aracılık analizleri incelendiğinde DİS ile Histrionik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “pozitif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda “pozitif yoğunluk” bileşenin aracı rolünün

tespit edildiği modelde DİS ile “pozitif yoğunluk” arasında negatif; “negatif yoğunluk” ile Histriyonik KB arasındaki yolların pozitif değerde; “pozitif sürenin” aracı rolünün saptandığı modellerde ise DİS ile “pozitif süre” ve “pozitif süre” ile Histriyonik KB arasındaki yolların negatif değerlere sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, DİS ile Histriyonik KB arasındaki ilişkide pozitif duyguların devam etme süresinin negatif yönde etkisinin olduğunu göstermektedir. DAS ile Histriyonik KB kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Aracılık rolünün tespit edildiği modellerde DAS ile “negatif aktivasyon”, “pozitif süre ile Histriyonik KB arasındaki yolların negatif değerlerde; DAS ile “pozitif süre”, “negatif aktivasyon” ile Histriyonik KB arasındaki yolların ise pozitif değerlerde olduğu görülmektedir. Buna göre negatif duyguların aktivasyon hızının Histriyonik KB düzeyinin artmasına yönelik dolaylı etkisinin olduğu söylenebilir. Pozitif duyguların daha uzun sürmesinin ise DAS ile Histriyonik KB arasındaki ilişkide Histriyonik KB düzeyinin azalması ile bağlantılı olduğu düşünülebilir. Dövüş alt ölçeği ile Histriyonik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon” değişkeninin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Aracılık etkisinin bulunduğu modelde yer alan tüm yolların pozitif değerlere sahip olduğu görülmektedir. Buna göre negatif duyguların aktivasyon hızının, Dövüş ile Histriyonik KB arasındaki ilişkide Histriyonik KB düzeyini artırmaya yönelik etkiye sahip olduğu görülmektedir. Kaç alt ölçeği ile Histriyonik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”un aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Modelde yer alan tüm yolların pozitif olduğu görülmektedir. Elde edilen sonuçlar, negatif duyguların hızlı aktivasyonunun Kaç ile Histriyonik KB arasındaki ilişkide Histriyonik KB düzeyinin yükselmesine etki ettiği düşünülebilir. Don alt ölçeği ile Histriyonik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde “negatif aktivasyonun” aracı rolünün olduğu modellerde tüm yolların pozitif değerlerde, “pozitif süre”nin olduğu modelde ise tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir. Buna göre Don alt ölçeği ile Histriyonik KB arasındaki ilişkide negatif duyguların aktivasyon hızının yüksek olmasının veya pozitif duyguların süresinin az olmasının Histriyonik KB için risk faktörleri olabileceği söylenebilir.

Narsisistik KB için en fazla yordayan değişken %17 yordama düzeyi ile DİS ve ikinci sırada %10 yordama düzeyi ile DAS olarak tespit edilmiştir. Daha sonra sırasıyla Dövüş, pozitif süre ve negatif yoğunluk yordayıcı değişkenler olarak saptanmıştır. Tüm değişkenlerin Narsisistik KB'nin toplam varyansının %33'ünü açıkladığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre Narsisistik KB'de görülen eleştirilere karşı gösterdikleri aşırı tepkiler DAS ile ilişkili dürtüsellik ile bağlantılı olabilir. Aynı zamanda Narsisistik kişilik bozukluğu olan kişilerin eleştirilere karşı aşırı hassas olmaları (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) DİS ile bağlantılı olarak bu kişilerde kaygı düzeyinin yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Aracılık analizleri sonucunda DİS ile Narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif yoğunluk”, “pozitif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda “negatif yoğunluk” bileşenin aracı rolünün tespit edildiği modelde DİS ile “negatif yoğunluk”; “negatif yoğunluk” ve “pozitif yoğunluk” ile Narsisistik KB arasındaki yolların pozitif değerlere; “pozitif yoğunluk” ve “pozitif sürenin” aracı rolünün saptandığı modellerde ise DİS ile “pozitif yoğunluk” ve “pozitif süre”; “pozitif süre” ile Narsisistik KB arasındaki yolların negatif değerlere sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre pozitif yoğunluğun artmasıyla Narsisistik KB düzeyinin artması arasında ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre Narsisistik KB görülen kişilerin pozitif duygularını çok yoğun yaşadıkları düşünülebilir. Ayrıca negatif yoğunluk ve Narsisistik KB arasında da pozitif bir korelasyon olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Narsisistik KB'de negatif duyguların yoğun olarak hissedildiği söylenebilir. DAS ile Narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Aracılık rolünün tespit edildiği modellerde DAS ile “pozitif süre” arasında pozitif yönde ilişki; “pozitif süre” ile Narsisistik KB arasındaki yolun ise negatif değerde olduğu görülmektedir. Narsisistik KB'de büyüklenmeci ve kırılğan olmak üzere iki boyut olduğu bilinmektedir. Büyüklenmeci narsisizm kibir, her zaman övgü arayışı ve her şeyin en iyisini hakkettiği düşüncesi hakimdir. Kırılğan narsisizmde ise içedönüklük ve yetersizlik duygularının olduğu görülmektedir (Miller ve Maples., 2011). Alanyazında yer alan bu bilgiler doğrultusunda büyüklenmeci narsisizmin ve kırılğan narsisizmin DİS ve DAS düzeyleri ile ilişkili olarak pozitif ve negatif duyguların yoğunluğu ve pozitif duyguların süresi ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Yapılan

çalışmalarda Narsisistik KB'nin tek boyutta değerlendirilmesi yerine büyüklenmeci ve kırılđan boyutlarının ayrı ayrı incelenmesi bu kişilik bozukluğu için daha doğru sonuçlara ulaşmayı sağlayabilir. Dövüş ve Kaç alt ölçekleri ile Narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin ("negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk", "negatif süre", "pozitif aktivasyon", "pozitif yoğunluk", "pozitif süre") dolaylı etkilerinin istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Modellerde toplam etkinin ise pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulgular Dövüş ve Kaç alt ölçek düzeylerinin artması ile Narsisistik KB düzeyinin artması arasında pozitif bir ilişki olduğunu, ancak duyguların yoğunluğu, aktivasyonu veya süresinin bu ilişkilerde aracı rolünün olmadığını göstermektedir. Don alt leği ile Narsisistik kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif yoğunluk" ve "pozitif süre" bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde "negatif yoğunluğun" aracı rolünün olduğu modellerde tüm yolların pozitif değerlerde, "pozitif süre"nin olduğu modelde tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda Don alt ölçek düzeyi yüksek olan kişilerde negatif duyguların yoğun olarak yaşanmasının ve pozitif duygularının kısa sürede sonlanmasının Narsisistik KB için risk faktörü olduğu düşünülebilir.

C kümesi kişilik bozukluklarının pekiştireç duyarlılık sistemleri ile korelasyon değerleri incelendiğinde Obsesif Kompulsif KB'nin DAS ile korelasyon göstermediği ancak DİS, Dövüş, Kaç ve Don alt ölçekleri ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu tespit edilmiştir. Çekingen KB ve Bağımlı KB'nin DAS ile negatif yönde, DİS, Kaç ve Don alt ölçekleri ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ross ve arkadaşları (2013) tarafından yürütülen çalışmada C kümesi kişilik bozukluklarının tamamının DİS ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu ancak DAS ile korelasyon göstermediği tespit edilmiştir. OKKB'de dövüş alt leği ile korelasyon göstermesi ve ekingen KB ve Bağımlı KB'nin DAS ile negatif yönde ilişkili olması iki çalışma sonuçları arasındaki farklar olarak görülmektedir. Bu sonucun revize edilen PDT'de alt boyutların görevlerinin yeniden tanımlanması ile bağlantılı olabileceği düşünülmektedir. Revize edilen PDT'ye göre DAS ve DKDS sistemleri eş zamanlı olarak aktive olmaktadır ve DİS her iki sistemin de aktive olduğu çatışma durumlarında devreye girerek karar sürecini etkilemektedir (Gray ve McNaughton, 2000). Ancak orijinal teoride DİS ve DAS sistemleri birbirine bağlı sistemler olarak

değerlendirilmektedir (Gray, 1981). Dolayısıyla çalışmamızda elde edilen sonuçların revize edilen PDT'yi desteklediği görülmektedir.

OKKB'yi en fazla yordayan değişkenlerin DİS, Dövüş, negatif süre, pozitif süre, DAS, pozitif aktivasyon, negatif aktivasyon ve Don alt ölçekleri olduğu görülmüştür. Tüm değişkenlerin OKKB'de toplam varyansın %49'unu açıkladığı saptanmıştır. DİS'in %38 yordama düzeyi ile OKKB'yi en çok yordayan değişken olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular doğrultusunda OKKB'de görülen aşırı kontrolcü ve detaycı tutumların (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) DİS ile bağlantılı olarak kaygı düzeyinin yüksek olması ile ilişkili olduğu söylenebilir. Alanyazında çalışmamız ile uyumlu olarak OKKB için hem DİS'in hem DAS'ın yordayıcı değişkenler olduğunun tespit edildiği çalışmalar bulunmaktadır (Bilge ve Sertel-Berk, 2017).

Aracılık analizlerinde DİS ile OKKB arasındaki ilişkide “negatif süre” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda “negatif süre” bileşenin aracı rolünün tespit edildiği modelde DİS ile “negatif süre” ve “negatif süre” ile OKKB arasındaki yolların pozitif değerlere; “pozitif sürenin” aracı rolünün saptandığı modellerde ise DİS ile “pozitif süre” ve “pozitif süre” ile OKKB arasındaki yolların negatif değerlere sahip olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre DİS düzeyinin yüksek olduğu kişilerde negatif duyguların uzun süre devam etmesi ve pozitif duyguların kısa sürede sonlanmasının OKKB için risk faktörü olabileceği söylenebilir. DAS ile OKKB arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon", “negatif süre”, “pozitif aktivasyon” ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Aracılık rolünün tespit edildiği modellerde DAS ile “negatif aktivasyon” ve “negatif süre”, “pozitif süre” ile OKKB arasındaki yolların negatif değerlerde; DAS ile “pozitif süre” ve “pozitif aktivasyon”; “negatif aktivasyon” ile OKKB ve “negatif süre” ile OKKB arasındaki yolların ise pozitif değerlerde olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, DAS aktivasyonunun yüksek olduğu kişilerde hem pozitif hem negatif duyguların aktivasyon hızının ve devam etme süresinin DAS ile OKKB arasındaki ilişkide aracı role sahip olduğunu göstermektedir. Dövüş alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı role sahip olmadığı tespit edilmiştir. Modelde toplam etkinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Dövüş alt ölçeği ile OKKB arasında pozitif yönde bir korelasyon bulunduğu, ancak bu ilişkide duyguların aktivasyon hızının, süresinin ve

yoğunluğunun aracı rolünün olmadığı söylenebilir. Kaç alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon” ve “negatif süre”nin aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Modelde yer alan tüm yolların pozitif olduğu görülmektedir. Revize edilen PDT’ye göre kişinin kendisinden kaçabileceği uzaklıkta tehdit edici bir objenin olması durumunda DKDS sisteminin aktive olmasıyla kaçma (uzaklaşma) eylemi ortaya çıkmaktadır (McNaughton ve Corr, 2008). Bu doğrultuda negatif duyguların aktivasyon hızının ve devam etme süresinin kaç alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide OKKB düzeyinin artmasına yönelik etkilerinin olduğunu düşündürmektedir. Don alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”, “negatif süre” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde “negatif aktivasyonun” ve “negatif sürenin” aracı rollerinin olduğu modellerde tüm yolların pozitif değerlerde, “pozitif süre”nin olduğu modelde tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir. Buna göre negatif duygularda aktivasyon hızının ve devam etme süresinin fazla olmasının, pozitif duyguların ise süresinin daha düşük olmasının Don alt ölçeği ile OKKB arasındaki ilişkide OKKB düzeyinin artmasına yönelik etkilerinin olduğunu göstermektedir. OKKB’de aşırı kontrolcü tavır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) duyguların daha stabil görünmesine neden olmaktadır ancak duyguların bastırılması ve duygulanımda görülen kısıtlılık bu kişilerde işlevselliği ve kişilerarası ilişkileri olumsuz yönde etkileyen faktörler olmaktadır (Pinto vd., 2011). Steenkamp ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan çalışmada OKKB grubunun negatif duygulanım, öfke duygusu, duygusal yoğunluk ve duygu düzenleme güçlükleri açısından kontrol grubuna göre daha yüksek puan aldığı görülmüştür. Bu bağlamda alanyazında yer alan bulgular ve çalışmamızda elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde DİS, Dövüş alt boyutlarının yüksek düzeyde aktivasyonu ve negatif duyguların uzun süre devam etmesi, pozitif duyguların ise kısa sürede sonlanması OKKB için risk faktörü olarak değerlendirilebilir.

Çekingen KB için DİS’in %50 yordama düzeyi ile en fazla yordayan değişken olduğu tespit edilmiştir. Diğer yordayıcı değişkenler Don, pozitif süre ve negatif aktivasyon olarak saptanmıştır. Tüm değişkenlerin Çekingen KB’de toplam varyansın %58’ini açıkladığı belirlenmiştir. Çekingen KB’de temel duygunun kaygı olduğu bilinmektedir, eleştirilmekten ve yargılanmaktan korktukları için genellikle kendilerini yanında güvende hissettikleri kişilerle görüşmeyi tercih ederler (Perrotta,

2021). Çekingen KB’de görülen bu karakteristik özelliklerin DİS düzeyinin yüksek olması ile ilişkili olduğu görülmektedir. Meyer (2002) tarafından yapılan bir çalışmada çalışmamız sonuçları ile uyumlu olarak çekingen kişilik bozukluğu olan kişilerde DİS düzeyinin kontrol grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı çalışmada gruplar arasında DAS düzeyinde bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Aracılık analizlerinde DİS ile Çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. DAS ile Çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon", “negatif süre” ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dövüş alt ölçeği ile Çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”, "negatif yoğunluk” ve "negatif süre" değişkenlerinin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Kaç alt ölçeği ile Çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon” ve “negatif süre”nin aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Don alt ölçeği ile Çekingen kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide “negatif aktivasyon”, “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde “negatif aktivasyonun” ve “negatif yoğunluğun” aracı rollerinin olduğu modellerde tüm yolların pozitif değerlerde, “pozitif süre”nin olduğu modelde tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir.

Bağımlı KB’yi yordayan değişkenler DİS, Don, pozitif süre, negatif aktivasyon ve Kaç alt ölçekleri olarak tespit edilmiştir. Tüm değişkenlerin Bağımlı KB’de toplam varyansın %51’ini açıkladığı, en çok yordayan değişkenin ise %42 yordama düzeyi ile DİS olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçların Bağımlı KB’de görülen perseveratif terk edilme korkusu, yetersizlik duygusu ve kişilere bağımlı olarak yaşama özellikleri (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) ile uyumlu görülmektedir. Ross ve arkadaşları (2013) tarafından yürütülen çalışmada C kümesi kişilik bozukluklarının DİS ile korelasyonu tespit edilmiştir. Aynı çalışmada Carver ve White (1994) tarafından geliştirilen DİS/DAS ölçeği kullanılmış ancak Heym, Ferguson ve Lawrence’a (2008) ait öneriler doğrultusunda DİS/DAS ölçeğinde korku ile ilişkili olan iki madde ayrıca DKDS alt boyutu olarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak DKDS’in Çekingen KB ve Bağımlı KB ile bağlantılı olduğu saptanmıştır.

Aracılık analizlerinde DİS ile Bağımlı KB arasındaki ilişkide “negatif yoğunluk” ve “pozitif süre” bileşenlerinin aracı role sahip olduğu tespit edilmiştir. DAS ile Bağımlı

KB arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon", "negatif süre" ve "pozitif süre" bileşenlerine ait aracılık analiz sonuçlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Dövüş alt ölçeği ile Bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk" ve "negatif süre" değişkenlerinin aracı rolünün olduğu saptanmıştır. Kaç alt ölçeği ile Bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon" ve "negatif süre"nin aracı role sahip olduğu belirlenmiştir. Don alt ölçeği ile Bağımlı kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide "negatif aktivasyon", "negatif yoğunluk" ve "pozitif süre" bileşenlerinin aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Değişkenler arasındaki yollar incelendiğinde "negatif aktivasyonun" ve "negatif yoğunluğun" aracı rollerinin olduğu modellerde tüm yolların pozitif değerlerde, "pozitif süre"nin olduğu modelde tüm yolların negatif değerlerde olduğu görülmektedir.

5.2. İkinci Çalışma

5.2.1. Pekiştireç Duyarlılık Sistemleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Çalışmamızda yapılan analizler sonucunda DİS'in negatif duygusal tepkisellik bileşenleri ve DAS'ın pozitif duygusal tepkisellik bileşenleri ile korelasyona sahip olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Alanyazında yer alan çok sayıda çalışmanın bu bulguları desteklediği görülmektedir (Vervoort vd., 2010; Muris vd., 2005). Ayrıca ödüle ve cezaya duyarlılık ile öğrenme arasındaki ilişkinin araştırıldığı çok sayıda çalışmada pekiştireç türüne bağlı olarak öğrenme performanslarının farklılaştığı tespit edilmiştir (Bilge, 1998; Bilge ve Balaban, 2019; Gupta, 1976; Heritage vd., 2018; McCord ve Wakefield, 1981; Nagpal ve Gupta, 1979). Ancak DİS ve DAS'ın sözel bellek ve görsel bellek üzerindeki etkileri üzerine yeterli düzeyde bulgu olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmada ödül veya cezaya duyarlılığına göre, bir başka ifadeyle DİS ve DAS değişkenlerine göre görsel ve sözel bellek performansları incelenmiştir.

Resim hatırlama puanlarının DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar t-testi analizi sonucunda duygu türlerine (nötr, pozitif, negatif, tikslenme, korku, üzüntü, öfke) göre resim puanlarının farklılaşmadığı saptanmıştır. Ancak nötr, pozitif ve negatif resimleri hatırlama puanlarının grup içi karşılaştırıldığı analizler sonucunda DİS grubunda

“negatif resim hatırlama puanının” “pozitif resim hatırlama puanından” daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuca göre DİS düzeyi yüksek kişilerin negatif resimleri daha yüksek oranda hatırladıkları görülmektedir. Resim tepki sürelerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre değerlendirildiği analiz sonucunda DİS grubunun “öfke resim doğru yanıt süresinin” DAS grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre DİS düzeyi yüksek kişilerin öfke ile ilişkili resimlere verdikleri tepki süresinin DAS düzeyi yüksek kişilere göre daha fazla olduğu söylenebilir. Öfke ile ilişkili resimlerin DİS düzeyi yüksek olan kişilerde kaygı duygusunu aktive ettiği düşünülürse DİS’in kaygı ile bağlantısının ortaya konduğu çalışmaların (Vervoort vd., 2010) bu bulguları desteklediği söylenebilir. DAS grubunda ise nötr, pozitif ve negatif resim puanları arasında farklılaşma tespit edilmemiştir.

Kelime hatırlama puanlarının DİS ve DAS değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılan analizler sonucunda ise DAS grubunun “üzüntü kelime hatırlama puanının” DİS grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulguya göre DAS düzeyi yüksek olan kişilerin üzüntü ile ilişkili kelimeleri DİS düzeyi yüksek olan kişilere göre daha yüksek oranda hatırladıkları söylenebilir. Resim puanlarının DAS grubunda farklılaşmadığı dikkate alındığında DAS grubunda üzüntü ile ilişkili duyguların sözel bellekte depolandığı düşünülebilir. Kelime tepki sürelerinin DİS ve DAS değişkenlerine göre karşılaştırıldığı analiz sonucunda ise DİS grubunun “nötr kelime doğru yanıt süresinin” DAS grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre DİS düzeyi yüksek kişilerin nötr kelimelere DAS düzeyi yüksek kişilere göre daha uzun sürede tepki verdikleri söylenebilir.

Kaygı ve çalışma belleği ile ilgili yapılan çalışmalarda kaygının hem görsel hem sözel bellek performansını olumsuz etkilediği görülmektedir (Rapee, 1993; Borkovec ve Inz, 1990). Ancak bu çalışmalarda kaygının özellikle sözel bellek performansı üzerinde daha fazla bozucu etkisinin olduğu tespit edilmiştir (Ikeda, Iwanaga ve Seiwa, 1996; Markham ve Darke, 1991). Çalışmamızda alanyazında yer alan bu çalışmalarla uyumlu olarak DİS düzeyi yüksek kişilerde, başka bir ifadeyle kaygı düzeyi yüksek kişilerde üzüntü ile ilişkili kelime puanları DAS grubuna göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Entezari, Dehkordi ve Heidari (2022) tarafından yapılan bir çalışmada DİS ve DAS gruplarına pozitif ve negatif duygu yüklemesi yapılarak sözel ve görsel bellek puanları

karşılaştırılmıştır. Bu çalışmada görsel bellek, ekranda görünen kutuların iki önceki ekrandaki yerlerini doğru tahmin etme ve sözel bellek, siyah bir ekranda görünen harfleri doğru hatırlama ile değerlendirilmiştir. Her grupta 40 kişinin olduğu çalışmada deney gruplarına 20 kişi dahil edilmiştir. Duygu yükleme işlemi için katılımcılara 10 dakikalık video filmler izletilmiştir. Sonuç olarak sadece pozitif duygu yükleme yapılan DAS grubunun puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde arttığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada görsel ve sözel bellek performanslarının ayrı ayrı incelenmediği, toplam puanın çalışma belleği puanı olarak değerlendirildiği görülmektedir. Ancak çalışmamızda pozitif ve negatif duygusal uyaranların görsel ve sözel bellek ile ilişkilerinin DİS ve DAS düzeylerine göre farklı olabileceği sonucu elde edilmiştir. Bu bağlamda görsel ve sözel bellek puanlarının ayrı ayrı değerlendirilmesinin daha doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

Balconi, Falbo ve Brambilla (2009) tarafından yapılan bir çalışmada IAPS resimleri kullanılarak aktive olan beyin bölgeleri DİS ve DAS sistemlerine göre incelenmiştir. Çalışmada IAPS sisteminden seçilen 50 pozitif, 50 negatif ve 25 nötr olmak üzere yüz yirmi beş resim kullanılmıştır. 25 katılımcının dahil edildiği çalışmada katılımcılara her resim 6 saniye boyunca gösterilmiş ve daha sonra katılımcılardan resim için puanlama yapması istenmiştir. Sonuç olarak DİS'in negatif duygularla ve DAS'ın pozitif duygularla korelasyona sahip olduğu tespit edilmiştir. Beyin görüntüleme çalışmasında ise negatif uyaranların olduğu koşullarda DİS ile bağlantılı olarak daha çok sağ frontal bölgede; pozitif uyaranların olduğu koşullarda ise DAS ile ilişkili olarak sol frontal bölgede daha fazla aktivasyon olduğu belirlenmiştir. Çalışmamızda DİS grubunun negatif resimleri pozitif resimlere göre daha iyi tanıdıkları tespit edilmiştir. Balconi, Falbo ve Brambilla'nın (2009) çalışmasında elde edilen bulguların çalışmamızda bulunan sonuçlarla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca görsel uzamsal uyaranların sağ hemisferde, sözel uyaranların Broca alanı ve sol hemisferde aktivasyona neden olduğunun belirlendiği çalışmalar (Smith ve Jonides, 1999; Jonides vd., 1993) dikkate alındığında, DİS grubunda negatif uyaranların daha çok görsel bellekte depolandığı ve dolayısıyla DİS grubunda negatif uyaranların daha çok sağ hemisfer aktivasyonu ile ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Çalışmamızda ayrıca DAS grubunun ise üzüntü kelimelerini DİS grubuna göre daha iyi hatırladıkları tespit edilmiştir. Buna göre alanyazındaki bulgular doğrultusunda, DAS düzeyi yüksek

kişilerde negatif duyguların sol hemisferle ilişkili olarak sözel bellekte depolandığı düşünülebilir.

5.2.2. Duygusal Tepkisellik Bileşenleri ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi

Bu çalışmada duygusal tepkisellik “genel negatif duygusal tepkisellik” ve “genel pozitif duygusal tepkisellik” olmak üzere iki alanda değerlendirilmiştir. Negatif ve pozitif duygusal tepkisellik puanları medyan değerlerine göre yüksek ve düşük olarak iki gruba ayrılmıştır ve grupların resim-kelime hatırlama puanları ve tepki süreleri karşılaştırılarak gruplar arasında fark olup olmadığı incelenmiştir.

Yapılan analizlerde resim ve kelime hatırlama puanlarının ve tepki sürelerinin “genel pozitif duygusal tepkisellik” ve “genel negatif duygusal tepkisellik” düzeyine (yüksek-düşük) göre farklılaşmadığı saptanmıştır. Grup içi yapılan analizlerde ise pozitif ve negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek olan gruplarda “nötr kelime hatırlama puanlarının” ve “negatif kelime hatırlama puanlarının”, “pozitif kelime hatırlama puanından” daha yüksek olduğu bulunmuştur. Buna göre duygusal tepkisellik düzeyi yüksek olan kişilerin pozitif kelimeleri hatırlamakta güçlük yaşadığı düşünülebilir.

Çalışmamızda elde edilen sonuçların alanyazında yer alan çalışmalarla kısmen uyumlu olduğu görülmektedir. Örneğin Beckwé ve Deroost (2016) tarafından yapılan çalışmada kaygı düzeyi ile negatif kelimeleri hatırlama oranının pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Aynı çalışmada ilk aşamada katılımcılara 15 kelime içeren 18 liste verilmiş ve ikinci aşamada nötr, pozitif ve negatif olan 108 kelime beyaz ekranda siyah font yazıyla katılımcılara gösterilmiştir. İlk çalışmada katılımcılara her 15 kelimelik liste sonrası hatırladıkları kelimeleri yazmaları istenmiştir. İkinci çalışmada ise ilk çalışmada yer aldığını düşündükleri kelimeleri işaretlemeleri beklenmiştir. Sonuç olarak bilginin geri çağırılması ile ilişkili olan ilk çalışmada pozitif, nötr ve negatif kelimelerin hatırlanma düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark olmadığı görülmüştür. Ancak kelimeleri tanıma görevini içeren ikinci çalışmada kaygı düzeyinin yüksek olması ile negatif kelimeleri hatırlama yüzdesinin pozitif yönde korelasyona sahip olduğu saptanmıştır.

Tepki sürelerinin karşılaştırıldığı grup içi analizlerde ise pozitif duygusal tepkisellik düzeyi ve negatif duygusal tepkisellik düzeyi yüksek olan gruplarda nötr resim tepki

süresinin pozitif resim tepki süresinden daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca negatif duygusal tepkisellik düzeyinin yüksek olduğu grupta nötr ve negatif kelime tepki sürelerinin pozitif kelime tepki süresinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Resim ve kelime tepki süreleri incelendiğinde negatif tepkisellik düzeyi yüksek kişilerin nötr ve negatif kelimelere karşı tepki sürelerinin göre daha fazla; resimlere karşı tepki sürelerinin ise daha az olduğu görülmektedir. Ikeda ve arkadaşlarının (1996) yaptığı çalışmada araştırmamızda elde edilen sonuçlar ile uyumlu bulguların olduğu görülmektedir. Kaygının görsel bellek ve sözel bellek üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada kaygı düzeyi yüksek katılımcıların sözel bellek testinde yanıt sürelerinin kontrol grubuna göre daha uzun olduğu saptanmıştır. Negatif tepkisellik ile DİS arasındaki pozitif korelasyon dikkate alındığında DİS düzeyi yüksek kişilerin görsel ve sözel uyaranlara farklı sürelerde tepki geliştirdiği görülmektedir.

Ancak alanyazında bu bulgularla uyumlu olmayan sonuçların elde edildiği çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Moreno ve arkadaşlarının (2015) yapmış olduğu çalışmada görsel bellek renk ve şekiller içeren bir program yardımıyla değerlendirilmiştir. Görsel bellek puanları ve tepki süreleri katılımcıların kaygı düzeylerine göre karşılaştırılmış ve sonuç olarak görsel bellek testinde ise kaygı düzeyi yüksek katılımcıların tepki sürelerinin daha fazla olduğu görülmüştür. Ancak bu çalışmada duygu yükleme işleminin olmadığı görülmektedir. Çalışmamızda ise kullanılan resimler nötr, pozitif veya negatif duygu içeren görsellerden oluşmaktadır. Dolayısıyla iki çalışma sonuçları arasındaki fark, duyguların sözel ve görsel bellek üzerindeki farklı etkileri ile ilişkili olabilir.

5.2.3. Kişilik Bozuklukları ile Resim-Kelime Hatırlama Puanları ve Resim-Kelime Tepki Süreleri Arasındaki İlişkilerin Değerlendirilmesi

Kişilik bozukluğu tanısı almış kişiler bilişsel, duygusal, kişilerarası ilişkiler ve dürtü kontrolü alanlarında güçlük yaşamalarına neden olan belirli davranış ve düşünme örüntülerine sahiptir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Kişilik bozukluklarında görülen dürtüsellik, belirli bir plan doğrultusunda hareket edememe, zayıf muhakeme yetisi veya saldırganlık gibi özellikler kişilik bozuklukları ile nöropsikolojik fonksiyonlarda bozulmalar arasında ilişki olabileceğini göstermektedir. Alanyazında kişilik bozukluklarında bellek ile ilgili sorunların (Mitropoulou vd., 2005; Voglmaier vd., 2000), algı ile ilgili çarpıtmaların (Stevens vd., 2004) ve yürütücü işlevlerde

bozulmaların (Malloy vd., 1990) olduğunun gösterildiği çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmalarda genellikle Şizotipal KB (Mitropoulou vd., 2005), Borderline KB (Stevens vd. 2004) ve Antisosyal KB'nin (Malloy vd., 1990, Burgess, 1992) araştırıldığı görülmektedir. Ayrıca kişilik bozukluklarında sözel ve görsel bellek çalışmalarında duyguların etkisinin araştırıldığı çalışmaya alanyazında rastlanmamıştır. Bu tez çalışmasında görsel bellek ile ilişkili olarak resim puanları ve sözel bellek ile ilişkili olarak kelime puanları ve tepki süreleri değerlendirilmiş ve tüm kişilik bozuklukları ile ilişkileri incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar tüm kişilik bozuklukları için alanyazında yer alan çalışmalar doğrultusunda ayrı başlıklar altında değerlendirilmiştir.

5.2.3.1. Paranoid Kişilik Bozukluğu

Paranoid KB ile resim hatırlama puanları arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmasa bile Paranoid KB'nin nötr, pozitif, tikslenme ve üzüntü resim puanları ile negatif; negatif resim, öfke ve korku ile ilişkili resim puanlarıyla pozitif korelasyona sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre Paranoid KB seviyesi arttıkça nötr, pozitif, tikslenme ve üzüntü ile ilişkili resimleri hatırlama düzeyi azalmaktadır ancak öfke ve korku ile ilişkili resimleri hatırlama düzeyi artmaktadır. Kelime hatırlama puanları incelendiğinde ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar elde edilmemesine rağmen Paranoid KB'nin nötr, negatif, tikslenme ve öfke ile ilişkili kelime puanları ile negatif; pozitif kelime, üzüntü ve korku ile ilişkili kelime puanlarıyla pozitif korelasyon gösterdiği tespit edilmiştir.

Resim ve kelime hatırlama puanları ile Paranoid KB arasındaki korelasyon değerleri karşılaştırıldığında anlamlı düzeyde olmasa da belirli farklılıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Örneğin Paranoid KB, öfke ile ilişkili resimleri hatırlama puanı ile pozitif korelasyon gösterirken, öfke ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanı ile negatif korelasyona sahiptir. Buna ek olarak Paranoid KB ile pozitif ve üzüntü resimleri arasında negatif korelasyon tespit edilmiştir ancak pozitif ve üzüntü kelimeleri ile negatif korelasyon olduğu saptanmıştır. Bu bulgular Paranoid KB için sözel ve görsel bellek alanları ile duygu türlerinin etkileşiminin farklı sonuçlara sahip olduğu görüşünü desteklemektedir.

Paranoid KB'de katılımcıların yüksek ve düşük olmak üzere iki grupta incelendiği analizler sonucunda resim puanlarının istatistiksel olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Ancak grupların ortalama değerleri incelendiğinde Paranoid KB düzeyi yüksek olan grubun pozitif resim ve korku resim puanlarının düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre Paranoid KB düzeyi yüksek olan grubun pozitif resimleri ve korku ile ilişkili resimleri daha iyi hatırladıkları söylenbilir.

Pozitif resimlerin ödül olarak değerlendirilebileceği ve yaklaşma davranışını artırmaya yönelik etkisinin olduğu dşnldğinde bu sonucun DAS ile bağlantılı olduğu söylenbilir. Benzer şekilde korkunun DKDS ve dolaylı olarak DİS ile ilişkili olduğu bilinmektedir. Paranoid KB ile DİS ve DAS sistemlerinin arasındaki ilişki incelendiğinde ise Paranoid KB’de DİS puanının DAS’a göre daha yüksek olduğu görülmektedir. DİS’in çatışma durumlarında aktive olması (McNaughton ve Corr, 2008), Paranoid kişilik bozukluğu olan kişilerde yaklaşma ve kaçınma davranışlarının bir arada olduğu çatışma durumlarının sıklıkla grldğine işaret olarak kabul edilebilir. Alanyazında Paranoid KB ile DAS arasında pozitif yönde korelasyonun olduğunun gösterildiği çalışmalar bulunmaktadır (Bilge ve Bilge, 2018). Ayrıca Paranoid KB’de görülen yüksek düzey kaygının (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) DİS ile ilişkili olduğu söylenbilir. Sonuç olarak pozitif duygu ve korku ile ilişkili olarak görsel belleğin aktive olduğu durumlarda Paranoid KB’de yaklaşma ve kaçınma durumlarının eş zamanlı ortaya çıktığı düşünülebilir.

Resim tepki sürelerinin düşük ve yüksek düzey Paranoid KB gruplarında karşılaştırıldığı analizler incelendiğinde ise özellikle tikslenme ile ilişkili resimlere verilen yanlış yanıt süreleri arasındaki fark dikkat çekmektedir. Paranoid KB yüksek düzeyde olan grubun tikslenme ile ilişkili resimlerde daha uzun süre düşündükleri görülmektedir. znt ile ilişkili resimlerde ise Paranoid KB düzeyi düşük olan grubunun yanlış yanıt süresinin daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, Paranoid KB ile tikslenme puanı arasında negatif korelasyonun elde edildiği korelasyon analizi bulguları ile örtüşmektedir.

Ayrıca yapılan grup içi analizlerde Paranoid KB düzeyi yüksek olan katılımcıların pozitif ve negatif resimleri nötr resimlere göre daha iyi hatırladıkları saptanmıştır. Kelimelere ilişkin yapılan grup içi analizlerde ise nötr kelime puanlarının pozitif ve negatif kelimelere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar yine sözel ve görsel bellek uyarılarının Paranoid KB’de hatırlanma oranının duygu türüne göre farklılaştığı görüşünü desteklemektedir.

5.2.3.2. Şizotipal Kişilik Bozukluğu

Şizotipal KB ile resim hatırlama puanları arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmayan ancak pozitif resim puanları ile negatif yönde ve diğer resim puanları ile pozitif yönde korelasyon değerlerinin olduğu görülmektedir. Kelime puanları ile Şizotipal KB arasındaki korelasyon analizi sonucunda ise korku ile ilişkili kelimeler ile Şizotipal KB arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmiştir. Diğer kelime puanları ile anlamlı düzeyde olmayan ancak üzüntü ve öfke ile ilişkili kelimelerle negatif yönde; nötr, pozitif, negatif ve tikslenme kelime puanları ile pozitif korelasyon değerleri elde edilmiştir.

Şizotipal kişilik bozukluğunda dikkat, çalışma belleği ve yürütücü işlevlerle ilgili fonksiyonlarda bozulmalar görüldüğü bilinmektedir (McClure vd., 2007). Ayrıca çok sayıda çalışmada Şizotipal kişilik bozukluğu ile düşük düzey sözel bellek performansı arasında ilişki olduğu ortaya konmuştur (Bergman vd., 1998). Voglmaier ve arkadaşları (2000) tarafından yürütülen ve şizotipal kişilik bozukluğu olan kişiler ile kontrol grubunun yer aldığı bir çalışmada sözel ve görsel bellek performansları karşılaştırılmış ve kontrol grubunun sözel bellek puanının daha yüksek olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada görsel bellek puanlarında ise farklılaşma tespit edilmemiştir. Elde edilen bulguların çalışmamızda yer alan sonuçlarla uyumlu olduğu söylenebilir ancak bu çalışmalarda sözel ve görsel bellek performanslarının duygu türlerine göre karşılaştırılmadığı görülmektedir. Çalışmamızda yapılan analizler sonucunda Şizotipal KB’de korku ile ilişkili sözel bellek performansının diğer duygu türlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda Şizotipal KB’de görülen sözel bellek fonksiyonlarındaki bozulmanın duygu türlerine göre farklılık gösterdiği söylenebilir.

Şizotipal KB’nin yüksek ve düşük düzey olarak iki gruba ayrıldığı ve resim ve kelime puanlarının karşılaştırıldığı analizler sonucunda ise anlamlı düzeyde farklılık elde edilmemiştir. Ancak ortalama değerleri incelendiğinde Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grubun pozitif resim, negatif resim, üzüntü, öfke ve korku resim puanlarının Şizotipal KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu; nötr ve tikslenme resim puanlarının ise daha düşük olduğu görülmektedir. Kelime puanları açısından değerlendirildiğinde nötr, pozitif, negatif ve korku kelime puanlarının Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grupta Şizotipal KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek

olduğu; tikslenme, üzüntü ve öfke kelime puanlarının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Sözel ve görsel bellek açısından resim ve kelime puanları incelendiğinde Şizotipal KB düzeyi yüksek grubun üzüntü ve öfke ile ilişkili resimleri kelimelere göre daha iyi hatırladıkları söylenebilir. Sözel bellek performansının test edildiği görevde tepki süreleri incelendiğinde Şizotipal KB düzeyi yüksek olan grubun üzüntü, öfke ve korku ile ilişkili kelimeleri yanlış yanıtlama süresinin daha fazla olduğu görülmektedir, bu sonuç Şizotipal KB düzeyi yüksek olan katılımcıların soru üzerinde daha uzun süre düşündüklerini göstermektedir.

Nötr, pozitif ve negatif resimlerin ortalama puanlarının karşılaştırıldığı grup içi analizler sonucunda ise anlamlı düzeyde farklılık elde edilmemiştir ancak en yüksek puanının negatif resim grubuna ait olduğu görülmektedir. Buna göre Şizotipal kişilik bozukluğu olan kişilerin negatif resimleri nötr ve pozitif resimlere göre daha yüksek oranda hatırladıkları düşünülebilir. Tepki süreleri açısından değerlendirildiğinde nötr resimlere verilen tepki süresinin pozitif ve negatif resimlere verilen tepki süresinden daha düşük olduğu, en fazla yanıt süresinin ise pozitif resim grubuna ait olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Şizotipal kişilik bozukluğu olan bireylerin pozitif resimleri hatırlamakta zorlandıkları düşünülebilir.

Nötr, pozitif ve negatif kelimelerin karşılaştırılmasına ilişkin analizler sonucunda nötr kelime puanlarının pozitif ve negatif kelimelere göre daha yüksek olduğu; en düşük puanın pozitif kelimelere ait olduğu saptanmıştır. Tepki sürelerinde ise en yüksek tepki süresinin nötr kelimelere ait olduğu görülmektedir. Puanlar ve tepki süreleri değerlendirildiğinde aralarında negatif korelasyon olduğu söylenebilir. Buna göre yanlış yanıtlarda katılımcıların daha uzun süre düşündükleri anlaşılmaktadır. Nötr kelimelere ait puanın ve tepki süresinin pozitif ve negatif kelimelere göre farklılaşması, Şizotipal KB’de nötr kelimelerin daha farklı algılandığını düşündürmektedir. Bu bağlamda DİS ve DAS sistemlerinin aktivasyon düzeyinin rolünün olduğu düşünülebilir. Yapılan analizlerde Şizotipal KB’de DİS ve DAS puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunamamıştır, ancak DİS ortalama puanının daha yüksek olduğu görülmektedir. Nötr kelimelere verilen uzun süreli tepkilerin kelimeleri hatırlayamamaktan kaynaklanan kaygı ile ilişkili olduğu, dolayısıyla DİS ile bağlantılı olduğu düşünülebilir.

Şizotipal KB ile ilgili yapılan analizler sonucunda elde edilen bulguların alanyazınla uyumlu olduğu görülmektedir. Mitropolou ve arkadaşlarının (2005) yürütmüş olduğu

çalışmada Şizotipal KB grubunun sözel bellek ve görsel bellek performansının kontrol grubuna göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

5.2.3.3. Şizoid Kişilik Bozukluğu

Şizoid KB ile resim hatırlama puanları arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde pozitif resim puanı ile negatif yönde ve tikslenme resim puanı ile pozitif yönde anlamlı düzeyde korelasyon olduğu görülmektedir. Buna göre Şizoid KB düzeyi arttıkça pozitif resimleri hatırlama düzeyi azalmaktadır ve tikslenme ile ilişkili resimleri hatırlama düzeyi artmaktadır. İstatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmayan, Şizoid KB'nin diğer değişkenler ile arasında yer alan korelasyon değerleri incelendiğinde nötr resim, üzüntü, öfke ve korku ile ilişkili resim puanlarıyla negatif yönde; negatif resim ile pozitif yönde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Kelime puanları ile korelasyon değerleri incelendiğinde ise Şizoid KB ile kelime puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmemiştir, ancak Şizoid KB ile nötr kelime ve pozitif kelime arasında pozitif; negatif kelime, tikslenme, üzüntü, öfke ve korku kelimeleri arasında negatif korelasyon değerlerinin olduğu görülmektedir.

Tepki süreleri açısından değerlendirildiğinde ise Şizoid KB ile korku ile ilişkili resimlere verilen doğru yanıt süresi arasında pozitif yönde korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Şizoid KB düzeyinin artması ile korku resimlerine verilen tepki süresinin arttığı görülmektedir. Kelime tepki süreleri ile Şizoid KB arasında ise korelasyon tespit edilmemiştir.

Şizoid KB düzeyinin yüksek ve düşük olduğu gruplarda yapılan analizlerde ise Şizoid KB düzeyi yüksek olan grubun tikslenme resim puanının Şizoid KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre Şizoid KB düzeyi arttıkça tikslenme ile ilişkili resimlerin daha fazla hatırlandığı söylenebilir. Kelime puanları açısından incelendiğinde gruplar arasında anlamlı düzeyde fark bulunmamıştır. Ancak kelime puanlarının ortalama değerlerine bakıldığında Şizoid KB düzeyi yüksek grubun negatif kelime puanlarının Şizoid KB düzeyi düşük olan gruba göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç şizoid kişilik bozukluğu olan kişilerin negatif kelimeleri hatırlamakta güçlük yaşadıklarını düşündürmektedir.

Nötr, pozitif ve negatif resimlerin grup içi karşılaştırma sonuçlarında ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir, ancak ortalama değerleri incelendiğinde en düşük puanın pozitif resim grubuna ait olduğu görülmektedir. Tepki süreleri açısından nötr resimlere verilen yanıt süresinin pozitif ve negatif resim tepki sürelerinden daha düşük olduğu saptanmıştır, en fazla tepki süresi pozitif resim grubuna aittir. Bu bağlamda şizoid kişilik bozukluğu olan kişilerin pozitif resimleri tanımakta zorlandıkları ve hatırlamak için daha fazla süre harcadıkları düşünülebilir. Kelime puanlarının grup içi karşılaştırma analiz sonuçlarına göre Şizoid KB’de en düşük hatırlama puanının pozitif kelime grubunda olduğu, en yüksek puanın ise nötr kelime grubuna ait olduğu saptanmıştır.

Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde Şizoid KB’de sözel ve görsel bellek performansının bozulduğunu gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Park vd., 2012). Ancak bu çalışmalarda duyguların etkisine yer verilmediği görülmektedir. Çalışmamızda elde edilen bulgular ise hem görsel hem sözel bellekte oluşan bozulmaların pozitif duygu ile ilişkili resimlerin veya kelimelerin hatırlanmasında görülen güçlük ile daha fazla ilişkili olduğunu düşündürmektedir.

5.2.3.4. Antisosyal Kişilik Bozukluğu

Antisosyal KB ile resim hatırlama puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan korelasyon analizi sonucunda nötr resim puanı ile negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon tespit edilmiştir. Buna göre Antisosyal KB puanı arttıkça nötr resimleri hatırlama puanı düşmektedir. Diğer resim puanları ile Antisosyal KB arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde pozitif resim ve tikslenme ile negatif; negatif resim, üzüntü, öfke ve korku ile ilişkili resimleri hatırlama puanları ile pozitif olduğu görülmektedir. Kelime hatırlama puanları ile Antisosyal KB arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde Antisosyal KB ile öfke arasında pozitif, diğer duygu türleri arasında negatif olduğu tespit edilmiştir.

Antisosyal KB düzeyine göre yüksek ve düşük olarak resim hatırlama puanlarının değerlendirildiği gruplar arası analizler sonucunda ise istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark tespit edilememiştir, ancak grupların ortalama değerleri incelendiğinde Antisosyal KB düzeyi yüksek grubun nötr, pozitif ve korku puanlarının Antisosyal KB düzeyi düşük gruba göre daha düşük olduğu; negatif resim, tikslenme, üzüntü ve öfke resim puan ortalamalarının ise daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sözel bellek performansının değerlendirildiği kelime hatırlama puanlarında ise Antisozyal KB düzeyi yüksek grubun nötr kelime, pozitif kelime, negatif kelime, tikslenme ve öfke puan ortalamalarının daha yüksek; üzüntü ve korku kelime puan ortalamalarının ise daha düşük olduğu saptanmıştır.

Nötr, pozitif ve negatif resim puanlarının grup içinde karşılaştırıldığı analizler sonucunda en yüksek puanın negatif resim grubuna, en düşük puanın ise pozitif resim grubuna ait olduğu tespit edilmiştir. Buna göre antisozyal kişilik bozukluğu olan bireylerin negatif resimleri daha iyi tanıdıkları ve pozitif resimleri tanımakta güçlük çektikleri düşünülebilir. Tepki sürelerinin karşılaştırıldığı analizler sonucunda en düşük yanıt süresinin nötr resim grubuna ait olduğu görülmektedir. Kelimeler açısından değerlendirildiğinde en yüksek puanın nötr kelime grubuna, en düşük puanın pozitif kelime grubuna ait olduğu saptanmıştır. Tepki süreleri incelendiğinde en yüksek yanıt süresinin nötr ve negatif kelimelere verilen yanıt süresi olduğu tespit edilmiştir. Buna göre antisozyal kişilik bozukluğu düzeyi yüksek olan katılımcıların nötr ve negatif kelimelere yanıt verirken daha uzun süre düşündükleri görülmektedir.

Bir olayın veya durumun pozitif, nötr veya negatif olarak algılanması kişiden kişiye değişiklik gösterebilecek subjektif bir özelliktir. Dolayısıyla toplumda nötr olarak kabul edilen durumlar kişilik bozuklukları görülen kişilerde farklı değerlendirilebilir. Örneğin Antisozyal KB’de kişiler ve olaylar daha negatif algılanmakta (Patrick, 2007), özellikle öfke duygusu baskın olmakla beraber korku duygusunun deneyimlenme düzeyi çok düşüktür (Blair vd., 2007). Çalışmamızda elde edilen sonuca göre Antisozyal KB’de nötr resimlerin negatif olarak algılanma ihtimali bulunmaktadır ve nötr resim ile Antisozyal KB arasında tespit edilen negatif korelasyon, Antisozyal KB’de nötr resimlerin tikslenme ile ilişkili olarak negatif yönde algılanabileceğini düşündürmektedir.

Alanyazında Antisozyal KB ve duyguları tanıma arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmalarda genellikle yüz ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Lavalley ve arkadaşları (2022) tarafından yürütülen ve antisozyal kişilik bozukluğu olan kişilerde duyguların tanıma düzeyinin araştırıldığı başka bir çalışmada ise antisozyal kişilik bozukluğu tanısı almış kişilerin öfke ve korku içeren yüz ifadelerini kontrol grubuna göre daha yüksek düzeyde tanıdıkları; nötr, mutluluk ve üzüntü duygularının olduğu yüz ifadelerini ise daha düşük düzeyde tanıdıkları tespit edilmiştir. Marsh ve Blair (2008) tarafından yapılan bir meta analiz çalışmasında ise antisozyal kişilik bozukluğu

olan kişilerin korku içeren yüz ifadelerini tanımakta zorlandıkları belirtilmektedir. Dolayısıyla alanyazında korku duygusu ve Antisosyal KB arasındaki ilişki ile ilgili çelişkili sonuçların olduğu görülmektedir. Çalışmamızda kullanılan resimler korku ile ilişkili durumlara ait fotoğraflardır ancak korku resimlerini hatırlama puanı ile Antisosyal KB arasındaki korelasyon değerinin pozitif olarak bulunmasının, Lavalle ve arkadaşları (2022) tarafından yapılan çalışmaya ait bulguları desteklediği görülmektedir.

Çalışmamızda aleksitimi ile Antisosyal KB arasında korelasyon saptanmamıştır. Bu bulgu, antisosyal kişilik bozukluğu ile duyguları tanıma ve ifade etme güçlüğü arasında bir ilişki olmadığını göstermektedir. Nitekim Gawda (2013) tarafından yapılan çalışmada antisosyal kişilik bozukluğu tanısı almış kişilerin duygu içeren kelimeleri kontrol grubuna göre daha fazla kullandıkları, ancak kullanılan kelimelerin duygu yoğunluğunun düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna göre antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerin duyguları tanıma ve ifade etmede zorlanmadıkları ancak yoğunluk açısından kontrol grubuna göre duygularını daha düşük yoğunlukta hissettikleri söylenebilir.

5.2.3.5. Borderline Kişilik Bozukluğu

Borderline kişilik bozukluğu ile resim hatırlama puanları arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde Borderline KB ile pozitif resim puanı arasında negatif; diğer duygu türleri ile ilişkili resimleri hatırlama puanı ile pozitif değerler olduğu görülmektedir. Kelime hatırlama puanları incelendiğinde ise üzüntü kelime puanı ile negatif; diğer duygu türleri ile pozitif değerlerde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca korku ile ilişkili kelimeleri hatırlama puanları ile Borderline KB arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyon saptanmıştır. Buna göre Borderline KB düzeyi arttıkça korku ile ilişkili kelimeleri hatırlama düzeyi artmaktadır.

Borderline KB düzeyine göre resim puanlarının karşılaştırıldığı analizler sonucunda Borderline KB düzeyi yüksek olan grubun nötr, pozitif ve öfke resim puanlarının düşük olan gruba göre daha düşük olduğu; negatif, tikslenme, öfke ve korku resim puanlarının ise daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Tepki süreleri incelendiğinde tikslenme ile ilişkili resimlere verilen yanıt sürelerinde Borderline KB düzeyi yüksek gruba ait yanlış yanıt süresinin düşük gruba göre daha fazla olduğu görülmektedir. Buna göre borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin tikslenme ile ilişkili resimlere

karşı tepki sürelerinin daha uzun olduğu düşünülebilir. Kelime puanları değerlendirildiğinde Borderline KB düzeyi yüksek olan grubun tüm duygu türlerinde daha yüksek puan aldığı saptanmıştır. Tepki sürelerinde ise korku ile ilişkili kelimelere verilen yanlış yanıtların ortalama süresinin gruplarda farklılaştığı tespit edilmiştir. Borderline düzeyi yüksek olan grubun korku kelimelerine daha az sürede yanlış yanıt vermişlerdir. Bu bulguya göre borderline kişilik bozukluğu olan bireylerin sözel bellek ile ilişkili olarak korku kelimelerinden kaçınma davranışı gösterdikleri düşünülebilir. Dolayısıyla bu bulgulara göre Borderline KB’de DİS’in aktive olduğu negatif duyguların yer aldığı durumlarda hem sözel bellek hem görsel bellek performansının arttığı söylenebilir.

Alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde Borderline KB ile duyguları tanıma arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Bazı çalışmalarda Borderline KB görülen kişilerde temel duyguları tanımada bozulmalar olduğu (Bland vd., 2004), bazı çalışmalarda ise nötr yüz ifadelerinin negatif olarak değerlendirildiği (Dyck vd., 2009), veya duyguları tanımakta zorluk olmadığı (Domes vd., 2008) tespit edilmiştir. Borderline KB ile yürütücü işlevler ve duyguları tanıma arasındaki ilişkilerin araştırıldığı başka bir çalışmada borderline kişilik bozukluğu olan kişilerin zekâ düzeylerinin düşük olması nedeniyle mentalizasyon yetisinin ve yürütücü işlev fonksiyonlarının düşük olduğu ve bundan dolayı duyguları tanımakta güçlük yaşadıkları belirtilmektedir (Baez vd., 2015). Dolayısıyla Borderline KB’de görülen duyguları tanıma güçlüğü zekâ düzeyi ve mentalizasyon yetisi gibi farklı işlevlerle de ilişkili olabilmektedir.

5.2.3.6. Histrionik Kişilik Bozukluğu

Histrionik KB ile resim puanları aralarındaki korelasyon değerleri incelendiğinde Histrionik KB ile nötr resim ve pozitif resim arasında negatif, diğer duygu türlerine ilişkin resim puanlarının pozitif olduğu saptanmıştır. Kelime puanları ile Histrionik KB arasındaki ilişkiyi incelemek için yapılan analiz sonucunda ise Histrionik KB ile nötr kelime, pozitif kelime ve öfke kelime puanları arasındaki korelasyon değerlerinin negatif, diğer duygu türlerinde yer alan kelime puanları arasındaki korelasyon değerlerinin ise pozitif olduğu görülmektedir. Korku kelime puanı ile Histrionik KB arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde pozitif korelasyon tespit edilmiştir. Ayrıca tepki süreleri açısından korku kelimeleri yanlış yanıt süresi ile Histrionik KB

düzeyi arasında negatif korelasyon bulunmuştur. Bu sonuca göre Histrionik KB düzeyi arttıkça korku ile ilişkili kelimeleri tanıma ve hatırlama düzeyinin arttığı, DİS aktivasyonuna bağlı olarak bu kelimelere karşı kaçınma davranışının ortaya konması sonucu verilen tepki süresinin azaldığı söylenebilir.

Histrionik KB düzeyine göre görsel ve sözel bellek performansının karşılaştırıldığı analizlerde Histrionik KB düzeyi yüksek olan grubun nötr resim puanının düşük olan gruba göre daha az olduğu, diğer duygu türlerinde resim puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kelime puanlarında Histrionik KB düzeyi yüksek olan grubun tüm duygu türlerinde daha yüksek puana sahip olduğu, ayrıca negatif kelime ve korku kelime puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha fazla olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre histrionik kişilik bozukluğu olan kişilerin korku ile ilişkili kelimeleri daha kolay tanıdıkları ve daha iyi hatırladıkları düşünülebilir.

Nötr, pozitif ve negatif resim puanlarının grup içi karşılaştırıldığı analizler sonucunda Histrionik KB’de en yüksek puanın negatif resim grubuna ait olduğu belirlenmiştir. Tepki sürelerinde ise en düşük süre nötr resim grubuna aittir. Kelime puanlarının grup içi karşılaştırma analizleri sonucunda en düşük puanın pozitif kelime grubuna, en yüksek puanın ise negatif kelime grubuna ait olduğu görülmüştür.

Ritzl ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen ve kişilik bozukluklarında altı temel duygunun tanınma düzeyinin araştırıldığı çalışmada, Histrionik KB grubunun korku içeren yüz ifadelerini tanımakta zorlandıkları ve en düşük puanı bu grupta aldıkları tespit edilmiştir. Bu çalışmada görsel bellek performansının değerlendirildiği görülmektedir. Çalışmamızda ise Histrionik KB’de sözel bellek ile bağlantılı olarak korku kelime puanları daha yüksek bulunmuştur. Bu doğrultuda histrionik kişilik bozukluğunda korku ifade eden görsellerin ve kelimelerin farklı düzeylerde algılandığı ve dolayısıyla farklı etkiye sahip oldukları düşünülebilir. Bu bulgular histrionik kişilik bozukluğu görülen kişilerde korku ile ilişkili anıların sözel bellekte depolandığını düşündürmektedir.

5.2.3.7. Narsisistik Kişilik Bozukluğu

Narsisistik KB ile resim puanları arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde nötr resim, pozitif resim ve tikslenme resim puanları arasında negatif; negatif resim, üzüntü, öfke ve korku resim puanları arasında pozitif olduğu saptanmıştır. Kelime puanları ile

Narsisistik KB arasındaki korelasyon değerlerinin ise tüm duygu türleri için pozitif olduğu görülmektedir. Narsisistik KB düzeyinin yüksek ve düşük olduğu gruplarda yapılan karşılaştırma analizlerinde resim puanlarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir. Ancak grupların ortalama puanları incelendiğinde Narsisistik KB düzeyi yüksek grubun negatif resim, öfke ve korku resim puanlarının Narsisistik KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kelime puanlarının karşılaştırıldığı analizler sonucunda ise Narsisistik KB düzeyi yüksek olan grubun nötr kelime, pozitif kelime, negatif kelime, tikslenme, öfke ve korku kelimelerini daha yüksek düzeyde hatırladıkları belirlenmiştir.

Grup içi karşılaştırmaların yapıldığı analizler sonucunda ise en yüksek puanın negatif resim grubuna, en düşük puanın ise pozitif resim grubuna ait olduğu saptanmıştır. Tepki süreleri açısından en yüksek yanıt süresinin pozitif resim grubuna ait olduğu görülmektedir. Buna göre narsisistik kişilik bozukluğunda pozitif resimleri hatırlama düzeyi nötr ve negatif resimlere göre daha düşük olmakla beraber pozitif resimlere verilen tepki süresi daha fazladır. Kelime puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin analizlerde resim puanlarına benzer şekilde en düşük puan pozitif kelime grubunda, en yüksek puan ise negatif kelime grubunda görülmüştür. Kelime tepki süreleri değerlendirildiğinde en yüksek tepki süresinin nötr kelimelere, en düşük tepki süresinin ise pozitif kelimelere verildiği tespit edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre hatırlama puanlarının sözel bellek ve görsel bellek açısından farklılaşmadığı ancak pozitif resimlere verilen yanıt süresinin pozitif kelimelere verilen yanıt süresinden daha fazla olduğu görülmektedir.

Narsisistik kişilik bozukluğu diğerlerinin duygularını anlama yetisi ile ilişkili empati yoksunluğu ile karakterize bir kişilik bozukluğu olarak tanımlanmaktadır, ancak narsisistik kişilik bozukluğu olan kişiler genellikle kendi içsel süreçlerine odaklandıkları için kendi duygularını tanımakta zorlanmamaktadır (Bateman ve Fonagy, 2010). Bu özellikleri sayesinde narsisistik kişilik bozukluğu olan kişiler, kendi çıkarları ve amaçları doğrultusunda diğerlerini kolay bir şekilde manipüle edebilmektedir (Ritzl vd., 2018). Ritzl ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında narsisistik kişilik bozukluğu olan kişilerin duygu içeren yüz ifadelerinde en düşük puanı korku kategorisinde elde ettikleri, en yüksek puanı ise mutlu yüz ifadelerinin olduğu bölümde aldıkları belirlenmiştir. Bu çalışma sonuçlarının çalışmamızda elde edilen bulgular ile uyumlu olmadığı görülmektedir. Çalışmamızda narsisistik kişilik

bozukluğu olan kişilerin nötr, pozitif ve tikslenme ile ilişkili görsel uyarıları tanımakta ve hatırlamakta zorlandıkları, ancak üzüntü, öfke ve korku ile ilişkili resimleri daha hızlı ve kolay tanıdıkları görülmektedir. Ritzl ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen çalışma ile bu tez çalışması arasındaki temel farkın kullanılan resimler olduğu söylenebilir. Ritzl ve arkadaşlarının (2018) çalışmasında duygu içerikli yüz ifadeleri kullanılırken çalışmamızda duygu içerikli duruma ilişkin resimler kullanılmıştır. Dolayısıyla yüz ifadelerinin kullanıldığı çalışma empati, mentalizasyon ve diğerlerinin duygularını tanıma ile ilişkiliyken çalışmamızda yer alan belirli bir durumla ilişkili olarak kişilerde oluşan duyguların tanınması kişinin kendi duygularını fark etmesi ile bağlantılıdır. Bu bağlamda çelişkili sonuçların duygu iki ayrı kategoride değerlendirilmesi ile ilgili olabileceği düşünülmektedir. Bu tez çalışmasında elde edilen bulgular, narsistik kişilik bozukluğu olan bireylerin kendi içsel süreçleri ile ilişkili olarak öfke ve korku duygularını çok daha iyi tanırken, üzüntü, mutluluk, nötr ve tikslenme duygularını tanımakta zorlandıkları düşündürmektedir.

5.2.3.8. Obsesif- Kompulsif Kişilik Bozukluğu

OKKB ile resim puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan korelasyon analizi sonucunda OKKB ile nötr resim ve pozitif resim arasındaki korelasyon değerlerinin negatif; negatif resim, tikslenme, üzüntü, öfke ve korku resim puanları arasındaki korelasyon değerlerinin pozitif olduğu saptanmıştır. Kelime puanları ile OKKB arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde nötr kelime, pozitif kelime ve üzüntü kelime puanlarında negatif; diğer duygu türlerinde pozitif olduğu görülmektedir. OKKB düzeyinin yüksek ve düşük olduğu grupların resim puanlarının karşılaştırıldığı analizlerde OKKB düzeyi yüksek olan grubun pozitif resim, negatif resim, tikslenme, üzüntü ve korku resim puanlarının OKKB düzeyi düşük olan gruba göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buna göre OKKB düzeyi yüksek olan kişilerin pozitif resimleri, tikslenme, üzüntü ve korku ile ilişkili görsel uyarıları daha zor ve daha az hatırladıkları söylenebilir. Kelime puanlarının OKKB düzeyi yüksek ve düşük olan gruplara göre karşılaştırıldığı analizler değerlendirildiğinde yüksek olan grubun nötr kelime, pozitif kelime ve tikslenme kelime puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. Elde edilen sonuçlar OKKB’de görsel ve sözel bellek performanslarının üzüntü ve korku ile ilişkili uyarıların değerlendirilmesinde farklılık gösterdiğini düşündürmektedir.

Tepki süreleri incelendiğinde ise en kısa yanıt süresinin tikslenme resimlerinde olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda OKKB’de tikslenme duygusu uyandıran nesnelere karşı kaçınma davranışının daha yoğun olarak gösterildiği düşünülebilir. Tikslenme duygusu otonom sinir sistemi ile yakından ilişkilidir (Harrison vd., 2010), dolayısıyla DKDS sistemi ve tikslenme duygusu arasında da bağlantı bulunmaktadır. Bu tez çalışmasında yer alan birinci çalışmada elde edilen regresyon analizi sonuçlarına göre OKKB için en fazla yordama düzeyine sahip değişkenin DİS olduğunu görülmektedir. Bu bağlamda DİS’in DKDS aktivasyonuna bağlı olarak çatışma durumlarında aktive olduğu ve OKKB ile ilişkili davranışların ortaya konmasında etkili olduğu düşünülebilir.

Yüz ifadelerinden duyguları tanımaya yönelik yapılan başka bir çalışmada ise OKKB görülen kişilerin şaşırma duygusu hariç diğer temel duyguları (mutluluk, üzüntü, öfke, korku) tanımakta zorlandıkları, kontrol grubuna göre daha düşük puan aldıkları saptanmıştır (Fineberg vd., 2015). Çalışmamızda ise OKKB düzeyi yüksek grubun öfke ve nötr resimleri daha yüksek düzeyde hatırladıkları tespit edilmiştir ve elde edilen bu bulguların Fineberg ve arkadaşları tarafından yürütülen çalışma sonuçları ile uyumlu olmadığı söylenebilir. Ancak iki çalışma arasındaki temel farkın çalışmalarda kullanılan resimler ve değerlendirme yöntemleri olduğu görülmektedir. Duygu içerikli yüz ifadelerinin kullanıldığı çalışmada (Fineberg vd., 2015) diğerlerinin duygularını tanıma düzeyi değerlendirilirken, çalışmamızda ise katılımcıların diğerlerinin duygularını tanıma yetisi değil, kişisel süreçler doğrultusunda duyguların etkisiyle beraber resimleri hatırlama puanları ve tepki süreleri incelenmiştir.

Alanyazında duygu ve bellek çalışmalarının genellikle obsesif kompulsif bozukluk (OKB) alanında yapıldığı (Daros, Zakzanis ve Recto, 2014; Aigner vd., 2007; Olley, Malhi ve Sachdev, 2007), OKKB ile ilgili çalışmaların ise kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir (Fineberg vd., 2015; Rydon-Grange ve Coetzer, 2019). Mükemmeliyetçilik, bilişsel esnekliğin düşük olması, kısıtlı duygulanım ve aşırı kontrolcü olma gibi ortak özelliklerin olmasına rağmen (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013) OKKB ve OKB’de bellek performanslarının farklılaştığının gösterildiği çalışmalar bulunmaktadır (Rydon-Grange ve Coetzer, 2019). Rydon-Grange ve Coetzer (2019) tarafından yapılan çalışmada OKKB özelliklerine sahip bireylerin sözel bellek, yürütücü işlevler ve bilgi işleme hızlarında kontrol grubuna göre farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Ancak OKB semptomlarının şiddeti ile bilişsel

esneklik ve görsel bellek ile ilişkili görevlerde başarısızlık arasında pozitif yönde korelasyon saptanmıştır. Bu bağlamda OKKB tanısı almış kişilerde bellek bozulmaları üzerine yapılan araştırmalarda OKB semptomların şiddetinin de değerlendirmeye alınmasının daha doğru sonuçlara ulaşılmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

5.2.3.9. Çekingen Kişilik Bozukluğu

Çekingen kişilik bozukluğu ile resim puanları arasındaki korelasyon değerlerini belirlemek amacıyla yapılan analiz sonucunda Çekingen KB'nin korku resim puanıyla pozitif yönde korelasyona sahip olduğu saptanmıştır. Diğer duygu türleri ile ilişkili resim puanları ve Çekingen KB arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki tespit edilmemiştir, ancak korelasyon katsayıları incelendiğinde pozitif resim ve öfke resim puanlarının negatif, nötr resim, negatif resim, tikslenme ve üzüntü resim puanlarına ait korelasyon değerlerinin pozitif olduğu görülmektedir. Tepki süreleri incelendiğinde Çekingen KB ile negatif resim yanlış yanıt süresi ve öfke resim doğru yanıt süresi arasında pozitif korelasyon olduğu belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Çekingen KB düzeyi arttıkça korku ile ilgili görsel uyarıların tanınma ve hatırlanma oranı artmaktadır. Ayrıca Çekingen KB düzeyinin artmasıyla negatif ve öfke ile ilişkili resimlere verilen tepki sürelerinin arttığı saptanmıştır. Kelime puanları ile Çekingen KB arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde üzüntü kelime ile negatif yönde, nötr kelime, pozitif kelime, negatif kelime, tikslenme, öfke ve korku kelimeleri ile pozitif yönde olduğu belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre Çekingen KB'de üzüntü ile ilişkili kelimelerin hatırlanma düzeyinin düşük olduğu söylenebilir.

Çekingen KB düzeyinin yüksek ve düşük olduğu gruplarda yapılan karşılaştırma analizleri sonucunda Çekingen KB düzeyi yüksek olan grubun korku resim puanlarının Çekingen KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre çekingen kişilik bozukluğu düzeyi arttıkça korku ile ilişkili görsellerin tanınma ve hatırlanma oranı artmaktadır. Kelime puanları incelendiğinde ise Çekingen KB düzeyi yüksek olan grubun nötr kelime, pozitif kelime, negatif kelime, tikslenme, öfke ve korku kelime puanlarının Çekingen KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek; üzüntü kelime puanının ise daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Tepki süreleri incelendiğinde ise en kısa tepki süresinin korku kelimelerine verilen yanıt süresi olduğu görülmektedir. Dolayısıyla Çekingen KB düzeyi arttıkça korku duygusunu uyandıran nesnelere veya durumlardan kaçınma davranışının

arttığı söylenebilir. Çekingen kişilik bozukluğunda eleştirilme korkusu ve dışlanmış hissetme yaygın duygular arasındadır, bu nedenle bu kişilerin sosyal ilişkilerinin kısıtlı olduğu görülmektedir (Olsson ve Dahl, 2012). Bu doğrultuda çalışmamızda elde edilen bulguların alanyazında yer alan çalışmalarla uyumlu olduğu görülmektedir. Ayrıca resim ve kelime puanlarının benzer sonuçlara sahip olması Çekingen KB’de görsel ve sözel uyaranların algılanması ve değerlendirilmesi açısından belirgin farkların olmadığını düşündürmektedir.

Nötr, pozitif ve negatif resimlerin grup içi karşılaştırma analizleri sonucunda en yüksek puanın negatif resim grubuna ait olduğu görülmüştür. Bu sonuç çekingen kişilik bozukluğu olan kişilerin negatif görsel uyaranları daha iyi tanıdıklarını ve hatırladıklarını göstermektedir. Çekingen kişilik bozukluğu olan kişilerin özellikle eleştirilmekten korkmaları ve olumsuz durumlara karşı aşırı duyarlı olmaları (Cramer, Torgensen ve Kringlen, 2006), çalışmamızda elde edilen bulguları desteklemektedir. Kelime puanlarının grup içi karşılaştırma analizlerinde ise en düşük puanın pozitif kelime grubuna, en yüksek puanın ise negatif kelime grubuna ait olduğu saptanmıştır. Çekingen KB’de sözel bellekle ilişkili uyaranlarda da negatif olanların daha yüksek düzeyde tanındığı görülmektedir.

5.2.3.10. Bağımlı Kişilik Bozukluğu

Bağımlı KB ile resim puanları arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde üzüntü resim puanı ile Bağımlı KB arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre Bağımlı KB düzeyi arttıkça üzüntü ile ilişkili görsel uyaranların tanınma oranı artmaktadır. Diğer duygu türleri ile Bağımlı KB arasındaki korelasyon değerlerine bakıldığında öfke resim puanında negatif olduğu görülmektedir. Bu bulgu Bağımlı KB ile öfke içeren görselleri tanıma arasında negatif yönde bir ilişki olabileceğini göstermektedir. Tepki süreleri incelendiğinde en düşük sürenin üzüntü resimlerine verilen yanıt süresi olduğu saptanmıştır. Buna göre Bağımlı KB’de üzüntü içeren görsel uyaranlardan kaçınma davranışının yoğun olduğu düşünülebilir. Kelime puanları ile Bağımlı KB arasındaki korelasyon değerleri incelendiğinde ise üzüntü kelime puanlarında negatif olduğu görülmektedir. Bu bulgular Bağımlı KB’de görsel ve sözel bellekle ilişkili üzüntü duygusu uyandıran nesnelerin veya durumların farklı değerlendirildiğini, görsel uyaranların daha iyi hatırlanırken sözel uyaranların tanınma düzeyinin düşük olduğunu düşündürmektedir.

Resim ve kelime puanlarının Bağımlı KB düzeyinin yüksek ve düşük olarak iki grupta değerlendirildiği analizler sonucunda Bağımlı KB düzeyi yüksek grubun nötr resim, pozitif resim, negatif resim, tikslenme ve üzüntü resim puan ortalamalarının Bağımlı KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür; korku resim puanı ise daha düşük olarak bulunmuştur. Tepki süreleri değerlendirildiğinde nötr resim doğru yanıt süresinin ve üzüntü resim yanlış yanıt süresinin Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grupta daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre Bağımlı KB düzeyi yüksek olan kişilerin nötr resimlere ve üzüntü duygusu uyandıran görsellere karşı tepki süresinin daha uzun olduğu söylenebilir. Kelime puanlarının karşılaştırıldığı analizler sonucunda Bağımlı KB düzeyi yüksek grubun nötr kelime, negatif kelime, tikslenme, öfke ve korku kelime puan ortalamalarının Bağımlı KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Resim ve kelime grupları karşılaştırıldığında pozitif, üzüntü ve korku duygularında farklılık olduğu görülmektedir. Bu bulgular görsel ve sözel bellek bileşenlerine ait performansların Bağımlı KB’de duygu türüne göre farklılaşabileceğini göstermektedir.

Alanyazında Bağımlı KB, bellek ve duygular arasındaki ilişkinin araştırıldığı bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bellek ile ilgili çalışma sayısının ise kısıtlı olduğu görülmektedir (Park vd., 2012). Park ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada California Sözel Bellek Testi kullanılmış ve katılımcıların bilgiyi geri çağırma ve tanıma görevlerine ilişkin performansları değerlendirilmiştir ve Bağımlı KB’de Eksen 1 bozukluklarından bağımsız olarak öznel deneyimler ve benlik algısı ile ilgili subjektif bellek bozulmalarının olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda elde edilen sonuçlarda ise Bağımlı KB düzeyi yüksek olan kişilerin nötr, tikslenme, öfke ve üzüntü ile ilişkili resimleri veya kelimeleri daha yüksek oranda hatırladıkları tespit edilmiştir. Her iki çalışmanın bulguları bir arada değerlendirildiğinde Bağımlı KB’de subjektif bellek bozulmalarında yeni oluşturulan anıların tikslenme, öfke ve üzüntü duygularını daha çok içerdiği düşünülebilir, ancak Park ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında bununla ilgili bilgiye ulaşılamamıştır. Bu bağlamda yapılacak olan çalışmalarda duygu türlerinin de çalışma kapsamına alınmasının Bağımlı KB’yi daha iyi anlamaya yardımcı olacağı düşünülmektedir.

5.2.4. Kişilik Bozuklukları ve Pekiştirici Duyarlılık Sistemlerinin Çalışma Belleği Üzerindeki Etkileşim Etkisine İlişkin Değerlendirme

Kişilik bozukluklarının ve DİS/DAS sistemlerinin sözel bellek ve görsel bellek performansları üzerinde etkileşim etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan faktöriyel ANOVA analizi sonucunda Antisosyal KB, Bağımlı KB, Çekingen KB ve Şizoid KB’de DİS ve DAS sistemleri ile etkileşim etkisinin sözel bellek üzerinde farklı duygu türlerine göre (üzüntü, korku, nötr) anlamlı düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Kişilik bozuklukları ve DİS/DAS sistemlerinin sözel bellek ve görsel bellek performansları üzerindeki etkileşim etkisinin incelendiği diğer analizlerde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde sonuçlar elde edilmemiştir. Bu bölümde anlamlı düzeyde etkilerin bulunduğu analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

DİS/DAS sistemlerinin ve kişilik bozukluklarının öğrenme performansı üzerindeki etkileşim etkisini belirlemek amacıyla yapılan faktöriyel ANOVA analizi sonucunda, DİS/DAS sistemleri ile Antisosyal KB’nin “üzüntü” ile ilişkili kelimelerin hatırlama puanları üzerinde etkileşim etkisinin olduğu tespit edilmiştir. Buna göre DAS grubunda yer alan katılımcıların Antisosyal KB düzeyi arttıkça üzüntü-kelime puanlarının DİS grubuna göre daha fazla artış gösterdiği görülmüştür. Çalışmamızda Antisosyal KB ile üzüntü kelimelerini tanıma puanı arasında negatif korelasyon tespit edilmiştir. Ayrıca yüksek düzey Antisosyal KB grubunun üzüntü ile ilişkili kelimeleri tanıma puanlarının düşük düzey Antisosyal KB grubundan daha düşük olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda DAS seviyesinin artması ile üzüntü kelimelerine karşı duyarlılığın ve tanıma düzeyinin artması arasındaki ilişki, DİS ve DAS sistemlerinin Antisosyal KB’de duyguları tanıma üzerinde etkilerinin olduğunu göstermektedir. Lavalley ve arkadaşları (2022) tarafından yürütülen çalışmada antisosyal kişilik bozukluğu olan kişilerin öfke ve korku içeren yüz ifadelerini kontrol grubuna göre daha yüksek düzeyde tanıdıkları; nötr, mutluluk ve üzüntü duyguları daha düşük düzeyde tanıdıkları tespit edilmiştir. Ancak bu çalışmada sözel bellek yerine görsel bellekle ilişkili olarak duyguların değerlendirildiği görülmektedir. Çalışmamızda ise Lavalley ve arkadaşlarının (2022) çalışmalarından farklı olarak görsel bellek ve duygular arasındaki ilişkinin incelendiği analizlerde üzüntü ile ilişkili görsellerin yüksek düzey Antisosyal KB grubunda daha az tanındığı tespit edilmiştir. Alanyazında Antisosyal KB ve duygu tanıma ile ilgili çalışmalarda elde edilen farklı sonuçların DİS ve DAS sistemlerinin aktivasyon düzeyi ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Bağımlı KB’de ise DAS grubunda yer alan katılımcıların Bağımlı KB düzeyinin arttıkça “korku-kelime” puanlarının DİS grubuna göre daha fazla yükseldiği saptanmıştır. Bağımlı KB’nin DİS ile yüksek düzeyde korelasyona sahip olduğu bilinmektedir (Ross vd., 2013; Bilge ve Sertel-Berk, 2017). Ross ve arkadaşlarının (2013) çalışmasında DAS ile Bağımlı KB arasında korelasyonun olmadığı saptanmıştır. Bilge ve Sertel-Berk’in (2017) çalışmasında da benzer bulgunun elde edildiği görülmektedir. Ancak çalışmamızda Bağımlı KB ve DAS arasında zayıf düzeyde negatif korelasyon tespit edilmiştir. Bu sonuç revize edilen PDT ile beraber Bağımlı KB ile ödül arayışı arasında ilişki olabileceğini göstermektedir. Korku ile ilişkili kelimeleri tanıma puanları incelendiğinde Bağımlı KB düzeyi yüksek olan grubun Bağımlı KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak faktöriyel ANOVA analizi sonucunda bu artışın DAS grubunda DİS grubuna göre çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgular hem Bağımlı KB düzeyi hem DAS düzeyi yüksek kişilerin korku ile ilişkili sözel uyarılara karşı duyarlılık düzeyinin yüksek olduğunu düşündürmektedir.

Çekingen KB ile DİS/DAS sistemleri arasındaki etkileşim etkisi incelendiğinde ise DAS grubunda yer alan katılımcıların Çekingen KB düzeyi arttıkça “nötr-kelime” puanlarının DİS grubuna göre daha fazla artış gösterdiği tespit edilmiştir. DİS ve DAS sistemleri ile Çekingen KB arasındaki ilişki incelendiğinde çalışmamızda alanyazınla uyumlu olarak Çekingen KB ve DİS arasında pozitif yönde (Claes vd., 2009), DAS ile negatif yönde (Bilge ve Sertel-Berk, 2017; Ross vd., 2013) korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Nötr kelimeleri tanıma puanının DİS ve DAS ile olan ilişkisinin incelendiği analizlerde ise DİS grubunun puanının DAS grubuna göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Tepki süreleri açısından nötr kelimelere verilen yanıt süresinin DİS ile pozitif yönde, DAS ile negatif yönde korelasyona sahip olduğu görülmektedir. Analizler sonucunda nötr kelimeleri tanıma puanının Çekingen KB düzeyi yüksek olan grupta Çekingen KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Nötr kelime puanlarının DAS ile negatif yönde, Çekingen KB ile pozitif yönde korelasyonu ve DAS puanının arttıkça Çekingen KB’de nötr kelimeleri tanıma puanının artması, çekingen kişilik bozukluğu olan kişilerde DAS ile nötr kelime puanları arasındaki ilişkinin yönünün değiştiğini göstermektedir. Bu sonuca göre kişilik bozukluklarında DİS ve DAS sistemlerinin sözel ve görsel bellek üzerinde farklı etkilerinin farklılaştığı söylenebilir.

Şizoid KB’de ise DAS grubunda yer alan katılımcıların Şizoid KB düzeyi arttıkça korku-kelime puanlarının DİS grubuna göre daha fazla yükseldiği saptanmıştır. Çalışmamızda yapılan analizlerde korku ile ilişkili kelimelerin DİS ile pozitif yönde korelasyona sahip olduğu görülmüştür. Şizoid KB düzeyi yüksek grubun korku kelimelerini tanıma puanı ise Şizoid KB düzeyi düşük olan gruba göre daha yüksek olarak saptanmıştır. Ayrıca Şizoid KB ile korku kelime puanlarının negatif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Ancak faktöriyel ANOVA analizi sonucuna göre DAS düzeyi arttıkça Şizoid KB’de korku ile ilişkili sözel uyaranlara karşı duyarlılığın arttığı ve daha fazla tanındığı tespit edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda ise Şizoid KB için en yüksek yordayıcı özelliği olan değişkenler arasında negatif duyguların devam süresinin olduğu saptanmıştır. DAS ve negatif duygulanım arasındaki negatif korelasyon (Lucas ve Baird, 2004) dikkate alındığında, Şizoid KB’de DAS düzeyi ile korku kelimelerini hatırlama puanı arasındaki ilişkinin yönünün değiştiği görülmektedir.

Sonuç olarak kişilik bozuklukları ile DİS ve DAS sistemlerinin sözel ve görsel bellek üzerindeki etkilerinin duygu türleri açısından değerlendirildiği analizler sonucunda Antisozyal KB, Şizoid KB ve Bağımlı KB’de DAS düzeyinin artması ile korku kelime puanlarının; Çekingen KB’de nötr kelime puanlarının DİS grubuna göre anlamlı düzeyde daha fazla yükseldiği saptanmıştır. DAS ve korku arasındaki negatif korelasyon dikkate alındığında, DAS düzeyinin artması ile korku kelime puanlarının artışı beklenmemektedir. Ancak belirli kişilik bozukluklarında DAS düzeyinin artmasıyla alanyazınla uyumlu olmayan farklı sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir (Lucas ve Baird, 2004; Bilge ve Sertel-Berk, 2017). Bu bulgular, DAS düzeyinin artışıyla beraber sözel bellekte negatif duygu içerikli bilgilerin daha yüksek oranda depolandığını ve daha hızlı geri çağırıldığını düşündürmektedir. Ayrıca belirli kişilik bozukluklarında DİS ve DAS sistemlerinin sözel ve görsel bellek üzerindeki etkilerinin farklılık gösterebileceği görülmüştür.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ

Yapılan tez çalışmasında kişilik bozuklukları, çalışma belleği, pekiştireç duyarlılık tipleri ve duygusal tepkisellik bileşenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada iki çalışmaya yer verilmiştir. Birinci çalışmada kişilik bozuklukları ile pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolü incelenmiştir. Buna ek olarak kişilik bozukluklarını yordayan pekiştireç duyarlılık sistemleri ve duygusal tepkisellik bileşenlerinin belirlenmesi amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. Birinci çalışma kapsamında beş hipotez sınanmıştır. Birinci çalışma kapsamında sınanan hipotezlere ilişkin sonuçlar Tablo 6.1’de verilmiştir.

Tablo 6.1: Birinci Çalışmada Yer Alan Hipotezlere İlişkin Sonuçlar

Hipotez 1.1. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar vardır.	Kabul edildi
Hipotez 1.2. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar vardır.	Kabul edildi
Hipotez 1.3. Pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) ile kişilik bozuklukları türleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde korelasyonlar vardır.	Kabul edildi
Hipotez 1.4. Her kişilik bozukluğu türü için farklı pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenleri (aktivasyon, yoğunluk, süre) yordayıcı etki gösterecektir.	Kabul edildi
Hipotez 1.5. Pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ile kişilik bozuklukları türleri arasındaki ilişkide pozitif ve negatif duygusal tepkisellik bileşenlerinin (aktivasyon, yoğunluk, süre) aracı rolü vardır.	Kabul edildi

Yapılan korelasyon analizi sonucunda değişkenler arasında farklı değerlerde korelasyonlar tespit edilmiştir. Regresyon analizinde her kişilik bozukluğu için pekiştireç duyarlılık sistemleri ve duygusal tepkisellik bileşenlerinin yordayıcı etkilerinin olduğu saptanmıştır. Aracılık analizlerinde ise pekiştireç duyarlılık sistemleri ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolünün olduğu belirlenmiştir.

Yapılan analizler sonucunda her her kişilik bozukluğu için farklı değişkenlerin oluşturduğu farklı profillerin ortaya çıktığı görülmüştür. Paranoid KB, Şizotipal KB, Borderline KB, Histrionik KB, Narsisistik KB, OKKB, Çekingen KB ve Bağımlı KB’de yordama düzeyi en yüksek olan değişkenin DİS olduğu saptanmıştır. Revize edilen PDT’ye göre yaklaşma ve kaçınma durumlarının birlikte olduğu çatışma durumlarında DİS aktive olmaktadır (McNaughton ve Corr, 2008). Bu doğrultuda DİS’in en fazla yordayıcı değişken olduğunun tespit edildiği kişilik bozukluklarında kaygının temel duygulardan biri olduğu söylenebilir.

Aracılık analizleri sonucunda pekiştireç duyarlılık sistemleri ile kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide negatif duygusal tepkisellik bileşenleri ile DİS, Kaç, Don ve kişilik bozuklukları arasındaki yolların pozitif değerlere sahip olduğu görülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre negatif duyguların yoğun olarak hissedilmesi ve uzun süre devam etmesinin kişilik bozuklukları için risk faktörü olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca sınınan modellerde genellikle pozitif duyguların kısa sürede sonlanmasının aracılık etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda kişilik bozukluklarının ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde negatif duyguların aktivasyonu, yoğunluğu ve süresi kadar pozitif duyguların devam etmesinde yaşanan güçlüğü de etkisinin olabileceği söylenebilir.

İkinci çalışma kapsamında 16 hipoteze yer verilmiştir, çalışma kapsamında sınınan hipotezlere ilişkin sonuçlar Tablo 6.2’de verilmiştir.

Tablo 6.2: İkinci Çalışmada Yer Alan Hipotezlere İlişkin Sonuçlar

Hipotez 2.1. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama puanı, negatif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.

Reddedildi

Tablo 6.2: İkinci Çalışmada Yer Alan Hipotezlere İlişkin Sonuçlar (Devamı)

Hipotez 2.2. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Reddedildi
Hipotez 2.3. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanı, negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.	Reddedildi
Hipotez 2.4. Ödüle duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.	Kabul edildi
Hipotez 2.5. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri hatırlama puanı, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Kabul edildi
Hipotez 2.6. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.	Kabul edildi
Hipotez 2.7. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanı, pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük olacaktır.	Reddedildi
Hipotez 2.8. Cezaya duyarlılık düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli kelimeleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Reddedildi
Hipotez 2.9. Pozitif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları, negatif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Reddedildi

Tablo 6.2: İkinci Çalışmada Yer Alan Hipotezlere İlişkin Sonuçlar (Devamı)

Hipotez 2.10. Pozitif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Reddedildi
Hipotez 2.11. Negatif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları, pozitif duygu içerikli resimleri hatırlama puanından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Kabul edildi
Hipotez 2.12. Negatif tepkisellik düzeyi yüksek katılımcıların pozitif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri, negatif duygu içerikli resimleri hatırlama tepki sürelerinden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olacaktır.	Reddedildi
Hipotez 2.13. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanları kişilik bozuklukları düzeylerine (düşük-yüksek) göre farklılaşacaktır.	Kısmen kabul edildi
Hipotez 2.14. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri kişilik bozuklukları düzeylerine (düşük-yüksek) göre farklılaşacaktır.	Kısmen kabul edildi
Hipotez 2.15. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama puanı üzerinde, kişilik bozuklukları türleri, pekiştireç duyarlılık sistemleri (ödül veya cezaya duyarlılık) ve pozitif ve negatif duygusal tepkisellik arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim vardır.	Kısmen kabul edildi
Hipotez 2.16. Pozitif ve negatif duygu içerikli resimleri ve kelimeleri hatırlama tepki süreleri üzerinde, kişilik bozuklukları türleri, pekiştireç duyarlılık sistemleri ve pozitif ve negatif duygusal tepkisellik alt bileşenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkileşim vardır.	Reddedildi

İkinci çalışmada birinci çalışmaya dahil edilen katılımcılardan DİS ve DAS puanları yüksek olan başka bir ifadeyle ödül ve cezaya duyarlılık düzeyi yüksek olan katılımcılar dahil edilmiştir. Yapılan çalışmada bilgisayar destekli bir uygulama programı ile IAPS ve TEKN listelerinden seçilen nötr, pozitif ve negatif resim ve

kelimeler kullanılmış ve katılımcıların hatırlama puanları ve tepki süreleri kaydedilmiştir. Yapılan analizlerde hatırlama puanları sözel ve görsel bellek performansları kapsamında değerlendirilmiştir. Her duygu türünde yer alan resimler ve kelimeler için hem grup içi hem gruplar arası analizler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda kişilik bozukluklarında, pekiştireç duyarlılık sistemlerinde ve duygusal tepkisellik bileşenlerinde nötr, pozitif ve negatif resim ve kelime hatırlama puanlarında ve tepki sürelerinde farklılaşma olduğu görülmüştür. Ayrıca kişilik bozuklukları ile DİS ve DAS sistemlerinin bellek performansı ve tepki süresi üzerinde etkileşim etkisi araştırılmıştır. Elde edilen bulgulara göre Çekingen KB, Şizoid KB ve Bağımlı KB'de korku ve üzüntü ile ilişkili kelimelerin hatırlanma puanlarının DİS ve DAS düzeylerine bağlı olarak farklılaştığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda belirli kişilik bozukluklarında DİS ve DAS düzeylerinin sözel ve görsel bellek performansının belirlenmesinde etkili olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak kişilik bozuklukları ile pekiştireç duyarlılık sistemleri arasındaki ilişkilerde duygusal tepkisellik bileşenlerinin aracı rolü olduğu saptanmıştır. Ancak sınıanan modellerde her kişilik bozukluğu için pekiştireç duyarlılık sistemleri ile ilişkilerinde farklı profillerin elde edildiği görülmüştür. Çalışma belleği ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişkilerin pekiştireç duyarlılık sistemleri ve duygu türleri çerçevesinde değerlendirildiği analizler sonucunda DAS'ın belirli kişilik bozukluklarında işlevinin beklendiği gibi pozitif duygularla ilişkili uyarıların tanınma düzeyini artırmadığı, aksine korku ve üzüntü gibi negatif duygularla ilişkili sözel uyarıların tanınma ve hatırlanma oranını artırdığı saptanmıştır. Bu bulgular kişilik bozukluklarında DİS ve DAS sistemlerinin, duyguların da dahil olduğu bir modelde sözel ve görsel bellek üzerindeki etkilerinin farklılaşabileceği ile ilgili değerli bilgiler sunmaktadır.

KAYNAKLAR

- Adler, A. (1927). *Understanding Life*. England: Oneworld Publications.
- Adolphs, R., Tranel, D., Damasio, H. ve Damasio, A. R. (1994). Impaired recognition of emotion in facial expressions following bilateral damage to the human amygdala. *Nature*, 372: 669–672.
- Aigner, M., Sachs, G., Bruckmüller, E., Winklbaaur, B., Zitterl, W., Kryspin-Exner, I., Gur, R. ve Katschnig, H. (2007). Cognitive and emotion recognition deficits in obsessive-compulsive disorder. *Psychiatry Research*, 149(1-3): 121–128. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2005.12.006>
- Akhtar S. (1990). Paranoid personality disorder: a synthesis of developmental, dynamic, and descriptive features. *American journal of psychotherapy*, 44(1): 5–25. <https://doi.org/10.1176/appi.psychotherapy.1990.44.1.5>
- Allport, G. W. ve Odbert, H. S. (1936). Psychological Monographs Trait Names A Psycho-lexical Study. *Psychological Review Publications*, 47: 171.
- American Psychiatric Association (APA). (1952). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. American Psychiatric Association Mental Hospital Service.
- American Psychiatric Association (APA). (1968). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (2nd. Ed.) American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (3th. Ed.) American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (4th. Ed.) American Psychiatric Association.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th. Ed.) American Psychiatric Association.
- Amrhein, C., Mühlberger, A., Pauli, P. ve Wiedemann, G. (2004). Modulation of event-related brain potentials during affective picture processing: a complement to startle reflex and skin conductance response?. *International*

Journal of Psychophysiology, 54(3): 231–240.
<https://doi.org/10.1016/j.ijpsycho.2004.05.009>

- Amso, D., Davidson, M. C., Johnson, S. P., Glover, G. ve Casey, B. J. (2005). Contributions of the hippocampus and the striatum to simple association and frequency-based learning. *NeuroImage*, 27: 291-298.
- Angie, A.D., Connelly, S., Waples, E.P. ve Kligyte, V. (2011). The influence of discrete emotions on judgement and decision-making: A meta-analytic review. *Cognition and Emotion*, 25: 1393 - 1422.
- Ashby, F. G., Isen, A. M. ve Turken, A. U. (1999). A neuropsychological theory of positive affect and its influence on cognition. *Psychological Review*, 106(3): 529–550. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.106.3.529>
- Aslan, S. (2008). Kişilik, Huy ve Psikopatoloji. *Reviews, Cases and Hypotheses in Psychiatry*, 2: 7-18.
- Averill, J. R. (1980). A constructivist view of emotion. *Emotion: Theory, Research, and Experience*, 1: 305–339.
- Azoulay, A. ve Kapferer, J. N. (2003). Do Brand Personality Scales Really Measure Brand Personality? *Brand Management*, 11(2): 143-155.
- Baddeley, A. D. (1983). *Working Memory*. Philosophical Transactions of the Royal Society of London. <https://doi.org/10.1098/rstb.1983.0057>
- Baddeley, A. (1992). Working Memory. *Science*, 255:556-559.
- Baddeley A. (2000). The episodic buffer: a new component of working memory?. *Trends in Cognitive Sciences*, 4(11): 417–423. [https://doi.org/10.1016/s1364-6613\(00\)01538-2](https://doi.org/10.1016/s1364-6613(00)01538-2)
- Baddeley, A. (2003). Working memory and language: an overview. *Journal of Communication Disorders*, 36(2003): 189-208.
- Baddeley, A. (2007). *Working memory, thought, and action*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198528012.001.0001>
- Baddeley, A. (2013). *Essentials of Human Memory* (Classic Edition) (1st ed.). Psychology Press.

- Baddeley, A. D., Kopelman, M. D. ve Wilson, B. A. (2002) *The handbook of memory disorders (second edition)*. England: John Wiley ve Sons Ltd.
- Baddeley, A. ve Lieberman, K. (1980). *Spatial working memory*. In R. S. Nickerson (Ed.), *Attention and Performance VIII*. Lawrence Erlbaum Associates.
- Baddeley, A. D. ve Logie, R. H. (1999). Working memory: The multiple-component model. In A. Miyake ve P. Shah (Eds.), *Models of working memory: Mechanisms of active maintenance and executive control* (pp. 28–61). Cambridge University Press.
<https://doi.org/10.1017/CBO9781139174909.005>
- Baez, S., Marengo, J., Perez, A., Huepe, D., Font, F. G., Rial, V., Gonzalez-Gadea, M. L., Manes, F. ve Ibanez, A. (2015). Theory of mind and its relationship with executive functions and emotion recognition in borderline personality disorder. *Journal of Neuropsychology*, 9(2): 203–218. <https://doi.org/10.1111/jnp.12046>
- Baker, S. C., Frith, C. D. ve Dolan, R. J. (1997). The interaction between mood and cognitive function studied with PET. *Psychological Medicine*, 27: 565 – 578.
- Balaban, G. ve Bilge, Y. (2021a). Study of Validity and Reliability of the Reinforcement Sensitivity Questionnaire in Turkish Community Sample. *Archives of Neuropsychiatry*, 58(3): 234-241. <https://doi.org/10.5455/nys.20190908064726>
- Balaban, G. ve Bilge Y. (2021b). The psychometric properties of Perth Emotional Reactivity Scale - Short Form in Turkish community sample. *Current Approaches in Psychiatry*, 13(Suppl 1): 281-297. DOI: [10.18863/pgy.982578](https://doi.org/10.18863/pgy.982578)
- Balconi, M., Falbo, L. ve Brambilla, E. (2009). BIS/BAS responses to emotional cues: Self report, autonomic measure and alpha band modulation. *Personality and Individual Differences*, 47(8): 858–863. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.07.004>
- Baliouis, M., Duggan, C., McCarthy, L., Huband, N. ve Völlm, B. (2019). Executive function, attention, and memory deficits in antisocial personality disorder and psychopathy. *Psychiatry Research*, 278: 151–161. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2019.05.046>
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. United States of America: Prentice Hall

- Barkley R. A. (2001). The executive functions and self-regulation: an evolutionary neuropsychological perspective. *Neuropsychology Review*, 11(1): 1–29. <https://doi.org/10.1023/a:1009085417776>
- Barnes, J. (2014). *Temel biyolojik psikoloji (1. Basım)*. (A. Altındağ, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orjinal çalışma basım tarihi: 2013).
- Barrett L. F. (2009). The Future of Psychology: Connecting Mind to Brain. *Perspectives on Psychological Science*, 4(4): 326–339. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2009.01134.x>
- Bateman, A. ve Fonagy, P. (2010). Mentalization based treatment for borderline personality disorder. *World psychiatry*, 9(1): 11–15. <https://doi.org/10.1002/j.2051-5545.2010.tb00255.x>
- Beaumont, J. G. (2008). *Introduction to neuropsychology (second edition)*. New York: The Guilford Press.
- Becerra, R. ve Campitelli, G. (2013). Emotional Reactivity: Critical Analysis and Proposal of a New Scale. *International Journal of Applied Psychology*, 3(6): 161-168. <https://doi.org/10.5923/j.ijap.20130306.03>
- Beck, A.T., Ward, C.H., Mendelson, M., Mock, J. ve Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. *Archives of General Psychiatry*, 4: 561-571.
- Beck, A. T., Butler, A. C., Brown, G. K., Dahlsgaard, K. K., Newman, C. F. ve Beck, J. S. (2001). Dysfunctional beliefs discriminate personality disorders. *Behaviour Research and Therapy*, 39(10): 1213–1225. [https://doi.org/10.1016/s0005-7967\(00\)00099-1](https://doi.org/10.1016/s0005-7967(00)00099-1)
- Beckwé, M. ve Deroost, N. (2016). Induced Worrying Impairs Updating Efficiency. *Journal of Psychology and Psychotherapy*, 6(3): 1-5. <https://doi.org/10.4172/2161-0487.1000266>
- Benton, A. (2000). *Exploring the history of neuropsychology*. United States of America: Oxford University Press.
- Bergman, A. J., Harvey, P. D., Roitman, S. L., Mohs, R. C., Marder, D., Silverman, J. M. ve Siever, L. J. (1998). Verbal learning and memory in schizotypal personality disorder. *Schizophrenia Bulletin*, 24(4): 635–641. <https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.schbul.a033355>

- Besteiro-González, J.L., Lemos-Giráldez, S. ve Muñiz, J. (2004). Neuropsychological, Psychophysiological, and Personality Assessment of DSM-IV Clusters of Personality Disorders. *European Journal of Psychological Assessment*, 20(2): 99–105. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.20.2.99>
- Bienvenu, O. J., Hettema, J. M., Neale, M. C., Prescott, C. A. ve Kendler, K. S. (2007). Low extraversion and high neuroticism as indices of genetic and enviironmental risk for social phobia, agoraphobia, and animal phobia. *American Journal of Psychiatry*, 164: 1714-1721.
- Bilge, Y. (1998). *Operant Öğrenmede Kişilik Tipleri ve Takviye Türleri Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bilge, Y. (2014). *Coolidge Eksen İki Envanteri Plus'ın Türkçe Adaptasyonu ve DSM 5'de Yer Alan Kişilik Bozukluklarının Davranışsal İnhibisyon ve Davranışsal Aktivasyon Sistemleriyle İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bilge, Y. (2018). A brief inventory for DSM-5 personality disorders: The development of Coolidge Axis II Inventory Plus Turkish-Short Form. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 19 (Supplement 2): 14-21. <http://dx.doi.org/10.5455/apd.302642951>
- Bilge, Y. ve Balaban, G. (2019). İçedönük ve dışadönük kişilik tipleriyle davranışsal inhibisyon ve aktivasyon sistemleri arasındaki ilişkiler: deneysel ve psikometrik bir çalışma. *Yeni Symposium*, 57(4): 8-14. <https://doi.org/10.5455NYS.20190908064726>
- Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2018). Behavioral inhibition and behavioral activation systemlevels, and DSM-5 psychopathological symptoms in Turkish adolescents. *International Review of Humanities and Scientific Research*, 3(1): 88–98.
- Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2020). The measurement of Attention-Appraisal Model of Alexithymia: psychometric properties of the Perth Alexithymia Questionnaire in Turkish. *Anatolian Journal of Psychiatry*: 21 (Supplement 2), 71-79. <https://doi.org/10.5455/apd.133183>

- Bilge, Y. ve Sertel Berk, H. Ö. (2017). Coolidge Eksen II Envanteri Plus'ta (CATI+) yer alan DSM-III-R, DSM-IV-TR ve DSM-5 kişilik bozuklukları alt ölçeklerinin Türkçe güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Journal of International Social Research*, 10(53): 459–474. <https://doi.org/10.17719/jisr.20175334134>
- Bird, C. M. ve Burgess, N. (2008) The hippocampus and memory: insights from spatial processing. *Nature Reviews Neuroscience*, 9: 182-194.
- Blair, K. S., Smith, B. W., Mitchell, D. G., Morton, J., Vythilingam, M., Pessoa, L., Fridberg, D., Zametkin, A., Sturman, D., Nelson, E. E., Drevets, W. C., Pine, D. S., Martin, A. ve Blair, R. J. (2007). Modulation of emotion by cognition and cognition by emotion. *NeuroImage*, 35(1): 430–440. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2006.11.048>
- Blanchard, D. C., Griebel, G. ve Blanchard, R. J. (2001). Mouse defensive behaviors: pharmacological and behavioral assays for anxiety and panic. *Neuroscience and Biobehavioral Reviews*, 25(3): 205–218. [https://doi.org/10.1016/s0149-7634\(01\)00009-4](https://doi.org/10.1016/s0149-7634(01)00009-4)
- Bland, A. R., Williams, C. A., Scharer, K., & Manning, S. (2004). Emotion processing in borderline personality disorders. *Issues in Mental Health Nursing*, 25(7): 655–672. <https://doi.org/10.1080/01612840490486692>
- Boeree, C. G. (2006a). Personality theories (Çevrimiçi) <http://webpace.ship.edu/cgboer/jung.html> 18.12.2017
- Boeree, C. G. (2006b). Personality theories (Çevrimiçi) <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.452.7601&rep=rep1&vtype=pdf> 25.12.2017
- Borkovec, T. D., & Inz, J. (1990). The nature of worry in generalized anxiety disorder: a predominance of thought activity. *Behaviour Research and Therapy*, 28(2): 153–158. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(90\)90027-g](https://doi.org/10.1016/0005-7967(90)90027-g)
- Burgess J. W. (1992). Neurocognitive impairment in dramatic personalities: histrionic, narcissistic, borderline, and antisocial disorders. *Psychiatry Research*, 42(3): 283–290. [https://doi.org/10.1016/0165-1781\(92\)90120-r](https://doi.org/10.1016/0165-1781(92)90120-r)
- Carver, C. S. ve White, T. L. (1994). Behavioral inhibition, behavioral activation, and affective responses to impending reward and punishment: The BIS/BAS

- Scales. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(2): 319–333.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.2.319>
- Chiew, K. S. ve Braver, T. S. (2011). Positive affect versus reward: emotional and motivational influences on cognitive control. *Frontiers in Psychology*, 2: 279.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2011.00279>
- Chu, C., Victor, S. E. ve Klonsky, E. D. (2016). Characterizing Positive and Negative Emotional Experiences in Young Adults With Borderline Personality Disorder Symptoms. *Journal of Clinical Psychology*, 72(9): 956–965.
<https://doi.org/10.1002/jclp.22299>
- Claes, L., Vertommen, S., Smits, D. ve Bijttebier, P. (2009). Emotional reactivity and self-regulation in relation to personality disorders. *Personality and Individual Differences*, 47(8): 948-953. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.07.027>
- Cloninger, S. (1993). *Theories of personality: understanding persons (fourth edition)*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Cohen J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112(1): 155–159.
<https://doi.org/10.1037//0033-2909.112.1.155>
- Colder, C.R., Trucco, E.M., Lopez, H.I., Hawk, L.W., Read, J.P., Lengua, L.J., Weiczorek, W.F. ve Eiden, R.D. (2011). Revised Reinforcement Sensitivity Theory and Laboratory Assessment of BIS and BAS in Children. *Journal of Research in Personality*, 45(2): 198-207.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.01.005>
- Coolidge, F.L., Segal, D.L. ve Applequist, K.F. (2009). Working memory deficits in personality disorder traits: A preliminary investigation in a nonclinical sample. *Journal of Research in Personality*, 43: 355-361.
<https://doi.org/10.1016/j.jrp.2008.12.039>
- Corr, P. J. ve Perkins, A. M. (2006). The role of theory in the psychophysiology of personality: from Ivan Pavlov to Jeffrey Gray. *International Journal of Psychophysiology*, 62: 367-376.
- Corr, P. J. ve Cooper, A. J. (2016). The Reinforcement Sensitivity Theory of Personality Questionnaire (RST-PQ): Development and validation.

Psychological Assessment, 28(11): 1427–1440.
<https://doi.org/10.1037/pas0000273>

- Corr, P. J., DeYoung, C. G. ve McNaughton, N. (2013). Motivation and personality: A neuropsychological perspective. *Social and Personality Psychology Compass*, 7(3): 158-175. <https://doi.org/10.1111/spc3.12016>
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6): 653-665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-I](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-I)
- Coursey, R. D., Buchsbaum, M. S. ve Murphy, D. L. (1979). Platelet MAO activity and evoked potentials in the identification of subjects biologically at risk for psychiatric disorders. *The British Journal of Psychiatry : The Journal of Mental Science*, 134: 372–381. <https://doi.org/10.1192/bjp.134.4.372>
- Cowan, N. (1999). An Embedded-Processes Model of working memory. In A. Miyake ve P. Shah (Eds.), *Models of working memory: Mechanisms of active maintenance and executive control* (pp. 62–101). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139174909.006>
- Cramer, V., Torgersen, S. ve Kringlen, E. (2006). Personality disorders and quality of life. A population study. *Comprehensive Psychiatry*, 47(3): 178-184.
- Cunningham, W. A. ve Zelazo, P. D. (2007). Attitudes and evaluations: a social cognitive neuroscience perspective. *Trends in Cognitive Sciences*, 11(3): 97–104. <https://doi.org/10.1016/j.tics.2006.12.005>
- Damasio, A. (2011). Neural basis of emotions. *Scholarpedia*, 6(3): 1804 /1-5.
- Daros, A. R., Zakzanis, K. K. ve Rector, N. A. (2014). A quantitative analysis of facial emotion recognition in obsessive-compulsive disorder. *Psychiatry Research*, 215(3): 514–521. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2013.11.029>
- Darwin, C. (1998). *The expression of the emotions in man and animals* (3rd ed.) Oxford University Press. (Orijinal basım tarihi: 1872).
- Davidson, R. J. (1998). Affective style and affective disorders: Perspectives from affective neuroscience. *Cognition and Emotion*, 12(3): 307–330. <https://doi.org/10.1080/026999398379628>

- Dede, A. J. O., Wixted, J. T., Hopkins, R. O. ve Squire, L. R. (2016). Autobiographical memory, future imagining, and the medial temporal lobe. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(47): 13474-13479.
- D'Esposito M. (2007). From cognitive to neural models of working memory. *Philosophical transactions of the Royal Society of London. Series B. Biological sciences*, 362(1481): 761–772. <https://doi.org/10.1098/rstb.2007.2086>
- D'Esposito, M. ve Postle, B. R. (2015). The cognitive neuroscience of working memory. *Annual Review of Psychology*, 66: 115–142. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010814-015031>
- Domes, G., Czeschnek, D., Weidler, F., Berger, C., Fast, K. ve Herpertz, S. C. (2008). Recognition of facial affect in Borderline Personality Disorder. *Journal of Personality Disorders*, 22(2): 135–147. <https://doi.org/10.1521/pedi.2008.22.2.135>
- Dyck, M., Habel, U., Slodczyk, J., Schlummer, J., Backes, V., Schneider, F. ve Reske, M. (2009). Negative bias in fast emotion discrimination in borderline personality disorder. *Psychological Medicine*, 39(5): 855–864. <https://doi.org/10.1017/S0033291708004273>
- Eggum, N. D., Eisenberg, N., Spinrad, T. L., Valiente, C., Edwards, A., Kupfer, A. S. ve Reiser, M. (2009). Predictors of withdrawal: possible precursors of avoidant personality disorder. *Development and Psychopathology*, 21(3): 815–838. <https://doi.org/10.1017/S0954579409000443>
- Ekman, P., Sorenson, E. R. ve Friesen, W. V. (1969). Pan-cultural elements in facial displays of emotion. *Science (New York, N.Y.)*, 164(3875): 86–88. <https://doi.org/10.1126/science.164.3875.86>
- Ekman, P. (1992). Facial Expressions of Emotion: New Findings, New Questions. *Psychological Science*, 3(1): 34–38. <http://www.jstor.org/stable/40062750>
- Ekman, P. (1999). Basic emotions. In T. Dalgleish ve M. J. Power (Eds.), *Handbook of cognition and emotion* (pp. 45–60). Wiley.
- Ekman, P. ve Cordaro, D. (2011). What is meant by calling emotions basic. *Emotion Review*, 3: 364–370.

- Eley, T. C., Tehir, E., Angleitner, A., Harriss, K., McClay, J., Plomin, R., Riemann, R., Spinath, F. ve Craig, I. (2003). Association analysis of MAOA and COMT with neuroticism assessed by peers. *American Journal of Medical Genetics Part B (Neuropsychiatric Genetics)*, 120B: 90-96.
- Ellis, A., Abrams, M. ve Abrams, L. (2009). *Personality Theories: Critical Perspectives*. United Kingdom: SAGE Publications.
- Entezari, M., Dehkordi, P. ve Heidari, M. (2022). The effect of personality characteristics combined with behavioral activation system (BAS) / behavioral inhibition system (BIS) and sport emotional induction on working memory. *Biomedical Human Kinetics*, 14(1): 17-24. <https://doi.org/10.2478/bhk-2022-0003>
- Erdfelder, E., Faul, F. ve Buchner, A. (1996). GPOWER: A general power analysis program. *Behavior Research Methods, Instruments, ve Computers* 28: 1–11. <https://doi.org/10.3758/BF03203630>
- Ewen, R. B. (2003). *An introduction to theories of personality (sixth edition)*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates. (Orjinal basım tarihi: 1940).
- Eysenck, H. J. (1967). *The biological basis of personality*. Springfield, III.: Thomas
- Eysenck, H. J. ve Eysenck, M. (1983). *Mindwatching why people behave the way they do*. United States of America: Anchor Press (Orjinal basım tarihi: 1916).
- Feist, J. ve Feist, G. J. (2006) *Theories of Personality (Sixth Edition)*. United States: McGraw Hill Higher Education.
- Fineberg, N. A., Day, G. A., de Koenigswarter, N., Reghunandanan, S., Kolli, S., Jefferies-Sewell, K., Hranov, G. ve Laws, K. R. (2015). The neuropsychology of obsessive-compulsive personality disorder: a new analysis. *CNS spectrums*, 20(5): 490–499. <https://doi.org/10.1017/S1092852914000662>
- Fleeson, W. (2001). Toward a structure- and process-integrated view of personality: Traits as density distributions of states. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80(6): 1011–1027. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.80.6.1011>
- Fleeson, W. ve Gallagher, P. (2009). The implications of Big Five standing for the distribution of trait manifestation in behavior: fifteen experience-sampling

- studies and a meta-analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97(6): 1097–1114. <https://doi.org/10.1037/a0016786>
- Fordham, F. (1968). *An introduction to Jung's psychology*. Harmondsworth : Penguin
- Frankland, P. W. ve Bontempi, B. (2005). The organization of recent and remote memories. *Neuroscience*, 6: 119-130.
- Franzoi, S. L. (2006). *Essentials of Psychology* (2. Edition). United States of America: Atomic Dog Publishing.
- Freud, S. (1925). *An Autobiographical Study*. London: The Hogarth Press and The Institute of Psycho-Analysis.
- Fridlund, A. J. (1994). *Human facial expression: An evolutionary view*. New York, NY: Academic Press.
- Frijda, N. H. (1986). *The emotions*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Frijda, N. H. (1993). *Mood, Emotion Episodes, and Emotions*. In M. Lewis ve J. M. Haviland (Eds.), *Handbook of Emotions* (pp. 381-403). Guilford Press.
- Fullana, M. A., Mataix-Cols, D., Caseras, X., Alonso, P., Manuel Menchón, J., Vallejo, J. ve Torrubia, R. (2004). High sensitivity to punishment and low impulsivity in obsessive-compulsive patients with hoarding symptoms. *Psychiatry Research*, 129(1): 21–27. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2004.02.017>
- Gawda B. (2013). The emotional lexicon of individuals diagnosed with antisocial personality disorder. *Journal of Psycholinguistic Research*, 42(6): 571–580. <https://doi.org/10.1007/s10936-012-9237-z>
- Gazzaniga, M. S., Holtzman, J. D., Deck, M. D. ve Lee, B. C. (1985). MRI assessment of human callosal surgery with neuropsychological correlates. *Neurology*, 35(12): 1763–1766. <https://doi.org/10.1212/wnl.35.12.1763>
- Gendolla, G. H. E. (2000). On the impact of mood on behavior: An integrative theory and a review. *Review of General Psychology*, 4(4): 378–408. <https://doi.org/10.1037/1089-2680.4.4.378>

- Goldman-Rakic P. S. (1996). Regional and cellular fractionation of working memory. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 93(24): 13473–13480. <https://doi.org/10.1073/pnas.93.24.13473>
- Goldsmith, H. H., Buss, K. A. ve Lemery, K. S. (1997). Toddler and Childhood Temperament: Expanded Content, Stronger Genetic Evidence, New Evidence for the Importance of Environment. *Developmental Psychology*, 33(6): 891-905.
- Goldstein, E. B. (2013). Bilişsel Psikoloji (1. Basım). (O. Gündüz, Çev.) Kaknüs Yayınları. (Orjinal çalışma basım tarihi: 2011).
- Gray J. R. (2001). Emotional modulation of cognitive control: approach-withdrawal states double-dissociate spatial from verbal two-back task performance. *Journal of Experimental Psychology: General*, 130(3): 436–452. <https://doi.org/10.1037//0096-3445.130.3.436>
- Gray, J. A. (1981). *A Critique of Eysenck's Theory of Personality*. Eysenck, H.J., editor. A Model of Personality. Springer
- Gray, J. A. ve McNaughton, N. (2000). *The neuropsychology of anxiety: An enquiry in to the functions of the septo-hippocampal system*. 2nd ed. Oxford University Press.
- Gray, J. R. (2004). Integration of emotion and cognitive control. *Current Directions in Psychological Science*, 13(2): 46–48. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00272.x>
- Gray, J. R. ve Braver, T. S. (2002). Personality predicts working-memory-related activation in the caudal anterior cingulate cortex. *Cognitive, Affective ve Behavioral Neuroscience*, 2(1): 64–75. <https://doi.org/10.3758/CABN.2.1.64>
- Gray, J. R., Braver, T.S. ve Raichle, M.E. (2002). Integration of emotion and cognition in the lateral prefrontal cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 99: 4115-4120. <https://doi.org/10.1073/pnas.062381899>
- Gross J. J. (1998). Antecedent- and response-focused emotion regulation: divergent consequences for experience, expression, and physiology. *Journal of*

- Personality and Social Psychology*, 74(1): 224–237.
<https://doi.org/10.1037//0022-3514.74.1.224>
- Gross J. J. (2002). Emotion regulation: affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3): 281–291.
<https://doi.org/10.1017/s0048577201393198>
- Gross, J. J. (2015). Emotion regulation: Current status and future prospects. *Psychological Inquiry*, 26(1): 1–26.
<https://doi.org/10.1080/1047840X.2014.940781>
- Gross, J. J. ve Levenson, R. W. (1995). Emotion elicitation using films. *Cognition and Emotion*, 9(1): 87–108. <https://doi.org/10.1080/02699939508408966>
- Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(2): 348–362.
<https://doi.org/10.1037/0022-3514.85.2.348>
- Gross, J. J., Richards, J. M. ve John, O. P. (2006). Emotion Regulation in Everyday Life. In D. K. Snyder, J. Simpson, & J. N. Hughes (Eds.), *Emotion regulation in couples and families: Pathways to dysfunction and health* (pp. 13–35). American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11468-001>
- Gross, J. J. ve Thompson, R. A. (2007). Emotion regulation: Conceptual foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 3–24). New York, NY: Guilford.
- Gross, J. J. ve Jazaieri, H. (2014). Emotion, emotion regulation, and psychopathology: An affective science perspective. *Clinical Psychological Science*, 2(4): 387–401. <https://doi.org/10.1177/2167702614536164>
- Gupta B. S. (1976). Extraversion and reinforcement in verbal operant conditioning. *British Journal of Psychology*, 67(1): 47–52. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1976.tb01496.x>

- Harrison, N. A., Gray, M. A., Gianaros, P. J. ve Critchley, H. D. (2010). The embodiment of emotional feelings in the brain. *The Journal of Neuroscience*, 30(38): 12878–12884. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.1725-10.2010>
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. Guilford Publications.
- Helmstaedter, C. ve Elger, C. E. (2009). Chronic temporal lobe epilepsy: a neurodevelopmental or progressively dementing disease? *Brain*, 13(2): 2822-2830.
- Heritage, A. J., Long, L. J., Woodman, G. F. ve Zald, D. H. (2018). Personality correlates of individual differences in the recruitment of cognitive mechanisms when rewards are at stake. *Psychophysiology*, 55(2): 1-13. <https://doi.org/10.1111/psyp.12987>
- Heym, N., Ferguson, E. ve Lawrence, C. (2008). Anevaluation of the relationshipbetween Gray’s revised RST and Eysenck’s PEN: Distinguishing BIS and FFFS in Carver and White’s BIS/BAS scales. *Personality and Individual Differences*, 45(8): 709–715. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2008.07.013>
- Horney, K. (1942). *Self-Analysis*. England: Routledge
- Hower, K. H., Wixted, J., Berryhill, M. E. ve Olson, I. R. (2014). Impaired perception of mnemonic oldness, but not mnemonic newness, after parietal lobe damage. *Neuropsychologia*, 56: 409-417.
- Hundt, N. E., Brown, L. H., Kimbrel, N. A., Walsh, M. A., Nelson-Gray, R. ve Kwapil, T. R. (2013). Reinforcement sensitivity theory predicts positive and negative affect in daily life. *Personality and Individual Differences*, 54(3): 350–354. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.09.021>
- Ikeda, M., Iwanaga, M. ve Seiwa, H. (1996). Test anxiety and working memory system. *Perceptual and Motor Skills*, 82(3,Pt2): 1223–1231. <https://doi.org/10.2466/pms.1996.82.3c.1223>
- Izard, C.E. (1992). Basic emotions, relations among emotions, and emotion-cognition relations. *Psychological review*, 99 (3): 561-565.

- Izard, C. E. (2011). Forms and functions of emotions: Matters of emotion–cognition interactions. *Emotion Review*, 3: 371–378.
- Izawa, C. (1999). *On human memory: evolution, progress, and reflections on the 30th anniversary of the Atkinson-Shiffrin model*. United States of America: Lawrence Erlbaum Associates.
- İnanç, B. Y. ve Yerlikaya, E. E. (2008). *Kişilik Kuramları* (11. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Jackson, C.J. (2009). Jackson-5 scales of revised Reinforcement Sensitivity Theory (r-RST) and their application to dysfunctional real world outcomes. *Journal of Research in Personality*, 43(4): 556-569. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.02.007>
- Jani, S. ve Molae, M. (2016). The relationship of the Severe Personality disorders with behavioral activation and inhibition systems in patients with paranoid, borderline and schizotypal personality disorder. *Journal of Kermanshah University of Medical Science*, 20(3): 106-110. <https://doi.org/10.22110/jkums.v20i3.2918>
- Johnson, J. G., Smailes, E., Cohen, P., Kasen, S. ve Brook, J. S. (2004). Anti-social Parental Behaviour, Problematic Parenting and Aggressive Offspring Behaviour During Adulthood: A 25-Year Longitudinal Investigation. *British Journal of Criminology*, 44(6): 915–930. <https://doi.org/10.1093/bjc/azh041>
- Jonides, J., Smith, E. E., Koeppe, R. A., Awh, E., Minoshima, S. ve Mintun, M. A. (1993). Spatial working memory in humans as revealed by PET. *Nature*, 363(6430): 623–625. <https://doi.org/10.1038/363623a0>
- Kadakkuzha, B. M. ve Puthanveetil, S. V. (2013). Genomics and proteomics in solving brain complexity. *Molecular Biosystems*, 9: 1807-1821.
- Kane, M. J. ve Engle, R. W. (2002). The role of prefrontal cortex in working memory capacity, executive attention and general fluid intelligence: An individual differences perspective. *Psychonomic Bulletin and Review*, 9: 637-671
- Kapucu, A., Kılıç, A., Özkılıç, Y. ve Sarıbaz, B., (2021). Turkish Emotional Word Norms for Arousal, Valence, and Discrete Emotion Categories. *Psychological Reports*, 124(1): 188-209.

- Kenneth, I. O. ve Matthew, B. M. (2013). Investigation of William H. Sheldon's Constitutional Theory of Personality: A Case of the University of the Gambia. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 4(7): 85-92.
- Kirrane, R. M., Mitropoulou, V., Nunn, M., New, A. S., Harvey, P. D., Schopick, F., Silverman, J. ve Siever, L. J. (2000). Effects of amphetamine on visuospatial working memory performance in schizophrenia spectrum personality disorder. *Neuropsychopharmacology*, 22(1): 14–18. [https://doi.org/10.1016/S0893-133X\(99\)00075-5](https://doi.org/10.1016/S0893-133X(99)00075-5)
- Klonsky, E. D., Jane, J. S., Turkheimer, E. ve Oltmanns, T. F. (2002). Gender role and personality disorders. *Journal of Personality Disorders*, 16(5): 464–476. <https://doi.org/10.1521/pedi.16.5.464.22121>
- Knutson, B. ve Peterson, R. (2005). Neurally reconstructing expected utility. *Games and Economic Behavior*, 52: 305-315
- Komorowski, R. W., Garcia C. G., Gilson, A., Hattori, S., Howard, M. W. ve Eichnbaum, H. (2013). Ventral hippocampal neurons are shaped by experience to represent behaviorally relevant contexts. *The Journal of Neuroscience*, 33(8): 8079-8087.
- Koob, A. (2011). *Düşüncenin kökeni (1. Basım)*. (N. Güngör, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kowalska, M. ve Wróbel, M. (2017). *Basic Emotions*. In: Zeigler-Hill, V., Shackelford, T. (eds) *Encyclopedia of Personality and Individual Differences*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_495-1
- Krueger, R. F. ve Markon, K. E. (2014). The role of the DSM-5 personality trait model in moving toward a quantitative and empirically based approach to classifying personality and psychopathology. *Annual review of clinical psychology*, 10: 477–501. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032813-153732>
- Krueger, R. F., Hopwood, C. J., Wright, A. G. C. ve Markon, K. E. (2014). DSM-5 and the path toward empirically based and clinically useful conceptualization of personality and psychopathology. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 21(3): 245–261. <https://doi.org/10.1111/cpsp.12073>

- Lam, B. Y., Huang, Y. ve Gao, Y. (2021). Gray matter asymmetry in the orbitofrontal cortex in relation to psychopathic traits in adolescents. *Journal of Psychiatric Research*, 132: 84–96. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2020.10.003>
- Lampe, K., Konrad, K., Kroener, S., Fast, K., Kunert, H. J. ve Herpertz, S. C. (2007). Neuropsychological and behavioural disinhibition in adult ADHD compared to borderline personality disorder. *Psychological Medicine*, 37(12): 1717–1729. <https://doi.org/10.1017/S0033291707000517>
- Lang P. J. (1995). The emotion probe. Studies of motivation and attention. *The American psychologist*, 50(5): 372–385. <https://doi.org/10.1037//0003-066x.50.5.372>
- Lang, P. J., Davis, M. ve Ohman, A. (2000). Fear and anxiety: animal models and human cognitive psychophysiology. *Journal of Affective Disorders*, 61(3): 137–159. [https://doi.org/10.1016/s0165-0327\(00\)00343-8](https://doi.org/10.1016/s0165-0327(00)00343-8)
- Lang, P.J., Bradley, M.M. ve Cuthbert, B.N. (2008). *International affective picture system (IAPS): Affective ratings of pictures and instruction manual*. Technical Report A-8. University of Florida, Gainesville, FL.
- Lang, P. J. ve Bradley, M. M. (2010). Emotion and the motivational brain. *Biological Psychology*, 84(3): 437–450. <https://doi.org/10.1016/j.biopsycho.2009.10.007>
- Larionow, P., Preece, D. A. ve Mudło-Głagolska, K. (2022). Assessing alexithymia across negative and positive emotions: Psychometric properties of the Polish version of the Perth Alexithymia Questionnaire. *Frontiers in Psychiatry*, 13: 1047191. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2022.1047191>
- Lavallee, A., Pham, T. H., Gandolphe, M. C., Saloppé, X., Ott, L. ve Nandrino, J. L. (2022). Monitoring the emotional facial reactions of individuals with antisocial personality disorder during the retrieval of self-defining memories. *PloS One*, 17(6): e0268818. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0268818>
- Lazarus R. S. (1993). From psychological stress to the emotions: a history of changing outlooks. *Annual Review of Psychology*, 44: 1–21. <https://doi.org/10.1146/annurev.ps.44.020193.000245>
- LeDoux J. (2012). Rethinking the emotional brain. *Neuron*, 73(4): 653–676. <https://doi.org/10.1016/j.neuron.2012.02.004>

- Levenson, R. W. (2011). Basic emotion questions. *Emotion Review*, 3: 379–386.
- Lezak, M. D. (1982). The problem of assessing executive functions. *International Journal of Psychology*, 17(2-3): 281–297. <https://doi.org/10.1080/00207598208247445>
- Lezak, M. D. (1995). *Neuropsychological assessment*. Oxford: Oxford University Press.
- Logie, R. H. (1995). *Visuo-spatial working memory*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Lucas, R. E. ve Baird, B. M. (2004). Extraversion and Emotional Reactivity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 86(3): 473–485. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.86.3.473>
- Luria, A. R. (1973). *Psychophysiology of the Frontal Lobes*: Academic Press.
- Maack, D. J., Buchanan, E. ve Young, J. (2015). Development and psychometric investigation of an inventory to assess fight, flight, and freeze tendencies: the fight, flight, freeze questionnaire. *Cognitive Behaviour Therapy*, 44(2): 117–127. <https://doi.org/10.1080/16506073.2014.972443>
- Malloy, P., Noel, N., Longabaugh, R. ve Beattie, M. (1990). Determinants of neuropsychological impairment in antisocial substance abusers. *Addictive Behaviors*, 15(5): 431–438. [https://doi.org/10.1016/0306-4603\(90\)90029-w](https://doi.org/10.1016/0306-4603(90)90029-w)
- Maltby, J., Day, L. ve Macaskill, A. (2007). *Personality, Individual Differences and Intelligence* (3. Edition). United Kingdom: Pearson Education Limited
- Maróthi, R. ve Kéri, S. (2018). Enhanced mental imagery and intact perceptual organization in schizotypal personality disorder. *Psychiatry research*, 259: 433–438. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.11.015>
- Markham, R. ve Darke, S. (1991). The effects of anxiety on verbal and spatial task performance. *Australian Journal of Psychology*, 43(2): 107–111. <https://doi.org/10.1080/00049539108259108>
- Marsh, A.A. ve Blair, R.J. (2008). Deficits in facial affect recognition among antisocial populations: A meta-analysis. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, 32: 454-465. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2007.08.003>

- Martin, S., Zabala, C., Del-Monte, J., Graziani, P., Aizpurua, E., Barry, T.J., Barry, T.J. ve Ricarte, J.J. (2019). Examining the relationships between impulsivity, aggression, and recidivism for prisoners with antisocial personality disorder. *Aggression and Violent Behavior*, 49: 101314
<https://doi.org/10.1016/j.avb.2019.07.009>
- Martinez, J. L. ve Derrick, B. E. (1996). Long-term potentiation and learning. *Annual Review of Psychology*, 47: 173-203.
- Mather, M. ve Knight, M. R. (2006). Angry faces get noticed quickly: threat detection is not impaired among older adults. *The journals of gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences*, 61(1): P54–P57.
<https://doi.org/10.1093/geronb/61.1.p54>
- Matsumoto, D. ve Willingham, B. (2009). Spontaneous facial expressions of emotion of congenitally and non-congenitally blind individuals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1: 1–10.
- Mauss, I. B., Levenson, R. W., McCarter, L., Wilhelm, F. H. ve Gross, J. J. (2005). The tie that binds? Coherence among emotion experience, behavior, and physiology. *Emotion*, 5(2): 175–190. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.5.2.175>
- McLean, C. P., Asnaani, A., Litz, B. T. ve Hofmann, S. G. (2011). Gender differences in anxiety disorders: prevalence, course of illness, comorbidity and burden of illness. *Journal of Psychiatric Research*, 45(8): 1027–1035.
<https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2011.03.006>
- McClure, M. M., Romero, M. J., Bowie, C. R., Reichenberg, A., Harvey, P. D. ve Siever, L. J. (2007). Visual-spatial learning and memory in schizotypal personality disorder: continued evidence for the importance of working memory in the schizophrenia spectrum. *Archives of Clinical Neuropsychology*, 22(1): 109–116. <https://doi.org/10.1016/j.acn.2006.11.004>
- McCord, R. R. ve Wakefield, J. A. (1981). Arithmetic achievement as a function of introversion–extraversion and teacher-presented reward and punishment. *Personality and Individual Differences*, 2(2): 145–152.
[https://doi.org/10.1016/0191-8869\(81\)90010-6](https://doi.org/10.1016/0191-8869(81)90010-6)

- McNaughton, N. ve Corr, P. J. (2008). The neuropsychology of fear and anxiety: A foundation for Reinforcement Sensitivity Theory. In P. J. Corr (Ed.), *The reinforcement sensitivity theory of personality* (pp. 44–94). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511819384.003>
- Meyer B. (2002). Personality and mood correlates of avoidant personality disorder. *Journal of Personality Disorders*, 16(2): 174–188. <https://doi.org/10.1521/pedi.16.2.174.22546>
- Miller, G. A. (1955). The magical number seven, plus or minus two some limits on our capacity for processing information. *Psychological Review*, 101(2): 343–352.
- Miller, H. ve Bichsel, J. (2004). Anxiety, working memory, gender, and math performance. *Personality and Individual Differences*, 37(3): 591–606. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2003.09.029>
- Miller, J. D. ve Maples, J. (2011). *Trait personality models of narcissistic personality disorder, grandiose narcissism, and vulnerable narcissism*. In W. K. Campbell & J. D. Miller (Eds.), *The handbook of narcissism and narcissistic personality disorder: Theoretical approaches, empirical findings, and treatments*. John Wiley & Sons, Inc.
- Mischel, W. (1968). *Personality and Assessment*. United States of America: Lawrence Erlbaum Associates.
- Mischel, W. (1973). Toward a Cognitive Social Learning Reconceptualization of Personality. *Psychological Review*, 80 (4): 252-283.
- Mitropoulou, V., Harvey, P. D., Zegarelli, G., New, A. S., Silverman, J. M. ve Siever, L. J. (2005). Neuropsychological performance in schizotypal personality disorder: importance of working memory. *The American Journal of Psychiatry*, 162(10): 1896–1903. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.162.10.1896>
- Moors, A., Ellsworth, P. C., Scherer, K. R. ve Frijda, N. H. (2013). Appraisal theories of emotion: State of the art and future development. *Emotion Review*, 5(2): 119–124. <https://doi.org/10.1177/1754073912468165>

- Moreno, A. L., Ávila-Souza, J., Gomes, W. B. ve Gauer, G. (2015). Effects of worry on verbal and visual working memory. *Psychology & Neuroscience*, 8(3): 341–349. <https://doi.org/10.1037/h0101277>
- Morey, L.C., Benson, K.T., Busch, A.J. ve Skodol, A. E. (2015). Personality Disorders in DSM-5: Emerging Research on the Alternative Model. *Current Psychiatry Reports*, 17(4): 558. <https://doi.org/10.1007/s11920-015-0558-0>
- Morgan, M. A. ve LeDoux, J. E. (1995). Differential contribution of dorsal and ventral medial prefrontal cortex to the acquisition and extinction of conditioned fear in rats. *Behavioral Neuroscience*, 109(4): 681–688. <https://doi.org/10.1037//0735-7044.109.4.681>
- Moscovitch, M. (1992). Memory and working with memory: a component process model based on modules and central systems. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 4(3): 257-267.
- Muris, P., Meesters, C., de Kanter, E. ve Timmerman, P. E. (2005). Behavioural inhibition and behavioural activation system scales for children: Relationships with Eysenck's personality traits and psychopathological symptoms. *Personality and Individual Differences*, 38(4): 831–841. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2004.06.007>
- Nagpal, M. ve Gupta, B. S. (1979). Personality, reinforcement and verbal operant conditioning. *British Journal of Psychology*, 70(4): 471–476. <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1979.tb01719.x>
- Neylan, T. C. (1999). The Frontal Lobe Function: Mr. Phineas Gage's Famous Injury. *The Journal of Neuropsychiatry ve Clinical Neurosciences*, 11(2): 281-283.
- Nolen-Hoeksema, S. (1991). Responses to depression and their effects on the duration of depressive episodes. *Journal of Abnormal Psychology*, 100(4): 569–582. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.100.4.569>
- Nowicki, S., Jr. ve DiGirolamo, A. (1989). The association of external locus of control, nonverbal processing difficulties, and emotional disturbance. *Behavioral Disorders*, 15(1): 28–34.
- Nyborg, H. (1997). *The scientific study of human nature: tribute to Hans J. Eysenck at eighty (1. Edition)*. Great Britain: Biddles Ltd, Guilford and King's Lynn.

- Oatley, K. ve Johnson-Laird, P. N. (1987). Towards a cognitive theory of emotions. *Cognition & Emotion, 1*: 29–50.
- Olley, A., Malhi, G. ve Sachdev, P. (2007). Memory and executive functioning in obsessive-compulsive disorder: a selective review. *Journal of Affective Disorders, 104*(1-3): 15–23. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2007.02.023>
- Olsson, I. ve Dahl, A. A. (2012). Avoidant personality problems--their association with somatic and mental health, lifestyle, and social network. A community-based study. *Comprehensive Psychiatry, 53*(6): 813–821. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2011.10.007>
- Ormrod, J. E. (2016). *Öğrenme Psikolojisi (6. Basım)*. (M. Baloğlu, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık (Orjinal basım tarihi: 2012)
- Owen, A. M., Lee, A. C. ve Williams, E. J. (2000). Dissociating aspects of verbal working memory within the human frontal lobe: further evidence for a 'process-specific' model of lateral frontal organization. *Psychobiology, 28*(2): 146-155.
- Öktem, Ö. (1972). *H. J. Eysenck'in Şahsiyet Görüşü Üzerine Çalışma*. Basılmamış Ders Notları, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.
- Öner, N. ve Le Compte, A. (1988). *Süreksiz Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı (2. Basım)* Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi. İstanbul (Orjinal basım tarihi: 1983)
- Panksepp, J. ve Watt, D. (2011). What is basic about basic emotions? Lasting lessons from affective neuroscience. *Emotion Review, 3*: 1–10.
- Park, S., Hong, J. P., Lee, H. B., Samuels, J., Bienvenu, O. J., Chung, H. Y., Eaton, W. W., Costa, P. T., Jr ve Nestadt, G. (2012). Relationship between personality disorder dimensions and verbal memory functioning in a community population. *Psychiatry Research, 196*(1): 109–114. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2011.08.012>
- Pastor, D. A., Barron, K. E., Miller, B. J. ve Davis, S. L. (2007). A latent profile analysis of college students' achievement goal orientation. *Contemporary Educational Psychology, 32*(1): 8–47. <https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2006.10.003>

- Patrick, C. J., Venables, N. C. ve Drislane, L. E. (2013). The role of fearless dominance in differentiating psychopathy from antisocial personality disorder: comment on Marcus, Fulton, and Edens. *Personality Disorders*, 4(1): 80–82. <https://doi.org/10.1037/a0027173>
- Perrotta, G. (2021). Avoidant personality disorder: Definition, clinical and neurobiological profiles, differential diagnosis and therapeutic framework. *Journal of Neurology, Neurological Science and Disorders*, 7(1): 1-5. <https://dx.doi.org/10.17352/jnnsd.00004>
- Pervin, L. A. (1990). *Handbook of personality theory and research*. United States of America: Guilford Press.
- Pessoa, L., Padmala, S. ve Morland, T. (2005). Fate of unattended fearful faces in the amygdala is determined by both attentional resources and cognitive modulation. *NeuroImage*, 28(1): 249–255. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2005.05.048>
- Peterson, L. P. ve Peterson, M. J. (1959). Short-term retention of individual verbal items. *Journal of Experimental Psychology*, 58(3): 193-198.
- Pezzulo, G. (2007). Working Memory (çevrimiçi) https://www.researchgate.net/publication/228394612_Working_Memory
30.12.2017
- Phelps, E. A. (2004). Human emotion and memory: interactions of the amygdala and hippocampal complex. *Current Opinion in Neurobiology*, 14: 198-202.
- Pickering, A. D. ve Corr, P. J. (2008). J.A. Gray's reinforcement sensitivity theory (RST) of personality. In G. J. Boyle, G. Matthews ve D. H. Saklofske (Eds.), *The SAGE handbook of personality theory and assessment*, Vol. 1. Personality theories and models (pp. 239–256). Sage Publications, Inc. <https://doi.org/10.4135/9781849200462.n11>
- Pickering, A. D., Díaz, A. ve Gray, J. A. (1995). Personality and reinforcement: An exploration using a maze-learning task. *Personality and Individual Differences*, 18(4): 541–558. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(94\)00182-R](https://doi.org/10.1016/0191-8869(94)00182-R)
- Pigott T. A. (1999). Gender differences in the epidemiology and treatment of anxiety disorders. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 60 (Suppl 18): 4–15.

- Pine, D. S., Cohen, P. ve Brook, J. (2001). Adolescent fears as predictors of depression. *Biological psychiatry*, 50(9): 721–724. [https://doi.org/10.1016/s0006-3223\(01\)01238-0](https://doi.org/10.1016/s0006-3223(01)01238-0)
- Pinto, A., Liebowitz, M. R., Foa, E. B. ve Simpson, H. B. (2011). Obsessive compulsive personality disorder as a predictor of exposure and ritual prevention outcome for obsessive compulsive disorder. *Behaviour Research and Therapy*, 49(8): 453–458. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2011.04.004>
- Plutchik, R. (1980). *Emotion: A psychoevolutionary synthesis*. New York: Harper & Row.
- Podsakoff, P. M., MacKenzie, S. B., Lee, J. Y. ve Podsakoff, N. P. (2003). Common method biases in behavioral research: a critical review of the literature and recommended remedies. *The Journal of Applied Psychology*, 88(5): 879–903. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.88.5.879>
- Preece, D., Becerra, R., Allan, A., Robinson, K. ve Dandy, J. (2017). Establishing the theoretical components of alexithymia via factor analysis: Introduction and validation of the attention-appraisal model of alexithymia. *Personality and Individual Differences*, 119: 341–352. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.08.003>
- Preece, D., Becerra, R. ve Campitelli, G. (2019). Assessing Emotional Reactivity: Psychometric Properties of the Perth Emotional Reactivity Scale and the Development of a Short Form. *Journal of personality assessment*, 101(6): 589–597. <https://doi.org/10.1080/00223891.2018.1465430>
- Raine, A. (2000). Reduced Prefrontal Gray Matter Volume and Reduced Autonomic Activity in Antisocial Personality Disorder. *Arch Gen Psychiatry*, 57: 119-127.
- Rapee R. M. (1993). The utilisation of working memory by worry. *Behaviour Research and Therapy*, 31(6): 617–620. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(93\)90114-a](https://doi.org/10.1016/0005-7967(93)90114-a)
- Reeves, M. ve Taylor, J. (2007). Specific relationships between core beliefs and personality disorder symptoms in a non-clinical sample. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14(2): 96-104. <https://doi.org/10.1002/cpp.519>

- Reichenberger, J., Eibl, J. J., Pfaltz, M., Wilhelm, F. H., Voderholzer, U., Hillert, A. ve Blechert, J. (2017). Don't Praise Me, Don't Chase Me: Emotional Reactivity to Positive and Negative Social-Evaluative Videos in Patients With Borderline Personality Disorder. *Journal of Personality Disorders*, 31(1): 75–89. https://doi.org/10.1521/pedi_2016_30_238
- Reuter, M., Cooper, A. J., Smillie, L. D., Markett, S. ve Montag, C. (2015). A new measure for the revised reinforcement sensitivity theory: psychometric criteria and genetic validation. *Frontiers in Systems Neuroscience*, 9: 38. <https://doi.org/10.3389/fnsys.2015.00038>
- Ritzl, A., Csukly, G., Balázs, K. ve Égerházi, A. (2018). Facial emotion recognition deficits and alexithymia in borderline, narcissistic, and histrionic personality disorders. *Psychiatry Research*, 270: 154–159. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2018.09.017>
- Ross, S.R., Keiser, H.N., Strong, J.V. ve Webb, C.M. (2013). Reinforcement sensitivity theory and symptoms of personality disorder: Specificity of the BIS in Cluster C and BAS in Cluster B. *Personality and Individual Differences*, 54: 289–293. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.09.020>
- Rottenberg, J. (2005). Mood and emotion in major depression. *Current Directions in Psychological Science*, 14(3): 167–170. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2005.00354.x>
- Rottenberg, J., ve Johnson, S. L. (2007). *Emotion and psychopathology: bridging affective and clinical science*. APA Books.
- Rudman, L. A. (2004). Sources of implicit attitudes. *Current Directions in Psychological Science*, 13(2): 79–82. <https://doi.org/10.1111/j.0963-7214.2004.00279.x>
- Russell, J. A. (2003). Core affect and the psychological construction of emotion. *Psychological Review*, 110(1): 145–172. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.110.1.145>
- Rydon-Grange, M. ve Coetzer, R. (2019). Association between cognitive impairments and obsessive-compulsive spectrum presentations following traumatic brain

- injury. *Neuropsychological Rehabilitation*, 29(2): 214–231.
<https://doi.org/10.1080/09602011.2016.1272469>
- Quay, H. C. (1993). The psychobiology of undersocialized aggressive conduct disorder: A theoretical perspective. *Development and Psychopathology*, 5(1-2): 165–180. <https://doi.org/10.1017/S0954579400004326>
- Sardoğan, M. E. ve Kaygusuz, C. (2006). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Tanısı Almış ve Almamış Olan Bireylerin Duygusal Zeka Düzeyleri Açısından İncelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1):85-102.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/egeefd/issue/4916/67287>
- Sauter, D. A., Eisner, F., Ekman, P. ve Scott, S. K. (2009). Cross-cultural recognition of basic emotions through nonverbal emotional vocalizations. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107: 2408–2412.
- Schneider, K. J., Pierson, J. F. ve Bugental, J. F. T. (2015). *The Handbook of Humanistic Psychology (Second Edition)*. United States of America: SAGE Publications.
- Schultz, D. P. ve Schultz, S. E. (2005). *Theories of Personality* (8. Edition). United States of America: Thomson Wadsworth Learning.
- Segal, Z. V., Kennedy, S., Gemar, M., Hood, K., Pedersen, R. ve Buis, T. (2006). Cognitive reactivity to sad mood provocation and the prediction of depressive relapse. *Archives of General Psychiatry*, 63(7): 749–755.
<https://doi.org/10.1001/archpsyc.63.7.749>
- Shapero, B. G., Farabaugh, A., Terechina, O., DeCross, S., Cheung, J. C., Fava, M. ve Holt, D. J. (2019). Understanding the effects of emotional reactivity on depression and suicidal thoughts and behaviors: Moderating effects of childhood adversity and resilience. *Journal of affective disorders*, 245: 419–427. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2018.11.033>
- Sher, K. J., Bartholow, B. D. ve Wood, M. D. (2000). Personality and substance use disorders: a prospective study. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68(5): 818-829.
- Shors, T. J. (2014). The adult brain makes new neurons, and effortful learning keeps them alive. *Association for Psychological Science*, 23(5): 311-318.

- Siemer, M. (2001). Mood-specific effects on appraisal and emotion judgements. *Cognition and Emotion*, 15(4): 453–485. <https://doi.org/10.1080/0269993004200178>
- Silbersweig, D., Clarkin, J. F., Goldstein, M., Kernberg, O. F., Tuescher, O., Levy, K. N., Brendel, G., Pan, H., Beutel, M., Pavony, M. T., Epstein, J., Lenzenweger, M. F., Thomas, K. M., Posner, M. I. ve Stern, E. (2007). Failure of frontolimbic inhibitory function in the context of negative emotion in borderline personality disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 164(12): 1832–1841. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.06010126>
- Simon, H. A. (1967). Motivational and emotional controls of cognition. *Psychological Review*, 74(1): 29–39. <https://doi.org/10.1037/h0024127>
- Simmons-Stern, N. R., Deason, R. G., Brandler, B. J., Frustace, B. S., O'Connor, M. K., Ally, B. A. ve Budson, A. E. (2012). Music-based memory enhancement in Alzheimer's disease: promise and limitations. *Neuropsychologia*, 50(14): 3295–3303. <https://doi.org/10.1016/j.neuropsychologia.2012.09.019>
- Sjöberg, R., Ducci, F., Barr, C., Newman, T.K., Dell'Osso, L., Virkkunen, M. ve Goldman, D. (2008). A non-additive interaction of a functional MAO-A VNTR and testosterone predicts antisocial behavior. *Neuropsychopharmacol*, 33(2): 425–430. <https://doi.org/10.1038/sj.npp.1301417>
- Skinner, B. F. (1965). *Science and Human Behaviour*. New York: The Free Press.
- Smederevac, S., Mitrović, D., Čolović, P. ve Nikolašević, Ž. (2014). Validation of the measure of revised reinforcement sensitivity theory constructs. *Journal of Individual Differences*, 35(1): 12–21. <https://doi.org/10.1027/1614-0001/a000121>
- Smith, E. E. ve Jonides, J. (1999). Storage and executive processes in the frontal lobes. *Science*, 283(5408): 1657–1661. <https://doi.org/10.1126/science.283.5408.1657>
- Smith, E. E. ve Kosslyn, S. M. (2014). *Bilişsel psikoloji zihin ve beyin (10. Basım)*. (M. Şahin, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orjinal çalışma basım tarihi: 2010).

- Spielberger, C. D. (1983). *State-Trait Anxiety Inventory for Adults (STAI-AD)* [Database record]. APA PsycTests. <https://doi.org/10.1037/t06496-000>
- Sprague, J. ve Verona, E. (2010). Emotional conditions disrupt behavioral control among individuals with dysregulated personality traits. *Journal of Abnormal Psychology, 119*(2): 409–419. <https://doi.org/10.1037/a0019194>
- Stenkamp, M.M., Suvak, M.K., Dickstein, B.D., Shea, M.T. ve Litz, B.T. (2015). Emotional functioning in obsessive-compulsive personality disorder: Comparison to borderline personality disorder and healthy controls. *Journal of Personality Disorders, 29*(6): 794-808.
https://doi.org/10.1521/pepi_2014_28_174
- Stepp, S. D., Scott, L. N., Jones, N. P., Whalen, D. J. ve Hipwell, A. E. (2016). Negative emotional reactivity as a marker of vulnerability in the development of borderline personality disorder symptoms. *Development and Psychopathology, 28*(1): 213–224.
<https://doi.org/10.1017/S0954579415000395>
- Stevens, A., Burkhardt, M., Hautzinger, M., Schwarz, J. ve Unckel, C. (2004). Borderline personality disorder: impaired visual perception and working memory. *Psychiatry Research, 125*(3): 257–267.
<https://doi.org/10.1016/j.psychres.2003.12.011>
- Stoeber, J. ve Corr, P. J. (2015). Perfectionism, personality, and affective experiences: New insights from revised reinforcement sensitivity theory. *Personality and Individual Differences, 86*: 354–359.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2015.06.045>
- Storbeck, J. (2012). Performance costs when emotion tunes inappropriate cognitive abilities: Implications for mental resources and behavior. *Journal of Experimental Psychology: General, 141*(3): 411–416.
<https://doi.org/10.1037/a0026322>
- Storbeck, J. (2016). Is happiness a cure-all for mental fatigue?: Mood interacts with situational requirements in predicting performance. *Motivation and Emotion, 40*(3): 489–497. <https://doi.org/10.1007/s11031-016-9547-9>

- Storbeck, J. ve Watson, P. (2014). Verbal makes it positive, spatial makes it negatif: working memory biases judgments, attention, and moods. *Emotion*, 14(6): 1072–1086. <https://doi.org/10.1037/a0037327>
- Storbeck, J. ve Maswood, R. (2016). Happiness increases verbal and spatial working memory capacity where sadness does not: Emotion, working memory and executive control. *Cognition ve Emotion*, 30(5): 925–938. <https://doi.org/10.1080/02699931.2015.1034091>
- Storbeck, J., Davidson, N. A., Dahl, C. F., Blass, S. ve Yung, E. (2015). Emotion, working memory task demands and individual differences predict behavior, cognitive effort and negatif affect. *Cognition ve Emotion*, 29(1): 95–117. <https://doi.org/10.1080/02699931.2014.904222>
- Strelau, J. ve Eysenck, H. J. (1987) *Personality dimensions and arousal (1. Edition)*. New York: Springer Science+Business Media.
- Stroop, J. R. (1935). Studies of interference in serial verbal reactions. *Journal of Experimental Psychology*, 18(6): 643–662. <https://doi.org/10.1037/h0054651>
- Sun, J., Sun, J., Ming, G. ve Song, H. (2011). Epigenetic regulation of neurogenesis in the adult mammalian brain. *European Journal of Neuroscience*, 33: 1087-1093.
- Susskind, J. M., Lee, D. H., Cusi, A., Feiman, R., Grabski, W. ve Anderson, A. K. (2008). Expressing fear enhances sensory acquisition. *Nature Neuroscience*, 11(7): 843–850. <https://doi.org/10.1038/nn.2138>
- Şenyuva, H. Ş. (2007). *Aydın İlinden Alınan Normal Bir Örnekleme Kişilik Bozukluklarının Yaygınlık Çalışması*. Adnan Menderes Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Klinik Psikoloji Programı, Aydın.
- Tallon, K., Koerner, N. ve Yang, L. (2016). Working memory in generalized anxiety disorder: Effects of verbal and image-based worry and relation to cognitive and emotional processes. *Journal of Experimental Psychopathology*, 7(1): 72–94. <https://doi.org/10.5127/jep.045714>
- Taylor, J., Reeves, M., James, L. ve Bobadilla, L. (2006). Disinhibitory Trait Profile and Its Relation to Cluster B Personality Disorder Features and Substance Use Problems. *European Journal of Personality*, 20(4): 271–284. <https://doi.org/10.1002/per.585>

- Thake, J. ve Zelenski, J.M. (2013). Neuroticism, BIS, and reactivity to discrete negative mood inductions. *Personality and Individual Differences*, 54(2): 208-213. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2012.08.041>
- Tsien, J. Z. (2000). Linking Hebb's coincidence-detection to memory formation. *Content Opinion in Neurobiology*, 10: 266-273.
- Tumaç, A. (1997). *Normal Deneklerde Frontal Hasara Duyarlı Bazı Testlerde Performansa Yaş ve Eğitimin Etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997
- Tzschentke, T. M. ve Schmidt, W. J. (2003). Glutamatergic mechanisms in addiction. *Molecular Psychiatry*, 8: 373-382.
- Udo-Imeh, P. T., Awara N. F. ve Essien, E. E. (2015). Personality and Consumer Behaviour: A Review. *European Journal of Business and Management*, 7(18): 98-106.
- Ullian, E. M., Christopherson, K. S. ve Barres, B. A. (2004). Role for glia in synaptogenesis. *Glia*, 47: 209-216.
- Ullian, E. M., Sapperstein, S. K., Cristopherson, K. S. ve Barres, B. A. (2001). Control of synapse number by glia. *Science*, 291: 657-661.
- Unsworth, N., Spillers, G. J. ve Brewer, G. A. (2010). The contributions of primary and secondary memory to working memory capacity: an individual differences analysis of immediate free recall. *Journal of Experimental Psychology: Learning, Memory and Cognition*, 36(1): 240-247.
- Verduyn, P., Delvaux, E., Van Coillie, H., Tuerlinckx, F. ve Van Mechelen, I. (2009). Predicting the duration of emotional experience: Two experience sampling studies. *Emotion*, 9(1): 83-91. <https://doi.org/10.1037/a0014610>
- Verduyn, P., Van Mechelen, I. ve Tuerlinckx, F. (2011). The relation between event processing and the duration of emotional experience. *Emotion*, 11(1): 20-28. <https://doi.org/10.1037/a0021239>

- Verona, E., Patrick, C. J. ve Lang, A. R. (2002). A direct assessment of the role of state and trait negative emotion in aggressive behavior. *Journal of Abnormal Psychology*, 111(2): 249–258. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.111.2.249>
- Verona, E. ve Kilmer, A. (2007). Stress exposure and affective modulation of aggressive behavior in men and women. *Journal of Abnormal Psychology*, 116(2): 410–421. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.116.2.410>
- Verona, E., Sadeh, N. ve Curtin, J. J. (2009). Stress-induced asymmetric frontal brain activity and aggression risk. *Journal of Abnormal Psychology*, 118(1): 131–145. <https://doi.org/10.1037/a0014376>
- Vervoort, L., Wolters, L.H., Hogendoorn, S.M., De Haan, E., Boer, F. ve Prins, P.J. (2010). Sensitivity of Gray's behavioral inhibition system in clinically anxious and non-anxious children and adolescents. *Personality and Individual Differences*, 48: 629-633. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.12.021>
- Voglmaier, M. M., Seidman, L. J., Niznikiewicz, M. A., Dickey, C. C., Shenton, M. E. ve McCarley, R. W. (2000). Verbal and nonverbal neuropsychological test performance in subjects with schizotypal personality disorder. *The American Journal of Psychiatry*, 157(5): 787–793. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.157.5.787>
- Vytal, K. ve Hamann, S. (2010). Neuroimaging support for discrete neural correlates of basic emotions: A voxel-based meta-analysis. *Journal of Cognitive Neuroscience*, 22: 2864–2885.
- Wagner, H. N., Burns, H. D., Dannals, R. F., Wong, D. F., Langstrom, B., Duelfer, T., Frost, J. J., Ravert, H. T., Links, J.M., Rosenbloom, S. B., Lukas, S. E., Kramer, A. K. ve Kuhar, M. J. (1983). Imaging Dopamine Receptors in the Human Brain by Positron Tomography. *Science, New Series*, 221(4617): 1264-1266.
- Watson, D., Clark, L. A. ve Carey, G. (1988). Positive and negative affectivity and their relation to anxiety and depressive disorders. *Journal of Abnormal Psychology*, 97(3): 346–353. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.97.3.346>

- Weidman, N. M. (1999). *Constructing Scientific Psychology: Karl Lashley's Mind-Brain Debates (1. Edition)* United States of America: Cambridge University Press.
- Werner-Seidler, A., Banks, R., Dunn, B. D., & Moulds, M. L. (2013). An investigation of the relationship between positive affect regulation and depression. *Behaviour Research and Therapy*, 51(1): 46–56. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2012.11.001>
- Wheeler, R. E., Davidson, R. J. ve Tomarken, A. J. (1993). Frontal brain asymmetry and emotional reactivity: a biological substrate of affective style. *Psychophysiology*, 30(1): 82–89. <https://doi.org/10.1111/j.1469-8986.1993.tb03207.x>
- Wingert, K. M., Blais, C., Ball, B. H. ve Brewer, G. A. (2018). Working memory cannot regulate overt emotional capture. *Acta Psychologica*, 185: 52–64. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2017.12.007>
- Yoon, S. A., Kang, D. H. ve Kwon, J. S. (2008). The emotional characteristics of schizotypy. *Psychiatry investigation*, 5(3): 148–154. <https://doi.org/10.4306/pi.2008.5.3.148>
- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press
- Zelenski, J.M. ve Larsen, R.J. (2000). The Distribution of Basic Emotions in Everyday Life: A State and Trait Perspective from Experience Sampling Data. *Journal of Research in Personality*, 34: 178-197. <https://doi.org/10.1006/jrpe.1999.2275>
- Zuckerman, M. (1984). Sensation seeking: A comparative approach to a human trait. *Behavioral and Brain Sciences*, 7(3): 413–471. <https://doi.org/10.1017/S0140525X00018938>
- Zvolensky, M. J. ve Forsyth, J. P. (2002). Anxiety sensitivity dimensions in the prediction of body vigilance and emotional avoidance. *Cognitive Therapy and Research*, 26(4): 449–460. <https://doi.org/10.1023/A:1016223716132>

EKLER

Ek 1. Etik Kurul Kararı

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ETİK KURULU BAŞKANLIĞI

Sayı :
Konu : Etik Kurul Kararları

Sayın Gülşah BALABAN

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı, Doktora Programı Öğrencisi

"Pekiştireç Duyarlılığı ve Duygusal Tepkisellik: Motivasyonel Model Temelinde Kişilik Bozuklukları ile Çalışma Belleği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı araştırmanız kurulumuzun 31.12.2021 tarihli ve 2021/12 sayılı toplantısında değerlendirilerek etik açıdan uygun bulunduğu katılanların oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Nasuh USLU
Kurul Başkanı

Ek:38-Gülşah BALABAN Etik Onay Belgesi (1 sayfa)

Ek 2. Demografik Bilgi Formu

KATILIMCI BİLGİLENDİRME VE ONAM FORMU

Değerli Katılımcı

Araştırmada kişisel veri toplanacağından 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve ilgili mevzuat uyarınca kişisel verileri korumak amacıyla gerekli tüm tedbirleri alacak, gerekli her türlü yükümlülük özenle yerine getirilecektir. Çalışma bilimsel bir araştırma için veri toplamayı amaçlamaktadır. Çalışma sonuçları sadece bilimsel amaçlarla kullanılacak, çalışmanın sonuçları katılımcıların aleyhine olacak şekilde kullanılmayacaktır. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır, verdiğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak ve kimliklerinizi açık edici davranışlardan kaçınılacaktır. Çalışmaya katılım sırasında herhangi bir nedenle rahatsızlık hissetmeniz durumunda istediğiniz zaman katılımınızı sona erdirebilirsiniz.

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Lütfen aşağıdaki bilgileri eksiksiz doldurunuz.

1. **YAŞINIZ:**
2. **CİNSİYET:**
 Kadın Erkek
3. **MEDENİ DURUM:**
 Bekar Evli Ayrılmış Eşi Vefat Etmiş
4. **EĞİTİM DURUMU:**
 ilkokul, ortaokul veya ilköğretim Lise Üniversite ve üstü
5. **EKONOMİK DURUM:**
 Düşük Orta Yüksek
6. **Şu anda psikolojik veya psikiyatrik yardım alıyor musunuz?**
 Evet Hayır
7. **Psikolojik veya psikiyatrik yardım ihtiyacı hissediyor musunuz?**
 Evet Hayır
8. **Hangi elinizi baskın olarak kullanıyorsunuz?**
 Sağ Sol Hem sağ hem sol

Ek 3. Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR KF)

İçin Örnek Maddeler

Coolidge Eksen II Envanteri Plus Türkçe Kısa Formu (CATI+TR KF)	Kesinlikle Yanlış	Yanlış Yakın	Doğruya Yakın	Kesinlikle Doğru
Birşeylere karar verme konusunda hergün zorlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
İnsanların benim hakkımda söylediği ne iyi ne de kötü şeyler umurumda olmaz.	(1)	(2)	(3)	(4)
Mükemmel olma isteğim bir işi zamanında bitirmemi engeller.	(1)	(2)	(3)	(4)
Dışarı çıktığım zaman ilginç, vahşi ve etkileyici gözükmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
Yoğun fakat dengesiz ilişkiler kurmaya meyilliyimdir.	(1)	(2)	(3)	(4)
Bazı insanlar işimi çok fazla şansa bıraktığımı söylerler.	(1)	(2)	(3)	(4)
Televizyon veya radyoda, insanlar bana hitaben ya da benim hakkımda konuşuyorlarmış gibi hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
İnsanlar benim onlardan istediğim kadar bana sadık değiller.	(1)	(2)	(3)	(4)
Kendimi çoğu zaman işe yaramaz ve çaresiz hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
Sırtımın sıvazlanmasından, iyi sözler işitmekten ve övgüler almaktan hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
Çok sayıda arkadaşım var.	(1)	(2)	(3)	(4)
İnsanlar ne anlatmaya çalıştığımı anlamıyorlar.	(1)	(2)	(3)	(4)
İnsanların sırf beni sinir etmek için uğraştıklarını düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)
Kendimden pek emin değilim.	(1)	(2)	(3)	(4)
Yanlış birşey söylerim ve aptal durumuna düşerim diye insanların yanında sessiz kalırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
Hazır olmak için çok zaman harcadığımdan işleri vaktinde bitirmekte sıkıntı yaşarım.	(1)	(2)	(3)	(4)
İnsanlardan özel ilgi görmek ve olumlu sözler işitmekten hoşlanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
İnsanların beni bencil olmakla suçladığı olmuştur.	(1)	(2)	(3)	(4)
Dışarı çıktığımda insanların beni fark etmesi hoşuma gider.	(1)	(2)	(3)	(4)
Öfkem kolayca kontrolden çıkar.	(1)	(2)	(3)	(4)
Başkaları etrafımdayken kendimi beceriksiz hissederim.	(1)	(2)	(3)	(4)
Çok endişeli biriyim.	(1)	(2)	(3)	(4)
Başarılı insanları çok kıskanırım.	(1)	(2)	(3)	(4)
Hayattan pek zevk almam.	(1)	(2)	(3)	(4)
Stres altındayken, gerçek değilmiş gibi, garip ya da tuhaf hissetmeye başlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)

Ek 4. Pekistireç Duyarlılık Ölçeği (PDÖ)

Bu ölçekte insanların davranışlarına yönelik durumlar tanımlanmıştır. Lütfen o durumları düşünerek aşağıdaki ölçek üzerinden değerlendirme yapınız. Her bir madde için **sadece bir yanıt** verebilirsiniz. Yanıtlar şu şekildedir:

1 - HİÇ KATILMIYORUM 2 - BİRAZ KATILMIYORUM 3 - BİRAZ KATILYORUM 4 - TAMAMEN KATILYORUM

No.	Maddeler	Yanıtlar			
1.	Ne zaman tehlikeli bir durumla karşılaşsam o durumdan kurtulmak için elimden geleni yaparım.	1	2	3	4
2.	Genellikle eleştirilme kaygısı taşırım.	1	2	3	4
3.	Ne zaman bir saldırıya uğrarsam tereddüt etmeden karşılık veririm.	1	2	3	4
4.	Çok korktuğumda tam anlamıyla donakalırım.	1	2	3	4
5.	Belirsiz durumlarda risk almaya hazır biriyim.	1	2	3	4
6.	Tehlikeli durumlarda donup kalmaya meyilliyim.	1	2	3	4
7.	Eğer etrafımda saldırgan birilerine denk gelirim oradan uzaklaşmaya çalışırım.	1	2	3	4
8.	Yolda hoşlanmadığım biriyle karşılaştığımda veya gördüğümde, ondan kaçınmak için elimden geleni yaparım.	1	2	3	4
9.	Biri canımı acıttığında hemen karşılık veririm.	1	2	3	4
10.	Kışkırtıldığı zaman çabuk tartışmaya giren biriyim.	1	2	3	4
11.	Hangi seçeneğin doğru olduğu konusunda hiç bir zaman emin olamadığım için bir karar vermek benim için zordur.	1	2	3	4
12.	Biri bana bağırdığı zaman kafamın durduğunu hissederim.	1	2	3	4
13.	Yeni ve heyecanlı durumlara kolayca uyarım.	1	2	3	4
14.	Biri beni aşağılamaya başladığı zaman nutkum tutulur.	1	2	3	4
15.	İki kötü şey arasında tercih yapmak zorunda kaldığım zaman altüst olurum.	1	2	3	4
16.	Nelerin ters gidebileceğini düşünmekten birçok fırsatı kaçıırım.	1	2	3	4
17.	Gücümü sımayabileceğim durumlar karşısında her zaman heyecan duyarım.	1	2	3	4
18.	İstediğim birşeyi yaparken biri tarafından engellenirsem her zaman mücadele ederim.	1	2	3	4
19.	En ufak bir belirsizlik durumunda bile karar veremediğim için fırsatları kaçıırım.	1	2	3	4
20.	Bazı şeylerin veya bazı insanların varlığı bile benim hepten tutulup kalmama sebep oluyor.	1	2	3	4
21.	Sokakta biri bana bağırdığında mümkün olduğunca çabuk oradan uzaklaşmak için elimden geleni yaparım.	1	2	3	4
22.	Gülünç bir hale düşme ihtimalim olan durumlarda çok gerilirim.	1	2	3	4
23.	Genellikle birçok ilginç şeyi aynı anda yapmaya başlamaya meyilliyim.	1	2	3	4
24.	Tanıdığım çoğu insana göre daha kaygılı biriyim.	1	2	3	4
25.	İnsanlar benimle çatışmaktan kaçınırlar, çünkü onlara karşılık vereceğimi bilirler.	1	2	3	4
26.	Hayattaki keyif alabileceğim şeyleri kaçırmamak için elimden geleni yaparım.	1	2	3	4
27.	Bir kavga ortamıyla karşılaşsam oradan mümkün olduğunca çabuk uzaklaşırım.	1	2	3	4

Ek 5. Perth Duygusal Tepkisellik Ölçeği- Kısa Formu (PDTÖ-KF)

Bu ölçek, duygusal olaylara tipik olarak nasıl tepki verdiğinizin farklı yönlerini ölçmek için tasarlanmıştır. Lütfen aşağıdaki ifadeleri, sizin için uygunluk düzeyine göre puanlayınız.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne katılıyorum Ne de katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Çok kolay mutlu olan biriyim.	1	2	3	4	5
2	Çok kolay üzülen biriyim.	1	2	3	4	5
3	Mutlu olduğum zaman, bu duygu halini uzunca bir süre devam eder.	1	2	3	4	5
4	Üzüldüğümde, kendime gelmem uzun sürer.	1	2	3	4	5
5	Neşeli olduğum zaman, bu duyguyu çok derinden hissedirim.	1	2	3	4	5
6	Üzüldüğüm zaman, bu duyguyu herkesten daha yoğun hissedirim.	1	2	3	4	5
7	Olumlu şeyler olduğunda kendimi hemencecik iyi hissedirim.	1	2	3	4	5
8	Çok kolay hayal kırıklığına uğrarım.	1	2	3	4	5
9	Olumlu hissettiğimde, günün büyük bir bölümünde böyle hissetmeye devam edebilirim.	1	2	3	4	5
10	Hayal kırıklığından kurtulmak benim için zordur.	1	2	3	4	5
11	Olumlu ruh halini çok güçlü bir şekilde yaşarım.	1	2	3	4	5
12	Genelde, mutsuz olduğum zaman bunu güçlü bir şekilde hissedirim.	1	2	3	4	5
13	İyi haberlere çok hızlı tepki veririm.	1	2	3	4	5
14	Olumsuz şeyler hakkında çok çabuk kötümser olma eğilimindeyim.	1	2	3	4	5
15	Coşkumu uzun bir süre koruyabilirim.	1	2	3	4	5
16	Bir kez olumsuz bir ruh haline girdiysem bundan çıkmam zordur.	1	2	3	4	5
17	Bir şey konusunda istekli olduğumda, bunu çok güçlü bir şekilde hissedirim.	1	2	3	4	5
18	Olumsuz duyguları çok yoğun hissedirim.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Gülşah BALABAN

E-posta: sahquant@gmail.com

ORCID: 0000-0002-2412-4249

A. EĞİTİM

2022-	Fizik (Lisans)
halen devam ediyor	Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
2020 – 2023	Psikoloji (Doktora)
	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
2018- 2020	Klinik Psikoloji (Yüksek Lisans)
	Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
	Tez başlığı: Ergenlerde Görülen Psikolojik Bozuklukların Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Duygu Düzenleme ile İlişkisinin İncelenmesi
	Tez Danışmanı: Doç. Dr. Yıldız BİLGE
2015-2018	Psikoloji (Lisans)
	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye
2000-2002	Fizik (Lisans)
	Bilkent Üniversitesi, Ankara, Türkiye

B. ULUSLARARASI HAKEMLİ DERGİLERDE YAYINLANAN MAKALELER

Bilge, Y. ve **Balaban, G.** (Under review). Moderated mediation models of emotion regulation and gender in the relationships between personality disorders and reinforcement sensitivity. *Cyprus Turkish Journal of Psychiatry ve Psychology*.

Balaban, G., Tankut Yıldırım, Ü., ve Esen, M. F. (2023). Bibliometric analysis of psychology literature related to the COVID-19 pandemic. *Anatolian Journal of Health Research*, 4(1), 17-24. <http://dx.doi.org/10.29228/anatoljhr.68199>

Balaban, G., ve Bilici, M. (2022). Anxiety and theory of mind: A moderated mediation model of mindfulness and gender. *PsyCh Journal*, 11(4), 510-519. <https://doi.org/10.1002/pchj.536>

Balaban, G., ve Bilge, Y. (2021). Study of validity and reliability of the Reinforcement Sensitivity Questionnaire in Turkish community sample. *Archives of Neuropsychiatry*, 58(3), 234-241. <https://doi.org/10.29399/npa.27369>

Balaban, G., ve Bilge Y. (2021). The psychometric properties of Perth Emotional Reactivity Scale - Short Form in Turkish community sample. *Current Approaches in Psychiatry*, 13(Suppl 1), 281-297. [DOI: 10.18863/pgy.982578](https://doi.org/10.18863/pgy.982578)

Bilge, Y., ve **Balaban, G.** (2021) The relationships between personality disorders and early maladaptive schemas and the moderating role of gender. *Alpha Psychiatry*, 22(1),12-18. <https://doi.org/10.5455/apd.11493>

Tankut, Ü., Esen, M. F., ve **Balaban, G.** (2021). Analysis of tweets regarding psychological disorders before and during the COVID-19 pandemic: the case of Turkey. *Digital Scholarship in the Humanities*, 37(4), 1269-1280. <https://doi.org/10.1093/llc/fqab102>

Balaban, G., ve Bilge, Y. (2020). The psychological disorders and early maladaptive schemas in adolescents: the moderating role of gender. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 21(6), 600-608. <https://doi.org/10.5455/apd.94650>

Bilge, Y., ve **Balaban, G.** (2019). İçedönük ve dışadönük kişilik tipleriyle davranışsal inhibisyon ve aktivasyon sistemleri arasındaki ilişkiler: deneysel ve psikometrik bir çalışma. *Yeni Symposium*, 57(4), 8-14. [DOI: 10.5455NYS.20190908064726](https://doi.org/10.5455/NYS.20190908064726)

C. ULUSLARARASI BİLİMSEL TOPLANTILARDA SUNULAN BİLDİRİLER

Yusuf Bilge, **Gülşah Balaban**, *Psychometric and Experimental Investigation of the Relationships Between Personality Traits and Reinforcement Types*, 5th International Congress on Social Sciences-Humanities and Education, 2018, İstanbul, Türkiye.

Gülşah Balaban, Yusuf Bilge, *Examination of Formal Operational Stage From the Viewpoint of Executive Functions According to Piaget's Theory of Cognitive Development (Preliminary Study)*, 1st International Infant Child Adolescent Psychology Congress, 2020, İstanbul, Türkiye.

D. ULUSLARARASI KİTAP BÖLÜMÜ

Feyzioğlu, A. ve **Balaban G.** (2020). Social cognition and language. S. Müftüoğlu (Ed.), In *Recent Studies In Health Sciences* (ss.137-158). İstanbul: İksad Publishing House.

E. KATILDIĞI BİLİMSEL KONFERANSLAR

- Turkish Physical Society 38th International Physics Congress, 2022, Bodrum, Türkiye.
- Sharif Neuroscience Symposium, 2022, Sharif University of Technology, Iran.
- 1st International Infant Child Adolescent Psychology Congress, 2020, İstanbul, Türkiye.
- II. International Social Sciences Congress – Congist'19 'Şehrin Dili', 2019, İstanbul, Türkiye.

- 2nd International Gynecology and Pediatrics Congress, 2019, İzmir, Türkiye.
- 5th International Congress on Social Sciences-Humanities and Education, 2018, İstanbul, Türkiye.

F. PROJELER

Psychometric and Experimental Investigation of the Relationships Between Personality Traits and Reinforcement Sensitivity (İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi – BAP projesi)

G. SERTİFİKALAR

- WISC-R Uygulayıcı Sertifikası
- Oyun Terapisi Uygulayıcı Sertifikası
- Çocuk Değerlendirme ve Dikkat Testleri Uygulayıcı Sertifikası
 - Çocuğun Psikolojik Değerlendirme Süreci ve Gözlem-Görüşme
 - Ankara Gelişim Envanteri (AGTE)
 - Gessel Gelişim Figürleri Testi
 - Peabody Resim Kelime Testi
 - Bender Gestalt Görsel Motor Algı Testi
 - D2 Dikkat Testi
 - Goodenough Harris Bir İnsan Çiz Testi
 - Benton Görsel Bellek Testi
 - Kelime Söyleyiş Testi
 - Metropolitan Okul Olgunluğu Testi
 - Cattell 2A Zeka Testi
 - Cattell 3A Zeka Testi
 - Porteus Labirent Testi
 - Frankfurter Dikkat Testi
- Klinik Batarya Uygulayıcı Sertifikası
 - MMPI
 - Beck Depresyon Envanteri
 - Beck Anksiyete Ölçeği
 - Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri

- Beier Cümle Tamamlama Testi
- Belirti Tarama Listesi
- Kısa Semptom Envanteri
- Çocuk Terapistliğinde Uzmanlık Eğitimleri
 - Çocukta Öfke Sorunları ve Terapisi
 - Çocukta Kaygı Sorunları ve Terapisi
 - Çocukta Cinsellik Sorunları ve Terapisi
 - Çocukta Travma Sorunları ve Terapisi
- Beden Psikoterapi Teknikleri ile Krize Müdahale Eğitimi

H. ÖDÜLLER ve BAŞARILAR

● 2211 - Yurt İçi Doktora Bursu, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK), Ankara, Türkiye	2021 – 2023
● Yüksek Onur Derecesi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi, İstanbul, Türkiye	2020
● Bölüm Birinciliği Derecesi ve Yüksek Onur Derecesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye	2018
● Akademik Başarı Bursu, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul, Türkiye	2016 - 2018

I. YABANCI DİLLER

- İngilizce (C1 seviyesi)
- Almanca (B2 seviyesi)
- İspanyolca (A1 seviyesi)